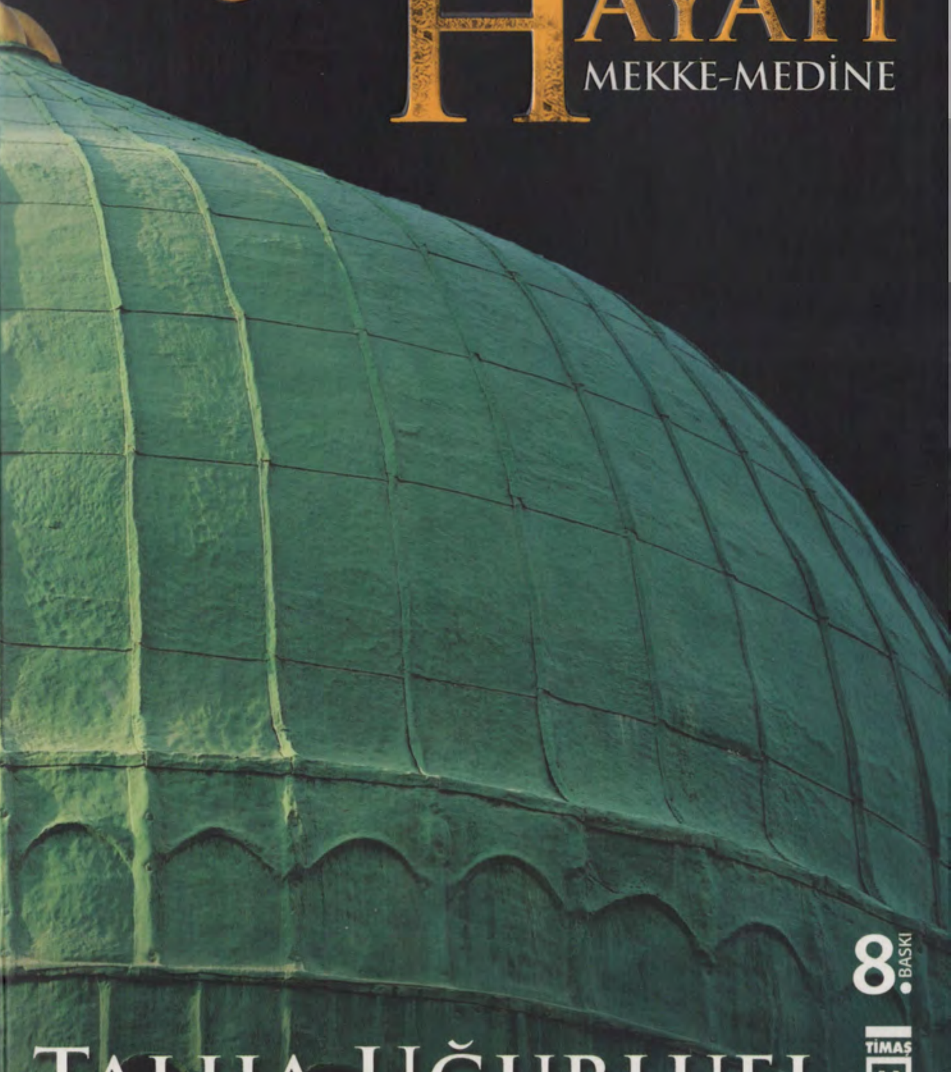
MEKÂNLAR VE OLAYLARIYLA

HZ. MUHAMMED'İN (SAS) HAYATI

MEKKE-MEDİNE

8. BASKI

TALHA UĞURLUEL

TİMAŞ

MEKÂNLAR VE OLAYLARIYLA
HZ. MUHAMMED'İN(SAS) HAYATI
MEKKE-MEDİNE

Talha Uğurluel

TİMAŞ YAYINLARI | 3757
Tarih İnceleme Araştırma Dizisi | 69

PROJE EDİTÖRÜ
Adem Koçal

EDİTÖR
Zeynep Berktaş

FOTOĞRAF
Talha Uğurluel

KAPAK TASARIMI
Ravza Kızıltuğ

MİZANPAJ
Hüseyin Özkan

1. BASKI
Ocak 2015, İstanbul

8. BASKI
Nisan 2015, İstanbul

ISBN
ISBN 978-605-08-1886-4
9 786050 818864

TİMAŞ YAYINLARI
Cağaloğlu, Alemdar Mahallesi,
Alayköşkü Caddesi, No: 5, Fatih/İstanbul
Telefon: (0212) 511 24 24 Faks: (0212) 512 40 00
P.K. 50 Sirkeci / İstanbul

timas.com.tr
timas@timas.com.tr
facebook.com/timasyayingrubu
twitter.com/timasyayingrubu

Kültür Bakanlığı Yayıncılık
Sertifika No: 12364

BASKI VE CİLT
Neşe Matbaacılık A.Ş.
Osmangazi Mah.
Mehmet Deniz Kopuz Cad.
No: 17 3.-4. Bodrum
Esenyurt / İSTANBUL
Telefon: (0212) 886 83 30
Matbaa Sertifika No: 22861

MEKÂNLAR VE OLAYLARIYLA

HZ. MUHAMMED'İN(SAS) HAYATI

MEKKE-MEDİNE

Talha Uğurluel

TİMAŞ

TALHA UĞURLUEL

Manisa Demircili olan Talha Uğurluel, 1997 yılında Manisa Celal Bayar Üniversitesi'nin Tarih Bölümü'nden mezun oldu. 8 yıl özel radyolarda tarih programları yaptı. Yerli ve yabancı dergilerde yayınlanmış birçok makalesi olup, *Çanakkale Savaşları, Gelibolu Gezi Rehberi, Balkanların Başkenti Edirne, Varlık ve Yokluk Savaşımız, İstanbul'un Fethi, Önden Gelenler ve Mevlana* adlı kitapların yazarıdır. Ayrıca Çanakkale, Edirne ve Mekke-Medine tarihi ile ilgili cd çalışmaları mevcuttur. İki yıl imaj kitap çalışmaları yapmış olup, *Mukaddes Emanetler, Timur'un Tüzükatı, Barbaros Hayreddin Paşa'nın Hatıratı* ve *Harp Mecmuası* kitapları, editörlüğünü yaptığı eserlerden birkaçıdır. Muhtelif turizm acentelerinde AR-GE yönetmenliği yapan Uğurluel, yerli gruplar ile Türkiye'nin birçok yerine kültür gezileri düzenlemekte, kurum ve derneklerin eğitim programları dahilinde tarih seminerleri vermektedir. Hâlen Marmara Üniversitesi'nde akademik çalışmalarını sürdüren Uğurluel, ayrıca TRT Radyo 1'de "Dünya Gezgini" programını ve TRT Türk'te "Tarihin İzinde" programını hazırlayıp sunuyor.

Yayınevimizdeki Diğer Eserleri:

Dünyaya Hükmededen Sultan Kanuni
Kanuni'nin Akıl Oyunları
Tarih Tıbbı Konuşturdu (Muammer Kayatekin'le birlikte)
Asr-ı Saâdet'ten Osmanlı'ya Sarayın Kutsalları

İÇİNDEKİLER

İKİNCİ BÖLÜM

MEDİNE

حسبي الله
١٤١٧هـ

ÖNSÖZ

Yeryüzünde hiçbir insan O'nun(sas) kadar sıkı takip edilmemiştir. Hiç kimsenin hayatı O'nunki(sas) kadar irdelenmemiş ve kayıt altına alınmamıştır. Tabir yerinde ise her adımı, her soluğu, her bakışı gözlenmiş ve gelecek nesillere aktarılmak üzere hafızalara kazınmaya çalışılmıştır. Bununla yetinilmemiş ayağını bastığı her mekân, namazını kıldığı her yer, abdest aldığı ve su içtiği her kuyu, altında gölgelendiği her ağaç, mukaddes bir mekân olarak korunmaya çalışılmıştır.

Bugüne kadar Hz. Muhammed'in(sas) hayatını anlatan nice eser okuduk ve inceledik. Son derece özel olan bu yaşantıyı aklımıza yerleştirmek, örnek almak için ezberlemeye çalıştık. Fakat O'nun(sas) hayatı sadece olaylardan ibaret değildi. Yaşantısının, hadiselerin cereyan ettiği mekânlar ile de yakın bir ilişkisi vardı. Hangi olay, nasıl bir zaman diliminde nerede meydana geldi? Bunu bilmek, O'nun(sas) hayatını öğrenmede büyük önem taşımakta idi. Mekke'den Medine'ye uzanan bu kutlu yaşamda, örnek alınacak nice tavır, bilinmesi gereken birçok olay bu topraklarda cereyan etmişti. Bizler de Hz. Muhammed'in(sas) hayatının daha iyi anlaşılabilmesi için özel bir çalışma gerçekleştirdik. Kâinatın Efendisi'nin(sas) hayatına dair hatıralarla bunların vuku bulduğu yerleri tek tek devşirmeye çalıştık. Çalışmamızı Mekke ve Medine olarak ikiye ayırdık. Peygamber Efendimiz'in(sas) Mekke ve Medine'de yaşadığı hadiseleri bu iki farklı şehirde ayrı ayrı inceledik. Bu iki şehirdeki hadiseleri anlatırken de belirli bir gezi güzergâhı çizdik ki yarın sizler de bu güzergâh

doğrultusunda bir yolculuk yapabilesiniz istedik. Eğer hadiseleri bir güzergâh değil de kronolojik sırada incelese idik, mekân merkezli hazırlanan bu çalışma, son derece karışık olacak ve oralara gittiğiniz zaman işin içinden çıkmanız zorlaşacaktı. Fakat şimdi Kâinatın Efendisi'nin(sas) örnek alınması gereken hayatını, sanki Mekke ve Medine'de geziyormuşçasına rahat bir şekilde okuyacak, oralara gittiğiniz zaman da hatıralara ait mekânları elinizle koymuş gibi bulabileceksiniz.

Peki bu kitapta sadece Peygamber Efendimiz'in(sas) hayatına ait detaylar mı bulacaksınız? Elbette ki hayır. Mekke ve Medine toprakları o kadar kadim bir coğrafya ki Efendimiz'den(sas) hem öncesine hem sonrasına ait nice peygamber, sahabe, evliya, asfiya ve kıymetli zat buraya uğramış ve burada birtakım izler bırakmıştır. Hadi gelin bu kitabın içeriğini Hicaz'dan başlayarak şöyle bir özetleyelim.

Hicaz, insanı neden bu kadar etkiler? Çünkü oralar İslam'ın en önemli şartlarından biri olan haccın ifa edildiği mekânlardır. Bu büyük ibadeti yapmanın huzuru vardır oralarda. Bir ibadetin yüz binlerce semere verebilme bereketine sahiptir bu topraklar. Orası yeryüzünün en eski toprakları, en eski yerleşim yerleridir. Atalarımızın izleri vardır oralarda. Hz. Âdem(as) ile Hz. Havva'nın buluşma yeridir. Sadece tavaf alanı üzerinde 70'e yakın peygamberin kabrinin mevcut olduğu rivayet edilir. Bu seçilmiş insanların mevcudiyetleriyle şereflenen mekânlardır buralar. Bu arazide Hz. Nuh(as) yürümüş, Hz. Hud(as) devesini sürmüş, Hz. İbrahim(as) Kâbe'yi inşa etmiş, Hz. İsmail(as) avlanmış, Hz. Muhammed(sas) de tüm hayatını burada geçirmiştir. Sahabenin ömürlerini geçirdikleri, başka diyarlara i'lâ-yı kelimetullah için hicrete niyet ettikleri yerlerdir buralar. Hz. Bilâl, işkence için kumlara burada yatırılmış, müşrikler tarafından esir edilen Ammâr bin Yasir Müslümanlar tarafından buralarda kurtarılmıştır.

Peygamber Efendimiz(sas) burada diye Selman-ı Farisîler, Veysel Karânîler buraya göç etmiş, O(sas), "İslam'ı anlatın," emrini verdiğinde Bilâller, Halidler, Ebu Ubeyde bin Cerrahlar buradan göç etmiştir. Burası

babasının üzerine deve işkembesi kondu diye Fâtıma'nın ağladığı, Ömer ve Hamza Müslüman oldu diye sahabenin sevince boğulduğu topraklardır. Ukaz, Zü'l-Mecaz, Mecenne pazarlarına tebliğ için giden ayaklar bu yollarda yorulmuş, Taif'teki zulümden kurtulanlar, mağarada müşriklerin gözlerinden saklananlar yine buralarda dinlenmişlerdir. Örümcek, ağını buradaki mağarada örmüş, güvercin en güzel yuvasını bu mağaranın girişine yapmıştır. Dünyaya zulüm dağıtan Bizans ve Sasani'ye karşı adalet orduları buradan yürümüş; Hz. Aliler, İbn Ömer ve İbn Abbaslar burada büyümüş, Sümeyyeler, Hamzalar, Hz. Ömerler ve Hz. Osmanlar burada şehit düşmüştür.

Sadece peygamberler ve sahabeler mi? Bu koca tarihte daha nice şahitler vardır: Ömer bin Abdülaziz tüm servetini buralara harcamış, Abdullah bin Zübeyr zalimlere karşı ordularını burada toplamıştır. Halife Velid, Mehdi buraların hâdimliği için yanıp tutuşmuş, Nureddin Zengi fitne tohumlarını yine burada söndürmüştür. Selahaddin Eyyübî ve Kılıçarslan bu toprakların muhabbetiyle yandıkları halde küffara karşı kılıç sallamaktan buraları ziyaret edememiş, Şeyh Şamil gibi İslam büyükleri de buralara gelip bir daha geri dönememiştir. Ka'b bin Züheyr bir mübarek hırka için dile gelip kasidesini burada söylemiş, buraların bülbülü olmayı arzulayan Âkif de yazdıklarını, kötüye kullanılmasınlar diye buralarda imha etmiştir. Efendimiz'in(sas) Sakal-ı Şerif'i tek tek bu topraklardan toplanmış, Gül-i Muhammedî tüm insanlık istifade etsin diye Sultan Ahmed tarafından tek tek cam tüplere konularak bu topraklarda dağıtılmıştır. Osmanlı'nın nice Hak âşığı sultanı hâdimlik anlayışı içinde Kâbe'nin örtülerini İstanbul'da hazırlatmış ve gözyaşlarıyla buralara göndermiştir. Yine onlar orada eskiyen her bir şeyi kutsal birer emanet kabul ederek başkentlerine getirtmişlerdir.

Efendimiz'i(sas) korumak uğruna açlık çeken askerlerimiz ölmemek için buraların çekirgelerini yemek zorunda kalmış, bu Mukaddes Belde'yi terk etmek zorunda bırakılan Fahreddin Paşa da kılıçlarını düşmana teslim etmeyerek bu topraklara emanet etmiştir.

Anlatmakla biter mi bu topraklarda cereyan eden hadiseler? Gülenler, ağlayanlar, buraların hasretiyle yananlar ve buralar uğruna canlarından olanlar... Bugün bize düşen görev ise tüm bu yaşananları ve bir varoluşun inşa edildiği mekânları, bu topraklarda yaşayan seçkin hayatları tanımak ve yaşanan hatıraların en küçük detaylarına vâkıf olarak oraları gezmektir. Eğer bilerek ve hissederek gezebilirsek, "Oralarda bir zamanlar Efendiler Efendisi dolaşmıştı," diyecek ve ayağımızı yere basarken daha dikkatli olacağız. Bu şuurla hareket ederken kendimizi her köşe başında sahabeyle musafaha eder gibi hissedeceğiz. Oralara gittiğinizde lütfen özellikle, ikindi gölgesi çöktüğünde Mescid-i Haram ve Mescid-i Nebevî'nin beyaz mermerleri üzerinde uçuşan çekirgelerin çağrışımlarıyla Osmanlı'yı ve Fahreddin Paşa'yı hatırlamayı da ihmal etmeyiniz. Çünkü onlar sahabe ve tabiînden sonra oralara en güzel hizmeti yapmış, yatırımın en kıymetlisini oralara gerçekleştirmiş ve Hâdimü'l-Haremeyn (Harem-i Şerif'in hizmetçileri) olmakla her zaman gurur duymuşlardır. Oraları temizlik için kullandıkları tavus kuşu tüyünden süpürgelerin teleklerinden birkaç tüyü İstanbul'a getirtmiş ve başlarındaki sorguçlara takarak, "Biz senin evinin süpürgecileriyiz ya Rabbi!" diyerek halkın arasında öylece dolaşmışlardır.

Bu eser, hepimizin kalbinde önemli bir yeri olan Mukaddes Topraklar'ı daha iyi tanıtmak için özel olarak hazırlanmıştır. Her bir insanımız oraları bilerek ve hissederek gezsin diye düşünülmüştür. Ciddi bir araştırma gerektiren bu eser tek bir mekânda ve kısa bir sürede yazılmış değildir. Uzun araştırmalar ve sistemli bir yazım dönemi geçirmiştir. Bu eserde okuyacağınız yazılar; Türkiye, Almanya, Danimarka, İsveç, Arabistan, Suriye, Yemen, Belçika ve İsviçre'de yazılmış olup, Mukaddes Topraklar'a orada ve burada yaşayan insanlarımızın gözüyle de bakılmak istenmiştir. Tabii ki böyle çaplı bir çalışma zayıf ve liyakati sınırlı birkaç kişiye hasredilmemelidir. Üç yılı aşan bir araştırma süresi içinde, nice gönül insanı, bıkmadan usanmadan bizleri bir yerlerden bir yerlere taşımış, anlatmış, dinlemiş, araştırmış, sorgulamış ve dua etmişlerdir.

Bu yardım edenlerin büyük bir kısmı tanıdıklarımızdır. Ama en sıkıştığımız anlarda, maddi sebeplerin sukutu anında, tanımadığımız kişilerin de yardımı olmamış değildir. Bunlar da sanıyoruz oraların âşığı kişilerin duaları vesilesiyle olsa gerek. Kısacası genel olarak emeği geçen herkese desteklerinden dolayı hürmetlerimi sunmak istiyorum. Özel olarak ise, eserin hazırlanma aşamasında Türkiye'de uzun süreli bulunamamama rağmen yokluğuma sabreden kıymetli eşim ve sevgili kızıma, 60 derece hava sıcaklığında bana bıkmadan usanmadan adım adım rehberlik eden Necati Öztürk Bey'e, Medine'yi detaylarıyla tanımamı sağlayan Mehmet Altan Bey'e, özellikle bu eseri meydana getirmemde beni teşvik eden ve her türlü desteği gösteren Abdullah Aymaz Hocam'a, manevi desteğini hiçbir zaman benden esirgemeyen Şerafettin Kocaman Bey'e, Arapça eserleri benimle birlikte sabahlara kadar mütalaa eden kıymetli ilahiyatçı Selman Kuzu Bey'e ve burada ismini sayamadığım daha nice güzel insana teşekkürlerimi sunuyorum.

Talha UĞURLUEL

18. yüzyılda yazılan bir Delâilü'l-Hayrat'ta bulunan ve Hafız Muhammed tarafından çizilen bir minyatür

1. BÖLÜM

MEKKE

Grafik: Zaman gazetesi (Ailem dergisi)

PEYGAMBERİMİZ'İN(SAS) DOĞDUĞU ŞEHİR
MEKKE

Hz. Muhammed'in(sas) hayatını bilmek, O'nun(sas) yaşantısına ait detayları öğrenmek İslam dinini anlamanın en kısa yollarından biridir. O'nu(sas) anlamak için de bu topraklara gelmek ve izinin tozuna yüz sürmek gerekir. Mekân mekân, olay olay O'na(sas) ait hatıraları, o hadiselerin geçtiği mekânlarda devşirmek icap ediyor. Bizler de O'nu(sas) anlamak adına bir yolculuğa çıkıyoruz. Bu yolculuğa Peygamber Efendimiz'in(sas) doğumu ile şereflendirdiği şehir; Mekke ile başlayacağız.

Genelde bu yolculuğa çıkanlar başlangıç yeri olarak ya Mekke, ya da Medine'yi tercih ederler. Önce Medine'ye gelenler, Kâinatın Efendisi'nin(sas) mübarek türbelerini ziyaret eder, Mescid-i Nebevî'sinde namaz kılar sonra Mekke'ye geçerler. Mekke'ye geçecekleri günün sabahında otellerinden ihramlı olarak çıkarlar. Çünkü Mikad sınırını

Cidde-Mekke otobanı üzerinde, "Sadece Müslüman olanlar devam edebilir, Müslüman olmayanlar sağdan ayrılsın" yazılı tabelalar

ihramlı iken geçmeleri gerekmektedir. Erkeklerin hepsi beyaza bürünürler, kefenlenmiş bir kişinin son yolculuğuna uğurlanması gibi hazırlanırlar. Ağızlarda tekbir ve tehliller, içlerinde o güzel beldeye gidecek olmanın heyecanı, ağızlarında dualarla başlarlar Mekke yolculuğuna...

Tabii bu kutlu yolculuğa çıkıp boş da dönmemek lazımdır. Zaten genelde kimse boş dönmez. Herkes çantasını doldurarak döner. Ama valizler ne ile dolmaktadır? Muhammed İkbal; hacdan gelenlere, "Oralardan ne getirdiniz?" diye sorar. Tesbih, takke, seccade vb. cevaplar alınca da, "Keşke oralardan tesbih yerine Hz. Peygamber'in güzelliklerini, takke yerine Hz. Ebubekir'in sıdkını, seccade yerine Hz. Ömer'in adaletini, Hz. Osman'ın hilmini şefkatini getirebilseydiniz," diyecektir.

Medine ile Mekke'nin arasındaki uzaklık, İstanbul ile Ankara arası kadardır. Yolculuğumuz yaklaşık 5 saat sürdü. Yolculuk başladıktan bir süre sonra Zülhuleyfe'de durduk. Çünkü burası Medine-Mekke arasındaki Mikad sınırı ve burada niyet edilerek umre namazı kılınıyor. Böyle hareket etmek Efendimiz'in(sas) sünnetidir.

Medine-Mekke arasında yok ama eğer Cidde üzerinden gelecek olsaydık, "Buradan sadece Müslümanlar geçebilir," ya da "Müslüman olmayanlar yan yoldan ayrılsınlar," tabelalarıyla karşılaşabilirdik. Çünkü Cidde'den bu mukaddes topraklara uzanan yolda gayrimüslimler belli bir mesafeden sonrasına giremiyorlar. Ayrıca yine aynı yol üzerinde dev bir Kur'ân-ı Kerîm rahlesi var. Allah'ın yüce kelâmına tâbi olan herkes bunun altından geçer.

Cidde-Mekke otobanı üzerindeki Kur'ân-ı Kerîm rahlesi formundaki dev tâk

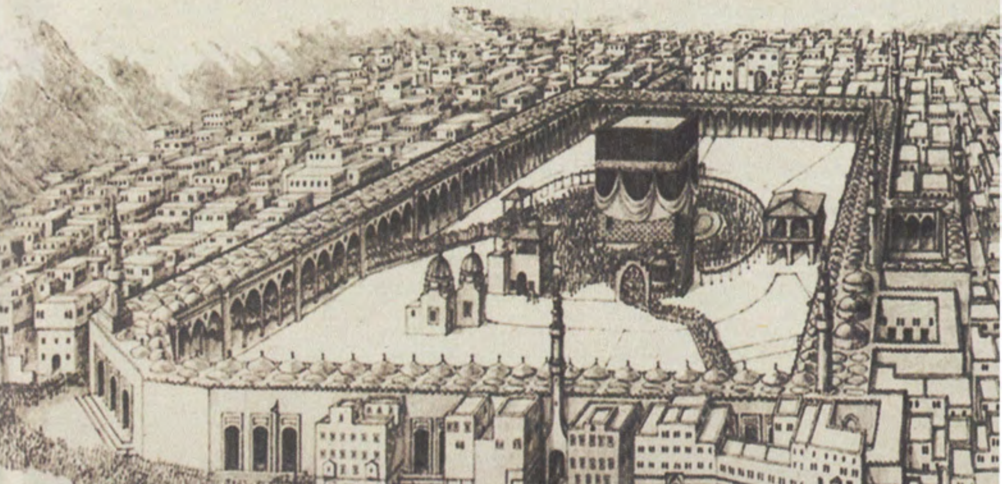
Cidde'den Mekke'ye doğru ilerlerken coğrafyada da değişimler başlar. O dümdüz kumluk arazi yerini kayalıklara bırakır. Yüksek dağlar ve yeşillikten yoksun, zor bir arazi yapısı vardır. Necip Fazıl, hac hatıralarında bu manzarayı görünce, "Allahu Teâlâ Mekke civarını tamamen kayalık bir halde yaratarak, buraya gelenlerin gönüllerini çevredeki hiçbir şeye kaptırmadan sadece kendisine yöneltmelerini istemiş," diyor.

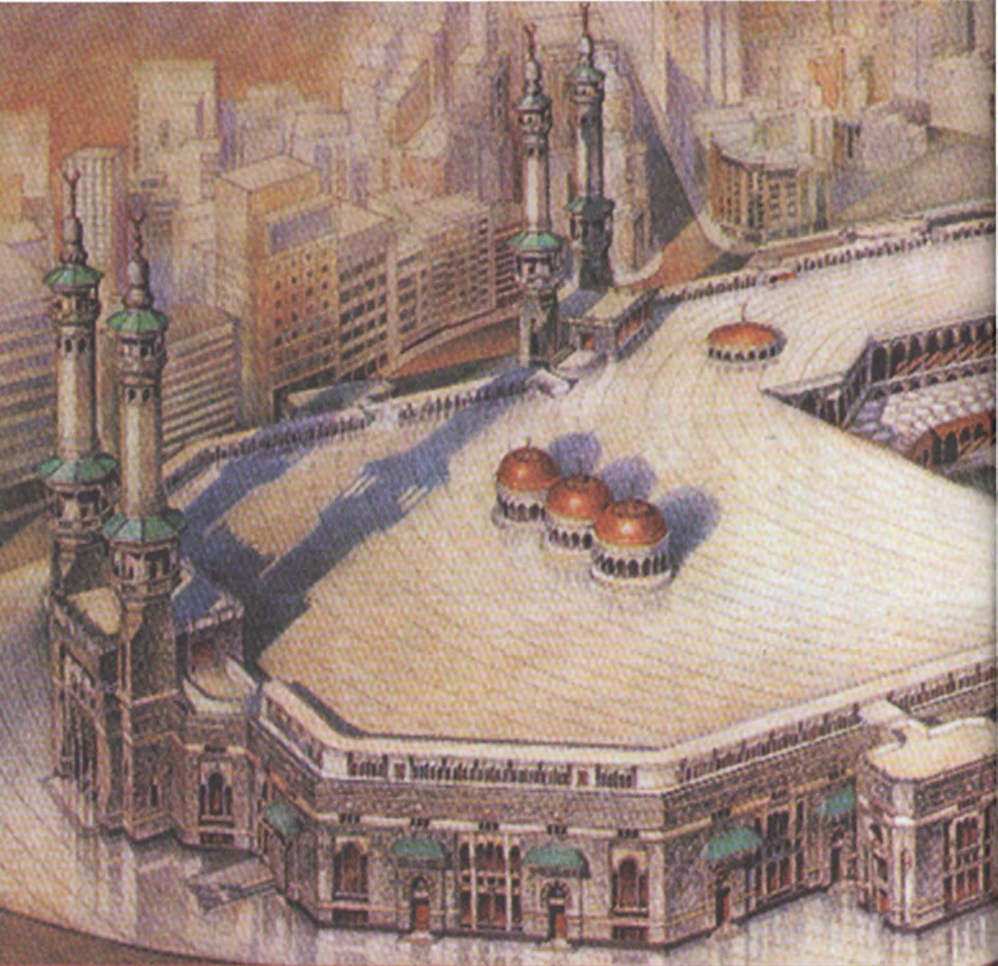
İLK BAKIŞ, İLK DUA

Mekke'ye ulaşan gruplar kendilerini bir an önce Mescid-i Haram'ın harimine atmak isterler. Ancak önce otele gidip eşyalarını yerleştirmeleri gerecektir. Akıllarda Kâbe, gözler etrafı taramaktadır. Ne yazık ki etrafı saran devasa binalardan dolayı bu pek mümkün olamamaktadır. Ağırlıklar atılıp herkes hazır olunca, çocuklar gibi Beytullah'a doğru bir koşuşturma başlar. Önce Harem-i Şerif'in minareleri size göz kırpar. Ardından her zaman kartpostallardan görmeye alıştığımız Mescid-i Haram yavaş yavaş o güzel yüzünü bizlere gösteriverir. Artık "Lebbeyk" nidaları gökleri titretmektedir.

Mescid-i Haram'a Bâbüsselâm'dan girmek sünnettir. Peygamber Efendimiz(sas) Mekke'ye geldiğinde bu kapıyı kullanırmış. Sünnete uyarak birçok grup Selam Kapısı'ndan içeriye girer.

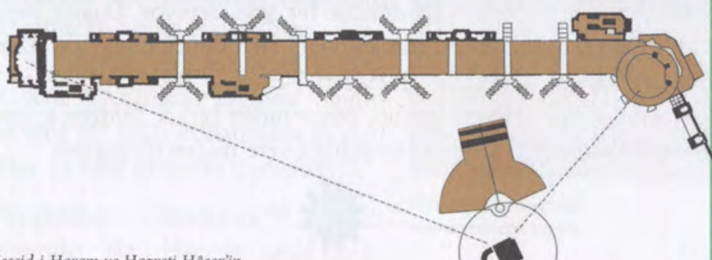
Osmanlılar döneminde boyu Kâbe'yi geçen bir bina yapılmazdı

Kâbe'yi hayatında ilk kez gören kişinin yapacağı duanın kabul olacağına inanıldığı için, bu mukaddes beldelere ilk kez gelenlerde ayrı bir heyecan vardır. Acaba hangi duayı yapsam kaygısıyla Mescid-i Haram'ın revakları arasından ilerlerler. Gözler yere indirilir ve usulca avluya doğru yaklaşılır. Artık Osmanlı revaklarının altına gelinmiştir ve gözler yerden kaldırılarak karşıya doğru bakılır. İşte siyah örtüsüne bürünmüş Kâbe tüm haşmetiyle karşımızda durmaktadır. Artık herkes bakabilir denildiğinde heyecanla yükselen başlar ve sonrasında tutulan nefesler, yaşaran gözler, hıçkırıklar, dudaklardan dökülen dualar…

Mescid-i Haram ve Hazreti Hâcer'in su aramak için koştuğu Safa ve Merve Tepeleri arası

Bu kutsal yolculukta amacımız Peygamber Efendimiz'in(sas) hayatını yakından tanımak, O'nun(sas) kutlu izlerini sürmek. Ancak Mekke'ye gelenler aynen O'nun(sas) yaptığı gibi öncelikle ihramdan çıkmalılar. Bunun için de ilk olarak umrenin tamamlanması gerekiyor. Toplu halde niyet ederek tavafa başlanıyor. Tavafa başlama yeri Hacerü'l-Esved'in

önü. "Bismillâhi Allahuekber" diyerek selam veren her bir kişi başlıyor ilk şavtını yapmaya. Makam-ı İbrahim yönünden dönüyor. Tam 7 dönüş yapılıyor. Bu her bir dönüşe bir şavt deniyor. Dualar, niyazlar, tekbir ve tehlillerle tavaf tamamlıyor. Her bir dönüşte de Kâbe'nin Yemen'e bakan köşesine ve Hacerü'l-Esved'e selam veriliyor. Tavaf sonrasında tavaf namazı kılınıp, zemzemden birkaç yudum içiliyor ve sa'y etmek için Safa Tepesi'nin olduğu yere doğru ilerleniyor.

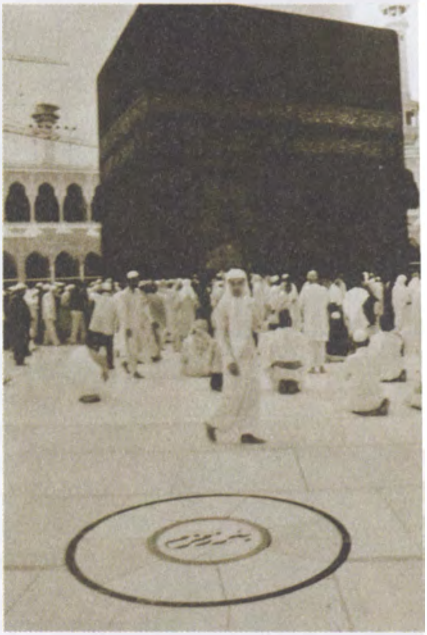
Hz. Hâcer Olabilmek

Büyük imtihanların kutlu peygamberi Hz. İbrahim ve eşine ait imtihanı hatırlıyoruz. Urfa'da ateşe atılmakla ve çocuğunu kurban etmekle imtihan olan Hz. İbrahim, buralarda hanımını, kucağındaki bebeğiyle birlikte bu ıssız vadiye bırakıp gitmekle imtihan olmuştu. Dağların arasında ıssız bir vadi. Su yok, yiyecek yok, yardım istenebilecek bir Allah'ın kulu yoktur. İşte bu terk ediş esnasında Hz. Hâcer bir tek şey soracaktır Hz. İbrahim'e, "Sana bunu yapmayı Allah mı

emrediyor?" "Evet," der Hz. İbrahim. "Öyleyse O bizi zâyi etmeyecektir," diye teslimiyetini gösterir Hz. Hâcer. Bir peygamber eşine yakışan ferasetle söylenmiş sözlerdir bunlar.

ZEMZEM VE HİKMETLERİ

Zemzem, Hz. İbrahim'in eşi ve Hz. İsmail'in annesi ve köle iken Firavun tarafından Hz. İbrahim'e verilen Hz. Hâcer tarafından bulunmuş mübarek bir sudur. Hz. İsmail'in bebek haliyle susuzluktan ağlaması üzerine Safa ve Merve arasında koşuşturan ve su arayan anne, Merve Tepesi'ne yedinci kez geldiğinde evladının ayaklarının altından bir su fışkırdığını görür. Koşarak gelir ve suyun etrafını kumlarla çevirerek küçük bir havuzcuk oluşturur. Akıp gitmekte olan suya "zem zem" yani "dur dur" diyecektir. Aradan binlerce sene geçmesine rağmen bugün bizler hâlâ bu suyu kullanmaya devam etmekte ve hâlâ zemzem demekteyiz.

Kâbe kapısının ilerisinde bulunan zemzem kuyusu

Peygamber Efendimiz(sas) kendi döneminde, Hz. Hâcer'e seslenerek, "Ey annecim! Neden dur dur dedin. Ak ak deseydin bu su büyük bir nehir olacak ve o şekilde akmaya devam edecekti," diyecektir.

Çölün ortasında, ıssız bir vadide akmaya başlayan bu mübarek ve tatlı su kısa sürede etrafında küçük bir insan topluluğunun hâlelenmesine sebep olacaktır. Hem su yerine hem de ekmek yerine kullanılan bu suyu, oradan geçmekte olan Cürhüm Kabilesi görür ve bu su başında konaklamak için Hz. Hâcer'den izin isterler. Hz. Hâcer de onlara izin verir. Bir süre sonra Amalikalar gelmiş ve onlar da daha

Bugün kapatılmış olan kadın ve erkeklere ait zemzem kuyularına giriş kapıları

önce varlığından haberdar olmadıkları gür akan bu suyun yakınına konaklamışlardır. İşte bu yerleşmelerle birlikte zemzem etrafında küçük bir kasaba teşekkül etmiş ve bu küçük yerleşim yeri geleceğin Mekke şehrini oluşturmuştur.

Hz. İbrahim, asıl yaşadığı yer olan Suriye bölgesinden sık sık bu topraklara gelmekte ve eşi Hz. Hâcer ile oğlu Hz. İsmail'i ziyaret etmektedir. Hz. İsmail'in gençlik yıllarına rast gelen bir zamanda Hz. İbrahim, Allahu Teâlâ'nın emriyle Mekke'ye uğradığı bir zamanda Hz. Âdem döneminde inşa edilen ve Nuh Tufanı ile yıkılan Kâbe'nin temellerini araştırır. Kâbe, zemzem suyunun hemen ilerisindedir. Hz. Âdem dönemindeki temelleri bulan Hz. İbrahim, oğlu Hz. İsmail'in de yardımıyla Kâbe'yi yeniden inşa eder. Bu inşaat sırasında üzerine bastığı taşın üzerinde mübarek ayak izleri kalır. Bugün metâf içerisinde Makam-ı İbrahim olarak adlandırılan yerde bulunan bu taş, camekân içinden görülebilmektedir. Evliya Çelebi, *Seyahatname*'sinde bu taştan bahsederken, Hz. İbrahim'in mübarek ayak izlerinde, parmak izlerinin bile belli olduğunu söylemektedir.

Zemzem kuyusunun üzerindeki pompa sistemi

Kâbe'nin kapısından birkaç metre ileride bulunan zemzem kuyusu yüzyıllardır akmaya devam eder. Fakat bölgede kabileler arasında çıkan şiddetli çatışmalarda yeri kapatılır ve kaybolur. Zemzem kuyusunun yerini Hz. Peygamber'in(sas) dedesinin babası Muttalib gördüğü bir rüya üzerine bulacaktır. Bundan dolayı, zemzem

Zemzem kuyusu üzerine Osmanlılar tarafından yaptırılan zemzem binası ve bu yapının arka cephesinde bulunan I. Abdülhamid'in yaptırdığı çeşme ve musluklar

kuyusunun vasisi ve koruyucusu Muttaliboğulları olmuştur. Yüzyıllar boyunca normal bir kuyu halinde Kâbe kapısı önünde duran zemzem daha sonra bir bina içine alınacaktır. Osmanlılar döneminde de bu zemzem kuyusu durumunu muhafaza eder. Suud döneminde zemzem kuyusu yerin biraz altına alınmıştır. Hanımlar ve erkekler için ayrılan iki ayrı girişten, kuyunun bir yerine kadar ilerlenebilmektedir. Fakat hacca ve umreye gelenlerin sayısında her yıl meydana gelen artışlar, metafta tavafı zorlaştırdığı için tavaf alanını genişletme adına 2003 yılı sonlarında bu kısım kapatılır. Kuyunun yerinin bilinmesi adına bulunduğu yerin üzerine mermer, yuvarlak bir kapak konularak üzerine Bi'r-i Zemzem (zemzem kuyusu) yazdırılır. Daha sonra bu yazı da kaldırılmış ve sadece mermer kapak orada bırakılmıştır.

Zemzem kuyusu olarak kullanılan tarihî mermer kuyu, zemzemin yeraltına alınmasından sonra müzeye kaldırılmış, yerine elektronik bir sistem konulmuştur. Günümüzde hacca ya da umreye gidenler, zemzem suyunu Mescid-i Haram ve Mescid-i Nebevî'de mescitlerin içerisine yerleştirilmiş ılık ya da serin olarak sunulan zemzem bidonlarından temin edebilmektedir.

مغاریه کردی اول کون کم جماد اتوك غلغلی ایکن قاتی اولدی
رسول حضرتنك یورکی قتلانمدی ینه دوندی کعبه طوافنه
واردی یدی کز کعبه طواف قلدی دخی خدیجه خاتونك
منزلنه واردی هر نکم اشتمشدی کورمشدی آنی خدیجه خاتو

SA'Y'İN HİKMETLERİ

İslamiyet ne güzel bir din ki kadınlara verdiği değeri sa'y ibadetinde bile görmek mümkün. Her sene kaç milyon kişi, bir kadının verdiği mücadelenin anısına bir Hâcer olabilmek, onun yaptıklarını yapabilmek için buralara geliyor. Halbuki Hz. Hâcer'in siyahi bir köle olduğunu, Firavun'un onu, Hz. İbrahim'e verdiğini biliyoruz. Biz hac veya umrede sa'y ederken kölelikten peygamber hanımlığına çıkan bir hanımın koşuştuğu yoldan gidip geliyoruz. Safa Tepesi başında yaptığımız dualardan sonra başlıyoruz yürümeye. Safa ve Merve Tepelerinin arası bir bina içine alındığı için artık sa'y ibadeti kapalı bir ortamda gerçekleştiriliyor. İçerideki klimalardan dolayı serin bir ortamda yürüyoruz. Ayağımızın altında kızgın kumlar yok. Aksine serin mi serin mermerlere basarak ilerliyoruz. Her bir adımda yanımızda içebileceğimiz buz gibi, içerisinde zemzem suyu bulunan su bidonlarına sahibiz. Sa'y yolu üzerinde 2 yeşil ışıkla işaretlenmiş direk var. Bu direkler arasından geçerken insanlar hızlarını biraz arttırıyor ve koşar gibi yürüyerek "Hervele" yapıyorlar. Çünkü Hz. Hâcer iki tepe arasındaki koşuşmasında bu iki arada daha bir hızlı koşmuş. Sebebi, bu kısmın biraz daha alçak olmasından dolayı koşarken evladı Hz. İsmail'i bu aradan görememesiymiş. Bir an önce yavrusunu görebilmek için bu kısmı çok hızlı geçmiş. İşte yüce Rabbimiz'in o engin rahmetini celbeden hadiseler zinciri... Bu yaşananlardan dersler çıkarmaya çalışarak hayatta çabalamadan kolayca bir şeyi elde edemeyeceğimizi fark ediyoruz. Önce koşturma, gayret ve fiilî duada bulunma sonrasında kavlî dualarla birlikte isteklerimize cevap bekleme.

Yedinci kez Merve Kapısı'na gelindiğinde son kez dualar yapılıyor. Sa'y ibadetinin bitiminde erkekler hemen orada saçlarından bir tutamını ya da daha fazlasını tıraş ettiriyorlar. İhramdan çıkmanın yolu bu. Bugüne kadar işlenmiş birtakım günahlara şahit olan vücuttan, yenilenmesi, yeni bir başlangıç adına bir tutam saç kesilip atılıyor. Böylece ihramdan çıkılmış oluyor.

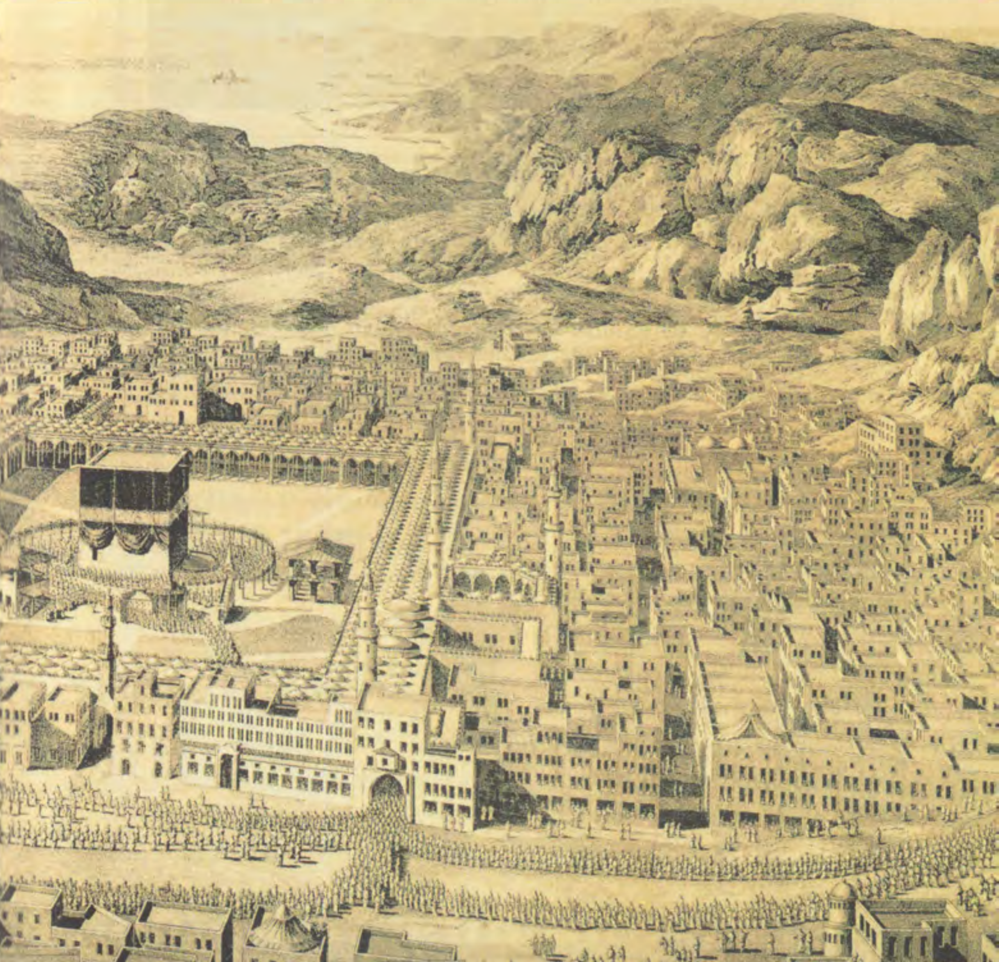
Peygamber Efendimiz'in(sas) Hz. Hatice ile Yaşadıkları Ev

Merve Kapısı'ndan dışarıya çıkarken dikkatli olmak gerekmektedir. Kapı Mescid-i Haram'ın birçok kapısı gibi alelâde bir kapı değildir. Önemli bir hatırayı civarında barındırmaktadır. Merve Kapısı'ndan çıktıktan yaklaşık 10-15 m ötesi Peygamber Efendimiz'in(sas) Hz. Hatice ile izdivacı sonrasında yaşadıkları evin olduğu yerdir. Hz. Hatice, Peygamber Efendimiz'le(sas) izdivacı öncesinde Ebu Kubeys Dağı önündeki bir başka evde oturuyormuş. Bu evi daha sonra Hz. Zeynep'e evlilik hediyesi olarak vermiş. Peygamberimiz(sas), Hz. Hatice ile düğünleri sonrasında oturacakları evi Hâkim bin Hizam'dan satın almış ve buraya yerleşmişler. Anlatıldığına göre bu evin 3 odası varmış. Peygamberimiz'in(sas) Mekke'den Medine'ye hicreti sonrasında

Hz. Ali'nin kardeşi Âkil bin Ebî Tâlib bu evi başkasına satar. Hatta Peygamberimiz Mekke'nin fethi sonrasında, "Nerede kalacaksınız?" diye sorduklarında, "Âkil bize kalacak yer mi bıraktı?"[1] diye sitemli bir cevap vermiştir. Peygamberimiz'in(sas) bu mübarek evini, hilafeti döneminde bizzat Hz. Muaviye satın alarak yeniden ihya etmiştir. Osmanlılar dönemine kadar tüm orijinalliği ile korunmuş, Kanunî Sultan Süleyman'ın eşi Hürrem Sultan da bu yapının üzerini kubbeyle kapattırmış ve içerisine de bir mihrap yaptırmıştır. Uzun yıllar mescit olarak kullanılan bu yerin 3 odasından sağ kenardaki oda, Peygamber Efendimiz'in(sas) Cebrail(as) ile sık sık görüştüğü yerlerden biridir ki bu nedenle buraya "Vahiy Kubbesi" denilmiştir. Bir diğer oda ise Hz. Fâtıma'nın dünyaya geldiği yerdir. Bundan dolayı

1 Ebu Davud, *Sünen*, Ferâiz, 10.

Peygamber Efendimiz(sas) ve Hz. Hatice'nin(ra) evlerinin Osmanlılar tarafından korunmuş hali

Osmanlılar bu odanın üzerini 2 küçük kubbe ile kapatmışlardır. Eskiler bu mübarek ev için, "Mekke'de Kâbe'den sonra en hayırlı yer burasıdır," derlermiş.

Bu ev o kadar kıymetlidir ki, Peygamber Efendimiz(sas) Mekke'den Medine'ye Hicret edeceği zaman bu mübarek yolculuğa buradan başlayacaktır. O gece bu evde bulunan yatağına Hz. Ali'yi yatıracak, dualarla ve selametle kapıdan çıkıp gidecektir. Halbuki evin kapısı önünde, Peygamber Efendimiz'i(sas) öldürmek için bekleyen, her kabileden seçilmiş bir kişi bulunmaktadır. Onların gözleri Kâinatın Efendisi'ni(sas) göremeyecektir. Buradan yürüyerek az ilerideki Hz. Ebubekir'in evine gelecek, buradan birlikte Sevr'e doğru yürümeye başlayacaklardır.

Bugün duvar seviyesinde korunan bu mübarek yapı günümüzde üzeri döşemelerle kapatılmış olarak toprağın altında durmaya devam etmektedir.

Resimde kırmızıyla işaretli yer, Kâbe'nin Rükn-i Yemânî ve Hacerü'l-Esved arasındaki duvarı. Efendimiz(sas) namazlarını genellikle burada kılardı

EFENDİMİZ'İN(SAS) KÂBE'DE NAMAZ KILDIĞI YER

Mescid-i Haram öyle büyülü bir dünyadır ki, oraya giren dışarıya çıkmak istemez. Sabahtan ikindiye kadar süren sıcakta, revakların gölgeliğinde oturup ibadet etmek ya da başımızdaki takke ve şapkayı zemzemle ıslatıp tavaf etmek müthiş bir hazdır. Zaten hiçbir şey yapmayıp sadece Kâbe'yi seyretseniz bile sevap kazanıyorsunuz Allah'ın izniyle. Mekke'ye ilk kez giden bir arkadaşımızın, "Dört duvardan ibaret bir yapının insanı bu kadar etkileyebileceğini hiç düşünmemiştim," demesini hiç unutamıyorum.

Mescid-i Haram'da Türkiye'den gelenlerin genellikle oturdukları yer, revaklar söktürülmeden önce müezzin mahfilinin hemen altı idi. Türkiye'den gidenler oraya Türk Mescidi diyorlardı. Burası genelde buluşma noktası olarak kullanılıyordu. Türk Mescidi dediğimiz yer, metaf sonrasında ilk yapı olan Osmanlı revaklarının altındaydı. Burası Hacerü'l-Esved ile Rükn-i Yemânî'nin tam arasındaki Kâbe duvarına

bakıyordu. Yani namaz kılanlar Kâbe'nin bu duvarına yönelerek ibadetlerini yapıyorlardı. Kâinatın Efendisi(sas) de bu iki köşe arasındaki duvara yönelerek namazlarını eda etmişti. Peygamber Efendimiz'in(sas) ibadetlerini burada yapmasının birkaç hikmeti vardır. Bunlardan birincisi, daha o günlerde ibadetlerini Mescid-i Aksâ'ya yönelerek yapması. Efendimiz'in(sas) gönlü Kâbe'ye dönerek ibadet etmek istediğinden bu yöne doğru namaz kıldığında Mescid-i Aksâ'ya yöneliyor ama Kâbe'yi de önüne almış oluyordu. Bir diğer sebep ise Kâbe duvarının tam karşısına gelen yerde bulunan duvarın ilerisinde Mekke'nin ileri gelenlerinin toplandıkları Darü'n-Nedve'nin bulunuyor olması idi. Peygamber Efendimiz'i(sas) Kâbe civarında ibadet esnasında görüp rahatsız eden bu güruh, Efendimiz bu duvarın önünde namaz kıldığında haliyle kendisini göremiyor ve rahatsız edemiyorlardı.

Müzdelife'de Gece Sohbeti

Müzdelife, hacıların Kurban Bayramı'ndan bir gece önce konakladıkları yerdir ve zamanında Peygamber Efendimiz(sas) de burada geceleyerek Müzdelife Vakfesi'ni bu mübarek mekânda yapmıştır. Hatta burada akşam ve yatsı namazını cem ederek kıldığı yere bu hatırayı canlı tutma adına Meş'ari'l-Haram adlı bir mescit yapılmıştır. Umreye gelenler hac yapmış olmasalar da bazı geceler Müzdelife'ye gidip hacı adaylarının gecelemeleri gibi burada en azından gecenin bir kısmını geçirmeye özen gösterirler.

KÂBE'DE GEÇİRİLEN BİR GECE

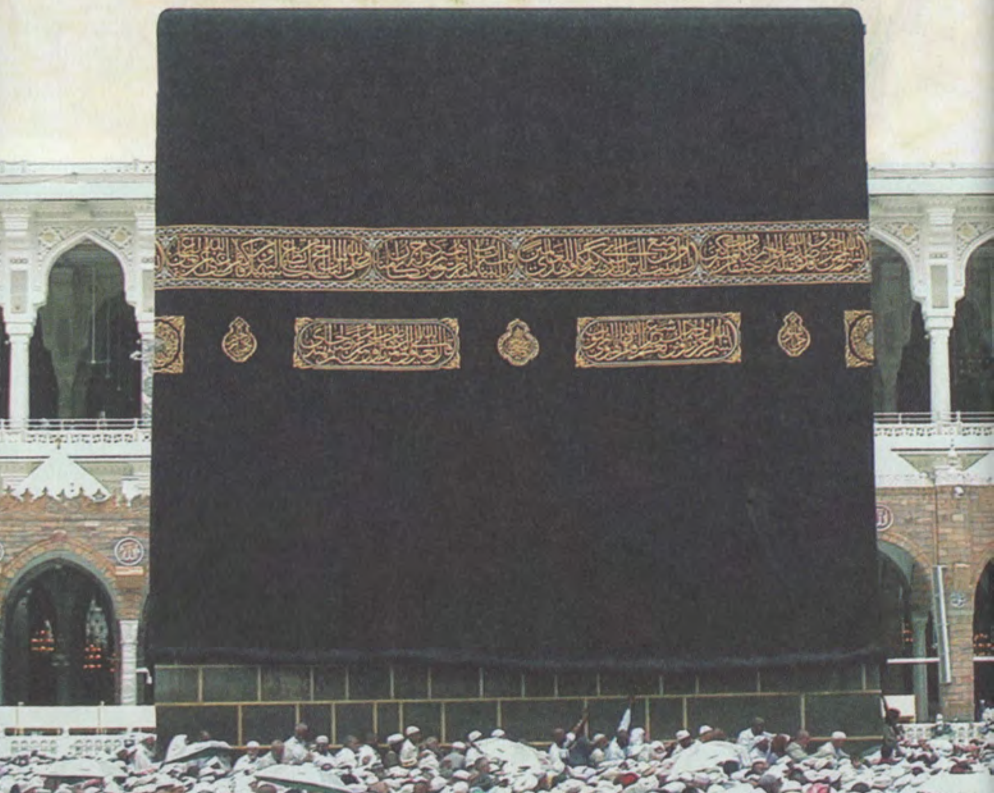
Kâbe gece bir başka güzel. Işıkların altında o siyah örtülerle bezenmiş yapı sanki bu dünyaya ait olmadığını fısıldar gibi bizlere. Etrafında hâlelenmiş binlerce insan sürekli dönüyor. Allah'a kulluğun doruk noktasında, "Buyur Allah'ım, emret," diyerek geldikleri bu kapıdan kulluklarını haykırarak yalvarıyorlar. Burada hissedilen havayı dünyanın bir başka yerinde bulmak kesinlikle mümkün değil. Saatlerimiz üçü gösterince ezanlar okunmaya başlıyor. Yeni gelenler, "Ne oluyor sabah ezanları mı okunuyor?" diyorlar. Bu ezanlar teheccüt namazı için okunuyor. Peygamber Efendimiz[sas] hiçbir gecesini teheccütsüz geçirmezmiş. Saat gecenin üçü olmasına rağmen kalabalıkta en ufak bir eksilme yok.

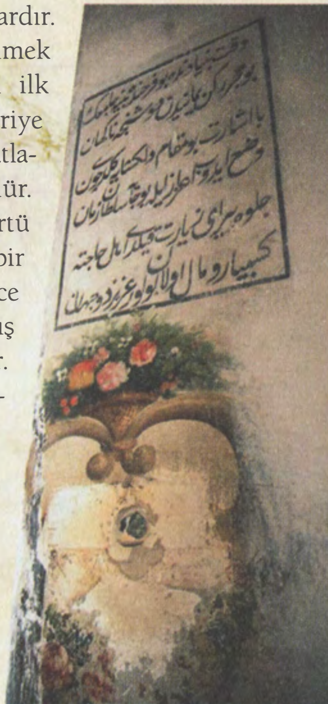
Kâbe ve Peygamberimiz'in(sas) Eli ile Yerine Konan Haçerü'l-Esved

Kâbe ilk kez Hz. Âdem'in inşa ettiği Nuh tufanı ile yıkılan ve Hz. İbrahim oğlu Hz. İsmail tarafından yeniden inşa edilen mukaddes bir yapıdır. Yeryüzünde insan yapısı olan ilk mekân. Konum olarak derin bir vadinin tam ortasında bulunduğundan dolayı yağan yağmurlardan oluşan seller ciddi hasar vermiş tarih boyunca Kâbe'ye. Hasar gördükçe de her seferinde yenilenmiş. Peygamber Efendimiz'in(sas) gençlik yıllarında da Mekkeliler tarafından bir tadilat gerçekleştirilmiş. İnşaat sırasında yerinden çıkarılan Hacerü'l-Esved'in yerine konması sırasında problem çıkmış ve Peygamber Efendimiz'in(sas) tavsiyesiyle sorun çözülmüştür.

Mekke'nin ileri gelenleri, Kâbe'nin bu yeni inşaatında, duvarlar belli bir yüksekliğe ulaştığında Hacerü'l-Esved'i yerine koyma işinin

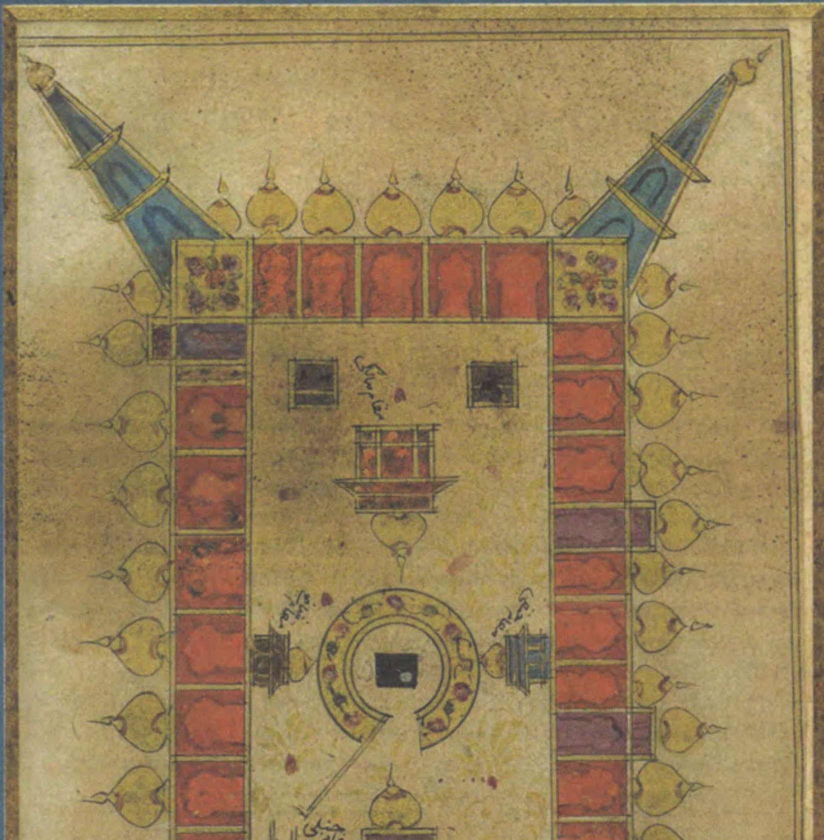
kim tarafından yapılacağını tartışmaya başlamışlardır. Sonunda bakarlar iş ciddi bir çatışmaya dönmek üzere, bir karar alırlar. Kâbe'nin avlusundan ilk girecek kişi hakem olsun derler. O sırada içeriye Peygamber Efendimiz(sas) girer. Son derece rahatlamışlardır. Çünkü O(sas) el-Emin'dir. Doğru sözlüdür. O'na(sas) başvururlar. Efendimiz(sas) de yere bir örtü serdirip taşı üzerine koydurur ve her kabileden bir kişinin örtünün ucundan tutmasını ister. Böylece mübarek taş konulacağı yere kadar kaldırılmış olur. Efendimiz(sas) de taşı alıp yuvasına bırakır. Böylece sorun hiçbir sıkıntı çekilmeden halledilmiş olur.

Edirne Eski Camii'nin kıble duvarında bulunan Rükn-i Yemânî'ye ait bir parça

Kâbe'nin kendisi kadar üzerindeki bazı parçaları da çok önemli. Bunlardan bir tanesi Kâbe'nin Yemen'e bakan köşesi. Kâbe'yi tavaf eden herkes bu dönüş sırasında Rükn-i Yemânî'nin önüne geldiğinde ellerini kaldırarak buraya doğru selam verir. Burada hem Hz. İbrahim, hem Peygamber Efendimiz(sas) durup dua etmişler, buraya yönelerek selam vermişler, eğer imkân varsa dokunup öpmüşler. Tavaf edenler bu noktada sünnete ittiba edip dualara icabet edilen bu yerden geçerken, "Rabbenâ" duasını okuyorlar. Aslında Türkiye'den gelenler bu köşeye yabancı değil. Edirne'de bulunan Eski Camii'nin kıble duvarında da böyle siyaha yakın bir taş vardı. 2005 yılında çalınan bu taş tam bir sene sonra çalan kişilerce tekrar getirilip yerine bırakıldı. Bu taş için bazıları Hacerü'l-Esved'den bir parça olduğunu söyler de aslında bu taş, Kâbe'nin Yemen'e bakan köşesinden alınmıştır. Caminin bânisi Osmanlı Padişahı Çelebi Mehmed Han, bu camide yapılan tüm duaların Hz. Peygamber'in(sas) ya da Hz. İbrahim'in(as) duası gibi kabul görmesi adına bu köşeden bir taş parçasını Müslümanların o günkü en büyük camisine koydurmuştur. Bu taş parçası, Mekke'den Edirne'ye intikal eden ortak mirasımız ve tarihimizde inancımıza verilen değeri gösterircesine orada durmaktadır.

◂ *Hacerü'l-Esved ile Rükn-i Yemânî arasında bulunan ve Peygamberimiz'in(sas) namazlarını yönelerek kıldığı duvar*

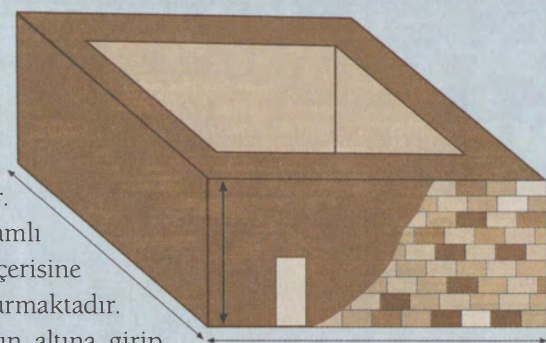
Kâbe'yi gösteren bir minyatür

KÂBE'NİN TARİHİ

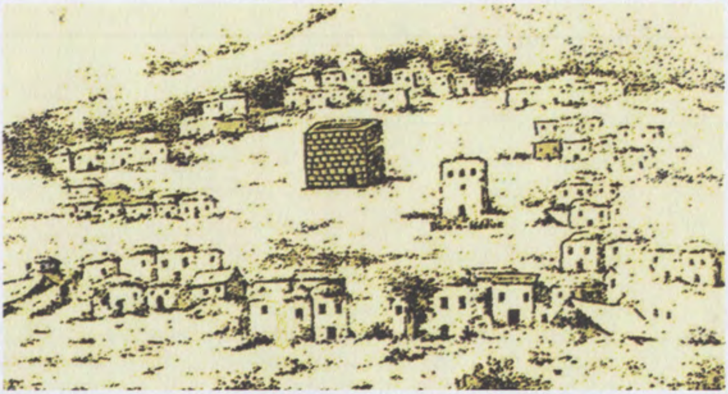
Bildiğimiz şekliyle ilk kez Hz. Âdem tarafından inşa edilen Kâbe binası Nuh Tufanı ile yıkılmıştır. Binlerce yıl yeri gizli kalan Kâbe'yi yeniden ortaya çıkarmak ve inşa etmek Hz. İbrahim'e nasip olacaktır. Hanımı Hz. Hâcer'i bebekleri Hz. İsmail ile birlikte Arabistan Yarımadası'nın en sapa yerlerinden biri olan bu küçük vadiye bırakması Allahu Teâlâ tarafından vahyedilen Hz. İbrahim, bu emri yerine getirmiştir. Hanımını bıraktığı bu dağlarla çevrili yer, aslında ileride Vadi-yi İbrahim olarak adlandıracağımız ve ortasında Kâbe'nin bulunduğu kutsal alandır.

Hz. İbrahim, oğlu Hz. İsmail'in gençlik yıllarında bu topraklara yaptığı bir ziyaret sırasında Allahu Teâlâ'nın emri ile Nuh Tufanı'nda kaybolan Kâbe'nin temellerini bulur ve bu temeller üzerine Kâbe'yi yeniden inşa eder. Hz. Âdem dönemindeki Kâbe'nin ölçülerini bilemesek de Hz. İbrahim dönemindeki Kâbe'nin ölçülerini az çok bilmekteyiz. Bu inşaatta Kâbe'nin yan duvarı 20 zira', ön kısmı ise 30 zira'dır. Boyu ise 9 zira' kadardır. Yani 4,5 metredir. Bu inşaatın en bariz özelliği sadece dört duvardan ibaret olmasıdır. Yani o günlerde Kâbe'nin üstünü örten bir dam ya da çatı yoktur. Kâbe yüzyıllarca sadece dört duvar halinde bir bina olarak kalacaktır. Uzun yıllar sonra, yağan yağmurların yapıya fazla zarar vermesi üzerine Kâbe'nin üzeri bir damla örtülecektir.

Yüzyıllarca Kâbe'nin sadece dört duvarla çevrili kalmasının hikmeti ise bu yapıdan maksadın mukaddes bir alanı çeviriyor olmasından ileri gelmektedir. Bugün dört duvar ve üzeri damlı Kâbe yapısı bizlerde sanki içerisine girilecek bir ev havası oluşturmaktadır. Hâşâ Allahu Teâlâ bir damın altına girip yaşayacak değildir. Bizim bu yapıya Beytullah

Hz. İbrahim'in inşa ettiği ve sadece dört duvardan ibaret olan Kâbe

Peygamber Efendimiz(sas) döneminde Mekke'nin tahmini görünüşü

(Allah'ın evi) dememizin sebebi Yüce Yaratıcı'nın böyle bir evde barınacağından değil, Kâbe'nin kapladığı alanın Allahu Teâlâ'nın yeryüzünde kendisine ayırdığı tek toprak parçası olmasından kaynaklanmaktadır. Yani bu dört duvarın en başta yapılmasından maksat, bu kutsal arazinin etrafını belirleme ve yerinin kaybolmasını önleme çabasıdır.

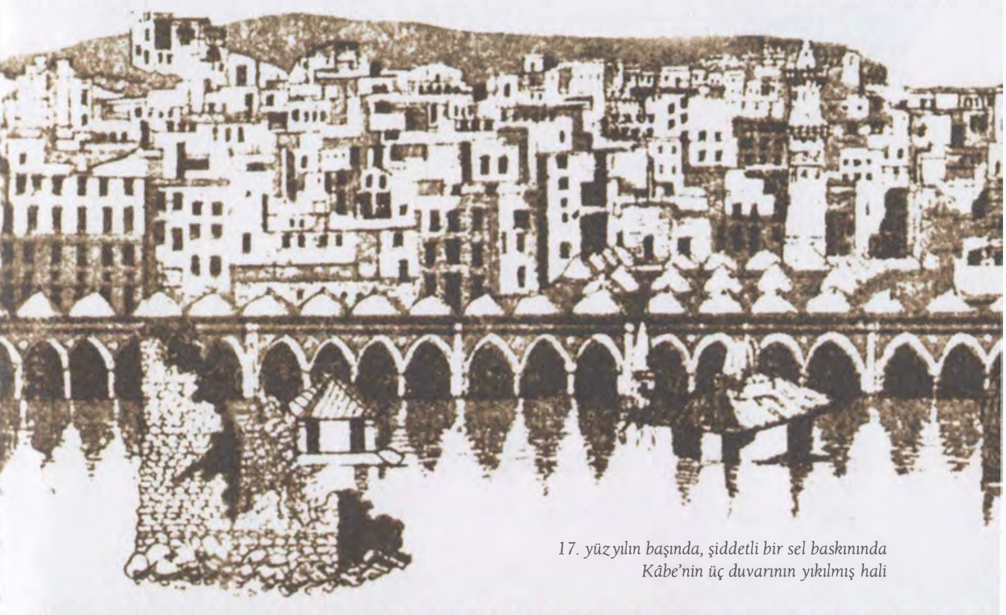
Rivayetlere göre Kâbe, tarih boyunca tam 9 kere yenilenmiştir. Bu inşaatlardan bir tanesi de Ebrehe'nin Kâbe'yi yıkma girişiminden kısa bir süre sonra meydana gelmiştir. Yağan yağmurların meydana getirdiği sellerden dolayı duvarları iyice yıpranan Kâbe'nin tamire ihtiyacı vardır. Fakat kimse buna cesaret edememektedir. Çünkü tamirat için öncelikle eskiyen taşların sökülmesi gerekecektir. Daha kısa bir süre önce Kâbe'yi yıkmaya çalışan Ebrehe'nin başına gelenleri herkes bilmektedir. Kimse bu işe cesaret edemez fakat sonunda Halid bin Velid (ra) Hazretleri'nin babası Mugire, "Bizim maksadımız Kâbe'yi yıkmak değil, tamir etmek, bir şey olmaz," der ve tek başına Kâbe'nin eskiyen taşlarını sökmeye başlar. Hiçbir şey olmadığını görenler birer ikişer gelir ve Kâbe tamir edilir. Bu tamiratta Kâbe'nin temel taşlarına kadar inilir. Anlatıldığına göre, Mugire Hz. Âdem döneminden kalma, yeşil renkli devasa temel taşlarıyla karşılaşmış, bunlar eski görülüyor,

bunları da yenileyelim diyerek eline aldığı demir bir bukağı ile bu taşlardan birini oynatmaya çalışmış ve tarihinde ilk kez Mekke'de yer sallanmıştır. Bunun üzerine bu taşlara dokunmamaları gerektiğini anlayarak duvarı bu temellerin üzerlerine inşa etmişlerdir.

Kâbe'nin damını taşıyan altı sütunun Abdullah bin Zübeyr(ra) tarafından üçe indirilmiş hali

Kâbe'nin önemli bir tamiratı da Emevîler döneminde gerçekleşir. Emevî saltanatının başınabuyruk hareketleri, Hz. Ebubekir'in(ra) torunu, Hz. Esma'nın oğlu hassas insan Abdullah bin Zübeyr(ra) Hazretleri'ni ciddi rahatsız etmektedir. Mekke'de, onların saltanatını tanımadığını ilan eder. Bu durum önceleri pek ciddiye alınmasa da Halife Abdülmelik zamanında sert bir şekilde bastırılmaya çalışılır ve Hz. Abdullah'ın üzerine Haccac adlı kumandan gönderilir. Haccac Mekke'yi uzun süre kuşatır ve içerideki direnişi kırmak için şehri mancınıklarla taşlatır. Bu taşlamadan Kâbe de nasibini alır ve duvarlarla Hacerü'l-Esved zarar görür. Abdullah

17. yüzyılın başında, şiddetli bir sel baskınında Kâbe'nin üç duvarının yıkılmış hali

Bir su baskını sonrası insanlar Kâbe'yi yüzerek tavaf ederken

bin Zübeyr(ra) bu hasar üzerine Kâbe'yi tamir kararı alır ve Kâbe'nin duvarlarını tamir ettirirken yüzyıllardır Kâbe'nin damını taşıyan altı sütunu üçe indirir.

Bugün Mekke müzesinde bu 3 ahşap sütundan bir tanesi sergilenmektedir. Yine bu inşaat sırasında, Kâbe binasının dışında olan Hicr-i İsmail içeriye alınır ve Kâbe'nin kapısı giriş seviyesinde yaptırılır. Bütün bunlara rağmen Haccac, Mekke'ye girip Abdullah bin Zübeyr'i(ra) şehit ettikten sonra onun yaptığı değişikliklerden bir kısmını yeniden eski haline getirecektir (Hicr-i İsmail'i dışarıya almak ve Kâbe kapısını yine yüksek girişli hale getirmek gibi).

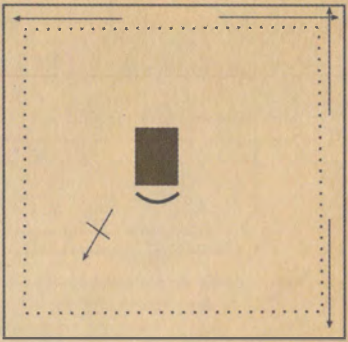

IV. Murad

Kâbe'nin son tamiratı ise Osmanlılara nasip olmuştur. 1610 yılında yağan şiddetli bir yağmur sonrası başlayan selde Kâbe'nin 3 duvarı birden yıkılmıştır. Osmanlı tahtında bulunan Sultan I. Ahmed, Kâbe'yi yaptırmak için girişimde bulunur ama 28 yaşında aniden vefat edince bu hayırlı vazife, I. Ahmed'in küçük oğlu IV. Murad'a kalır. IV. Murad'ın emriyle 1629 yılında Kâbe yeniden inşa edilmeye başlanır. Ebu Kubeys Tepesi'ni sağ tarafınıza alarak, Kâbe'ye yüzünüzü döndüğünüzde solunuzda kalan yamalı tepe, bu inşaatta kullanılan taşların kesildiği tepedir. Kâbe'nin tamiri yapılırken bu tepeden alınacak taşlar için âlimlerden fetva alınmıştır. İnşaat sırasında 600 hafız Kâbe'nin etrafına hâlelenmiş ve geceli gündüzlü devamlı Kur'ân-ı Kerîm okuyarak Kâbe'nin inşaatına farklı bir anlam katmışlardır.

MESCİD-İ HARAM'IN TARİHİ

Kâbe'nin etrafında yapılanma ilk kez Hz. Ömer(ra) döneminde olmuştur. Hz. Ömer(ra), Kâbe'nin etrafına bir tavaf duvarı çektirmiştir.

Hz. Osman(ra) tarafından ilk kez Kâbe'nin etrafına revaklı bir gölgelik yapılmıştı

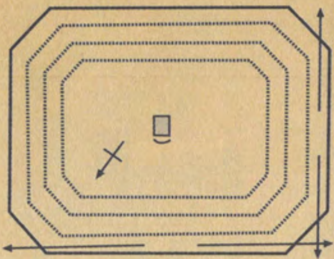
Hz. Osman(ra) döneminde İslam devletinin sınırları Ön Asya'ya kadar ulaşır. Müslümanların sayılarıyla birlikte hacca, umreye gelenlerin sayıları da artmıştır. Bu çevrili alan dar geldiği için Hz. Osman(ra) tavaf alanını biraz daha genişletir ve Kâbe'nin etrafına ilk kez revaklı bir gölgelik yapılır. Bu gölgelik, metafı çeviren duvarın ön kısmı boyunca yerleştirilen ve hurma ağaçlarının gövdelerinden oluşan sütunlar ve üzerlerini örten hurma dalı ile yapraklarından ibaret bir gölgeliktir.

Emevîler dönemindeki en önemli inşaat Abdullah bin Zübeyr Hazretleri'nin tamiratıdır.

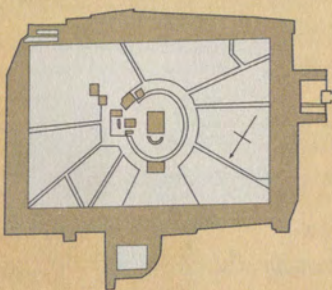
Abbasîler döneminde ise Halife Mehdi, Mescid-i Haram'a en silinmez damgalarından birini vurmuş ve metafı son kez genişletmiştir. Şu an bu tavaf alanını kullanmaktayız. Bu genişletme sırasında Kâbe'nin etrafına 3 sıra halinde uzanan revaklı bir gölgelik yapılmıştır. Bugün Kâbe'yi

İlk kez Hz. Ömer(ra) tarafından Kâbe'nin etrafına yapılan çevre duvarı

Abbasî Halifesi Mehdi'nin Kâbe avlusunu son kez genişletmesi ve etrafına üç sıralı revakların inşası

Üzeri düz ahşap çatı olan revakların II. Selim'in emriyle tamiri

çeviren revakları taşıyan mermer ve çoğunun üzeri yazılı bu sütunlar Abbasîler dönemine aittir.

Eskiden hacca ya da umreye gidenlerimiz genelde döndüklerinde, "Osmanlı yapısı revakları gördük," derlerdi. Bu cümle bir açıdan doğru, bir açıdan yanlış idi. Yanlış olan kısmı, Kâbe'yi çeviren revakların Abbasî Halifesi Mehdi'ye ait olmasındandır. Peki, "Osmanlı'ya ait olan kısmı neresidir?" denilirse ona verilecek cevap için Kanunî Sultan Süleyman'ın oğlu II. Selim dönemine gitmek gerekmektedir.

Sultan II. Selim, Ayasofya'nın tamiri, Selimiye'nin inşaatı gibi nice büyük inşaata imza atarken birgün Mimar Sinan'ı yanına çağırır ve, "Tîz mukaddes beldeleri ihya eyleyesün," emrini verir. Bunun üzerine harekete geçen Mimar Sinan, Mekke ve Medine'deki yapıların tamiri için çalışmalara başlar. Abbasî Halifesi Mehdi'nin yaptırdığı revakların üzeri düz ahşap çatıdır ve artık dökülmeye yüz tutmuştur. Mimar Sinan bu ahşap çatıyı kaldırtır ve soğan kubbelerle süsletir. Bu soğan kubbeli revaklar Kâbe'nin etrafını uzun yüzyıllar boyunca sarmış ve Mescid-i Haram, Türk-İslam mimarisinin en güzel detaylarından biri olan soğan kubbelerle bezeli kalmıştır. 2010 itibariyle Kâbe'yi çeviren tarihî revaklar numaralandırılarak sökülmeye başlanmış ve sökülen revaklar Arafat yakınlarındaki Nemire'de koruma altına alınmıştır. Bugün Mescid-i Haram, Kâbe'nin etrafını çeviren modern yapılardan oluşan bir külliye halinde hizmet vermeye devam etmektedir.

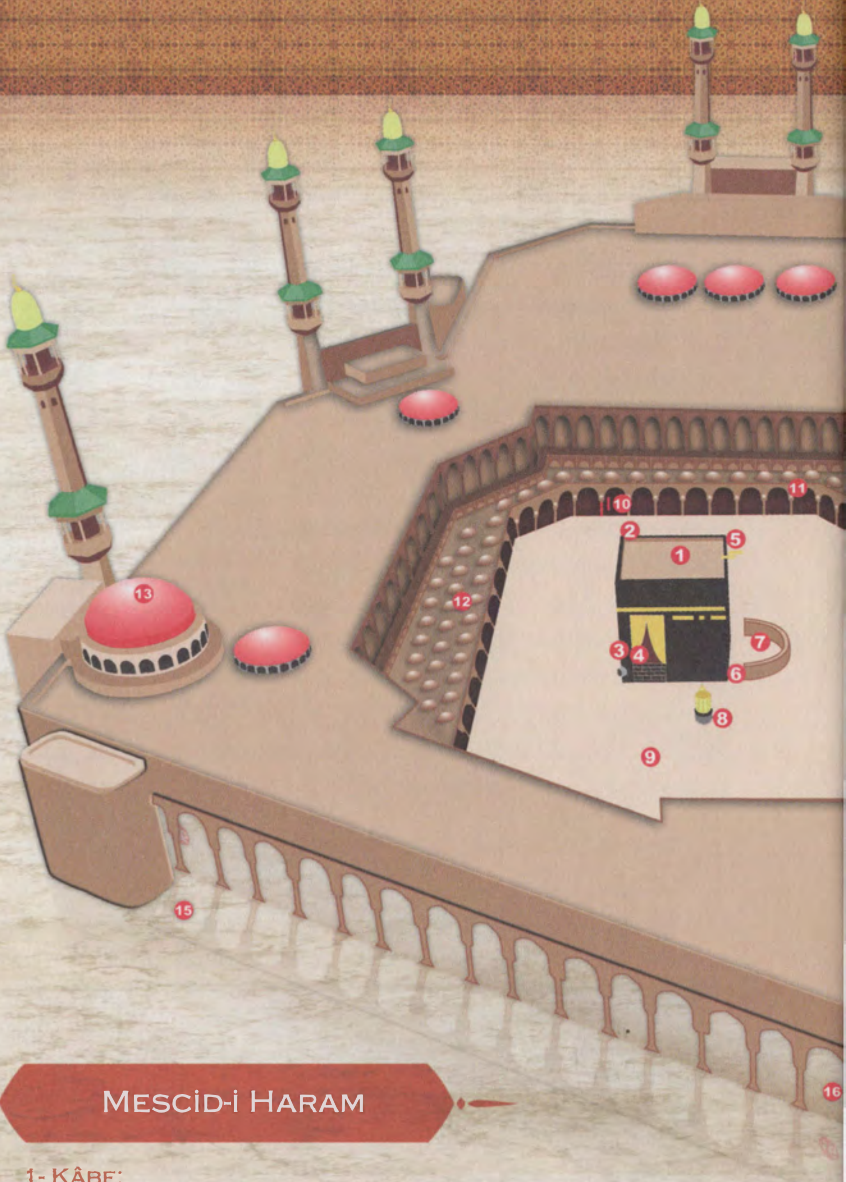
1920'lerde Osmanlı Devleti oralardan elini eteğini çektikten sonra yönetim bir süre Şerif Hüseyin ailesinin eline geçer, 1919-1926 arasındaki bu yönetime Haşimî sülalesi hükmettiği için Haşimîler dönemi adı ile anılır. 1926'da Suudîler yönetimi ele alırlar. Suud döneminde Kâbe'nin metafı ilk kez mermer bir zeminle kaplanır ve Abbasî-Osmanlı revaklarının arkasına ikinci, sonra da üçüncü revak katları çıkılır. En son olarak da Safa ve Merve Tepeleri ile arası, bir bina içine alınarak sa'y ibadetinin kapalı koridorlarda gerçekleştirilmesi sağlanır. Revakların sökümü ve Ecyad Kalesi'nin bulunduğu yere yapılan yüksek yapılar nedeniyle son yıllarda Mescid-i Haram tarihî özelliklerinden tamamen sıyrılarak son derece modern bir yapıya bürünmüştür.

Suud döneminin Kâbe inşaatında tavaf alanının tamamen mermerle kaplanması ve revaklara ikinci katın çıkılması

II. Selim'in emri ve Mimar Sinan'ın planlamasıyla inşa edilen soğan kubbeler

MESCİD-İ HARAM

1- KÂBE:

Yeryüzünün ilk mescidi olan Kâbe, ilk defa Hz. Âdem tarafından yapılmıştır. Nuh Tufanı'nda yıkılan Kâbe'yi daha sonra Hz. İbrahim bir kez daha inşa etmiştir. Hz. İbrahim'in inşa ettiği Kâbe, sadece dört duvardan ibaret olup üzerinde dam yoktur. Rivayetlere göre bugüne kadar 9 kere tamir gören Kâbe'yi son kez 1629 yılında IV. Murad Han imar etmiştir.

2- RÜKN-İ YEMÂNÎ:

Kâbe'nin Yemen'e bakan köşesine verilen isimdir. Hz. İbrahim ve Hz. Muhammed(sas) Kâbe'yi tavaf sırasında bu köşede durur ve köşeye dokunarak dua ederlerdi.

3- HACERÜ'L-ESVED:

Cennetten gelen bir taş olup Hz. İbrahim tarafından Ebu Kubeys Tepesi'nde bulunmuştur. Bugün gümüş bir çerçeve içinde 8 parça halinde muhafaza edilen Hacerü'l-Esved, her şavt sonrasında selamlanmaktadır.

4- MÜLTEZEM:

Kâbe'nin kapısı ile Hacerü'l-Esved arasına denir. Peygamber Efendimiz(sas) burada yapılan duaların reddedilmeyeceğini beyan etmişlerdir.

5- ALTINOLUK:

Kâbe'nin damında, Hatim Avlusu'nun üzerindeki duvarda bulunur. Kâbe'nin damında biriken suları aşağıya boşaltan bu oluk sık sık yenilenmiştir. Osmanlı padişahları tarafından yenilenen Kâbe oluklarından bir kısmı bugün Topkapı Sarayı'nda sergilenmektedir.

6- Hurfe-i Muaccin:

Kâbe'nin Irak tarafına bakan köşesi olan Rükn-i Irakî'de bulunan çukura denir. Bugün üzeri kapatılan bu yerde Cebrail(as) Efendimiz'e(sas) imam olmuş ve namazın kılınışını tarif etmiştir.

*

7- Hicr-i İsmail:

Kâbe'nin yanında, Altınoluk'un altında kalan ve bir avlu duvarıyla çevrili kısımdır. Kâbe'nin tamiratı sırasında, inşaat malzemesinin azlığı sebebiyle Kâbe'nin binasını olduğundan daha küçük yapılmıştır ve dışarıda kalan bu kısmı da bir duvarla çevrilmiştir. Bundan dolayı Hatim olarak da adlandırılan bu kısımda kılınan namazlar Kâbe'nin içinde kılınmış olarak kabul edilir. Ayrıca rivayetlere göre Hz. Hâcer ve Hz. İsmail'in kabirleri de buradadır.

*

8- Makam-ı İbrahim:

Hz. İbrahim, Kâbe'yi inşa ederken bir taşın üzerine basmış ve mübarek ayak izleri bu taşın üzerinde kalmıştır. Evliya Çelebi'nin *Seyahatname*'sinde, "Hz. İbrahim'in mübarek ayak parmak izleri bile görülüyordu," dediği bu taş, bir muhafaza içinde Rükn-i Yemânî ve Rükn-i Irakî arasında durmaktadır.

*

9- Zemzem Kuyusu:

Kâbe'nin kapısının çaprazında bulunan bu kuyu, oğlu Hz. İsmail'e su ararken Allah'ın bir lütfu olarak Hz. Hâcer tarafından bulunmuş olup Peygamberimiz'in(sas) müjdesiyle kim ne niyetle içerse derdine derman olmaktadır.

*

10- Miraç Sütunu:

Rivayetlere göre, Efendimiz(sas), amcasının kızı Ümmü Hani'nin evinde iken Mirac'a yükseltilmiştir. Bu mübarek mekânın yerini işaretlemek üzere Yavuz Sultan Selim Han tarafından revakların altına gelen bu kısma kırmızı granitten bir sütun yerleştirilmiştir. Bugün bu sütun, Rükn-i Yemânî'nin karşısına gelen köşenin yakınında, hâlâ aynı yerde durmaktadır.

11- ABBASÎ REVAKLARI:

Kâbe'nin etrafındaki tavaf alanı (metaf) son kez Abbasî Halifesi Mehdi tarafından genişletilmiştir. Bu genişletme sonrasında metafın etrafına yine Mehdi tarafından 3 sıra halinde mermer sütunlu revaklar yaptırılmıştır. Bugün hâlâ tavaf için aynı alan kullanılmakta olup revak sütunları da tüm orijinalliğiyle durmaktadır.

12- OSMANLI KUBBELERİ:

Abbasî Halifesi Mehdi'nin yaptırdığı revakların üzerleri düz ahşap çatıydı. Bunların dökülmeye yüz tutması üzerine Osmanlı Padişahı II. Selim'in emri ile bu alan Mimar Sinan'ın gözetiminde soğan kubbelerle kapatılmıştır.

13-14- SAFA VE MERVE TEPELERİ:

Kâbe'nin kapısına bakan cephede uzanan iki ayrı tepe olup Hz. Hâcer annemizin Hz. İsmail'e su bulmak için koşması gibi her iki tepe arasında 7 kez gidilip gelinerek sa'y ibadeti gerçekleştirilir.

15- İBN-İ ERKAM'IN EVİ:

Safa Tepesi'nin 8 m kadar sağ tarafında bulunan bu genç sahabinin evi, İslam'ın ilk yıllarında Efendimiz'in(sas) yeni Müslümanlarla gizlice buluştuğu bir mekândı. Ebu Zer ve Hz. Ömer gibi birçok sahabe burada Müslüman olmuştur.

16- BÂBÜSSELÂM:

Selam kapısı olarak adlandırılan bu kapı, Efendimiz'in(sas) Mekke'ye ilk girişlerinde Mescid-i Haram'a girerken kullandıkları kapıdır. Bu kapıdan Mescid-i Haram'a girmek sünnettir.

17- EFENDİMİZ'İN(SAS) EVİ:

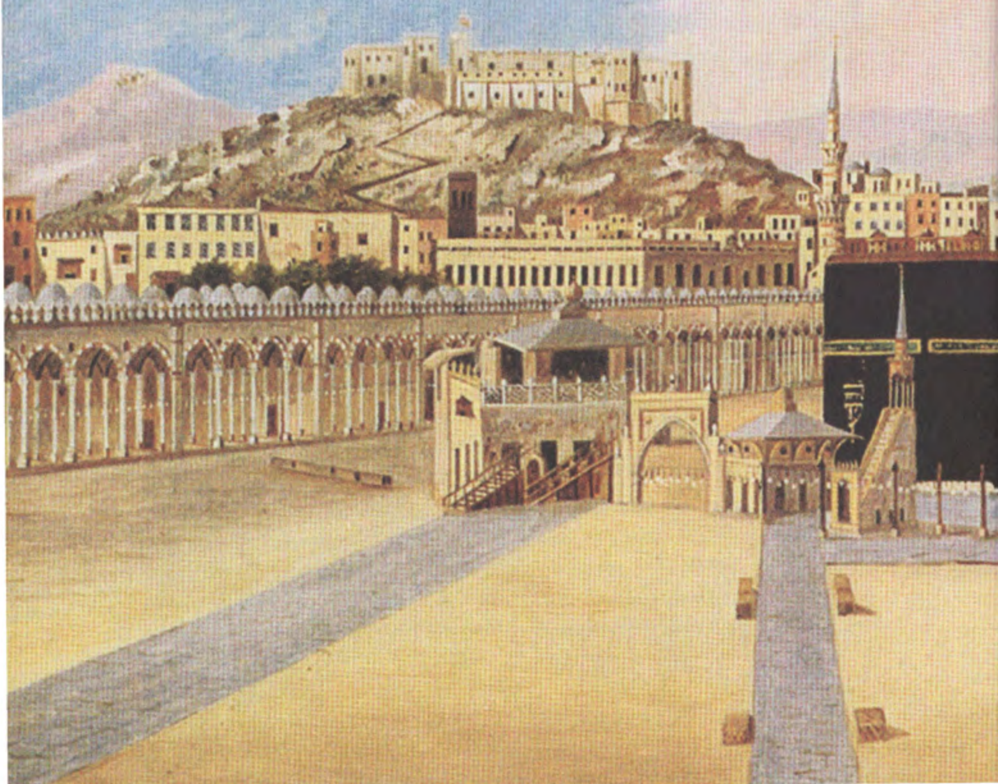
Hz. Hatice ile izdivacı sonrası Efendimiz'in(sas) satın alıp ikamet ettikleri bu ev, Medine'ye hicretleri sonrasında Hz. Ali'nin kardeşi Âkil tarafından satılmıştır. Hz. Muaviye tarafından tekrar satın alınan ve özenle korunan ev, Osmanlılar tarafından da hürmet görmüş ve mescit olarak muhafaza olunmuştur. Hz. Fâtıma'nın da dünyaya geldiği bu ev bugün yoktur. Evin tam yeri Merve Kapısı'nın 20 m kadar ilerisidir.

Cennet'ten Bir Emanet

Birçok insan, Hacerü'l-Esved'in bugün Kâbe'nin köşesinde gözüken siyah taşın tamamı olduğunu sanır. Halbuki Hacerü'l-Esved tarihi boyunca birçok suikasta uğramış, bir ara çalınmış ve Yemen'e kadar kaçırılmıştır.

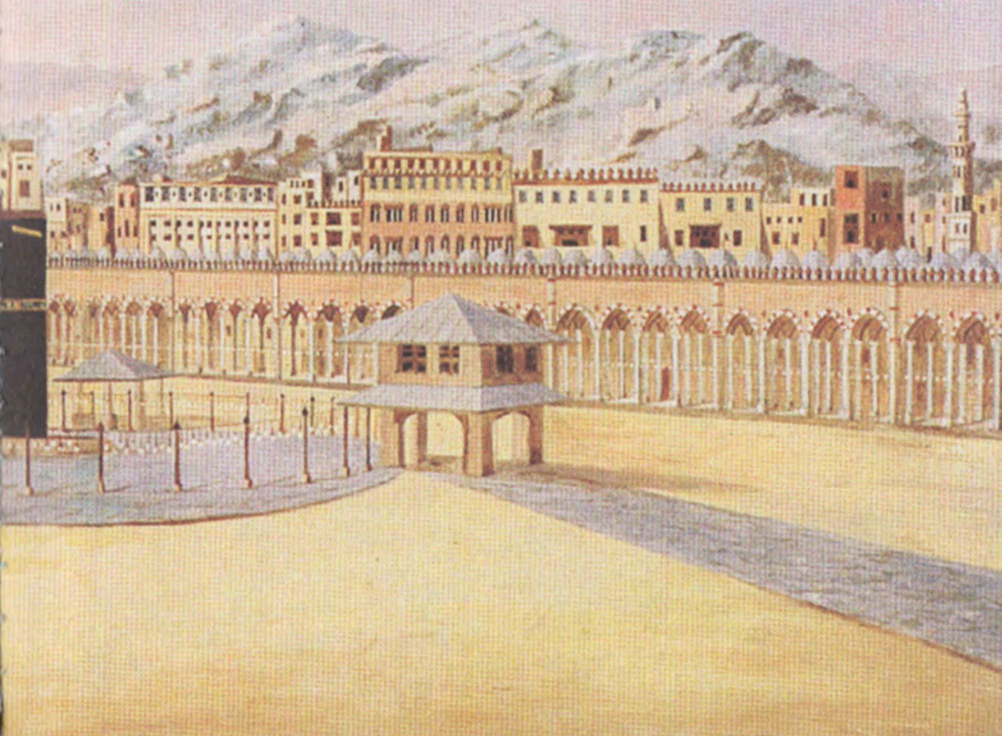
Hacerü'l-Esved günümüzde etrafını saran gümüş çerçeve içerisinde görülen siyah dolgu içinde 8 parça halinde durmaktadır. Hacerü'l-Esved ismi siyah taş manasına gelmektedir. Ama günümüzün birtakım gönül insanları onu, Hacerü'l-Es'ad (mesut, mutlu taş) diye çağırmaktadırlar. Aslında beyaz olduğundan, günahkâr insanların dokunmalarından ya da cahiliye devrinde üzerine sürülen

kurban kanlarından karardığı söylenir. Hz. Ebubekir'in[ra] torunu Abdullah bin Zübeyr'in[ra] Mekke'yi müdafaa döneminde, Haccac'ın mancınıklarından atılan bazı taşlar Hacerü'l-Esved'i çatlatmıştır. Hz. Zübeyr[ra] taşı yapıştırma girişiminde bulunurken bir de bakar ki taşın içi bembeyazdır. Bu mukaddes taşın bu parçalanmış halini görünce, bugün İstanbul'da; Sokullu Mehmed Paşa'nın Kadırga Camii ile Kanunî'nin türbesindeki parçaların nasıl olup da İstanbul'a geldiğini insan daha iyi anlıyor.

Siyah dolgu maddesi ve gümüş çerçeve içinde muhafaza edilen 8 parça halindeki Hacerü'l-Esved

KÂBE YANINDA YATAN BİR PEYGAMBER HANIMI VE OĞLU

Kâbe'nin bir kenarını saran yarım daire şeklindeki avlu genelde birçok kişinin dikkatini çeker. Kâbe'de altın oluğun altına gelen bu kısım tavaf sırasında insanların Kâbe'ye yaklaşmasını engeller bir konumda olup, neden böyle bir yapıya ihtiyaç duyulduğu ilk anda anlaşılmaz. Aslında burası son derece önemli bir yer olup, sebebini bilen insanlar soluğu burada almakta ve bu kısımda kısa da olsa namaz kılmaya dikkat ederler.

Bir kaya parçası üzerine resmedilmiş Mescid-i Haram'ın eski tasvirlerinden biri

Buraya hatim ya da Hicr-i İsmail denilmektedir. Müşriklerin son Kâbe inşaatlarından birinde inşaat malzemelerinin yeterli gelmemesi üzerine Kâbe'nin kapladığı alanın bir kısmını dışarıda bıraktıklarını biliyoruz. Bu dışarıda kalan kısmı da belirlemek için etrafını bir duvarla çevirme yoluna gitmişler. Bugün tavaf yapanlar eğer bu avlunun içerisinden geçerek Kâbe'yi dönmeye çalışırlarsa tavafları olmayacaktır. Çünkü bu avlunun Kâbe'nin duvarına bakan ilk üç metresi Kâbe'nin içinden sayılmaktadır. Nitekim birgün Hz. Âişe, Peygamber Efendimiz'e(sas) gelerek, "Ben Kâbe'nin içinde namaz kılmak istiyorum," der. Peygamber Efendimiz(sas) de onun elinden tutar ve Hatim'e getirerek, "Burada kılman da Kâbe'nin içinde kılman gibidir,"[2] der.

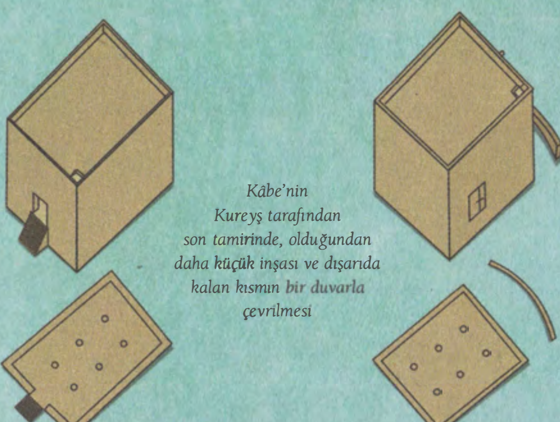
Bu avluya Hicr-i İsmail denmesinin sebebi olarak, Hz. İbrahim'in eşi Hz. Hâcer ve evladı Hz. İsmail'in kabirlerinin burada bulunduğu rivayeti gösterilir. Mekke ile ilgili çalışmalarımızı sürdürürken Mescid-i Haram'ın en eski resimlerinden

2 Ebu Davud, *Sünen*, Menâsik, 92; Nesâî, *Sünen*, Menâsik, 129.

birini görmüştük. Bu resim bir kâğıt üzerine değil bir kaya üzerine nakşedilmişti. Bu kaya üzerindeki Kâbe çiziminin yanındaki avluya baktığımızda içeride 2 kabir gözüküyordu. Üzerindeki Arapça ibarelerde bu 2 kabirden birisinin Hz. Hâcer'e, diğerinin de Hz. İsmail'e ait olduğu yazıyordu. Bu bilgi bizi şaşırtmıyor çünkü rivayetlere göre Kâbe'nin tavaf alanı ile sa'y mekânı arasında yetmiş civarında peygamber yatıyor. Bu peygamberlerden biri de, Arabistan Yarımadası'nın güneyindeki Âd kavmine gelen Hz. Hud'dur. Kavminin helâki sonrasında kendisine inanan az sayıda insanla Mekke civarına gelen bu peygamberin buradaki varlığını bizlere bizzat Peygamber Efendimiz(sas) bildiriyor. Hz. Peygamber(sas) Veda Haccı'nda, Usfan vadisine vardığı zaman, Hz. Ebubekir'e(ra), "Ey Ebâ Bekr! Bu hangi vadidir?" diye sormuş. Hz. Ebubekir(ra), "Usfan vadisidir," diye cevaplayınca, Hz. Peygamber(sas) Hz. Hud(as)'un, beline aba tutunmuş, belinden yukarısını alacalı bir kumaş ile bürümüş, genç ve kızıl, yuları hurma liflerinden örülmüş dişi bir deve üzerinde, hac için buradan telbiye ederek geçmiş olduğunu haber vermiştir.[3]

Hicr-i İsmail'in içinde görülen iki kabir

Kâbe'nin Kureyş tarafından son tamirinde, olduğundan daha küçük inşası ve dışarıda kalan kısmın bir duvarla çevrilmesi

---

3 Ahmet bin Hanbel, *Müsned*, 4/495.

ADIM ADIM MESCİD-İ HARAM'IN DIŞ AVLUSU

Öncelikle şunu bilmek gerekir ki, Peygamber Efendimiz(sas) dönemindeki Mekke şehri, bugünkü Mescid-i Haram'ın kapladığı alan kadar bir yeri ancak kaplıyordu. Bu durumda bütün o güzide sahabenin evleri de bu civardaydı. İşte onlardan bir tanesi Hz. Peygamber'in(sas) hicret arkadaşı olan Hz. Ebubekir'in(ra) eviydi. Bugün o evin olduğu yerde Hilton Otel binası yükselmektedir. Mescid-i Haram'ın hemen dışında bulunan Hilton Oteli ile Kâbe arasındaki yakınlığa baktığımızda o dönemin Mekke ahalisinin Kâbe'nin hemen yakınlarında ikamet ettiklerini daha iyi anlıyoruz. Hz. Ebubekir'in(ra) orijinal evini ya da Osmanlılar döneminde mescide dönüştürülmüş halini göremesek de kendisi ve eviyle ilgili birtakım hatıraları gözümüzde canlandırmaya çalışıyoruz.

İslamiyet'in ilk zamanları... İşkence ve baskı had safhada. Hz. Ebubekir(ra) artık bu insanlık dışı baskılara dayanamayarak Mekke'yi terk etmeyi düşünür. Bu niyetle de hazırlanarak tam şehirden çıkarken İbni Dügunne adındaki kişi kendisini görür ve nereye gittiğini sorar. Niyetini öğrenince Hz. Ebubekir'e(ra), "Sen Mekke'nin saygın

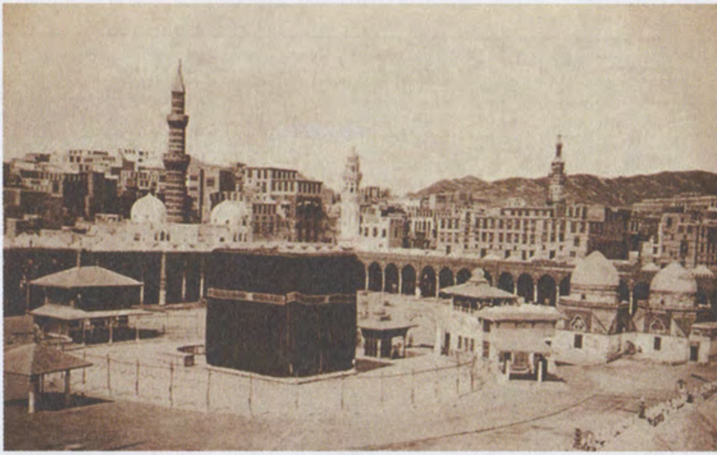

Hz. Ebubekir'in(ra) evinin olduğu yerde yükselen otel binası. Otelin 4. katındaki mescide Hz. Ebubekir'in(ra) adı verilerek hatırası yaşatılmaya çalışılmış

kişilerinden birisin. Şehri terk etmen burası için bir kayıp olur," der ve şehirden ayrılmaması için ona kefil olmayı teklif eder. Hz. Ebubekir(ra) bu kefaleti kabul eder ve Kâbe yanına gidip bunu ilan ederler. Bu sırada müşrikler gelir ve bu kefilliği Hz. Ebubekir'in(ra) ibadetlerini aşikâr yapmaması şartıyla kabul edeceklerini söylerler. Özellikle de dışarıda Kur'ân okumaması istenir. Çünkü Hz. Ebubekir(ra) içten ve çok güzel bir şekilde Kur'ân okuyordu ve o dönemde Kur'ân'ın belâgatına hayran olan pek çok kişi Müslüman oluyordu. Müşrikler de bunu hiç arzu etmiyorlardı. Anlaşma yapılır fakat Hz. Ebubekir(ra) dışarıda Kur'ân okumadan duramaz. Evinin önüne bir balkon yaptırır ve Kur'ân-ı Kerîm'i yine evinde fakat bu kez dışarıya açık bir şekilde okumaya devam eder. İnsanlar da gizlice bu balkonun altına gelip Kur'ân-ı Kerîm'i bizzat bu büyük sahabinin ağzından dinlerler.

Ebu Cehil'in de Evi Orada

Bugünkü Mescid-i Haram'ın kapladığı alanın o günlerdeki Mekke şehrinin tamamı olduğunu söylediğimize göre demek ki Ebu Cehil'in evi de buralarda bir yerde. Gerçekten de Ebu Cehil'in evinin olduğu yer bugünkü Mescid-i Haram avlusunda bulunuyor. Tam olarak tarif edecek olursak, Peygamber Efendimiz'in(sas) dünyaya geldiği evin hemen sağ ön tarafı. Burası Kâbe'ye göre biraz yüksekçe kalıyor. Bu manzara bizlere Hudeybiye Anlaşması gereğince Müslümanların hacca ilk gelişlerini hatırlatıyor. Medine'den Mekke'ye tam 450 km yolu kat ederek gelmişler. Müminlerde haliyle bir yol yorgunluğu var. Anlaşmaya göre 3 gün Mekke'de kalacaklar ve hac ibadetini yerine getirecekler. Mekke'ye giren Müslümanlar doğruca Kâbe'ye gelerek tavafa başlarlar. O sırada müşrikler Ebu Cehil'in evinin bulunduğu yerden hep birlikte Müslümanları seyrediyorlardı. Seyrederken onlar hakkında alay konusu yapacak şeyler arıyorlardı. Peygamber Efendimiz(sas), sahabenin bu ilk tavaflarında canlı canlı tavaf yapmalarını ve koşar gibi yürümelerini istiyordu ki seyreden müşrikler onların yol yorgunluğundan kaynaklanan bitkinlikleriyle alay etmesinler diye. Bundan dolayı tavafın ilk şavtlarını hızlı yapmak sünnet sayılmaktadır.

Mescid-i Haram'ın farklı zamanlara ait mimari öğeleri.
Soldan sağa Kanunî'nin Süleymaniye Medresesi ve minaresi, Kayıtbay Medresesi ve minaresi

Bu hadiseyi hatırladıktan sonra Ebu Cehil'in bir zamanlar evinin olduğu yere bakıyor ve ne hikmetse buranın bugün umumi bir tuvalet haline gelmiş olduğunu görüyoruz. Ancak burada gözden kaçırılmaması gereken bir detay var ki o da Ebu Cehil'in evinin, Kâbe'ye hem Peygamberimiz'den(sas) hem de Hz. Ebubekir'den(ra) daha yakın olması. Demek ki bazen maddi yakınlık insana herhangi bir fazilet kazandırmıyormuş.

İBNİ ERKAM'IN EVİ VE İLK GÜNLER

Mescid-i Haram'ın dış duvarlarının önünden ilerlemeyi sürdürüyoruz. Karşımıza bir kapı daha çıkıyor. Yanında da üst kata çıkan bir asansör var. Adı bir hayli ilginç: İbni Erkam Asansörü. Evet burası mevki olarak tam Safa Tepesi'nin yanı. İbni Erkam'ın evinin de Safa Tepesi'nin hemen yanında olduğunu biliyoruz. Zaten bu asansör ve yanındaki bu kapıya isim olarak bu genç sahabinin adının verilme hikmeti de burada yatıyor. İbni Erkam'ın evi, İslamiyet'in insanlara

Zemzem kuyusunun eski görünüşü

ulaşmasında önemli bir basamak oluşturmuş. Dinin ancak gizli yayılabildiği o ilk günlerde Peygamber Efendimiz(sas) sahabe ile bu gencin evinde toplanır, gelen âyetleri onlara orada anlatırmış. O günlerin ne kadar sıkıntılı olduğunu bizlere Ebu Zer'in başından geçen şu hadise çok güzel anlatmaktadır:

Ebu Zer Mekke'de bir peygamberin zuhur ettiğini öğrenir, yanına gidip davetine icabet etmek ister, fakat Mekke'ye geldiğinde kendisine bir muhatap bulamaz. Derken Kâbe'nin yanındaki zemzem kuyusunun yanında Hz. Ali(ra) ile görüşür. O günler çok sıkıntılı günlerdir. Ebu Zer, Hz. Ali'ye(ra) arzusunu iletir. Hz. Ali, ona beklemesini, uygun bir zamanda kendisini Peygamber Efendimiz'e(sas) götüreceğini söyler. Her şey gizlice sürdürülmektedir. Müşrikler son derece gergin ve saldırgandırlar. Ebu Zer bu sıkıntılı zamanda, Kâbe avlusunda tam 2 hafta bekleyecektir. Bir süre sonrasında Hz. Ali gelir ve onu alıp İbni Erkam'ın evine götürerek Peygamber Efendimiz'le(sas) görüştürür. Gezimiz sırasında İbni Erkam'ın evi ile zemzem kuyusu arasındaki uzaklığa bakıyor ve hayretler içerisinde kalıyoruz. Çünkü bu iki yer arası neredeyse 30 adım kadar bir şey. Yani Ebu Zer bu derece yakın bir yere gidebilmek için bu kadar beklemek ve birtakım

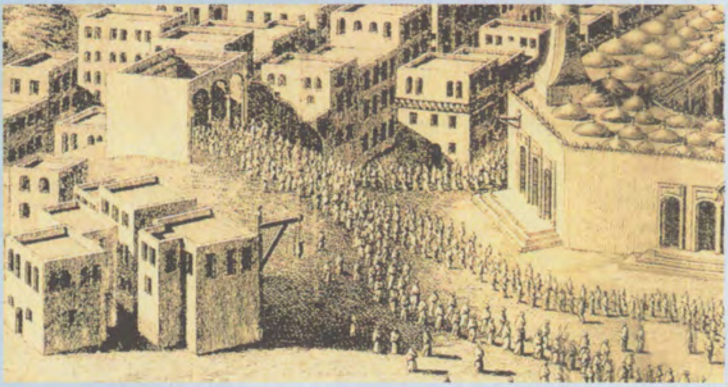
sıkıntılar çekmek zorunda kalmıştır. Buralarda hiçbir tanıdığı olmadığından Hz. Ali ile sözleşmesinden sonra hep orada yatıp kalkmaya başlamıştır. Peygamber Efendimiz(sas) kendisiyle karşılaştığında halini ve durumunu, 15 gündür burada beklediğini öğrenince hemen bu zaman zarfında ne yediğini sormuştur. Ebu Zer sadece zemzem içtiğini söylemiştir. Bu hadise o günlerin sıkıntılı atmosferini anlatmasının yanında zemzemin ne niyetle içilirse o derde çare olduğunu göstermesi bakımından da hayli ibret vericidir.

Bu mübarek evle ilgili bir diğer hadise ise Hz. Ömer'in(ra) Peygamberimiz'i(sas) öldürmek için geldiği yer olmasıdır. Mekke'nin reisleri henüz müşrik olan Hz. Ömer'i(ra) Peygamber Efendimiz'e(sas) karşı kışkırtmışlardır. O da bugün Mescid-i Haram'ın sağında kalan Cebel-i Ömer'in üzerinde bulunan evinden kılıcıyla çıkar ve Peygamber Efendimiz'i(sas) öldürmek gayesiyle İbni Erkam'ın evine doğru ilerler. Yolda karşılaştığı bir kişi, "Sen önce kız kardeşine git. Kocasıyla birlikte Müslüman olmuşlar," der. O da öyle yapar. Ama gittiği bu yerde ilk kez Kur'ân-ı Kerîm'den âyetler dinleyecek ve Kur'ân'ın cazibesine kapılacaktır. Hz. Ömer(ra) bu bekâr gencin evinde, Hz. Peygamber'in(sas) huzurunda kırkıncı Müslüman olarak kelimeyi şehadet getirecektir.

İbni Erkam'ın evinin Safa Tepesi'nin yanında olduğunu söylemişken bu mübarek tepeye de ibretle yeniden bakmak gerekiyor. Dışarıdan bakıldığında Mescid-i Haram'ın duvarlarından

Bugün üzeri tamamen boşaltılan, bir dönem Hz. Ömer'in(ra) evinin bulunduğu Cebel-i Ömer (Ömer Dağı)

Sağ alt eteklerinde İbn-i Erkam'ın evinin bulunduğu Safa Tepesi

dolayı görülemeyen, ancak içeride sa'y mahallinin az bir kısmının belli olduğu bu tepe, Hz. Hâcer'in bebeğine su ararken koşuştuğu yer olması yanında Efendimiz'le(sas) ilgili de bir hatıraya şahitlik etmiştir.

Miladi 630 tarihinde İslam orduları Mekke'ye girdiklerinde Kâinatın Efendisi(sas) Mescid-i Haram'ın etrafında toplanan ve endişeli gözlerle ne olacağını merak eden Mekkelilere hitap etmiş ve konuşmasının sonunda da, "Size bugün hiçbir başa kakma ve ayıplama yok. Allah sizi bağışlasın. O, merhamet edenlerin en merhametlisidir. Gidiniz sizler serbestsiniz,"[4] der. Beklemedikleri bu af karşısında şaşıran halkın tamamı kısa süre içinde İslamiyet'le şereflenir. İşte Safa Tepesi'nin şahitlik ettiği hadise bundan sonra meydana gelmiştir. Efendimiz(sas) Safa Tepesi'nin üzerine çıkarak burada Müslüman erkek ve kadınların biatlarını kabul etmiştir. Erkekler bu biatta, "Allah'a iman edeceklerine Allah'tan başka ilâh bulunmadığına, Hz. Muhammed'in O'nun kulu ve Resulü olduğuna, İslamiyet ve O'nun(sas) adına mücadele edeceklerine" söz verdiler. Kadınlar da, "Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmayacaklarına, hırsızlık yapmayacaklarına, kız çocuklarını öldürmeyeceklerine ve namuslarını koruyacaklarına, Allah'a ve Resulü'ne isyan etmeyeceklerine" dair biatta bulundular.

4 Yusuf, 12/92.

Kapılar ve Hatırlattıkları

İbni Erkam kapısı bize İbni Erkam ve oralara ait birçok şey hatırlatmıştı. Aslında Mescid-i Haram'ın bunun gibi daha birçok kapısı tarihî birtakım olay ve şahıslara atfen isimlendirilmiştir. Mesela bunlardan biri de Merve Tepesi'nin az ilerisindeki Merve Kapısı'ndan dönüşte, sağdaki ilk kapı olan Bâb-ı Murad'dır. Yani Murad Kapısı. IV. Murad'ın Kâbe'yi 1629 yılında yeniden inşasına binaen bu kapıya onun adı verilmiştir.

Mescid-i Haram'ın kapılarından birinin adı da Benî Şeybe'dir. Benî Şeybe, Kâbe'nin anahtarlarını elinde bulunduran kabilenin adıdır. Bugün bile bu anahtarlar Benî Şeybe'de bulunmaktadır. Peygamber Efendimiz(sas) Mekke'nin fethi sonrasında, işin ehline verilmesini tavsiye ederek Kâbe'nin anahtarlarının cahiliye döneminde olduğu gibi yine Osman bin Talha'da kalmasını söyler. Ardından da onlara dönerek, "Ancak zâlim olan kişiler sizden bu anahtarı alır," der. Bu söz üzerine bir daha kimse Kâbe'nin anahtarlarını taşıma vazifesini onlardan alamaz. Aradan yüzyıllar geçmesine rağmen anahtar hâlâ Benî Şeybe kabilesi tarafından muhafaza edilmektedir. Anahtar bu

IV. Murad

kabilenin en yaşlı kişisi tarafından korunur ve bu şekilde devir teslim edilir. Efendimiz'in(sas) anahtarı verdiği kişi Osman bin Talha idi. Bugün yani 2005 yılında da Kâbe'nin anahtarı Benî Şeybe'nin en yaşlısı olan Talha adında bir kişi de bulunmaktadır.

Ecdat Yadigârı Ecyad

Bir zamanlar İbni Erkam'ın evinin de bulunduğu ve tabii Safa Tepesi'nin hemen sağında devasa binalarla çevrili bir gökdelen var. Burası bir vakıf otel. Boyunun uzunluğu nedeniyle Mescid-i Haram içerisindeki tavaf esnasında içeriden görülebilen tek yapı. Mekke'ye daha önceden gelenler bu binalar topluluğunun yerinde ne olduğunu çok iyi bilirler. 2000 yılına kadar bu yerde bir tepe ve tepenin üzerinde de Osmanlıların Kâbe'yi korumak üzere yaptırdıkları kale yani Ecyad Kalesi vardı. Bu kale otel yapımı maksadıyla yıkıldı. Ecyad Kalesi ve bu civarda daha önce var olan Sulful ve Hindi Kalelerinin 1820'li yıllarda Osmanlı Padişahı II. Mahmud'un emriyle yaptırıldığını biliyoruz. Kalelerin yapılışı III. Selim'in saltanatının son yıllarına rastlıyor. Birkaç kabile ayaklanır ve Mekke'yi işgal eder. İstanbul'da da Kabakçı Mustafa İsyanı yaşanmaktadır. Siyasi hava karmakarışıktır. Alemdar Mustafa Paşa olaylara müdahale eder ve İstanbul

durulur. Tahta genç yaşta bir padişah, II. Mahmud geçer. Mekke'deki kargaşanın durdurulması için Mısır Valisi Kavalalı Mehmed Ali Paşa'ya haber gönderilir. O da oğlu Tosun Paşa'yı Arabistan'a gönderir. İşte bu hadise sonrasında II. Mahmud'un emriyle Kâbe etrafına, burayı koruyacak bu kaleler inşa edilmiştir.

Ecyad Kalesi öyle enteresan bir şekilde inşa edilmiştir ki kaleden Mescid-i Haram'ın içlerine kadar uzanan gizli geçitler konmuştur. 1979'da meydana gelen Kâbe baskınında Mescid-i Haram'ı basan art niyetli kişileri askerler bu tünelleri kullanarak etkisiz hale getirmişlerdir. Ecyad Kalesi'nin yıkımı esnasında bu gizli yolları Mekke'de bulunan birçok kişi görmüştür. Osmanlı, Beytullah'ın korunması konusunda o kadar hassastı ki, 1919 yılında buraları devrederken Ecyad Kalesi'nden bir tek topu bile dışarıya çıkartmamış, kaleyi, Mescidi Haram'ı korumak amacıyla buraya getirilen tüm teçhizatı ile beraber teslim etmiştir.

Atalarımızın bir hassasiyeti de kendilerini hep buraların hâdimi olarak görmeleridir. Bir yere hâkimlik değil de, hâdimlik yani hizmetçilik yapan hiç oraya hâkimiyet sembolü olan bayrağını asar mı? Elbette asmaz. Osmanlılar da öyle yapmış ve Yavuz Sultan Selim'den Sultan Abdülaziz'e kadar Mekke ve Medine'de kale burçlarına hiçbir zaman herhangi bir bayrak ya da sancak asmamışlardır. Çünkü buralar peygamber memleketidir. Ancak Sultan Abdülaziz Han'ın saltanat yıllarında yabancı güçlerin Osmanlı toprakları üzerindeki faaliyetleri artınca siyasi sebeplerle bir Osmanlı bayrağı dalgalandırılmaya başlanmıştır.

GÜZEL İNSANLARIN TAÇLANDIRDIĞI TEPE: EBU KUBEYS

Mescid-i Haram'ın dış duvarları etrafından ilerlediğinizde, sağ tarafınızda, oldukça dik bir tepenin yükselmekte olduğunu görürsünüz. Üzeri tamamen granit plakalarla kaplanmış olan bu tepenin adı Ebu Kubeys. Ebu Kubeys deyince aklımıza nice hatıra geliyor. Bugün bu kaplanmış haliyle ve üzerindeki binalarla gözümüze bir tepe gibi gelmeyen bu yerde zamanında neler neler meydana gelmiş. Tepenin yanında duruyor ve bu tarihî olayları yeniden hatırlayarak

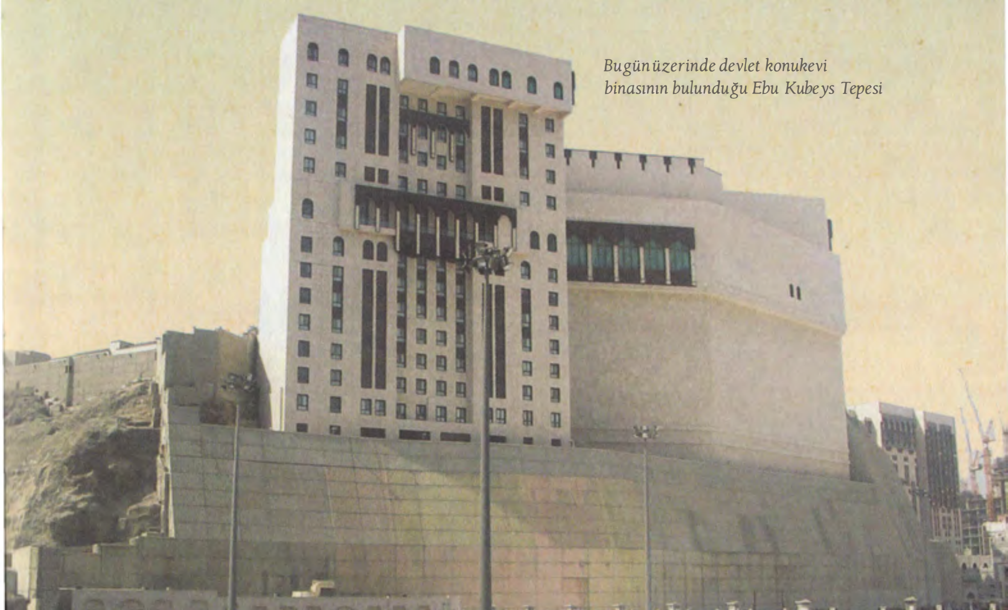
o günlere gitmeye, hadiseleri gözümüzde canlandırmaya çalışıyoruz. Aklımıza ilk gelen kişi Hz. İbrahim(ra). Kâbe'yi oğlu Hz. İsmail ile birlikte inşa edip, tavaf yapılırken işaret olması için Kâbe'nin köşesine bir işaret taşı koymak istediğinde gözüne bu tepeden bir ışık huzmesi çarpmıştı. Çünkü cennetten gelen bu taş ışıl ışıl parlamakta, üzerinden yansıyan ışıklar mikat sınırlarına kadar uzanmaktaydı. Hz. İbrahim'in(ra) bu tepeye tırmanışını ve Hacerü'l-Esved'i bu tepede bularak Kâbe'ye yerleştirişini hayal ediyoruz.

Ebu Kubeys'in üzerinde bulunan Şakk-ı Kamer Makamı

Bir keresinde de Efendimiz(sas) yine bu tepe üzerinden mübarek parmaklarıyla gökyüzündeki ayı ikiye bölme yani "Şakk-ı Kamer" mucizesini gösteriyor.

Bu tepenin eski resimlerinde, üzerinde ters "V" şeklinde basamaklı bir yapı görülüyor. Daha öncesinde de Osmanlılar bu mucizenin meydana geldiği yere bir Şakk-ı Kamer Mescidi inşa etmişler. Tepe üzerinde bir de Mescid-i Bilâl varmış. Bu mescidin fotoğrafları

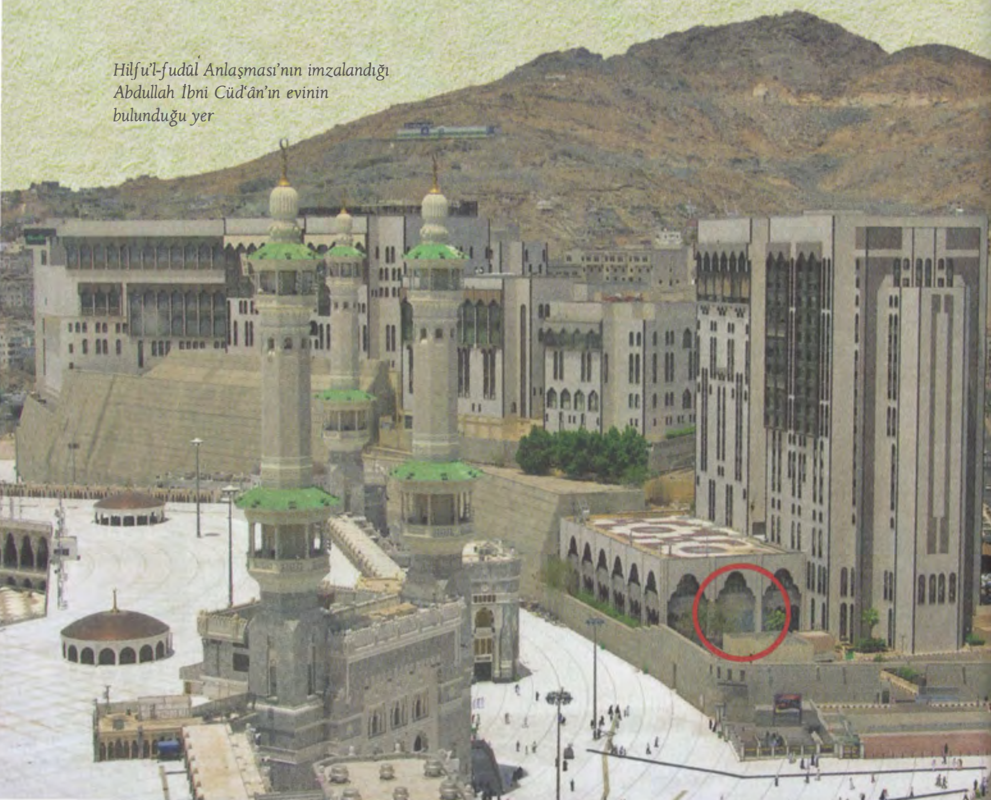
Bugün üzerinde devlet konukevi binasının bulunduğu Ebu Kubeys Tepesi

olduğu için onu daha iyi tanıyoruz. Mekke'nin fethinde İslam ordusu şehre girdiğinde Peygamber Efendimiz(sas) Hz. Bilâl'in yüksek bir yere çıkıp ezan okumasını istemiş. O da Ebu Kubeys Tepesi'nden okumuş. Efendimiz'in(sas) müezzininin anısına, onun adını taşıyan bir mescit kısa bir süre öncesine kadar o tepeyi süsleye gelmiş. İşte Ebu Kubeys'in zihnimize çağrıştırdığı hatıralardan birkaçı bunlardı.

FAZİLETLİLERİN YEMİNİ

Ebu Kubeys'in Ecyad tarafındaki başlangıç kısmı da aslında tarihe tanıklık eden çok önemli bir yer. Bugün devlet konukevi olarak kullanılan, Ebu Kubeys'in eteklerindeki duvarlarla çevrili, içi yeşillik alan aslında geçmişte Abdullah bin Cüd'ân'ın evinin olduğu yerdi. Meşhur Hılfu'l-fudul Anlaşması da burada imzalanmıştı. "Faziletlilerin Yemini" manasına gelen bu sözleşmeye göre, Kureyş'in büyüklerinden bu ittifaka katılanlar, zulme uğrayanları müdafaa

Hilfu'l-fudûl Anlaşması'nın imzalandığı Abdullah İbni Cüd'ân'ın evinin bulunduğu yer

İlk Suud Kralı Abdülaziz tarafından Peygamberimiz'in(sas) doğduğu evin olduğu yere yaptırılan kütüphane binası. Binanın arkasındaki tepe, Eski Benî Hâşim mahallesi olup Peygamberimiz'in(sas) amcası Ebu Tâlib ve dedesi Abdülmuttalib'in evleri de buradadır

edeceklerdi. Haksızlığa uğrayanların hakları aranacaktı. Çok az sayıda üye kabul eden bu birlik, daha 20 yaşlarında olmasına rağmen Hz. Muhammed'i(sas) de üyeliğe kabul etmişti. Peygamber Efendimiz(sas) buraya üye olmakla devamlı iftihar etmiştir. Efendimiz'den(sas) sonra bir süre daha devam eden bu birlik yeni üye kabul etmemesi sebebiyle uzun ömürlü olamamıştır.

Benî Hâşim Mahallesi

Ebu Kubeys'in devamında beyaz bir bina ile karşılaşıyoruz. Burası bir kütüphane binası. Kral Abdülaziz tarafından yaptırılmış. Osmanlılar döneminin siyah beyaz resimlerine baktığımızda bu binanın olduğu yerde kubbeli bir mescit görüyoruz. Çünkü burası Peygamber Efendimiz'in(sas) kâinatı şereflendirdiği mekân. Burası Hz. Âmine'nin, Efendimiz'i(sas) dünyaya getirdiği yer. Burada Mehmed Akif'in, "Bir Gece" adlı şiirinin ilk mısralarını terennüm ediyoruz:

Resmin sağındaki beyaz kubbeli cami görünümlü yapı, Efendimiz'in(sas) doğduğu ev olup Osmanlılar yanına bir minare, üzerine bir kubbe ekleyerek mescit haline getirmişlerdir

Ondört asır önce yine böyle bir geceydi,
Kumdan ayın ondördü; bir öksüz çıkıverdi!
Lakin, o ne hüsrandı ki hissetmedi gözler;
Kaç bin senedir, halbuki, bekleşmedelerdi!

Bu beyaz bina vesilesiyle Efendimiz'in[sas] çocukluğunun geçtiği bu mekânları tefekkür ederken hemen yukarısında uzanan mahallelere de göz atmayı ihmal etmiyoruz. Buraları Benî Hâşim Mahallesi. Peygamber Efendimiz'in[sas] akrabaları burada yaşamışlar. Aklımıza o çetin günler yani müşriklerin iyice azarak, Peygamber Efendimiz[sas] ve akrabalarını mahkûm etmeye çalıştığı günler geliyor. İlk Müslümanları sindirmek için onları boykot kararı alıyorlar. Benî Hâşim'le kimse alışveriş yapmayacak, kız alıp verilmeyecek, onlara bir kuru ekmek bile uzatılmayacaktı. Bu boykot tam 3 yıl sürdü. Bu sıkıntılı yıllarda Peygamber Efendimiz'in[sas] mübarek eşleri Hz. Hatice malını öyle bir dağıtmıştı ki kendisi bu sırtlarda bir çadırda açlık içinde vefat etmişti. Yine Peygamber Efendimiz'in[sas] amcası Ebu Tâlib de bu mevkide vefat etmiştir.

MEKKE MÜZESİ

Mekke Müzesi, hacca ya da umreye gelen hemen herkesin muhakkak uğraması gereken önemli bir yer. Burada sahabe döneminden, Emevî, Abbasî, Memlüklü ve Osmanlı'ya kadar birçok medeniyetin Haremeyn'e hizmet delillerini görüyorsunuz. Kitabeler, tarihî objeler ve daha nice mimari obje ve eşya sizi geçmişe götürüyor.

Mekke Müzesi'ni ilk ziyaret ettiğimde bir hayli şaşırmış ve sevinmiştim. Çünkü tarihî eserlerin bir kısmının korunarak bu şekilde sergilenmesi arzu ettiğim bir şeydi. Müzeyi gezerken gördüğüm ecdat yadigârı birtakım eserler beni bambaşka iklimlere götürmüştü. Bu defaki ziyaretimde ise bu güzellikleri başkalarıyla paylaşacaktım. Bizi müzeye götüren otobüsün şoförü doğma büyüme buralıydı ve Mekke'nin yerlisiydi. Mekke'nin hemen her şoförü gibi o da otobüsü gözü kara sürüyordu. Sohbetimiz esnasında kendisine Türkiye'den geldiğimizi söyleyince hemen Osmanlı'yı hatırladı ve, "Benim babam II. Abdülhamid'in parasını görmüş. Onun buradaki yaptıklarından çok istifade etmiş," diyerek onları hayırla yâd etmeye başladı. Sözünü, "Osmanlı sağlam Müslümandı," diyerek bağladı.

Az sonra müzeye geldik. Burası Kâbe örtüsünün dokunduğu binanın hemen yanında bulunuyor. Giriş ücretsiz ve eğer bir

2004 yılında ziyarete açılan Mekke müzesi

grupla geldiyseniz içeriye ancak randevu ile girebiliyorsunuz. İlk girişte sizi Mescid-i Haram içerisine tarih boyunca yerleştirilmiş taş ve tuğla kitabeler gibi mimari unsurlar karşılıyor. Hemen her yerde Osmanlı'yla alakalı bir şeyler görebiliyorsunuz. Kanunî Sultan Süleyman, II. Selim, III. Murad başta olmak üzere, I. Abdülhamid ve Sultan Abdülmecid'e kadar birçok padişaha ait hatıralar var. En dikkat çeken şeylerden birisi, Kâbe'nin bir dönem içinde bulunmuş ve çatısını taşımış olan ahşap pâye. Yaklaşık 1500 yaşında olduğu tahmin edilen bu pâye Hz. Ebubekir'in[ra] torunu Abdullah bin Zübeyr tarafından Kâbe'nin içine yerleştirilmiş. Emevî kumandanlarından zalimliğiyle meşhur Haccac, Kâbe'yi kuşattığında mancınıklarla Kâbe'ye zarar vermiş, Hz. Abdullah da zarar gören yerleri sonra tamir ettirmiştir. Bu tamir sırasında Kâbe içindeki altı sütun üçe indirilerek yenilenmiştir. İşte bu ahşap pâye o günlerden kalma. Duvarda Yesârizâde'ye ait çok güzel bir kitabeyle karşılaşıyoruz. Bir de kuyu var müzede. Bu, Kâbe'nin yanında yüzyıllarca duran meşhur tarihî zemzem kuyusudur. Günümüzde kuyunun olduğu yerde elektronik bir sistem olduğu için asıl kuyu müzeye getirilmiş.

III. Murad'ın, Mescid-i Nebevî'nin minberi için yaptırdığı kapının karşısında duruyor ve İstanbul'da Topkapı Sarayı'nda bulunan Hırka-yı Saâdet için yaptırdığı altın muhafazayı hatırlıyorum. Osmanlı sultanlarının buralara hizmet konusunda birbirleriyle yarıştıklarını anlıyorsunuz bu nadide eserleri gördükçe.

Yavuz'un, hutbeyi okuyan hatibin Hâkimü'l-Haremeyn demesi üzerine ok gibi yerinden fırlayıp, "Hâkimü'l-Haremeyn değil Hâdimü'l-Haremeyn deyin biz buraların ancak hizmetçisi olabiliriz." sözlerini ardından gelenler çok güzel özümsemişler ve buralarda gerçekleştirdikleri hizmetlerle de vefa hislerini tablolaştırmışlardı. Müzedeki her bir parça aklımıza nice farklı sima ve zaman dilimi getiriyor. Kâbe'nin muhteşem bir kapısı ve onu yaptıran Aziz Mahmud Hüdâyî'nin talebesi IV. Murad, bir dönem Mescid-i Haram'ın duvarlarını süsleyen mermer bir kitabe ve bânisi IV. Mehmed, altın bir Kâbe anahtarı ve onu buralara hediye eden cennetmekân II. Abdülhamid Han ve Peygamber Mescidi'ne hediye edilen altın bir saat ve hediyeyi gönderen Sultan Abdülmecid.

Hâdimü'l-Haremeyn Osmanlı sultanları. Ortada Sultan Abdülaziz, sağda Sultan Abdülmecid, solda II. Mahmud

MEKKE MÜZESİNDEN DETAYLAR

II. Abdülhamid'in yaptırdığı Kâbe anahtarı

Abbasî Halifesi Ebu Cafer el-Mansur'un metafta yaptırdığı tamir kitabesi (h. 631)

IV. Mehmed'in Mescidü'l-Haram'da bulunan tamir kitabesi

III. Murad'ın Mescidü'l-Haram'a ait tamir kitabesi

Osmanlı padişahları tarafından İstanbul'dan Mekke'ye gönderilen ve Kâbe'nin içine girmek için kullanılan Kâbe rampası

H. 65 yılına ait Kâbe sütunlarından bir parça

Sultan III. Murad tarafından Mescid-i Nebevî'ye yaptırılan altın yaldızlı, kündekârî minber kapısı

IV. Murad Han'ın yaptırdığı Kâbe kapısı

Sultan I. Abdülhamid Han tarafından yaptırılan zemzem kuyusuna ait pencere alınlığı

Mescidü'l-Haram'daki bir yangın sonrası burayı tamir ettiren Memlük Sultanı Nasır bin Berkuk'a ait tamir kitabesi (h. 804)

Osmanlılar döneminde Mescid-i Haram'ın köşelerinde bulunan minarelerin alemleri

Hz. Ebubekir'in torunu Hz. Abdullah bin Zübeyr tarafından gerçekleştirilen tamiratta Kâbe içindeki sütunlar üçe indirilirken içerisine konulan ahşap sütun

Sultan Abdülmecid tarafından Mescid-i Nebevî'ye hediye edilen masa saati

Abbasî Halifesi Mehdi döneminde Mescid-i Haram'ın metafının son genişletilmesinde yapılan üçlü revak sıralarını taşıyan sütunlardan biri

Hicr-i İsmail'de bulunan Hz. Hâcer ve Hz. İsmail'in kabirlerine ait, III. Selim döneminde yaptırılan zeytin ve hurma motifli mezar taşları

Sultan III. Murad tarafından yaptırılan altınoluk

Tarihî Osmanlı zemzem kuyusu

MEKKE DAĞLARI VE ŞAHİT OLDUKLARI

Mekke'de bulunan bir kişi en azından bir kez şehri çeviren dağlardan birinin üzerine çıkarak oradan Mekke'yi daha iyi kavramaya çalışmalıdır.

Kâbe, bir çanak gibi duran bu dağ silsilelerinin tam ortasındaki vadide bulunuyor. Kâbe'yi çeviren bu dağlardan birine çıktığınızda karşınızda birtakım sıradağlar görüyorsunuz. Sağdan itibaren bakacak olursak, en başta Cebel-i Handeme'yi görüyoruz. Ebu Kubeys, Cebel-i Handeme silsilesinin sadece bir bölümü. Onun karşısında Keykuvan Dağları denilen sıradağlar var, ortadaki vadiye de Vadi-i İbrahim deniyor. Burası Hz. İbrahim'in hanımı Hz. Hâcer'i getirip bıraktığı vadidir. Sonrasında vadinin tam ortasından zemzem çıkmış ve Kâbe'nin de bu vadinin tam ortasına inşasıyla birlikte burası özel bir yerleşim alanı haline gelmiştir.

Buradan Mescid-i Haram ve etrafını çeviren dağlar tüm detaylarıyla görülebiliyor. Aslında bu dağların etrafını çevirdiği Kâbe manzarasının büyüleyici görüntüsünü en iyi uydudan çekilmiş bir kareden izlemek gerekir. Burada her bir dağ sanki namaz kılacak bir insan gibi yönünü Kâbe'ye dönmüş ve başını yere koymuş gibidir. Bu dağların hepsi dikine Kâbe'ye doğru bakmaktadır.

Kâbe'nin sırtını dayadığı tepelerden bir tanesi Ecyad bölgesine giriyor. Ecyad deyince daha çok yıkılan kalemizi hatırlıyoruz. Kalenin üzerinde bulunduğu tepenin adı Cebel-i Bülbül iken Ecyad ismi, kalenin de bulunduğu bölgenin adıymış. Burası bir zamanlar

Vadi-yi İbrahim'in eski hali

Arapların at yetiştirdikleri bir yermiş. "Ciyad" at manasına geldiği için Ecyad kelimesiyle güzel atları kastediyorlarmış.

Hemen arkamızda Mesfele var. Burası hac mevsiminde Türk kafilelerinin konakladıkları mekân. Eskilerin anlattığı kadarıyla bundan kısa bir süre öncesine kadar Mekke bu kadar büyük değilmiş. Hatta bugün yüzlerce evin bulunduğu Mesfele'den, o günlerde ıssızlığı sebebiyle geçmeye korkarlarmış.

Kâbe etrafındaki dağ sıralarından her biri yönünü Kâbe'ye çevirmiş olarak uzanmaktadır

Bu yükseklikten bakınca Kâbe'nin tarih boyunca neden bu kadar çok sel baskınına maruz kaldığını insan daha iyi anlıyor. Bir defasında gerçekleşen bir selde Hz. İbrahim'in(ra) mübarek ayak izlerinin bulunduğu kaya parçası bu selin akıntısına kapılarak Mesfele'ye kadar sürüklenmiş.

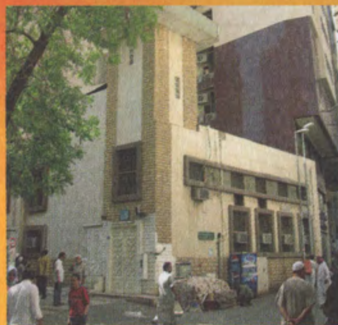
Ortasında Kâbe'nin bulunduğu Vadi-yi İbrahim'i çeviren Mekke dağları

Bulunduğumuz yerin Peygamber Efendimiz'in(sas) hayatına bakan ayrı bir anlamı da var. Efendimiz(sas) küçüklüğünde buralarda çobanlık yapmış, koyun gütmüş ve insanı idare sanatı adına çok önemli olan sevk anlayışını daha çocukluğunda kavramaya çalışmıştı.

Sahabe Evleri

Buradan Mekke'ye doğru bakarken Mescid-i Haram'ın yanında Hilton Oteli görülüyor. Bu otelin olduğu yerin aslında Hz. Ebubekir'in(ra) evi olduğunu aktarmıştım. Hilton'un bir alt sokağında da Hz. Hamza'nın(ra) evi bulunuyordu. Osmanlılar Hz. Hamza'nın evini korumak için burayı mescit haline getirmişler. Bu mescit kısa bir süre önce Hint mimarisiyle yenilenmiş ve mescidin adı hâlâ Mescidü'l-Hamza olarak devam ediyor. Buranın hemen solunda bulunan tepenin adı Cebel-i Ömer yani Hz. Ömer Tepesi. Bu tepeye Hz. Ömer'in isminin verilmesi de bir zamanlar Hz. Ömer'in evinin bu tepede bulunuyor olmasından kaynaklanıyor.

Hamza Mescidi

1629 yılında IV. Murad'ın emriyle gerçekleştirilen Kâbe'nin yenilenmesi sırasında taşları kullanılan dağdan bir manzara

OSMANLI'NIN MUKADDES BELDELERE MUHABBETİ

I. Ahmed

Cebel-i Ömer'in sağ arkasında bir kısmı beton plakalarla kaplanmış yamalı bir tepe görülüyor. Burası IV. Murad döneminde, Kâbe yeniden inşa edilirken kullanılmak üzere, taşlarının kesilerek alındığı tepedir. Bize 1610'lu yılları hatırlatıyor.

Büyük bir sel baskınında Kâbe ilk kez bu derece hasar görür ve üç duvarı birden yıkılır. Osmanlı tahtında Peygamber Efendimiz'e(sas) düşkünlüğü ile bildiğimiz büyük Sultan I. Ahmed var. Padişah, Sultanahmet Camii'ni önce altı minareli yaptırmayı düşünmüş sonra aynı sayıda minaresi bulunan Kâbe'ye saygısızlık olacağı endişesiyle Mescid-i Haram'a yedinci bir minare ekletmiş ve nihayet Sultanahmet'i altı minareli olarak yaptırmıştır. Zamanın ileri gelen ilim adamlarını toplayan I. Ahmed, Kâbe'nin tamirini konuşurken bir konuda âlimlerin fikrini almak ister ve, "Kâbe'yi yeniden inşa ederken bir taş altın, bir taş gümüş kullanarak

Kâbe'yi inşa etsek münasip olur mu?" diye sorar. Âlimler, "Hünkârım Allahu Teâlâ isteseydi Kâbe'yi zebercetten yaptırırdı. Böyle yaptırmadığına göre bize de değiştirmemek düşer," şeklinde cevap verir. Fakat Kâbe'yi yeniden inşa ettirmek I. Ahmed'e nasip olmaz. Kendisi 28 yaşında aniden vefat eder. Büyük oğlu genç Osman da yeniçerilerle uğraşmaktan Kâbe inşaatına fırsat bulamaz. Bu önemli vazife küçük oğlu IV. Murad'a kalır. Sultanın emri ile Kâbe'nin etrafına 600 hafız hâlelenir ve gece gündüz kesintisiz bir şekilde okunan hatimler eşliğinde Kâbe taş taş yenilenerek bugünkü haliyle inşa edilir. Hatta bu inşaatta kullanılacak her bir taş tek tek incelenmiş ve yine her bir taş ulemaya tek tek sorularak yerleştirilmiştir.

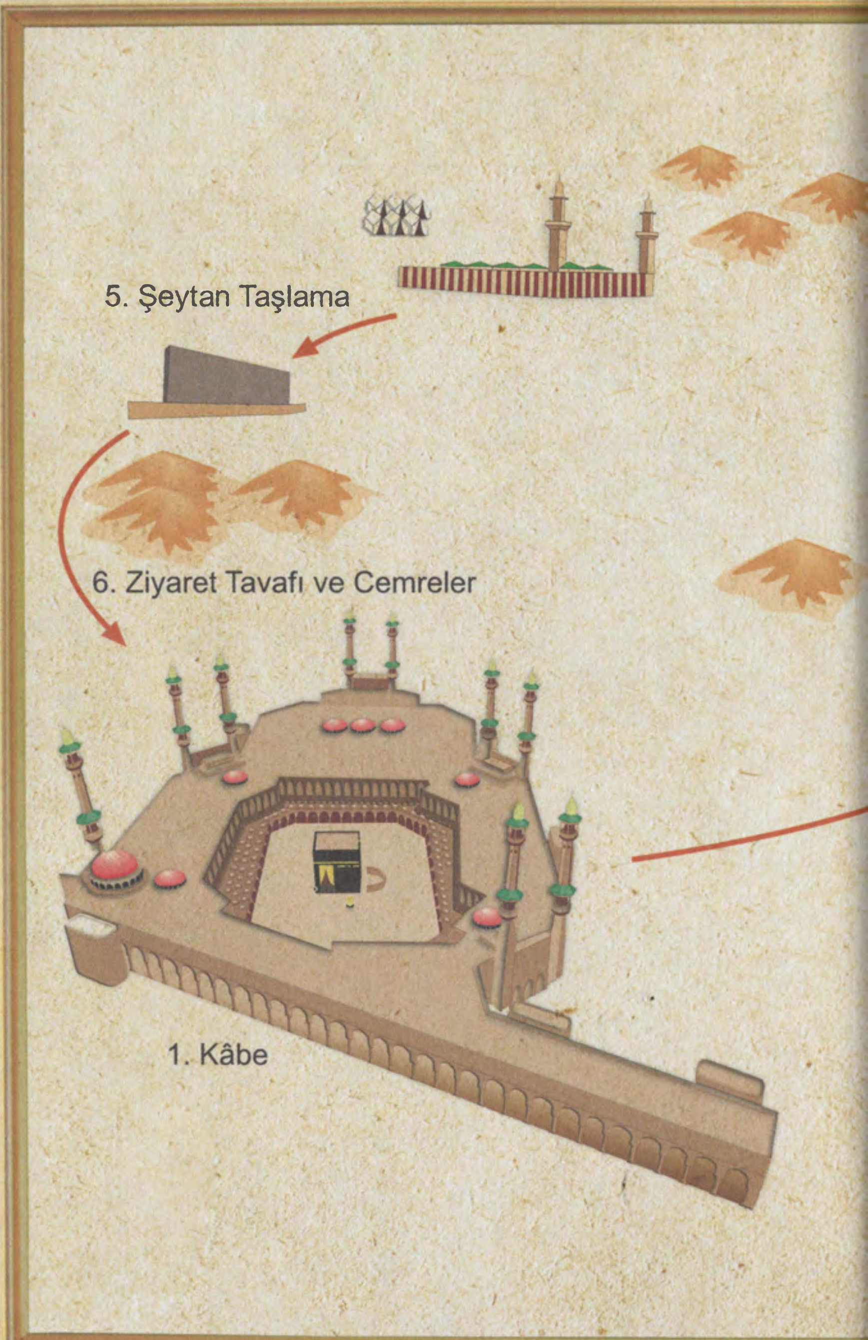
Bulunduğumuz yerden zemzem suyuna ait bazı depolar da görülebiliyor. Zemzem ana kaynağından çıktığı gibi direkt içilmiyor. Önce dağların altında hazırlanmış büyük depolara alınıp orada dinlendiriliyor sonrasında mikroplardan arındırılarak dağıtımı yapılıyor.

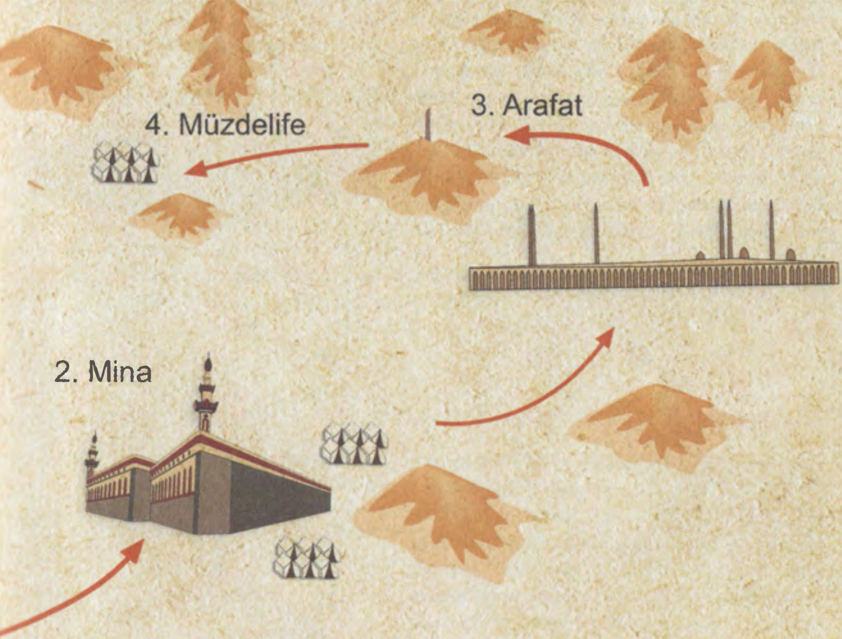
Mekke manzaralarının bize hatırlattığı tüm bu detayları görüp inceledikten sonra buradan ayrılıyor ve hac güzergâhında mutlaka uğranan birkaç ziyaret mahalline doğru ilerliyoruz. Bunlardan yolumuza en yakın olanı Mina.

Osmanlı'da Surre-i Hümâyûn alayını tasvir eden bir kartpostal

5. Şeytan Taşlama
6. Ziyaret Tavafı ve Cemreler
1. Kâbe

HAC VE UMRE ALANLARI

1- Mekke ve Terviye Günü:

Hac ibadeti Zilhicce'nin 8. günü, yani arefe gününden bir gün önce başlar. O gün sabah namazı Mekke'de eda edilir. İki rekât ihram namazı kılınır. Hac yapmaya niyet edilerek telbiye getirilir. Böylece ihram yasakları da başlamış olur. Kişiler arzu ettikleri takdirde haccın vacip olan say'ını da yapabilirler.

2- MİNA VE HAYF MESCİDİ:

Zilhicce'nin 8. günü bu yapılanlardan sonra Mina'ya gitmek sünnettir. Efendimiz(sas), Terviye günü denilen bu günde Mina'ya gitmiş ve burada beş vakit namaz kılmıştır. Bu namazlar o günün öğle, ikindi, akşam, yatsı ve ertesi günü-nün (arefe günü) sabah namazlarıdır. Efendimiz 'in(sas) çadır kurdurarak içinde bu namazları eda ettiği yerde bugün Hayf Mescidi bulunmaktadır. Günümüzde Hac dönemindeki yoğunluk nedeniyle bu sünnet yerine getirilmeyip doğruca Arafat'a gidilmektedir.

3- ARAFAT VE NEMİRE MESCİDİ:

Zilhicce'nin 9. günü (arefe günü) Efendimiz(sas), Nemire'ye çadır kurulmasını talep etmiştir. Burası Arafat sınırları içinde bulunan ve bugün üzerinde Nemire Mescidi'nin bulunduğu mekândır. Efendimiz(sas) o gün öğle vaktinde burada öğle ve ikindi namazlarını cem-i takdim ile eda etmişlerdir. Sonra Efendimiz(sas) devesine binerek Arafat meydanındaki yüzbine yakın sahabeye veda hutbesini irad etmiş, arkasından da Cebel-i Rahme'nin yanına giderek yüzünü kıbleye dönmüş ve Arafat vakfesini yerine getirmişlerdir. Bugün bütün hacı adayları da öğle ve ikindi namazlarını birlikte eda eder ve ardından Arafat vakfelerini yapar, akşama kadar Arafat'ta kalır, güneş battıktan sonra da Müzdelife'ye doğru hareket ederler.

4- MÜZDELİFE VE MEŞARÜ'L-HARAM MESCİDİ:

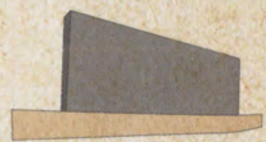

Peygamber Efendimiz(sas) Müzdelife'ye vardıklarında bugün Meş'ari'l-Haram Mescidi'nin bulunduğu yerde akşam ve yatsı namazlarını, yatsı vaktinde cem-i te'hir ile kılmışlar ve bu mescidin hemen karşısındaki Cebel-i Kuzah'ın (Kuzah Dağı) üzerinde sabaha kadar ibadetle meşgul olmuşlardır. Hacı adayları da o gece Müzdelife'ye gelerek namazlarını bu şekilde eda eder ve gecelerini ibadetle ihya ederek sabah namazı sonrasında Müzdelife vakfelerini yaparlar. Bu arada Müzdelife'de, şeytan taşlamak için kullanılacak taşlar toplanır. Güneş doğmadan Mina'ya doğru harekete geçilir.

✸

5- CEMERÂT VE ŞEYTAN TAŞLAMA:

Bayram sabahı Mina'ya gelen hacı adayları burada Akabe Cemresi'ni (Büyük Şeytan) taşlar ve yedi adet taş atarlar. Sonra kurbanlar kesilir, tıraş olunur ve böylece ihramdan çıkılır.

✸

6- MEKKE VE ZİYARET TAVAFI:

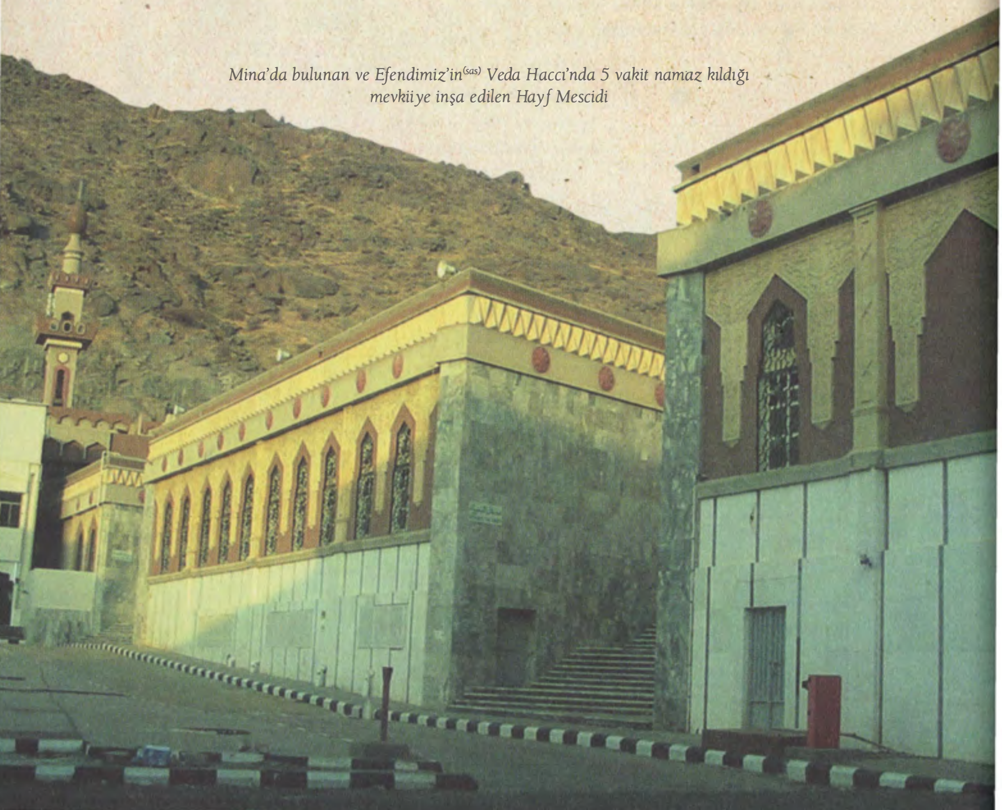

Yine bayramın birinci günü, imkân bulan hacılar ziyaret tavaflarını gerçekleştirirler. Daha önce yapmayanlar vacip sa'ylarını da yerine getirirler. Bayramın 2. ve 3. günleri küçük, orta ve Akabe (büyük) cemrelerine yedişer taş daha atılır. Hacı adayları tüm bu vazifelerini tamamladıktan sonra, Mekke'den ayrılmadan önce bir de veda tavafı yaparlar. Böylece hac ibadeti içindeki tüm şartlar yerine getirilmiş olur.

✸

PEYGAMBER EFENDİMİZ'İN(SAS) VEDA HACCI

Hac mevsiminde insanların muhakkak uğraması gereken birkaç yerden birisi de Mina'dır. Normalde hacılar Peygamber Efendimiz'in(sas) de Veda Haccı'nda yaptığı gibi Zilhicce'nin 8. günü, yani Kurban Bayramı'ndan 2 gün önce sabah kalkar, boy abdesti alır, ihrama niyet eder ve sabah namazlarını Mekke'de kıldıktan sonra Mina'ya doğru hareket ederler. Burada kılınacak beş vakit namaz vardır. O günün öğle, ikindi, akşam, yatsı ve ertesi gününün sabah namazlarını burada kılarak oradan Arafat'a geçerler. Peygamber Efendimiz'in(sas) Mina'da bu namazlarını kıldığı yerde bugün Hayf Mescidi vardır. Bugün yenilenmiş olan bu mekânın Osmanlılar dönemindeki halini incelediğimizde duvarlarla çevrili mescidin ortasında çadır şeklinde bir ikinci yapı daha görmekteyiz. Burasının Efendimiz'in(sas) namazlarını kıldığı yer olması dolayısıyla belirlendiği söylenmektedir.

Mina'da bulunan ve Efendimiz'in(sas) Veda Haccı'nda 5 vakit namaz kıldığı mevkiiye inşa edilen Hayf Mescidi

Mina Hayf Mescidi'nin Osmanlılar dönemindeki hali. Ortasındaki yapı Efendimiz'in(sas) Veda Haccı'nda 5 vakit namaz kıldığı çadırı simgeliyordu

Resul ve Nebilerle Kuşatılmış Bir Alan

Mina'daki Hayf Mescidi'nin içinde bulunan bu çevrili alan için bazı kaynaklar Nuh Peygamber'in(ra) kabrinin bulunduğu yer demektedirler. Böyle bir rivayet bizi hiç de şaşırtmıyor. Çünkü Harem bölgesinde birçok peygamberin yattığı, farklı kaynaklarda zikrediliyor. Hacerü'l-Esved ile Makam-ı İbrahim arasında 39 peygamberin yattığı ya da Safa ile Merve Tepeleri arasında 70 peygamberin kabrinin bulunduğu yaygın kanılardan biridir. Bir rivayette de Hz. Harun'un(ra) kabrinin Uhud Dağı'nda olduğu zikredilir. Nice peygamberin hatıralarıyla kucaklaştığımız bu yerlerde elbette bizi en çok etkileyen şey Efendimiz'in(sas) mübarek ayaklarını bastığı yerlerde dolaşmak ve bu izleri sürmeye çalışmaktır.

Arafat'ta bulunan Nemire Mescidi'nin Osmanlılar dönemindeki hali. Ortadaki yapı Efendimiz'in(sas) Veda Haccı'nda öğle ve ikindi namazını birleştirerek eda ettiği çadırı simgeliyordu

Arafat ve Vakfe

Peygamber Efendimiz(sas) Veda Haccı'nda Mina'dan ayrılmadan önce bazı sahabeye, Nemire'ye gitmelerini ve çadır kurmalarını söyler. Nemire Arafat'ta, Cebel-i Rahme'nin yanında uzanan bölgenin adıdır. Nitekim sahabe denileni yapar ve Peygamber Efendimiz(sas) bu çadıra gelerek Zilhicce'nin 9. günü öğle ve ikindi namazlarını cem ederek burada kılar ve daha sonra devesinin üzerine çıkarak burada Veda Hutbesi'ni okur.

Güzergâhımız üzerinde bulunan Müzdelife'ye giderken önce Arafat'a uğruyor ve Nemire Mescidi'ni ziyaret ediyoruz. Bugün yenilenmiş kocaman binasıyla gözümüzün önünde duran bu yapının Osmanlılar dönemindeki inşaatına baktığımızda yine bizleri şaşırtan bir mimari detayla karşılaşıyoruz. Arabistan'daki tüm Osmanlı yapıları gibi bu yapının da dört avlu duvarı şeklinde bir geniş harimi ve kıble duvarı önünde bir gölgeliği mevcuttur. İlginç olan şey ise yine bu harimin tam ortasında çadır şeklinde üzeri kubbeli, dört yanı açık bir yapının bulunması. Buranın, hac döneminde Peygamber

Arafat'ta Cebel-i Rahme'nin üzerinde bir zamanlar Hz. Âdem ve Hz. Havva'nın buluştuğu yeri simgeleyen bir mescit vardı

Efendimiz'in(sas) öğle ve ikindi namazını cem ederek kıldığı yer olduğunu öğreniyoruz.

Osmanlı, bu Peygamber(sas) izinin kaybolmaması için bu şekilde bir mimari düzenlemeyle burasını belirlemiştir.

Nemire Mescidi'nin Peygamber Efendimiz'in(sas) Veda Hutbesi'ni okuduğu yer olduğunu söylemiştik. Arefe günü Efendimiz(sas) namazını kıldıktan sonra devesine binerek Nemire yanında yine devesinin üzerinde vermiştir bu hutbeyi. Efendimiz'in(sas) her bir sözü, amcası Hz. Abbas(ra), amcasının oğlu Fadl, İbni Mektum ve diğer bazı sahabe tarafından tekrar edilerek orada bulunan 100 bin civarındaki kalabalığa aktarılmıştır. Efendimiz'in(sas),

Hacda arefe günü vakfe anı

"Arap'ın Acem'e Acem'in Arap'a üstünlüğü yoktur. Üstünlük ancak takva iledir," dediği ve en sonunda da, "Size dini tebliğ ettim mi?" çağrısına sahabenin toplu halde, "Ettin," demeleri üzerine başını semalara kaldırıp tam 3 kez, "Şahit ol ya Rabb!" dediği yerler bulunduğumuz bu alandır.

Yolumuza Efendimiz'in(sas) yaptığı gibi Cebel-i Rahme'ye doğru ilerleyerek devam ediyoruz. Hac döneminde milyonlarca inşanın toplandığı yere geliyoruz. Hac vakfedir ve farzdır. Vakfenin olmadığı bir hac ibadeti kabul olmayacaktır. Bundan dolayı buraya kısa bir süre de olsa gelmek ve burada vakfe yapmak çok önemlidir. Peygamber Efendimiz(sas) de Veda Haccı'nda Cebel-i Rahme'ye gelmiş ve burada vakfe yapmıştır. Yalnız burada vurgulanması gereken bir detay var. Peygamber Efendimiz(sas) vakfe için hiçbir zaman Cebel-i Rahme'ye çıkmamıştır. O vakfesini, Cebel-i Rahme'nin kıble tarafında durup, sırtını dağa, yüzünü kıbleye çevirerek yapmıştır. Bundan dolayı vakfeyi bu dağın üzerine çıkıp da yapmak gibi bir zorunluluk yoktur.

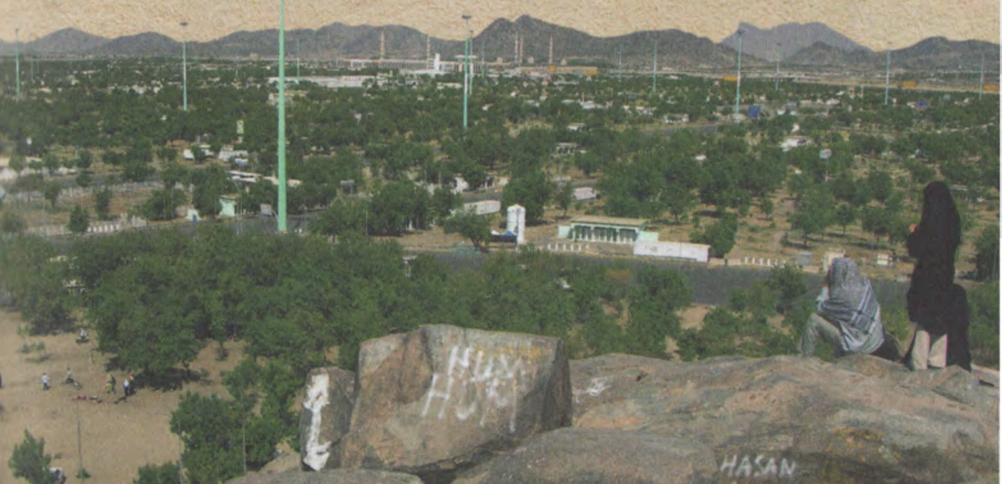

Veda Haccı'nda Peygamber Efendimiz'in(sas) Arafat vakfesini yaptığı mekân

Bu arada vakfe ile ilgili olarak Necip Fazıl'ın hac hatıralarından şu satırları sizlerle paylaşmak isterim, "Vakfe için Arafat'a geldik. Orada binlerce insan vakfede idi. Birçoğu saatlerce orada duruyor, bir şeyler okuyor, bir şeyler söylüyor ve vakfe yapmaya çalışıyordu. Benim vakfem birkaç dakikayı geçemedi, yandım, dayanamadım.

Allah'ın huzurunda uzun süre duramadım." İşte vakfeyi gerçek manada anlamış bir yüce gönül. Vakfe Allah'ın huzurunda durmak demektir. Ama duya duya, hissede hissede durmak. İşte vakfe budur.

Cebel-i Rahme'nin üzerinden Nemire Mescidi manzarası. Veda Haccı'nda, Nemire ile Cebel-i Rahme arasında Efendimiz'in(sas) sahabeye Veda Hutbesi'ni okuduğu yer

CEBEL-İ RAHME'DE OSMANLI İZLERİ

Günümüzde Cebel-i Rahme'nin en üst kısmında beyaz boyalı bir taş var. Burası Hz. Âdem ile Hz. Havva'nın buluştukları yeri simgeliyor. Osmanlılar döneminde bu mübarek tepenin başında inşa edilmiş bir mescit varmış. Bugüne kalan ise tepenin eteklerinde görülebilen 2 çeşmeden başka bir şey değil. Evet, İstanbul'da gezerken ecdadın dört bir yanda yaptırdıkları çeşme ve sebillerle çevreyi bir su medeniyeti haline getirdiklerini müşahede ediyoruz. İşte bu güzel anlayışı oralara da götüren ecdadımız suyun altınla tartıldığı o coğrafyaları da bu nimetten mahrum bırakmamışlar. Buralarda da dört bir yanı çeşme ve sebillerle süslemişler. Arafat'ta, Cebel-i Rahme'nin dibinde görebileceğimiz 2 güzel Osmanlı çeşmesi de bu anlayışın bir yansıması olarak orada durmaktadır.

Her birinin yirmişer oluğu olan bu mermer çeşmelerden bir zamanlar şırıl şırıl sular akarmış. Cebel-i Rahme'ye yaklaşıyor ve ecdat yadigârı çeşmeleri incelemeye başlıyoruz. Artık suları akmıyor, muslukları yok olmuş sadece bir tanesinin mermer oluğu kalmış. Çeşmelerden akacak suyu taşıyan üst kısımdaki su yolları yıkılmış. Bu üzücü manzarayı izliyor ve hüzünleniyoruz. O gün Cebel-i

Mihrimah Sultan'ın yaptırdığı su kemeri üzerinde bulunan ve Cebel-i Rahme'ye su akıtan Osmanlı çeşmeleri

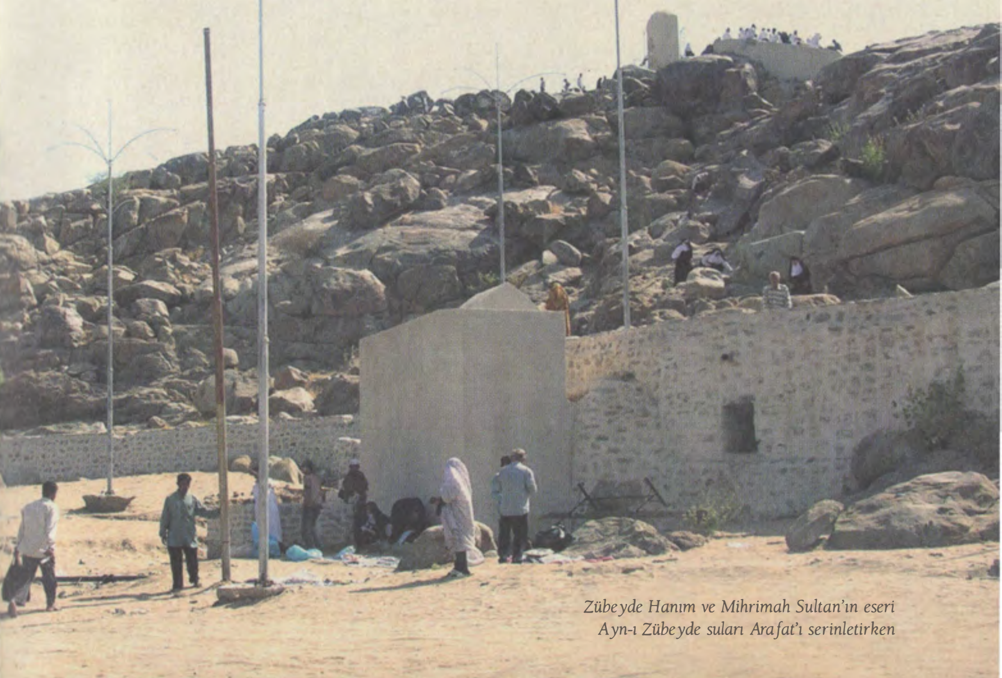

2005 yılı Temmuz ayında toprak altında kalan, Cebel-i Rahme'nin sağ kenarındaki Osmanlı çeşmeleri

Rahme'nin civarında dozerlerin yoğun bir çalışması var. Zemini betonlaştırma gayesiyle yer düzlemesi yapılıyordu. Buraların düzenlenmesi gerçekten çok güzeldi. Çalışmaları sevinçle takip ettik.

Ertesi gün bir münasebetle yeniden Arafat'a geldiğimde üzerinde bir tek mermer oluğu kalan Osmanlı çeşmesinin üzerine tonlarca toprak yığılmış olduğunu gördüm. Artık Arafat'taki Cebel-i Rahme'de bir tek Osmanlı çeşmesi kalmıştı. Son kalan mermer oluğa ulaşabilmek için parmaklarımızla dakikalarca taşları kazımaya çalıştık ama olmadı.

Zübeyde Hanım ve Mihrimah Sultan'ın eseri Ayn-ı Zübeyde suları Arafat'ı serinletirken

Cebel-i Rahme'nin üzerine çıkmaya çalışıyoruz. Yollar dilencilerle dolu. En yukarıya Hz. Âdem ve Hz. Havva'nın buluştukları rivayet olunan taşın olduğu yere ulaştık. Onların ilk kez karşılaştıkları yer olarak tepenin zirvesinin biraz alt tarafındaki küçük düz bir kısım gösteriliyor. Arafat etrafında bir sürü deveci alabildiğine süsledikleri develeriyle durmadan müşteri arıyor ve etrafımızda dolanarak bizi develere binmeye davet ediyorlar. Sonunda biz de deveye binmeye karar veriyoruz. Deveye binmek gerçekten çok zevkli ama binmesi ve inmesi biraz problemli. Çünkü deve oturduğu yerden kalkarken şöyle bir öne düşüyor, otururken de arkaya doğru yatıyor. Bu hareketinde yukarıda gafil olarak duruyorsanız burun üstü gidiyorsunuz.

Arafat'ta Hz. Âdem ve Hz. Havva Olmak

Hz. Âdem ve Hz. Havva'nın buluştukları bu yerde bir arkadaşımızın yaptığı bir uygulamayı hatırlıyoruz. İlk iki insan nasıl cennetten çıkarıldıktan sonra ilk kez birbirlerini burada gördüler ve Allah'a burada yalvardılarsa aynen onlar da böyle bir uygulama gerçekleştirmişler. Arkadaşımız, önce grubundaki erkekleri çıkarmış Cebel-i Rahme'ye ve beyler orada Allah'a dua dua yalvarmışlar eşleri için. Ardından eşleri gelmiş o noktaya. Yenge hanımlar da eşlerinin yanına

Hz. Âdem ve Hz. Havva'nın buluştuğu rivayet edilen mekân

gelerek dualarına iştirak etmişler. Yani Hz. Âdem ve Hz. Havva gibi bu tepenin başında buluşma provası yapmışlar. Orada da beraberliklerinin hayrı için dua etmişler.

VEYSEL KARÂNÎ DE ARAFAT'TAYDI

Arafat'ı gezerken Veysel Karânî'yi de hatırlamak lazım. Biz Anadolu insanlarının çok düşkün olduğu bu güzel insan, Peygamber Efendimiz'i(sas) duyunca yaşadığı Yemen'de artık duramaz ve annesinden aldığı izinle buralara kadar gelir. Ama annesinin bu konuda bir tembihi vardır. Yaşlıdır, yalnız başına uzun süre kalamayacaktır. Bu sebeple Medine'ye gidip hemen dönmesini ister. Nitekim öyle yapar Veysel Karânî. Medine'ye gelir fakat Peygamber Efendimiz'in(sas) seferde olduğunu öğrenir. Kâinatın Efendisi'ni(sas) göremez. Annesine verdiği sözü tutma adına aynı gün geriye döner. Ama Peygamber Efendimiz(sas) sefer dönüşü kendisini ziyarete gelen bu samimi gencin varlığından haberdar olur ve, "Ben yokken kim geldi?" diye sorar. Oradakilere bu gencin hayrından bahsedip bir de vasiyette bulunur, "Benden sonra o genci bulun selamımı iletin, bu hırkamı da kendisine verin," Efendimiz(sas) özellikle de ümmetine dua etmesini ister Veysel Karanî'den. Sahabe efendilerimiz de Hz. Peygamber'in(sas) bu arzusunu Arafat'ta yerine getirirler. Bir hac döneminde Hz. Ömer(ra) ve Hz. Ali(ra), Veysel Karânî'nin Medine civarına geldiğini öğrenince buralara gelir ve onu Arafat'ta deve güderken bulurlar. Peygamberimiz'in(sas) selamını ve emanetlerini iletirler. Ardından da ümmetine dua etmesini istediğini kendisine söylerler.

Veysel Karânî Hazretleri'nin Yemen-Zebit'teki kabr-i şerifleri

Müzdelife'de hacılar için yapılan Osmanlı kuyuları

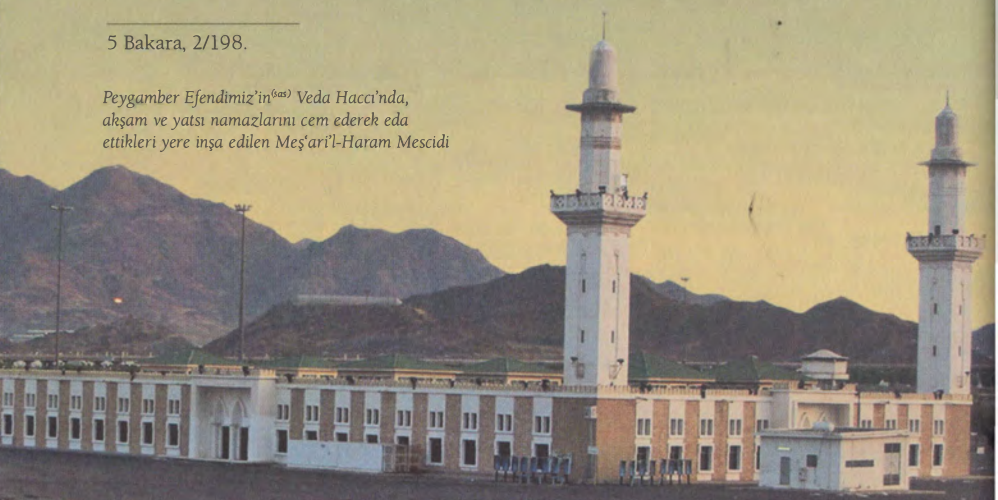
MÜZDELİFE'DE PEYGAMBER HATIRALARI

Hacıların Zilhicce'nin 9. günü akşama kadar kaldıkları Arafat ve civarını gezen bir grup buradan Müzdelife'ye doğru yol almaya başlar. Çünkü Hacılarda Kurban Bayramı'ndan bir gün önce hava kararırken Arafat'tan Müzdelife'ye doğru yola çıkarlar. Onların bu Müzdelife yolculuğu Rabbimiz tarafından Bakara Suresi'nde şöyle emredilir, "Arafat'ta vakfeden ayrılıp sel gibi Müzdelife'ye doğru akın ettiğinizde, Meş'ari'l-Haram'da Allah'ı zikredin. O size nasıl güzelce hidayet ettiyse, siz de öyle güzel bir şekilde O'nu zikredin. Bilirsiniz ki, O'nun yol göstermesinden önce siz yolu şaşırmış kimselerdendiniz."[5]

Peygamber Efendimiz(sas) Veda Haccı'nda, arefe gecesi Müzdelife'ye gelir ve orada akşam ve yatsı namazını cem ederek kılar. Bugün Peygamber Efendimiz'in(sas) bu namazı kıldığı yer Meş'ari'l-Haram Mescidi'nin bulunduğu yerdir. Efendimiz(sas) o gece namazı kıldığı yerin hemen yakınında bulunan Cebel-i Kuzah'ta Müzdelife vakfesini yapmış ve orada gecelemiş. Biz de Müzdelife'ye gider gitmez önce Meş'ari'l-Haram Mescidi'ni geziyoruz. Bu mescidin hemen yanından arabalar için yol geçiyor. Bu yolun hemen yanında bulunan tepe de işte bu Kuzah Tepesi. Üzerine çıkamasak da Efendimiz'in(sas) şereflendirdiği bu mübarek mekânın yanına kadar gidip orada dua ediyoruz. Peygamber Efendimiz'in(sas) Müzdelife vakfesini yaptığı Cebel-i Kuzah, eskiden beri ayrı önemi olan bir yermiş. Bu tepede cahiliye

5 Bakara, 2/198.

Peygamber Efendimiz'in(sas) Veda Haccı'nda, akşam ve yatsı namazlarını cem ederek eda ettikleri yere inşa edilen Meş'ari'l-Haram Mescidi

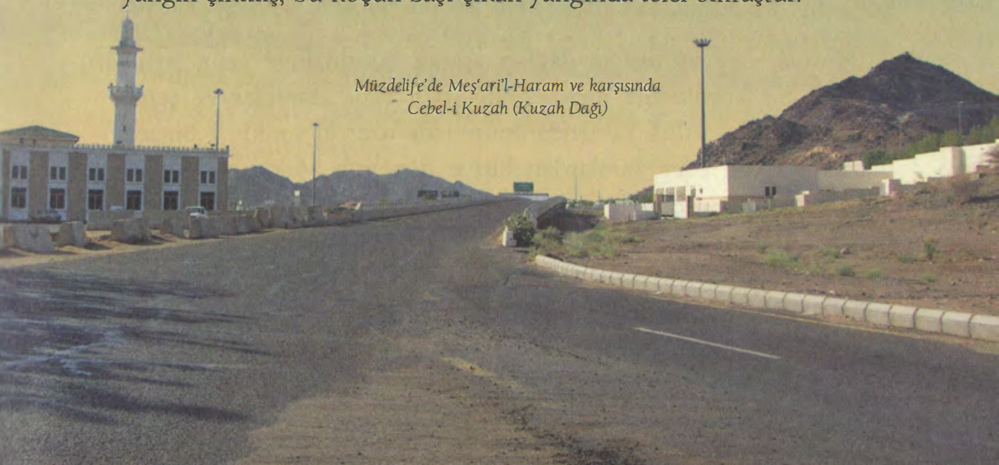
döneminden beri hep bir ateş yanarmış. Bu ateşle hem o bölgeyi aydınlatmaya hem de ısıtmaya çalışıyorlarmış. Rivayet edildiğine göre dört halife döneminin sonuna kadar orada o ateş yanmaya devam etmiş.

Ebrehe'nin fil ordusunun son konaklama yeri olan Vadi-yi Mugammes

Müzdelife'den Mina yolunda yolculuğumuza devam ediyoruz. Yanından geçtiğimiz kayalıkta bir zamanlar görenlerin ilgisini çeken farklı bir kaya vardı. Baktığınız zaman elini kaldırmış bir insanı andırıyordu bu kaya parçası. Mekkelilerin dediğine göre bu bir çobanmış ve Efendimiz'in(sas) hicretinde O'nun yerini gösterirken taşlaşmış. Burası meşhur olunca fazla ilgiden endişelenenler tarafından kaya ve üzerinde bulunduğu tepe ortadan kaldırılmış.

Bu yolun devamında yine ilginç bir yere geliyoruz. Burası Hz. İbrahim'in oğlu Hz. İsmail'i kurban etmeye götürdüğü yer. Bu özel mekânı gösteren sadece küçük beyaz bir taş var. Tam bir bağlılıkla işte burada babasına kendisini teslim etmiş Hz. İsmail. Babası da Allahu Teâlâ'ya verdiği söze binaen onu kurban etmeye azmeder fakat az sonra Cebrail(as) kurban edilmek üzere bir koç getirir ve Hz. İsmail yerine burada o koç kurban edilir. Bu koçun başı yüzyıllar boyunca Kâbe'nin içinde saklanmıştır. Hatta Peygamber Efendimiz(sas) Mekke'nin fethinden sonra Kâbe'nin içine girdiğinde, bu koç başını duvarda asılı görüp Osman bin Talha'ya, onu keşke böyle herkesin göreceği bir yere asmasanız diye ikaz etmiştir. Yıllar sonra Haccac'ın Mekke kuşatması sırasında mancınıklarla atılan taşlardan Kâbe'de yangın çıkmış, bu koçun başı çıkan yangında telef olmuştur.

Müzdelife'de Meş'ari'l-Haram ve karşısında Cebel-i Kuzah (Kuzah Dağı)

Mina sınırlarını belirleyen mavi tabelaların dışında kalan ve Ebrehe ordusunun helak edildiği mekânlar

EBREHE'NİN FİL ORDUSU VE İZLERİ

Arafat hududunu çıktıktan 5 km sonra etrafınızda yeni bir düzlük buluyorsunuz. Burası, Sehlü'l-Kebir'e giden yolun 6. kilometresi. İşte tam bu mevki tarihte önemli bir olaya tanıklık etmiş olan Vadi-yi Mugammes'tir. Günümüzde Vadi-yi Nar da denen bu yer Ebrehe'nin Kâbe'yi yıkmak üzere topladığı fil ordusunun son konaklama yeridir. Rivayetlere göre, Habeşistan yöneticilerinden Ebrehe bu toprakların cazibe merkezi olan Kâbe'yi yıkmayı kafasına koymuştur. Böylece buralarda kurulan zengin pazarlar kendi ülkesine kayacaktır. 60 bin kişilik bir ordu toplar. Ordusunu dönemin en önemli savaş araçları olan fillerle donatır. O günlerde Mekke şehrinin nüfusu 10 bin kadardır.

Ebrehe, dev ordusuyla dağları aşarak bu düzlüğe gelir. Artık Kâbe'ye bir konaklama mesafesindedirler. Halk panikler ve şehri boşaltır. İşte bu kritik zamanda önümüzde uzanan vadide 2 önemli olay cereyan eder. Bunlardan biri o dönemin Mekke reisi olan Abdülmuttalib'in Ebrehe ile görüşmek üzere buraya gelmesidir. Ebrehe, Abdülmuttalib'i kabul ederken, onun ayaklarına kapanarak Mekke'yi istila etmemesi için kendisinden af dileyeceğini sanmaktadır. Halbuki Abdülmuttalib bunları yapmadığı gibi sadece bir önceki

konakla burası arasında otlayan ve Ebrehe'nin askerleri tarafından gasp edilen develerini ister. Ebrehe çok şaşırır ve Abdülmuttalib'e, "Ben senin şehre girmem ve Kâbe'yi yıkmamam için talepte bulunmaya geldiğini sanmıştım," der. Abdülmuttalib'in cevabı manidardır, "Ben develerimin sahibiyim. Onları korumak benim görevim. Bu nedenle onlar için geldim. Kâbe'nin sahibi kim ise orayı o koruyacaktır," Ebrehe az ileride Harem hudutlarına girmeden Müzdelife ile Mina arasındaki vadide Ebabil kuşlarını görünce sanıyorum bu sözlerin asıl manasını kavramıştır. Tabii o zaman iş işten geçmişti.

Vadi-yi Mugammes'te meydana gelen bir diğer olay ise Ebrehe ordusunun önünde giden devasa filin burada çökmesidir. O kadar uğraşmalarına rağmen fili bir daha hareket ettirememiş ve onu bırakarak yollarına devam etmişlerdir.

Fil Vakası'ndan yıllar sonra meydana gelen bir olayda, Peygamberimiz(sas) yanındakilere bu vakayı hatırlatmıştır. 628 yılında Peygamber Efendimiz(sas) 1400 sahabeyle haccetmek üzere Mekke'ye doğru yola çıkar. Artık Mekke'ye iyice yaklaşmışlardır. 30 km kala, Hudeybiye denilen yerde Peygamber Efendimiz'in(sas) devesi Kusvâ çöker. Sahabe devenin neden çöktüğünü düşünürlerken Peygamber Efendimiz(sas) onlara, "Fili hapseden, benim devemi de hapsetti,"[6] demiştir.

İşte karşımızda uzanan yerleri ıssız, üzerinde doğru dürüst bir yeşilliğin olmadığı, gazab-ı ilâhinin indiği ve Fil Suresi'nde anlatılan ordunun son konaklama yerleriydi. Gözlerimiz bu tablo içinde develeri için gelip Ebrehe'ye müthiş ders veren Abdülmuttalib'i ve yere çakılıp da kalkmayan büyük fili aradı. Sonra başımızı çevirip Mina ile Müzdelife arasında küçücük kuşlar tarafından işgal ordusunun helâk edildikleri vadiye baktık. Surenin anlatımıyla yenmiş ekin yığınları haline getirildikleri yere...

6 Buhârî, *Sahih*, Şurût, 15; Ahmet bin Hanbel, *Müsned*, 4/323, 329.

18. yüzyılda yazılmış bir Delâilü'l-Hayrât kitabında Muhammed el-Ferid tarafından çizilmiş bir Kâbe minyatürü

Mekke Panayırlarında O'nu(sas) Arıyoruz

Peygamber Efendimiz'in(sas) hayatını yerinde öğrenmek için Mekke'nin dışına da çıkmak gerekiyor. Mesela şehrin uzağındaki panayır yerlerini de gezmek gerekiyor. Bunlardan Mekke'ye en yakın olanı Zü'l-Mecaz Panayırı. Açıkçası giderken bu kadar etkileneceğimi düşünmediğim bir yerdi burası. Okul döneminde ders kitaplarında daha çok Ukaz Panayırı'nı duyduğumuz için diğerlerini pek bilmiyoruz. İşte Zü'l-Mecaz da Ukaz gibi bir panayır ve pazar yeri. Bizi etkileyen şey ise Efendimiz'in(sas) Hakk'ı tebliğ için buralara kadar gelebilmiş olduğunu görmemiz. Ukaz ve diğer panayırların Kâbe yakınlarına kurulan köy pazarları gibi olduğunu hayal etmiştik hep. Halbuki şimdi gözümüzün önünde uzanan bu pazar Mekke'den 40 km uzaklıkta bir yerde. Ukaz Panayırı'nın Mekke'ye uzaklığı ise bunun tam 2 katı. Cahiliye döneminde son derece canlı olan bu pazar, dört halife devri sonrasında ortaya çıkan Haricîlerin saldırganlıkları nedeniyle güvenlik sıkıntısı yaşamış ve eski önemini kaybetmiş. Osmanlılar, Efendimiz'in(sas) hatıralarını barındıran bu çarşıya ayrı bir ihtimam göstermişler. Dükkânlarını yenilemişler ve pazarı yeniden canlandırmaya çalışmışlar. Osmanlı'nın bakımdan geçirdiği ve ihya ettiği bu dükkânların bir kısmı yıkılmış, bir kısmı ise sadece kubbeleri hasar görmüş vaziyette hâlâ durmakta. Bu çarşı yakınlarında, Osmanlı yapısı bir de köprü bulunuyor. Ukaz Panayırı günümüzde Hüseyin Şerif'in özel arazisi içinde bulunuyor.

Ukaz ve bizim ziyaret ettiğimiz Zü'l-Mecaz panayırlarından başka Mekke-Medine yolu üzerindeki Cümum'da Mecenne Pazarı bulunur.

Cahiliye döneminde Zü'l-Mecaz panayırının kurulduğu mekânlar ve buradaki dükkân kalıntıları

Burada dükkân binalarının bazıları ayakta durmaktadır. Mekke ve civarındaki bu pazarların dışında Efendimiz'in(sas) gittiği çok daha uzak yerlerden de bahsediliyor. Bunlardan biri de Mekke'ye 700 km uzaklıktaki el-Hubeşe'dir. Mekke-Yemen yolu üzerinde bulunan bu panayıra Efendimiz(sas) Hz. Hatice'nin kervanlarını idare maksadıyla gitmiş. Oraya gittiğini gören kişilerin rivayetine göre, burada Efendimiz(sas) idare ettiği kervan için kumaş alırken görülmüş.

Mekke ve civarındaki pazarları konuşarak arabadan iniyoruz. İzlediğimiz asfalt yolun kenarından biraz daha içeriye girdiğimizde etrafı tellerle çevrili bir alan karşılıyor bizi. İşte burası Zü'l-Mecaz Pazarı. Burası tam bir çöl... Bir zamanlar buralarda pazar kurulduğunun tek alameti, çöl içerisindeki parça parça taş yığınları. Bu taş yığınlarının her birinin yerinde birer dükkân olduğunu öğreniyoruz. Etrafının tellerle çevrilmesinin sebebi de koruma altına alınmış olması. İleride buralarda iyileştirme projeleri gerçekleştirmeyi düşünüyorlarmış. Bu haber bizleri sevindiriyor.

Bir zamanlar çevrenin en zengin ve soyluları, köleleriyle birlikte buralara alışverişe geliyordu. Tüccarlar ve deve sürüleri vardı dört bir yanda. Herkes kendi derdindeydi. Kimi mal satmak ve para kazanmak, kimi de çevresindeki malları ucuza kapatmak için uğraşıyordu. Satılan şeyler içinde neler neler vardı. İnsan bile alıp satıyorlardı. Herkesin kendi işiyle meşgul olduğu bu pazarda çadır çadır dolaşan bir kişi vardı. Onu bu güneşin altında Mekke'den buralara kadar getiren şey ne mal ne de para sevdasıydı. Onun bir tek derdi vardı ki o da insanlığın kurtuluşu ve selametiydi. İnsanlara bu dünyaya getiriliş gayelerini hatırlatmak gerekiyordu. Birbirlerini üzmeden, kırmadan yaşayabilmenin ve asıl hayatı kazanabilmenin yollarını onlara göstermek gerekiyordu. İşte O'nu(sas) bu kızgın kumlara bata çıka getiren dert bu dertti. Ümmeti için neler neler yapmıştı. Zü'l-Mecaz panayırı da O'nun(sas) bu niyetle ziyaret ettiği yerlerden sadece bir tanesi idi.

EFENDİMİZ'İ(SAS) ANLAYAMAYAN EBU LEHEB

O(sas) bir çadıra giriyor, orada aşina bir sima arıyor, bulunca da gönlünün ilhamlarını boşaltıyordu. Bıkmadan usanmadan, insana yakışır şekilde yaşamanın yollarını göstermeye çalışıyordu. Ama her çadırdan çıktığında kendisini adım adım takip eden bir başka kişi giriyordu. Oradakilere, az önce gelen kişinin ne anlattığını soruyor ve ardından da, "Siz O'na aldırmayın. Bizim yeğenimizdir, o (hâşâ) meczuptur," diyordu.

Efendimiz'i(sas) takip eden bu kişi ağzına ne gelirse söylüyor, iftiranın en iğrençlerini sıralıyor ve oradakileri yeterince zehirlediğine kanaat getirince de geldiği gibi oradan uzaklaşıyordu. Onun arkasından öylece bakakalanlardan biri diğerine soruyor, "Bu gencin arkasında dolaşan sarı saçlı, mavi gözlü kişi de kim?" diğeri cevap veriyor, "Amcasıymış galiba..."

Evet, bu kişi Peygamber Efendimiz'in(sas) amcası Ebu Leheb'den başkası değildi. Efendimiz'in(sas) tebliğini karalama adına üşenmeden O'nun(sas) gezdiği her yere gidiyor ve insanların üzerinde O'nun(sas) oluşturduğu olumlu havayı kırmaya çalışıyordu.

Efendimiz'e(sas) bu kadar yakın olup da onu anlayamamak ne büyük hüsrandır. Gerçekten kendisine yazık etmiş bir kişiydi Ebu Leheb ve hakkında Tebbet Suresi nazil olmuştu.

Âyetlerle onun ahiret hayatını nasıl yaşayacağı anlatılırken, kendisinden sonra gelen insanların laneti de hep onun üzerinde olacaktı.

Ebu Leheb'in cesedinin atıldığı dağ ve yüzyıllarca bu dağa fırlatılan taşlardan oluşmuş tepe

Nitekim Mekke'de Şâri Ebu Leheb, yani Ebu Leheb Caddesi adı verilen bir yer vardır. Bunu duyunca, "Ebu Leheb'in adını bir caddeye mi vermişler?" dediğinizi duyar gibi oluyorum. Elbette, hayır! Böyle resmî bir cadde ismi yok. Ebu Leheb'in evi burada olduğundan halk buraya bu ismi kendisi yakıştırmış. Ebu Leheb, Efendimiz'in(sas) hicretinden kısa bir süre sonra buradaki evinde ölmüştür. Çocukları onu evlerinin arkasındaki kısma defnetmiştir fakat Ebu Leheb'in naaşını toprak bir türlü kabul etmemiş. Cesedin kokusu her geçen gün artmış ve neredeyse bütün mahalleyi kaplamış. İnsanlar Ebu Leheb'in oğullarına, babalarının cesedini ortadan kaldırmalarını söylemişler. Bunun üzerine çocukları, babalarının cesedini evlerinin hemen arkasında yükselen tepenin arkasına götürmüşler. Buraya terk edilen cesedin kurda kuşa yem olduğu rivayet edilmektedir. Bu mevkiinin Ebu Leheb'le ilgisini bilen her bir insan, sonraki zamanlarda buradan geçerken bu tepeye doğru bir taş fırlatmayı âdet edinmiştir. Zamanla atılan bu taşlar, tepenin bağrında ikinci bir tepe meydana getirmiştir.

Gönüllere Su Serpen Ecdadımız

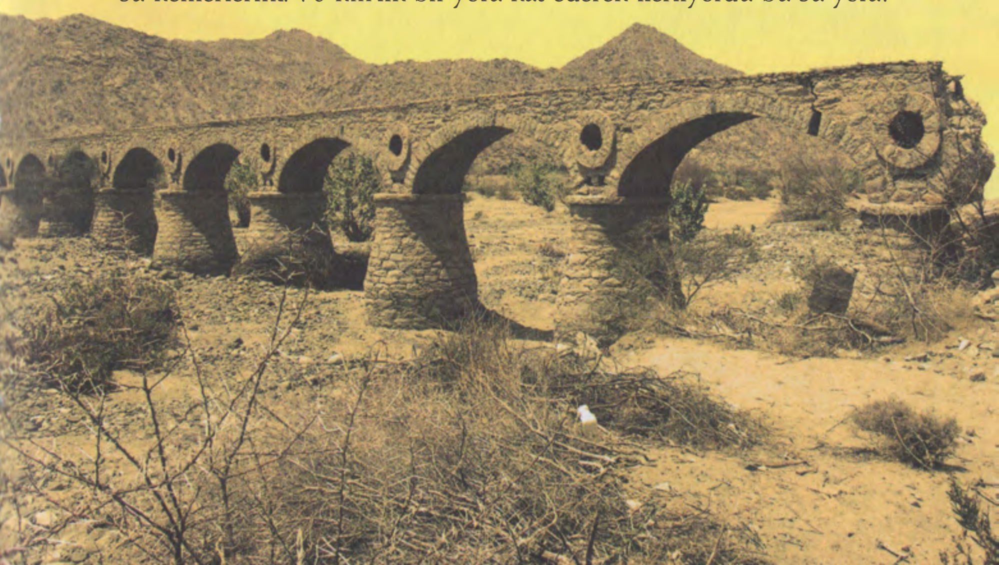
Mekke şehrinin dışına çıktığınızda sizi sadece tarihî pazar yerleri değil, aynı zamanda birtakım savaşların cereyan ettiği mekânlar da karşılıyor. Bunlardan biri de Mekke'nin fethinden sonra meydana gelen Huneyn Savaşı.

Bu savaş Huneyn Vadisi olarak adlandırılan yerde cereyan etmiş. Vadiye doğru yaklaşıyoruz. Az sonra Huneyn Savaşı'nın yapıldığı yere varmış olacağız. Bu arada Taif şehrine giden yolu da görüyoruz. Zeylü'l-Kebir denilen Taif-Riyad yolu üzerinde ilerlerken yolun sağ tarafında kemerli bir yapı dikkatimizi çekiyor. Merak edip ne olduğunu soruyoruz ve bir Osmanlı su kemeri olduğunu öğreniyoruz. Kim yaptırmış diye merak edince Kanunî Sultan Süleyman ismi çıkıyor karşımıza. Hey koca Kanunî... Sen ne güzel bir insansın. Padişah

olur olmaz İstanbul'da artan nüfusla birlikte baş gösteren su sorununu halletmek için kolları sıvamıştın. Mimar Sinan'la bu konuda ne görüşmeler yapmış, suyun gelebilmesi için ne fedakârlıklara katlanmıştın. O kadar işinin arasında defalarca Eyüp sırtlarına gidip Mimar Sinan'ın çalışmalarını yakından takip etmiştin. Nihayetinde Kırk Çeşme Suları'nı İstanbul'a getirtmeye muvaffak olmuştun. Taksim Meydanı'nın adını aldığı, o meydanın göbeğindeki Su Maksemi'ni yaptırmış, buradan taksim edilen suyu her bir köşeye dağıttırmıştın. Çünkü sizler Peygamber Efendimiz'i(sas) çok seviyor ve hep O'nun(sas) yolundan gitmeye çalışıyordunuz. O, insanlara su dağıtılmasının ehemmiyetini defalarca anlatmıştı sahabeye. O'na(sas) layık olmaya çalışan bir ümmet olarak bu güzel hizmetleri demek buralara kadar getirdiniz. O şefkat anlayışınızdan buradaki çöller de demek nasiplerini aldı.

Kanunî'nin su kemerlerini duyar da durabilir miyiz? Yanına kadar gittik. Yoldan yaklaşık 100-150 m kadar içeride kilometrelerce uzanan bir su kemeriydi bu. Kesme taştan çok muntazam bir şekilde inşa edilmişti.

O zamanlar Mekke'ye gelen hacı sayısı her geçen sene daha çok artıyordu. Buradaki su problemini halletmek üzere Kanunî Sultan Süleyman, Huneyn Vadisi'nden Mekke'ye su nakli için yaptırmıştı su kemerlerini. 70 km'lik bir yolu kat ederek ilerliyordu bu su yolu.

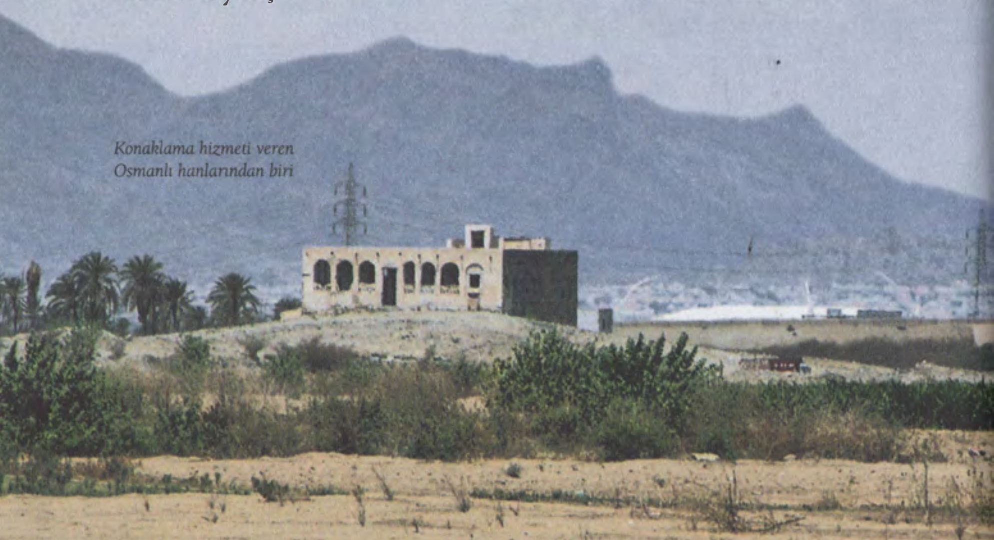

Kanunî Sultan Süleyman'ın yaptırdığı su kemerleri

Kanunî Sultan Süleyman'ın su ile ilgili başka projelerinin de olduğunu biliyoruz. Mekke'nin su problemini tam olarak çözmek için Hudeybiye taraflarında bulunan Hadda köyündeki suyu da taşımak ister. Fakat arazinin yüksekliğinden dolayı meyil yapılamaz ve şu an ki pompalama sistemleri olmadığı için bunu başaramaz.

Ancak, "Mekke'ye götüremiyorsak götürebileceğimiz bir başka yere taşırız," der ve buradaki suyu Cidde'ye ulaştırır. Söylenilene göre bugün Kanunî'nin taşa kazdırdığı bu su kanalları Hadde'de hâlâ durmaktaymış.

Konaklama hizmeti veren Osmanlı hanlarından biri

Bu su kemerlerini incelerken az ileride bir de yolcu konaklama menzili görüyoruz. Tam bir kasır büyüklüğündeki bu yapı, yolculuk yapanların barınmaları için inşa edilmiş Osmanlı yapılarından biriydi. Bir günlük konaklama aralarında bu tarz yapılar inşa edilir ve hem yolcuların ihtiyaçlarının giderilmesini hem de güvenliklerini sağlardı.

Bölgenin en yaygın ötücü kuşu olan Arap bülbülü

Su kemerlerine sırtımızı yaslayıp bir de hatıra fotoğrafı çekelim derken uzakta bulunan bir çalıdan bir şeylerin kımıldadığını fark ediyoruz. Dikkatle bakınca bunların Arap bülbülleri denilen kuşlar olduğunu keşfediyoruz. Sivri uzun gagaları ve siyah tüyleriyle kendilerini hemen ele veriyorlar. Bu sıcakta yaşama imkânı vermiş Rabbimiz onlara. Yaşama ve buraları şenlendirme vazifesi...

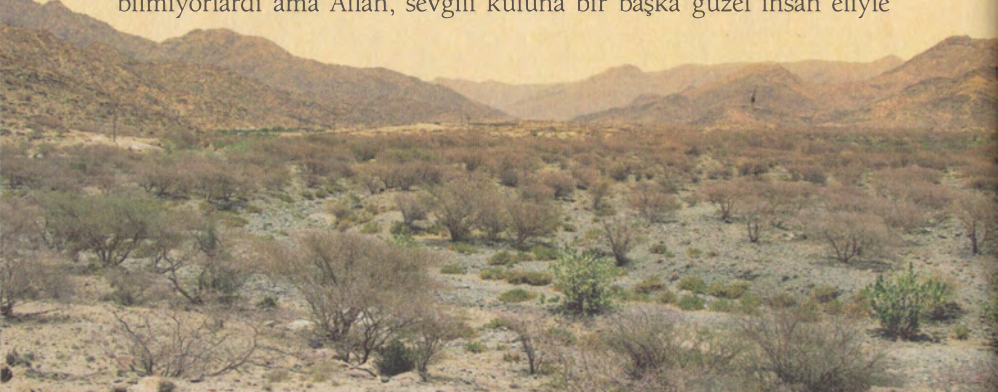
Çevresine hayat veren Osmanlı su kanalları

Yanımızdakiler Kanunî'nin su kemerlerinden hâlâ oluk oluk su aktığından bahsetmişlerdi. Neredeyse 450 yıl önce yaptırılan su kemerlerinden hâlâ su aktığını duymak bizi oldukça şaşırttı. Şaşkınlığımızı ifade edince, "İsterseniz kendi gözlerinizle görün," dediler ve arabanın direksiyonunu sağa kırdılar. Burası Mekke'den çıktıktan yaklaşık 50 km sonra karşınıza çıkacak olan ilk köydür. Köyün girişinde otlar ve yeşilliklerle kaplı güzel bir alana geliyoruz. Gerçekten de yerde taştan yapılma bir kanal görüyorum. İçinden su aktığı gibi çevresini de cennete çevirmiş bir su bu. Kanunî'nin getirdiği su hâlâ buralara hayat vermeye ve tabii ki yaptığı hayırların sevaplarını Kanunî'ye göndermeye devam ediyor.

TAİF'İN ÇİLELİ YOLLARI

Mekke'den epey uzaklaşmış durumdayız. Az önce ayrıldığımız köyden pek de fazla uzaklaşmadan yolumuz sola dönüyor. Fakat yolun hemen önünde beliren dağların arasında da bir başka patikanın uzandığını görüyoruz. Burası Peygamber Efendimiz'in(sas) Taif'e giderken kullandığı yol. Heyecanla arabadan inerek yolun dışına çıkıyor ve kayalıkların üzerinden Efendimiz'in(sas) Taif yolunu daha iyi görmeye çalışıyoruz. Birkaç arkadaşla, ileriye gidip o güzel insanın şereflendirdiği yolu daha yakından görelim diyoruz. Dikkatlice atılan adımlarla keskin kayalıkların arasından ilerliyoruz. Başlarımızda bizi güneşten koruyacak sağlam başlıklar, gözlerimizde en karasından gözlükler var ama güneş bizi perişan ediyor. Daha fazla ilerleyemiyor ve ulaşabildiğimiz en yüksek yerden dağların arasından kıvrıla kıvrıla uzanan bu yola doğru bakıyoruz. Buraları görüp de hislenmemek mümkün değil. "Sen ne güzelmişsin ey Resuller Resulü. Meğer sen ümmetine ne düşkünmüşsün. Biz klimalı arabamızdan çıktıktan sonra dışarıda 5 dakika duramazken sen Mekke'den Taif'e, 80 km'lik bu yolu yaya hem de tam 2 günde aşmıştın. O kadar sıkıntı ile aşmaya çalıştığın bu yolun sonunda keşke seni en serin mekânlarda, en soğuk sularla, en leziz yiyeceklerle karşılasalardı. Ama onlar Sen'in(sas) getirdiğin güzelliklerin farkında bile değillerdi. Sen onları kurtarmak, onlara hayat olmak için gelmiştin, onlar ise seni taşlamışlardı..."

Hz. Muhammed(sas), peygamberliğinin 10. yılı, Şevval ayının 27. günü varmıştı buraya. Yeşil güzel bir yerdi Taif. Efendimiz(sas) burada 10 gün kaldı ve insanları İslam'a davet etti. Davete icabet etmedikleri gibi ayak takımından bazı insanları da kandırarak Efendimiz(sas) ve yanındaki Hz. Zeyd'i taşlattılar. Onlar Efendimiz'in(sas) kıymetini bilmiyorlardı ama Allah, sevgili kuluna bir başka güzel insan eliyle

Taif'in o ünlü üzümlerinden ikram ettirecekti. Bu genç, Addas adında bir kişi idi. Peygamberimiz Taif'teki bu üzücü hadiselerden sonra yanında bulunan Hz. Zeyd'le birlikte onun üzüm bağına konuk olmuş ve onun ikramı olan suyu içerken besmele çekmişti. Addas karşısındakilerin tek bir Allah'a inandıklarını görünce meraklanmış ve kendisinin de Ninovalı olduğunu söylemesi ile Peygamberimiz, "Kardeşim Yunus Peygamber'in(as) memleketinden."[7] demişti. İşte bu diyaloğun geçtiği o bağlar hâlâ duruyor Taif civarında. Belki de yine üstü başı tozlu, ayakları kan içinde de olsa o güzel Peygamber'in(sas) yeniden gelerek buradan üzüm yemesi için yollarını gözlüyordur.

Taif Dönüşü

Taif'e doğru uzanan bu meşakkatli yolu aşarak oralara varmak bir sıkıntı olduğu gibi buradan dönüşte Mekke'ye girmek de ayrı bir sıkıntı idi Efendimiz(sas) için. Zira O artık İslam'ı açıktan anlatıyor ve Mekke'deki müşrikler kendisine bir zarar vermek için fırsat kolluyorlardı. Ayrıca Taif'te olanlar Mekke'de de duyulmuştu. Buradaki kötü niyetliler de bu hadiselerden yüz bularak işi ileriye götürebilirlerdi. Efendimiz(sas), Taif dönüşünde Cebel-i Nur'a kadar gelmişti. Mekke önlerinde uzanıyordu. Hz. Zeyd, Efendimiz'e(sas) dönerek, "Şehre nasıl gireceğiz ya Resulallah?" diye sordu. Bunun üzerine Efendimiz(sas), orada çobanlık yapan Abdullah bin Urâkıd'a seslenerek, "Süheyl bin Amr'a söyle beni himayesine alsın," der. Süheyl bunu kabul etmeyince Benî Mahzum'dan birisinin adını söyler o da reddeder. Üçüncü olarak Mutim bin Adiyy'e söyler. Ona haber gönderir ve o da kabul eder. Hz. Peygamber(sas) Mekke'ye girdiğinde Kâbe'yi tavafa başlar. Tavaf sırasında Ebu Cehil onları görür ve yanlarına gelip Mutim bin Adiyy'e, "Kefili misin yoksa tâbisi misin?" diye sorar. Mutim, "Benim

7 Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*, 2/288.

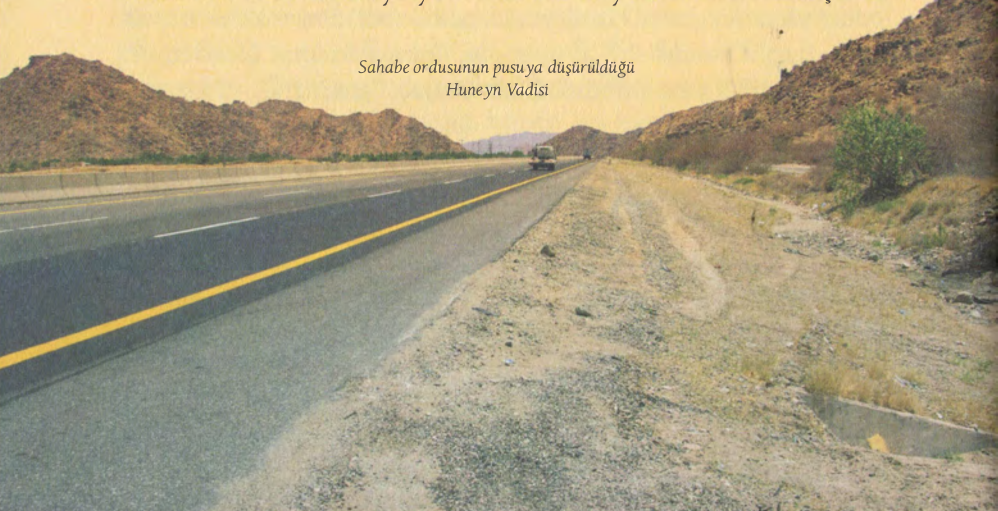
korumam altındadır," deyince de, "Senin koruman altında olana biz de dokunmayız," der. İşte Mekke o günlerde böyle tehlikeli bir durum arz ediyordu ve Efendimiz(sas) bu zor şartlar altında bile tebliğini sürdürmeyi ihmal etmiyordu.

Aradan yıllar geçer ve Bedir Savaşı sonrasında Mutim bin Adiyy'in oğlu esir düşer. Peygamberimiz(sas) onun yanına gider ve, "Baban sağ olsaydı ve Bedir esirlerinin tamamını bırak deseydi, ben hepsini bırakırdım," der. Allah Resulü bir müşrikin iyiliğini bile unutmayacak kadar vefa doludur.

Gönüllere İstikamet Kazandıran Vadi: Huneyn

Arabamızın üzerinde gittiği asfalt yol dümdüz bir arazi üzerinde uzanıyordu. Ne de olsa çöl toprakları arasından ilerliyorduk. Ancak bir müddet sonra kayalık bir arazide gitmeye başladık. Derken iki yanımızda birden yüksek ve bir o kadar da dik iki tepe beliriverdi. Burası Huneyn Vadisi idi.

Huneyn deyince öncelikle aklımıza Mekke'nin fethi, İslam ordusunun Mekke'ye girişi ve burayı putlardan temizlemeleri geliyor. Mekke halkı zaten Hudeybiye sulhünden bu yana kalben ısınmışlardı

Sahabe ordusunun pusuya düşürüldüğü Huneyn Vadisi

İslamiyet'e. Mekke fethi kalplerdeki ufak tefek endişeleri de izale etmişti. Fakat ya dışarıdakiler? Mekke dışında yaşayan kabileler daha ne İslam'ı, ne de Müslümanları tanıyorlardı. Önyargı had safhadaydı. Buna bir de bir türlü uslanmaz kışkırtıcıların desiseleri eklenince, dışarıda büyük bir şer ittifakı oluştu. Ortalığı velveleye verenler, "Kureyş savaşmaktan ne anlar. Medine'den gelenler bir de bizi görsünler," diyorlardı.

Mekke dışındaki en büyük iki kabile Sakif ve Havazin Mekke'deki Müslümanlara karşı bir araya gelerek 20 bin kişilik bir ordu toplamışlardı. Askerler kaçmasın diye kadın, çocuk ve davarlarını da yanlarına almışlar ve Huneyn'de toplanmışlardı. Kâinatın Efendisi(sas) bu şer birliği dağıtma adına askerlerinin başına geçmiş ve buraya doğru sefere çıkmıştı. İslam ordusu Huneyn'e doğru ilerlediği sırada Havazin Kabilesi'nin askerleri daha önce gelmiş ve vadiyi tutmuşlardı.

Hicretin 8. senesi, Şevval ayının 5. günü İslam ordusu Mekke'den ayrıldı. Müslümanların sayısı 12 bin kişiydi. Ordu içinde: "Biz artık sayı olarak çok kalabalığız. Mekke'yi de aldık. Bundan böyle kimse bizim önümüzde duramaz." gibi düşüncelere kapılanlar vardı. Muvaffakiyetin yalnız ve yalnız Allah'tan olduğu düşüncesi unutulur gibi oldu. İşte her şey o anda gerçekleşti. İslam ordusu vadiye girer girmez dört bir yandan üzerlerine ok yağmaya başladı. Müslümanlar böyle bir şeyi beklemedikleri için paniklediler. Dört bir yana doğru kaçışmaya başlamışlardı. Muvaffakiyetin sadece Allah'tan olduğu dersi verilmişti âdeta o sırada. Sayıca üstünlük ya da başka bir şey değildi önemli olan. Bedir'de çok daha az iken Allah müminleri galip kılmamış mıydı? İşte bu panik anında sarsılmadan ve tüm metaneti ile duran kişi yine Hz. Peygamber(sas) oldu. Yanındakilere, dağılanları belli isimler adı altında çağırmalarını istedi, "Ey ensar! Ey muhacirler!" nidaları eşliğinde bir bir toplamaya başladı sahabeyi. Neticede muvaffakiyet yine İslam ordusunun olmuştu. Müşrik kabileler yenilerek dağıldılar.

İçinde bulunduğumuz vadi, bu tarihî olayı ve o gün sahabeye verdiği dersi fısıldıyordu sanki bizlere, "Her şeyin Allah'tan olduğunu unutmayın. Sayıca azız diye üzülmek ya da fazlayız diye sevinmek, fakirlik, zenginlik vs. bunlar değildir önemli olan. Asıl önemli olan Allah'a layıkıyla tevekkül edebilmek, O'na itimad edebilmektir. Bu seviyede kalırsanız sırtınız yere gelmez."

Kalplerin Fethi Başlıyor: Hudeybiye

Mekke'den bu kadar uzaklaştıktan sonra artık geriye dönme zamanı gelmişti. Huneyn'den geriye dönecek ve az ileride bir başka yola saparak Mekke'den 30 km kadar ileride bulunan Hudeybiye'ye gidecektik. Hudeybiye denince hafıza kayıtlarımızda nice şeyi yeniden hatırlıyoruz.

Mekke'den Medine'ye hicret edeli 6 yıl olmuştu. Muhacirler doğdukları, acı tatlı nice olay yaşadıkları topraklara hasrettiler. Hepsinden önemlisi kalplerde bir Kâbe özlemi vardı. Artık ona yönelerek namaz kılıyor ama yıllardır kendisini göremiyorlardı. Sonunda Kâinatın Efendisi'nden(sas) uzun zamandır bekledikleri müjdeyi aldılar. O sene Mekke'ye hacca gideceklerdi. Bir sevinç rüzgârı dalgalandı Medine sokaklarında. Herkes hazırlık yapmaya başladı. Ve bir sabah yola çıktılar Seniyyetü'l-Veda tarafından. Uzun ve meşakkatli bir yol izleyerek Hudeybiye'ye kadar gelmişlerdi. Artık Mekke'ye çok az bir mesafe kalmıştı. Ama Peygamber Efendimiz'in(sas) devesi nedense burada durmuş ve daha ileriye geçmemişti. Peygamberimiz bunun üzerine, "Fili bağlayan benim devemi de bağladı,"[8] diyerek fil vakası öncesinde Harem sınırları önünde durup ileriye yürümeyen fili hatırlatmıştı. Biz de orayı görmek için yola çıkmıştık.

---

8 Buhârî, *Sahih*, Şurût, 15; Ahmet bin Hanbel, *Müsned*, 4/323, 329.

Mekke'den yaklaşık 20 km sonra şehre en uzak harem hududu olan Hudeybiye Haremi bulunur. Bu sınırdan da umre yapılabiliyor. Efendimiz(sas) bu sınır dışında 3 hafta kadar konakladığı halde sahabe ile Hudeybiye hududu içinde namazlarını eda etmişlerdir. Bunun sebebi de Harem sınırları içerisindeki her bir ecrin 100 bin derecesinin bulunmasıdır. Peygamber Efendimiz'in(sas) bu sünnetinden dolayı İslam âlimleri, "Harem hudutları içerisinde nerede yapılırsa yapılsın her bir ecre 100 bin derece vardır,"[9] hükmüne varmışlardır.

HUDEYBİYE HUDUDUNDA ECDAT İZLERİ

Hudeybiye Mikadı'nın bulunduğu yerdeki Harem hududunu gösteren işaret taşları bulunmaktadır. Bunlardan sağlı sollu ikisi tarihîdir ve Osmanlı'dan kalmadır. Diğer ikisi ise daha gösterişli olup Suud dönemine aittir. Hudut taşlarının yanında bulunan Osmanlı çeşmesi de dikkatlerimizden kaçmıyor. Gerçekten çok güzel bir yapı. Üzerinde de bir zamanlar Osmanlı'ya ait bir kitabe bulunduğu anlaşılıyor. Zamanında Kral Abdülaziz tarafından restore edilmiş.

9 İbni Mâce, *İkâmetu's-Salât*, 195.

Osmanlı çeşme ve kuyuları

Üzerine de yeni bir kitabe eklenmiş. Artık suyu akmayan bu çeşmeyi inceledikten sonra çeşmenin yanında bulunan tarihî kuyunun başına geliyoruz. Son derece büyük ve derin bir kuyu bu. Burası çöl olmasına rağmen Allah'ın hikmeti kuyunun içinde su görülüyor. Kuyunun içinde gördüğümüz güvercinler de bizi şaşırtıyor. Zavallı hayvanlar öğle sıcağında etrafta sığınacak hemen hiçbir gölge bulamadıkları için kuyunun içine girmişler. Çünkü dışarıdaki 50 derece sıcaklığa göre kuyu gayet serin üstelik suyu da var. Bu kuyuyu inceledikten sonra yolumuza devam ediyoruz. Birkaç km sonra Hudeybiye'de olacağız. Önümüzde uzayan asfalt yoldan sola dönüyoruz. Fakat bu dönüşü yaparken sakın yana doğru açılan bir yola saptığımızı falan düşünmeyin. Çünkü Hudeybiye Anlaşması'nın olduğu mevkiye doğru herhangi bir yol yok. Kumların üzerinde ilerlemeyi sürdürüyoruz. Birkaç yüz metre gidiyoruz ki birkaç ağaçtan oluşan bir öbeğin önünde duruyoruz. İşte burası Hudeybiye...

Osmanlı ve Suud dönemlerine ait Hudeybiye sınır taşları

Çölün Ortasında Bir Anlaşma

Efendimiz'in(sas) 1400 sahabe ile tam üç hafta konakladıkları bu yere baktığımızda, buranın son derece stratejik bir konuma sahip olduğunu görüyoruz. Çünkü Mekke'den gelecek herhangi bir kişinin görünmeden buraya yaklaşması mümkün değil. Peygamber Efendimiz'in(sas) yerleşme sonrasında ilk işi Mekke'ye bir elçi göndererek niyetlerini aktarmak olur. Bu amaçla da Hz. Osman(ra) seçilir. Buralara savaşmak için değil sadece haccetmek maksadıyla geldiklerini anlatmak üzere Mekke'ye doğru yola çıkan Hz. Osman'ın(ra) ayrılmasından bir süre sonra, "Müşrikler Hz. Osman'ı şehit ettiler!" şeklinde acı bir haber alınır. Bu haber sahabenin arasında bir infial meydana getirir. Peygamber Efendimiz(sas) orada bulunan bir ağacın altında tüm sahabeden biat alır. Bu biata "Rıdvan Biatı" denmektedir. 1400 sahabe ile biatlaşılan bu mevki sahabe ve tabiîn tarafından yıllarca muhafaza edilerek yerinin kaybolması önlenmiştir.

Bir süre sonra Hz.Osman'ın öldürüldüğü haberinin asılsız olduğu anlaşılır ve Mekke'den gelen elçilerle görüşmeler başlar. Gelen birkaç elçiyle anlaşmaya varılamaz. Çünkü hepsi kendi katı çizgilerinden taviz vermek istemezler. Görüşmelerin tıkandığı bir sırada Mekke yönünden görüşme yapmak üzere gelen bir kişi görünür. Peygamber Efendimiz(sas) gelen kişinin kim olduğunu sorar, "Süheyl bin Amr" derler. Efendimiz, "İşte anlaşmaya varabilecek bir kişi," diye mukabelede bulunur. Gerçekten de Süheyl bin Amr birçok müşrike göre daha mülayim bir insandır. Nitekim görüşmeler olumlu bir çizgide

Hudeybiye Anlaşması'nın imzalandığı mekânlar

devam eder ve anlaşmaya varılır. Sadece birkaç konuda sinirler gerilmiştir. Bunlardan bir tanesi anlaşmanın başında geçen, "Allah'ın Resulü Muhammed" ibaresidir. Süheyl, "Biz bunu kabul etseydik zaten bu anlaşmaya gerek kalmazdı," der. Efendimiz maddeleri yazan Hz. Ali'den(ra) bu ibareyi silmesini ister. Fakat Hz. Ali'nin(ra) eli buna varmaz. Bunun üzerine Peygamber Efendimiz(sas) bizzat kendi eliyle ibareyi silerek yerine, "Abdullah oğlu Muhammed" yazdırır.

Anlaşmanın en kritik anı imza aşaması olmuştur. Çünkü anlaşma henüz imzalanmıştı ki Süheyl bin Amr'ın oğlu Ebu Cendel, ellerinde zincirlerle çıkageldi. Kendisini Peygamber Efendimiz'in(sas) yanına atıp, "Kurtar beni ya Resulallah," dedi. Babası Süheyl, oğlunu İslamiyet'le şereflendi diye zincire vurmuştu. Hz. Peygamber(sas) Süheyl'den Ebu Cendel'i kendisine vermesini istedi. Ama Süheyl bunu kabul etmedi. Çünkü anlaşma maddelerinden biri de, "Müslümanlardan bir kişi müşriklere sığınırsa geri verilmeyecek, fakat müşriklerden bir kişi Müslüman olduğunda teslim edilecek," ibaresi idi. Peygamberimiz(sas) gözyaşları içinde Ebu Cendel'i geri verdi. Gerçekten de anlaşmanın maddeleri görünüşte Müslümanların aleyhine gibiydi fakat kader bu maddeleri kısa bir süre içinde Müslümanların lehine çevirdi ve görülmemiş bir fütuhat gerçekleşti.

Gerçek Fetih Kalplerin Fethiydi

Müminler Hudeybiye'ye gelirken yolda Fetih Suresi nâzil olmuştur. Görünüşte bir fetih yok gibidir. Ağır şartları olan bir anlaşma yapılmıştır. Fakat Hudeybiye Anlaşması'nın bir maddesi, "O sene hac yapılmayacak fakat gelecek seneden itibaren her sene üç gün Müslümanlar Mekke'ye gelerek haccedebilecekler," ibaresidir. İşte bu 3 günlük birliktelik, Müslümanlarla müşriklerin arasındaki buzları eritmiş ve kısa sürede İslamiyet'e girenlerin sayısı çığ gibi artmıştır. Hudeybiye döneminde 3000 civarında bulunan Müslümanların sayısı, tam 3 sene sonra Efendimiz'in(sas) Veda Hutbesi'nde 120.000'e

Hudeybiye Kuyusu

çıkacaktır. Bu tablodan anlaşılan odur ki İslamiyet'e göre gerçek fetih kılıçla yapılan fetih değil, kalplerin fethidir.

Hudeybiye'nin en can alıcı sahnelerinden birisi de buradaki 3 haftalık konaklamanın son günlerinde yaşanan hadisedir. Anlaşmaya göre o yıl hac yapılmayacaktır. Efendimiz sahabeye, kurbanlarını kesmelerini, Mekke'ye girmeden Medine'ye geri döneceklerini söyler ancak sahabede hiç hareket yoktur. Hiçbiri kurbanını kesmeye yönelmez. İşte tam bu sırada Efendimiz(sas), çadırına girer ve eşi ile bu konuda istişare eder. Efendimiz'in(sas) bu davranışı bize önemli bir hakikati anlatmaktadır. O ahlakın en güzeliyle ahlaklanmış olduğu için eşinin görüşlerine değer veren bir insandı. Nitekim eşi de, "Siz kurbanınızı kesin ya Resulallah, sahabe sizi arkanızdan takip eder," der ve gerçekten de Peygamber Efendimiz'in(sas) kurbanını kesmesinden sonra tüm sahabe kurbanlarını kesmiştir.

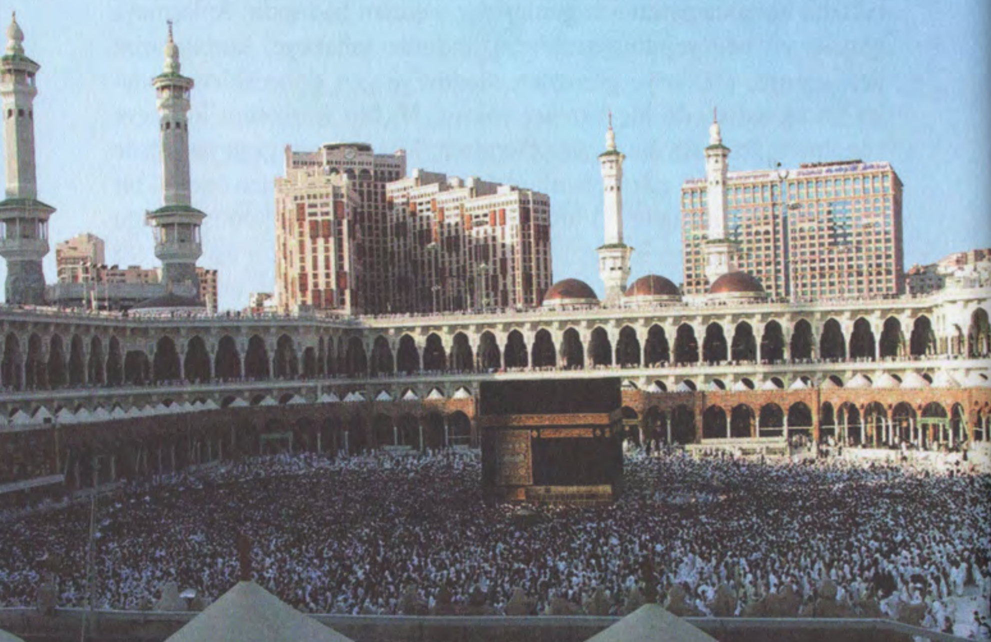
Yıkılan tarihî Hudeybiye Mescidi'nin yerine yapılacak olan yeni mescidin temel seviyesinde kalan izleri

HUDEYBİYE MESCİDİ

Hudeybiye Anlaşması'nın olduğu yerde gözlerimiz, başımızı sokacak ve dua edip belki de namaz kılacak bir gölgelik arıyor, fakat bulamıyoruz. Osmanlılar döneminde burada Hudeybiye Mescidi adında bir mabet inşa edilmişti. O günlerde Suudi Arabistan Kralı olan Faysal, yenisini yaptırmak amacı ile tarihî mescidi yıktırmıştır. Temeller atılmış ve duvarlar örülmeye başladığında ne yazık ki Vehhabî bir grubun saldırısı neticesinde bu mescit bitirilemeden tahrip edilmiştir.

Bu yeni mescide ait temeller bugün Hudeybiye'de hâlâ görülebilmektedir. Bu mevkide ayrıca Hudeybiye Kuyusu denilen bir tarihî kuyu da orjinal yerinde durmaktadır.

Bu bölgeden ayrılırken boyunları bükük, yıllardır göremediği Kâbe'ye bu kadar yaklaşmışken şehre giremeyen sahabenin burukluğunu hatırlayıp hisleniyoruz. Bütün yaşanan olaylardan sonra onların Efendimiz'e(sas) gösterdikleri itaat ve çok arzu ettikleri yere 500 km yol kat edip 30 km kadar yaklaşmışken geri dönmeleri. Herhalde sahabe olmanın önemli şartlarından biri de her şeye rağmen itaat etmek olsa gerek.

MEĞER NEYMİŞ SEMURE AĞACI

Yolda giderken seyrek de olsa sağımızda ve solumuzda ağaçlar görüyoruz. "Buralarda Semure Ağacı var mı?" diye bir soru atılıyor ortaya. Bir arkadaşımız, "Seyrek de olsa vardır," diyor ve az sonra yolun kenarındaki bir ağacı göstererek, "İşte bu ağaç Semure'dir," diye işaret ediyor.

Semure ağacı Peygamber Efendimiz'in(sas) çok sevdiği bir ağaçmış. Yolculukları esnasında ne zaman bu ağacı görse altında bir miktar dinlenir iki rekât namaz kılarmış. Az önce ayrıldığımız Hudeybiye'de, Peygamber Efendimiz'in(sas) sahabe ile gerçekleştirdiği Rıdvan Biatı yine bir semure ağacı altında gerçekleşmiş.

Medine yıllarında Efendimiz(sas) ordusuyla Bedir Savaşı'na giderken Vadi-yi Akîk'te yine bir semure ağacı altında dinlenmişler. Hatta Hz. Ömer'in(ra) oğlu Abdullah bin Ömer ömrü boyunca bu ağacı sulamaya devam etmiş. Yine Bizans'a karşı gerçekleştirilen Tebük Seferi'ne giderken de 8 farklı yerde dinlenmişler. Bu mola yerlerinin hepsi de semure ağacı olan alanlarmış. Bugün bu 8 konaklama yerinden sadece bir tanesi biliniyor. Burada Efendimiz'in(sas) istirahat ettiği yerin üzerinde de Mescidü'l-Tevbe adlı bir mescit var. Tebük yolundaki istirahatlerden bir tanesinde Efendimiz(sas) bir semure ağacı altında dinlenirken, Gavres adındaki düşman askeri Efendimiz'in(sas) yanında asılı duran kılıcını alıp, "Şimdi seni benim elimden kim kurtaracak?" diye seslenir. Efendimiz öyle bir, "Allah!" der ki Gavres'in elindeki kılıç düşer. Efendimiz bu kez düşen kılıcı alarak, "Şimdi seni benim elimden kim kurtaracak?"[10] diye seslenir. Bu meşhur olayın da bir semure ağacının altında olduğunu öğrenince şoförümüze, "Gördüğün ilk semure ağacının altında dur da fotoğrafını çekelim," diye sıkı sıkı tembihliyoruz.

10 Buhârî, *Sahih,* Meğazî, 31.

KUSVÂ'YI HATIRLATAN MEKKE DEVELERİ

Bu topraklarda gezerken bura insanının neler yaşadığını bilmek ve bir nebze olsun yaşamaya çalışmak tarihteki hadiseleri anlamada büyük fayda sağlar. Mesela çöl denilince akla ilk gelen şeylerden biri devedir. Bedevinin en yakın arkadaşıdır deve. Çöl insanının hayatında vazgeçilmez bir figürandır.

Mübarek devesi Kusvâ Efendimiz'e(sas) hicret yolculuğunda bineklik yapmıştır. Yine Efendimiz(sas) Medine'ye girdikten sonra herkes kendisini misafir etmek isteyince devesini serbest bırakmış ve önünde çökeceği evde misafir kalacağını açıklamıştır. Mekke'ye hac için giderken aynı deve Hudeybiye'de kalkmamak üzere çökmüş ve Efendimiz'in(sas), "Fili bağlayan benim devemi de bağladı,"[11] demesine sebep olmuştur. Mekke'nin Fethi sonrası Mu'az bin Cebel Hazretleri'ni Yemen'e gönderirken ona kendi devesini vermesi ve, "Devem sana güven verir. Onun çöktüğü yere mescidini kur," demesi gibi hadiseler Kur'ân'da yaratılışına dikkat çekilen[12] devenin o günkü şartlarda hayatın vazgeçilmez bir unsuru olduğunu gösteriyor.

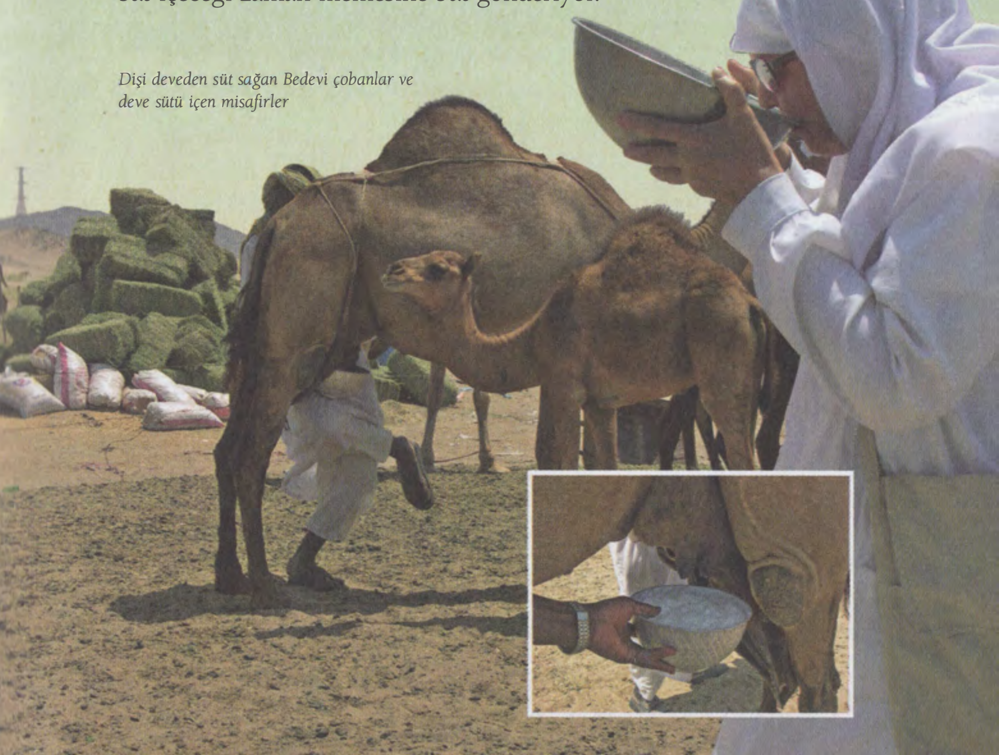
Bu mübarek hayvanı daha yakından görme ve tanıma arzusu içimize doğdu. Mekke-Hudeybiye arasında deve çiftlikleri var bilgisini almıştık. Gördüğümüz ilk deve çiftliğine gitme kararı aldık. Az sonra bir tanesine vardık. Yolun az ilerisinde kurulu birkaç çadır ve onların ilerisinde de etrafı çitlerle çevrili develer vardı. Yanlarına yaklaştık. Çitin dış tarafına iyice yaklaştığımızda develer yiyecek vereceğimizi düşünerek bize doğru yöneldiler. İrili ufaklı 30 kadar deve vardı burada. Gözümüz sürünün

11 Buhârî, *Sahih*, Şurût, 15; Ahmet bin Hanbel, *Müsned*, 4/323, 329.
12 Gâşiye Suresi, 88/17.

içindeki birkaç yavru deveye takıldı. Her şeyin küçüğü gibi bunlar da harika şeylerdi. Birazdan çadırdan çıkan uzun boylu siyahi bir kişi, selam vererek yanımıza yaklaştı. Arapça bilen arkadaşlarımız vasıtasıyla deve sütü içmek istediğimizi söyledik. İsteğimizi olumlu karşıladı ve az öteden aldığı bir tasla çitin içine geçti. Oradaki en uzun boylu develerden birine yaklaştı. Devenin arka bacaklarının arası sarılı idi. Meğer bu deve bir anne imiş ve yavrusu yerli yersiz sütünü içmesin diye annenin memesini bağlamışlar. Çoban memeyi örten bezi açınca hemen oradaki minik develerden biri koştu ve annesinin memesine uzanarak emmeye başladı. Az sonra adam da elindeki tası anne devenin diğer memesinin altına uzatarak oradan sağmaya başladı. Bir ayağını ustaca kıvırarak dizini masa gibi kullanıyor ve kıvırdığı dizin üstüne koyduğu tası sağmaya çalıştığı sütle dolduruyordu. Hepimiz bu manzarayı şaşkınlık ve ilgiyle izliyorduk. Ben merakla yanımdakilere, “Neden yavrunun da içmesine izin veriyor?” diye sordum. Aldığım cevap ibret doluydu. Eğer yavruya süt içmesi için izin vermezse anne memesine süt bırakmıyormuş. Yani çobanın süt sağabilmesi için yavrunun süt içmesi gerekiyor. Anne deve, Allahu Teâlâ’nın bir sevk-i ilâhisi olarak sadece yavrusu süt içeceği zaman memesine süt gönderiyor.

Dişi deveden süt sağan Bedevi çobanlar ve deve sütü içen misafirler

İLK İŞKENCELER VE EBDAH VADİSİ

Mekke'ye iyice yaklaştığımız bir sırada karşı tepede bir Osmanlı murakabe binası görüyoruz. Ecdadın bu mübarek şehri korumak için yaptırdığı gözetleme yerlerinden birkaçı hâlâ ayakta. Tepenin yanında uzanan vadiye Ebdah Vadisi deniliyor. Bir zamanlar buralar Mekke'nin dışında kalan ıssız yerlermiş. Bundan dolayı İslamiyet'in ilk yıllarında savunmasız Müslümanları müşrikler buraya getirir ve akıl almaz işkencelerini burada yaparlarmış. Aklımıza Yasir ailesi geliyor. Hz. Ammar, sonra annesi Hz. Sümeyye ve babası Hz. Yasir Müslüman olmuşlardı. Ardından oğullarının gözleri önünde her ikisi de feci işkenceler altında şehit edilmişlerdi. O yüce ruhlara fatihalar gönderiyoruz.

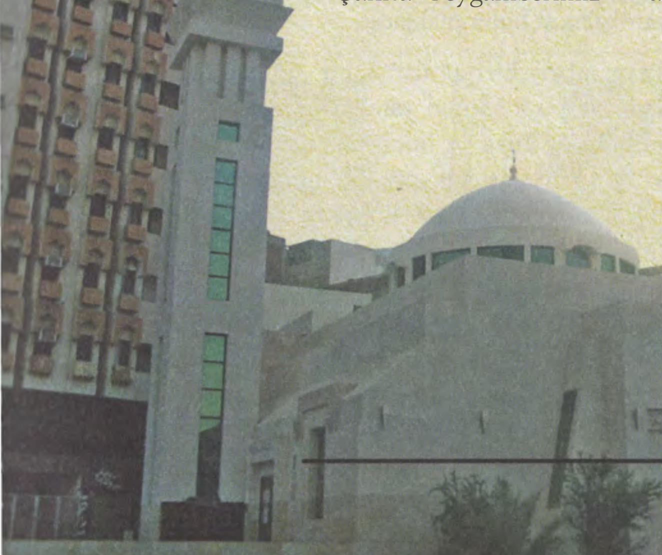
Osmanlıdan kalma Murakabe binaları

EFENDİMİZ'İN(SAS) HZ. HATİCE İLE BULUŞTUĞU YER

Murakabe binasının üzerinde bulunduğu tepenin eteklerinde beyaz bir cami bulunmaktadır. Kubbeli yapısı ile dikkat çeken bu cami İslam'ın zuhurundan önceki dönemlere ait ilginç hatıraları bünyesinde barındırıyor. Çünkü Peygamber Efendimiz(sas) ile Hz. Hatice burada buluşuyorlardı. Bu mukaddes insanların şereflendirdiği bu mekânda yapılan dualara icabet edileceği düşünüldüğü için bu mevkiye İcâbe, buraya yaptırılan mescide de İcâbe Mescidi denmiş. Bugün yenilenmiş binasıyla beyaz, tek kubbeli bir yapıdır İcâbe Mescidi. Üzerinde 3 adet kitabe var. Bunlardan ilki Emevîlere, diğeri Osmanlı padişahı I. Ahmed'e ait olup sonuncusu da günümüzde konmuştur.

Peygamber Efendimiz(sas), nübüvvetinden önceki dönemde artık Mekke'de duramaz. Yalnız kalabileceği yerler arar. Bu amaçla da sık sık Nur Dağı'na çıkıp, buradaki Hira Mağarası'na çekilir. İlk zamanlar üç, beş gün ya da bir hafta burada kalırken, peygamberliğin gelmesine yakın zamanlarda artık birkaç ay dağdan inmediği olur. İşte bu uzun kalışlarında Hz. Hatice, Efendimiz(sas) için hazırladığı yiyecek torbasını yanına getirmek için yola çıkar, Efendimiz(sas) de dağdan aşağıya inerek burada buluşurlarmış. Çünkü Peygamberimiz(sas) azık almak için bile

İcâbe Mescidi ve mescidin duvarındaki üç farklı zamana ait tamir kitabeleri

şehre girmek ve şehrin tozuna bulaşmak istemez. Zira O(sas), kendisine verilecek son peygamberlik vazifesine hazırlanmaktadır.

Hz. Âdem ve Hz. Havva'nın Arafat'ta, Cebel-i Rahme'de buluşmaları gibi Efendimiz'in(sas) de Hz. Hatice ile buluştukları bu yere oldukça değer verilmiş ve dua makamı haline gelmiştir. Burada el açıp uzun uzun dua ediyoruz. Dua ederken mescidin duvarında bulunan ve I. Ahmed'e ait olan kitabeyi inceliyoruz. Bu peygamber aşığı Osmanlı sultanı, hacca ya da umreye bir kez olsun gelemediği halde bu mescidin varlığından haberdar ve günümüzden tam 395 sene önce bu mescidi tamir ettirebiliyor. Halbuki bugün Türkiye'den gidip, "Ben 15 defa umre yaptım," diyenlerin içinde bile bu mescidin varlığından habersiz pek çok insan var. Osmanlı'nın âlî-cenaplığı bizi bir kez daha hayret ve hayranlığa sevk ediyor.

Tuva Kuyusu

Bİ'R-İ TUVA:
PEYGAMBERİ GÖRMÜŞ BİR KUYU

Mescid-i İcâbe'ye bir hayli yakın, Mekke belediye binasının karşısında beyaz, küçük bir yapı dikkat çeker. Burası aslında bir su yapısıdır. Bir kuyu ve yan haznesi bulunmaktadır.

Peygamber Efendimiz(sas) bir dönem buraya uğramış ve bu kuyunun yanında istirahat etmiştir. Kuyunun adı Tuva ve buraya Arapça adıyla Bi'r-i Tuva (Tuva Kuyusu) diyorlar. Kâinatın Efendisi(sas) Miladi 630 yılında Mekke'nin fethi için yola çıktığında şehre girmeden 2 gün önce Cumuh denilen yerde gecelemiştir. Mekke'ye giriş öncesinde son geceyi de Tuva Kuyusu başında geçirecek, burada istirahat ederek, kuyudan boy abdesti alarak şehre bu yoldan girecektir.

TEVAZU SULTANI GELİYOR

Bahsi geçen Bi'r-i Tuva'nın hemen önünde uzanan caddenin adı Fetih Caddesi. Yani Mekke'nin fethinde Peygamber Efendimiz'in(sas) üzerinde ilerlediği meşhur yol.

Hz. Âişe, fetih günü Efendimiz'in(sas) bir merkubun üzerinde Mekke'ye girişini şöyle anlatıyor, "Mekke'ye girerken üzerine bindiği merkubun semerine, neredeyse alnı değecek şekilde giriyordu," Efendiler Efendisi(sas), mütevazı kişiliğiyle bir zamanlar binbir eza cefa gördüğü ve ardından terk etmek zorunda kaldığı bu şehre şimdi muzaffer bir kumandan olarak giriyordu ama nasıl bir tevazuyla giriyordu. Bu tevazu örneği az da olsa ileride yeniden yaşanmıştı elbette fakat bunu yaşayan ve yaşatanlar hep Peygamber Efendimiz'in(sas) yolundan gidenler olmuştu. Mısır Seferi'nden dönerken İstanbul'a gündüz girmeyen ve halk bu muvaffakiyeti bizden bilir ve alkışlar diye Üsküdar'da bekleyerek şehre gece giren Yavuz, Mohaç Meydan Muharebesi'nde dünyanın en büyük ordularını 2 saat içinde yok eden ve dönüşte, "Bu zaferle kalbime gurur girdi. Bu gece yatağımı dehlize serin," diyen Kanunî canlanıyor zihnimizde. Kudüs'ü alıncaya kadar 30 sene çadırda yatan Selahaddinler, İspanya'nın fethi sonrasında, "Unutma dün bir köleydin, bugün muzaffer bir kumandansın yarın toprağın altına girip hesap vereceksin," diye kendisini hesaba çeken Tarık bin Ziyadlar ve daha niceleri. Onların hepsi bu güzeller güzelinden almışlardı boyalarının rengini ve dünyaya hayat olmaya çalışmışlardı ömürleri boyunca.

Peygamber Efendimiz'in(sas) Mekke'nin fethinde şehre girerken kullandığı ve bugün de aynı isimle adlandırılan fetih yolu

Kâbe örtüsü

MEKKE'DEKİ OSMANLI

Mekke ve Medine civarında Osmanlı'nın tamir ettiği nice yapı bulunduğu gibi, bizzat kendileri tarafından yapılan hayır eserleri de bir hayli fazladır. Her bir paşa ya da hanımefendi, imkânlarının bir kısmının bu mukaddes topraklara nasip olmasını isterdi. Osmanlı'da hiçbir padişah yoktur ki burada bir yerleri tamir ya da ihya etmiş olmasın. Şu an bulunduğumuz bu yerde İcâbe Mescidi gibi Osmanlı'nın tamir ettirdiği yapıların yanında bizzat temelden kendilerinin yaptırdıkları eserler de vardı.

Mescid-i İcâbe'nin arka sokaklarında bulunan bir Osmanlı yapısı bulunuyor. Burası son Osmanlı Valisi Osman Nuri Paşa'nın kaldığı vilayet konağı. Hâlâ o orijinal mimarisiyle yerinde duran bu yapı, cumbaları, kepenkli pencereleriyle, görenlere kimliğini hemen aktarmaktadır. Bu yapıya insanlığın faydasına kurulmuş bir hayır eseri gözüyle bakmak gerekir. Çünkü Osmanlılar buraya hükmetmek, yönetmek için değil, hâdimlik için gelmişlerdi. Tepedeki en yetkili kişi olan padişahtan Mekke valisine kadar hepsi Hâdimü'l-Haremeyn olmayı en büyük pâye sayıyorlardı. Bugün Topkapı Sarayı'nın

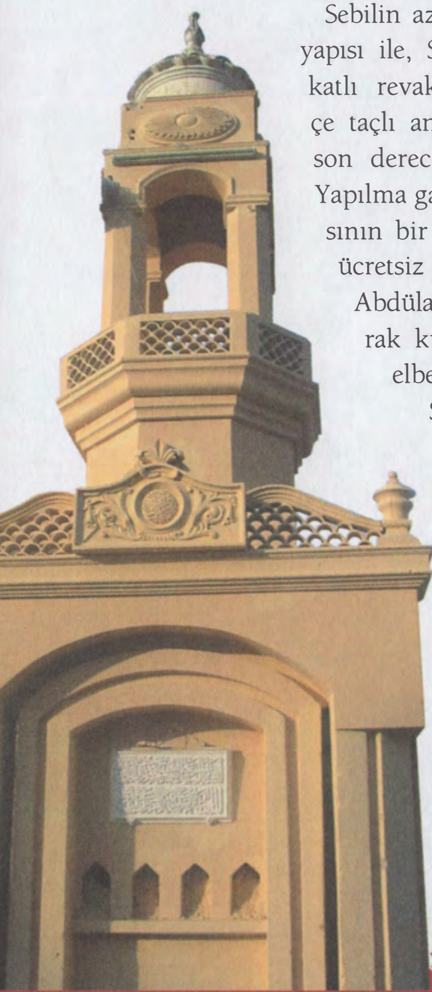
Mukaddes yolculuğa çıkan misafirlerin ağırlandığı Seyyid konakları

Hazine-i Âmire Bölümü'nde sergilenen padişah sorguçları bile bu anlayışın en güzel örneklerinden biridir. Dikkatle bakıldığında bu sorguçların üzerinde birtakım tüyler görülmektedir ki izahı şudur: Mekke ve Medine'de mukaddes mabetler tavus kuşu tüyünden yapılan süpürgelerle süpürülürmüş. Sonra bu süpürgeden birkaç telek İstanbul'a gönderilir ve padişahlar da bu tüyleri sorguçlarına takarak, "Bizler senin evinin hâdimleriyiz ya Rabbi!" der ve öyle dolaşırlarmış.

Konağın tam karşısında yine bir Osmanlı sebili bize göz kırpıyor. Bugün her ne kadar suyu akmasa da güzel bir restorasyon geçirmiş olan sebili böyle temiz ve sağlam bir halde görmek bizi mutlu ediyor.

Sebilin az ilerisinde de yine bir başka Osmanlı yapısı ile, Seyyid konaklarıyla karşılaşıyoruz. İki katlı revaklı ön cepheye sahip olan, yüksekçe taçlı ana girişten içeriye geçilen bu yapı da son derece görkemli bir şekilde inşa edilmiş. Yapılma gayesi yine çevreye hayırhah olma çabasının bir neticesidir. Hacca, umreye gelenlerin ücretsiz barınabilmeleri için düşünülmüş. Kral Abdülaziz burayı bir süre ikâmet yeri olarak kullanmış. Mekke'deki Osmanlı eserleri elbette sadece bunlardan ibaret değil. Eyüp Sabri Paşa'nın *Miratü'l-Haremeyn*'ine ya da Sinan Paşa'nın eserlerine şöyle bir bakarsak daha neler neler göreceğiz. Mescid-i Haram'ın hemen yanındaki 4 kubbeli Kanunî Sultan Süleyman eseri Süleymaniye Medreselerinden, II. Mahmud'un hanımı Bezmiâlem Valide Sultan'ın yaptırdığı Guraba Hastanelerine kadar birçok eser Mekke ve Medine'de yer almış.

Osmanlı Vilayet Konağı karşısındaki ecdat yadigârı sebil

Mescid-i Haram'a bitişik Kanunî'nin Süleymaniye Medresesi ve minaresi

Bugün bu hizmet eserlerinden pek azı ayaktadır. Aynen ülkemizde olduğu gibi hızlı ve düzensiz gelişen şehirlerde ne yazık ki tarih ikinci plana atıldığı için bir türlü korunamıyor. Ayakta kalan eserlerin geleceği meçhul. Bugün ayakta kalan eserlerden bazıları Osmanlı Devleti'nin son dönemlerine ait. Mekke'nin Meydan-ı Kışla (Kışla Meydanı) denilen yerinde Sultan II. Abdülhamid Han'ın yaptırdığı kışla binaları varmış. Bugün fotoğraflardan görebildiğimiz bu yapıların bir kısmı hac döneminde misafirhane olarak da kullanılıyormuş. 2005 yılı itibariyle bu binalardan, yol yapım çalışmaları sonrasında sadece 2 küçük parça ayakta kalabilmişti. Onları fotoğraflamayı başarmıştım. Ne var ki sonrasında bu yapılar da ortadan kaldırıldı. Ancak II. Abdülhamid Han'ın yaptırdığı ve misafir ağırlamak için düşünülmüş Haseki evlerinden birkaç tanesi hâlâ ayaktadır.

Onları Güçlü Yapan Eğitim Seferberliğiydi

Sultan II. Abdülhamid Han tarafından yaptırılan Mekke'deki Osmanlı yapılarından biri de kız mektebidir. Bu yapıyı görür görmez Osmanlı'nın son dönemlerindeki çırpınışların, özellikle II. Abdülhamid'in gayretlerinin ne kadar büyük olduğunu çok daha iyi anlıyorsunuz.

Osmanlı'nın en parlak yıllarına baktığınızda en çok okulu o yıllarda açtıklarını görürsünüz. Kanunî'den Rüstem Paşa'ya, Semiz Ali Paşa'dan Mihrimah Sultanlara ve diğerlerine. Âdeta bir eğitim seferberliği vardır ve bu nedenle yaşadıkları dönem altın dönem olmuştur. En çok okulun açıldığı bir diğer dönem ise II. Abdülhamid Han dönemidir. Mekke de bu seferberlikten nasibini almıştır. Karşımdaki bina bugün nice özel koleje taş çıkaracak kadar görkemli duruyor.

Fakat o devir kaht-ı rical (adam yokluğu) dönemidir ve Osmanlı, müesseselerin başına iyi idareciler ve öğreticiler bulamamaktadır. Merhume Münevver Ayaşlı, hatıralarında Beyrut'tan bahsederken bir Alman lisesinde okuduğunu söylüyor. Sonra oraya bir Osmanlı okulu açılıyor.

Sultan II. Abdülhamid'in yaptırdığı kız mektebi

Okulun müdiresi Halide Edip Adıvar. Münevver Ayaşlı şöyle diyor, "Bu okula 2 ay zor tahammül ettim. Çünkü başımızdakilerin eğitimle bir alakaları yoktu. İşleri güçleri Avrupa'daki moda vb. şeylerdi. Beyrut valiliği yapan babama rica ederek çocuk halimle yine kendimi o yabancı okula yazdırdım."

YÜREKLERİ YAKAN VE GÖNÜL FERAHLATAN İKİ OLAY

Osmanlı hatıralarına şöyle bir göz attıktan sonra yeniden İcâbe Mescidi'nin yanına geliyoruz. Mescidin hemen karşısında Mekke belediye binası var. Az ileride Kral Abdülaziz Mescidi yer alıyor. Bu iki yapının arasına Hayrü Benî Kinane deniyor. İslam tarihinde bu mevkinin de özel bir önemi var. Burada acı ve bir o kadar da üzücü, bir de güzel ve mutlu edici iki olay yaşanmış.

Üzücü olay, Mekkeli müşriklerin Müslümanları boykot kararını burada almış olmaları. İslamiyet'in daha yeni yeni yeşerdiği yıllardır. Müşrikler ellerindeki imkânların gideceği endişesiyle ne yapacaklarını şaşırmış bir vaziyette ve alabildiğince hırçındır. Bu sırada korkunç bir planı harekete geçirerek Hz. Peygamber'in(sas) akrabaları ve çevresini boykot kararı alırlar. Maddeleri son derece ağır olan bu boykota göre artık Haşimoğulları ile kimse alışveriş yapmayacak, onlarla evlilik gerçekleştirmeyecek ve bir kuru ekmek bile uzatmayacaktı. İşte bu kararları tam 3 yıl acımasızca uyguladılar. Efendimiz(sas) ve yanındakiler müşriklerin zulmüne bu süre zarfında sabretmek zorunda kaldılar. Cebrî bir şekilde hem toplumdan uzaklaştırılıp, hem de aç bırakıldılar. Az sayıdaki insaf ehlinin yardım çabaları da engellendi.

Bu acı günlerden bir hatırayı Sa'd bin Ebî Vakkas anlatıyor, "Günlerdir ağzıma bir şey koymamıştım. Yerde bir deri parçası buldum. Onu temizleyerek ağzımda emdim ve bana üç gün gıda oldu."

Bu boykot günlerinden kısa bir süre sonra 2 üzücü olay daha gerçekleşmiştir. Peygamber Efendimiz'i(sas) daha nübüvvetin ilk

Fetihten sonra Efendimiz'in(sas) ikamet ettiği belde

günlerinden beri sağlam bir inançla destekleyen Hz. Hatice ve öksüz ve yetim kaldığı çocukluk günlerinden beri kendisini her türlü tehlikeden korumaya çalışan amcası Ebu Tâlib vefat etmişti.

Burada meydana gelen güzel hadise ise şudur. Mekke'nin fethiyle şehri şereflendiren Kâinatın Efendisi(sas) Mekke içinde işte tam burada askeriyle birlikte ikamet etmiştir. Kendisine neden bir evde kalmadığı sorulduğunda, "Akîl bize kalacak ev mi bıraktı?"[13] şeklinde cevap vermiştir. "Burada neden kalıyorsunuz?" diye soranlara da, "Allah'ın takdiri olan bir tarihî vakayı ispat için," yani Allahu Teâlâ'nın bizi buraya bir zaferle getirdiğini ispat için demiştir. Evet aslında her 2 olay arasında bu şekilde bir bağlantı olduğunu görüyoruz. Efendimiz(sas), o en hassas insan, acılı boykot günlerini hiç unutmamıştı. En sevdiği 2 insanı bu dönemde kaybetmişti. Ama şimdi muzaffer bir kumandan olarak Mekke'ye girmiş ve zulmeden herkesi de affetmişti. Ama yine de bir cevabı olmalıydı. Boykot kararının alındığı bu yerde ordusuyla birlikte kalarak vermesi gereken cevabı böyle veriyordu.

13 Ebu Davud, *Sünen*, Ferâiz, 10.

Fitneyi Söndüren Peygamber Ferâseti

Efendimiz(sas) Ramazan ayının 20'sinden Şevval'in 8'ine kadar burada kalacak ve sonrasında Mekke dışında toplanan müşrik kabileler üzerine yürümek amacıyla Huneyn'e doğru ilerleyecekti. Huneyn Savaşı'nın galibiyetle bitmesi sonrasında Cirâne'de ganimetler dağıtıldı. Yeni Müslümanlara teşvik amacıyla fazla ganimet verilmesi birtakım hoşnutsuzluklara sebep olmuştu. Özellikle ensar arasında, "Resulallah dostlarını, kendi komşularını buldu. Onlara daha fazla verdi, bize vermedi," diyenler olmuştu. Bunun üzerine Efendimiz(sas) Sa'd bin Ubade'yi göndererek ensarı toplamasını istedi ve şu tarihî konuşmayı gerçekleştirdi. Bu konuşmayla çıkması muhtemel bir fitnenin önünü aldığı gibi ensarın da gönlünü almış oldu, "Diyeceksiniz ki senin sığınacak yerin yoktu biz seni koruduk. Ben de derim ki Allah beni Peygamber olarak göndermeseydi sizler hâlâ eski savaşınızda devam edecektiniz. Onlar malları ile birlikte belki Mekke'ye döneceklerdir. Fakat ben sizinle birlikte Medine'ye döneceğim…"

Efendimiz(sas) bu konuşma sonrasında Mekke'ye bir daha uğramadan Cirâne yolundan Medine'ye doğru yola çıkmıştır.

Efendimiz'in(sas) şereflendirdiği bu topraklar O'na(sas) ait nice hatırayı saklıyorlar bağırlarında. Bu hatıralarda bizler O'nun(sas) çektiği sıkıntıları, insanlara karşı gösterdiği tahammülü, sevgiyi ve nice fedakârlıkları bir bir görme imkânı buluyoruz. İşte Cirâne'de yaşadıkları ve çok sevdiği Mekke'ye bir daha dönemeden Medine'ye göçmesi. Tüm bunları görünce daha iyi anlıyoruz ki İslamiyet gibi bir güzelliğin yaşanılır hale gelmesinde başta Efendimiz(sas) olmak üzere nice yüksek şahsiyetler ciddi imtihanlar vermişler.

Seyyid ve öğrencisi.

Seyyid Sofrasında Bir Akşam

Peygamber Efendimiz'i(sas) anlamanın bir yolu da O'nun(sas) yaşadığı coğrafyadaki insanları tanımaktan geçiyor. Hatta O'nun(sas) pak soyuna ait seyyid ve şeriflere rastlarsanız ne âlâ. Mekke'de bu güzel soydan gelen insanlar mevcut. Hatta bazıları âlimdir ve bazı akşamlar Hadis dersleri bile yapıyorlar. Biz de böyle bir toplantıya katılarak istifade etmeyi planladık. Yatsı namazı sonrası Mekke içinde, yüksek bir tepenin sırtlarındaki bir eve gittik. Buralar aşağıya göre bir hayli havadardı. Evin girişinden merdivenle üst katta bulunan geniş bir taraçaya çıktık. Orada sarıklı, takkeli, başı açık, yazmalı farklı kıyafetlerde minderlere kurulmuş 50'ye yakın kişi vardı. Biz de üstümüzdeki kısa kollu tişörtlerle gidince tam bir renklilik oldu. Tam karşıda, bir sedirin üzerinde oturan 5-6 kişi vardı. Herkes bu kişilerin arasında oturan ve hadis dersi yapan kişiyi dinliyordu. Tabii ders dili Arapça olduğu için çoğumuz anlatılanları anlayamıyorduk. Konuşan kişi bir hayli uzağımızdaydı fakat farklı bir görünüşü vardı. Omzunda yeşil bir örtü vardı. Herhalde bu yeşil örtü Efendimiz'in(sas) soyundan geldiğinin bir emaresiydi. Çünkü Osmanlı zamanında Efendimiz'in(sas) soyundan olanlar yeşil kavuk takar ve yeşil cübbe giyerlerdi. Onlara toplum içinde sonsuz bir hürmet gösterilirdi. Osmanlı padişahları tahta çıkarken onların elinden kılıç kuşanırlar ve vazifeye öyle avdet ederlerdi.

Az sonra hadis dersi sona erdi ve herkes halkalar oluşturmaya başladı. Meğer yemek sinileri gelecekmiş. Biz de halka olduk. Geniş siniler içerisinde pilav geldi. Sarı renkli bu pilav Özbek pilavına benziyordu. Yanında da tabak tabak meyveler vardı. Bu güzel yemekten sonra insanlar yavaş yavaş dağılırken biz sohbeti yapan bu güzel insanların yanına doğru gittik. Dersi yapan kişi Seyyid Ömer Geylânî adında kıymetli bir zattı. Bir de tefsiri varmış. Yanına gelen herkesle özel olarak ilgileniyor ve hiç kimseyi kırmamaya çalışıyordu. Eğer bu kişi seyyiddir denmeseydi bile topluluk içinde fark edilirdi. Çünkü her açıdan farklıydı. Bizi yanına buyur etti. Selam verdik ve oturduk. Kendimizi tanıtıp, Türkiye'den geldiğimizi söyledikten sonra tatlı bir hasbihale başladık.

Sohbetimizin konusu bir aralık Osmanlı'ya geldi. Kendisi konuşması içinde Türklerin tarih boyunca İslamiyet'e bayraktarlık yaptığından, onu korumayı kendilerine en önemli görev bildiklerinden bahsetti. Sonra Efendimiz'in(sas) soyundan geldiğini hatırlatarak, Ehl-i Beyt'e düşen vazifelerin neler olduğunu sorduk. Cevabı, "İslamın tebliğinde en büyük vazife Ehl-i Beyt'e düşüyor. Ehl-i Beyt İslamiyet'i iyi

Seyyidlerle Topkapı Sarayı gezisinden bir manzara

öğrenmeli, iyi yaşamalı ve dünyaya en güzel şekilde yansıtabilmeli. Asıl Ehl-i Beyt İslam'ı yaşayan ve Efendimiz'in(sas) ahlakını hayatına hâkim kılan, Allah Resulü ile irtibatını devam ettirendir. İstikamet içerisinde olan ve bu istikametini bozmayandır. Değişmeyen değiştirmeyendir," şeklinde oldu.

Sohbetimizi, "Siz yeryüzündekilere merhamet edin ki gökyüzündekiler de size merhamet etsin,"[14] Hadis-i Şerifi'ni hatırlayarak bitirdik. Görüşmemiz esnasında, Seyyid Ömer ve yanındakilerin, bir ay sonra İstanbul'da düzenlenecek Risale-i Nur Sempozyumu'na katılmak ve Bediüzzaman ile ilgili görüş bildirmek üzere Türkiye'ye geleceklerini öğrendik. Bunun üzerine onları Topkapı Sarayı'nda gezdirme sözü verdik. Bir ay sonra İstanbul'daki bu buluşma gerçekleşti. Seyyidler ve misafirleriyle hep beraber Topkapı Sarayı ziyaretimizi gerçekleştirdik.

Seyyidleri bu ziyarette en çok etkileyen şey, sarayın dört bir yanına ecdadın nakşettiği âyet-i kerimeler ve hadis-i şerifler oldu. Bizi en çok etkileyen şey ise onların, Efendimiz'in(sas) emanetlerinin bulunduğu Hırka-yı Saâdet Dairesi'ne girerken daha en dışarıda ayakkabılarını çıkararak içeriye çıplak ayakla girmeleri oldu.

14 Tirmizî, *Sünen*, Birr, 16.

NUR DAĞI'NA DOĞRU

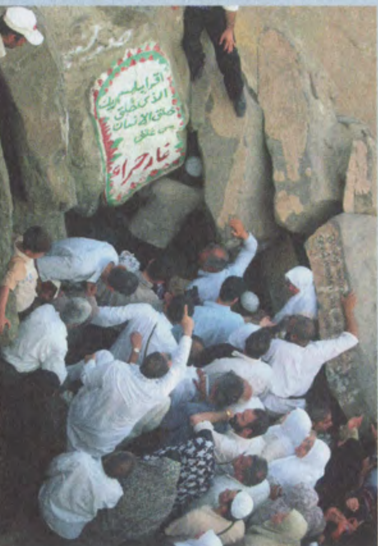
Kâbe'yi çeviren yakın dağlar nasıl Peygamberimiz'e(sas) ait birtakım hatıraları muhafaza ediyorsa uzağındakilerde de nice önemli hatırayı bulabiliyorsunuz. İslam Tarihi'nin en önemli hadiselerinden biri olarak kabul edilen, ilk âyetin inişi de Mekke yakınlarındaki bir dağda cereyan etmişti. Burası nübüvvetin gelmesine az bir zaman kala Efendimiz'in(sas) bir nevi uzlete çekilerek risalete hazırlandığı yer olan Hira Nür Dağı idi. Önceleri birkaç gün kaldığı bu yerde, sonraları birkaç ay kalmaya ve şehre inmemeye başlıyor Efendimiz(sas). Hz. Hatice her gün endişeli gözlerle Nur Dağı'nı süzüyor, "Acaba sıhhati iyi mi? Acaba başına bir şey gelir mi?" diye.

Nur Dağı sarp, kayalık bir dağ. Üst kısmı oldukça sivri. Peygamber Efendimiz'in(sas) şereflendirdiği mübarek mağara da işte tam bu zirve noktada. Oradan Mekke ayrı bir güzel görülüyor. Mekke'yi ve Nur Dağı'nı önünüze aldığınızda dağın şehre nasıl hâkim olduğunu çok daha iyi görebilirsiniz.

Mağara denince insanların aklına derin bir kaya oyuğu geliyor fakat burası 3-4 kayanın baş başa vermiş hali. Peygamberlik burada geliyor Efendimize(sas). İlk defa "Oku!" emrini buradan alıyor şanı yüce Nebi.

Hira Nur

Hira Nur'da Efendimiz'in(sas) vahiyle ilk kez müşerref olduğu mekân

Dağa çıkmak için muhakkak sabahın erken saatlerinde buraya gelmek gerekiyor. Çünkü güneş çıktıktan sonra dağa tırmanmak bir hayli zor. Oraya gecenin karanlığında gidip de mağaranın ağzını kalabalık bulursanız sakın üzülmeyin. Çünkü güneş yükselmeye başladığı gibi insanlar da dağılmaya başlıyor ve mağara tenhalaşıyor. Sabahın erken saatlerinde enteresan bir olaya şahit oluyorsunuz burada. Bu mübarek mekâna, insanların yanında bir de maymunlar geliyor ziyarete. 2000 yılından beri buraya dadanan bu hayvanların gelme sebepleri tabii ki yiyecek bir şeyler bulmak. Onları buraya kim saldı ya da sevk etti bilemiyoruz. Zaten çok da durmuyorlar. Sağolsun insanlarımızın yerlere attıkları yiyecekleri topluyor, karınlarını doyurup çekip gidiyorlar. Ama dağda bulundukları bu kısa süre zarfında çantalarınıza iyi sahip çıkın. Çünkü yanınızdan kapıp götürebiliyorlar.

HİCRET YOLUNDA BİR MAĞARA

Nur Dağı yanında Peygamber Efendimiz'in(sas) hayatında önemli bir yer de Sevr Dağı'dır. Burası Peygamber Efendimiz'in(sas) Mekke'den Medine'ye hicret ederken 3 gece kaldığı mağaranın bulunduğu dağdır. Konum olarak Mekke ile Medine arasında değil. Aksine, Medine istikametinin tam tersinde bulunmaktadır. Çünkü Efendimiz(sas) Hicret esnasında takip edenleri şaşırtmak için ters istikamete doğru hareket etmiştir. Tabii yanında sadık arkadaşı Hz. Ebubekir(ra) de var. Hatta bu sıkıntılı yolculuğun ilk mağara günlerinde Hz. Ebubekir'in(ra) kızı Hz. Esma, hem de hamile haliyle arkalarından izleri kaybolsun diye

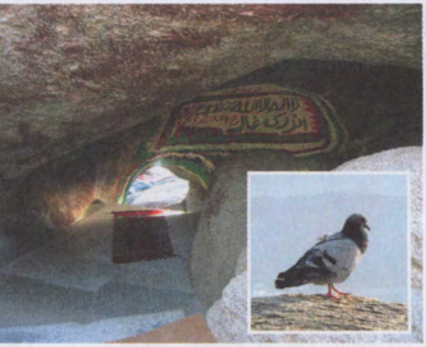
koyun güdüyor, koyunların sütünden de hem Efendimiz'e(sas) hem de babası Hz. Ebubekir'e(ra) ikram ediyor.

İşte şimdi bu mübarek dağın tam önündeyiz. Nur Dağı'na göre çok daha sarp ve dik bir yapısı var. Buraya çıkmak Nur Dağı'na çıkmaktan çok daha zor. Saat olarak diğerinin tam iki katı zamanda tırmanabiliyorsunuz. Yani bir buçuk saatte. Tırmanma esnasında birçok yerde pes eder gibi oluyor insan. Acaba devam etmeyip geri mi dönsem diye. Hele gündüz güneş altında bu tırmanış mümkün değil. Ama birden düşünmeye başlıyoruz. Müşriklerin gözleri bu kadar mı dönmüştü? Efendimiz(sas) gibi bir insanlık âbidesinden nasıl olmuştu da bu kadar nefret edebilmişlerdi? Onu öldürmek üzere her kabileden bir genç seçmişler ve gece yatağına kadar yaklaştırmışlardı onları. Halbuki yatakta Hz. Ali(ra) yatıyordu. Dört bir yanda O'nu(sas) arıyorlardı. Yapılan eza ve cefalar sonrasında memleketini terk eden bir kişiden ne istiyorlardı?

Bizim bugün çıkmakta zorlandığımız bu dağa O'nu(sas) bulma ümidiyle tırmanmışlardı. Bulma umutları çok zayıf olduğu halde onları buralara kadar çıkartan şey acaba neydi? İşte insan bu meşakkatli tırmanışta tüm bunları tek tek düşünüyor.

Sevr Dağı

Sevr Dağı üzerindeki mukaddes mağara ve bugün yine aynı yerde beslenmekte olan güvercinlerden biri

En tepeye vardığınızda o mukaddes mağarayla karşılaşıyorsunuz. Gözleriniz bir örümcek ağı arıyor. Yuvasında yatan bir güvercin bulmaya çalışıyorsunuz. Örümcek ağını toplayıp çoktan ayrılmış buralardan ama hâlâ güvercin görebiliyorsunuz. Çünkü bu mağara yakınında bulunan birtakım satıcılar oraya bir güvercinlik kurmuşlar. Güvercinlere baktıkça o tarihî gün canlanıyor zihinlerimizde.

Sevr Mağarası alabildiğine dar. Müşrikler iyice yaklaşmışlar. Mağaranın ağzına geldiklerinde mağaranın önündeki yuvasından can havliyle bir yaban güvercini havalanıyor. İnsanları görünce ürkerek uçan bir kuş, hiç mağarada bir başka insan varken yumurtaları üzerinde yatar mı? Mağaranın ağzına dikkatle baktıklarında bir örümcek ağı ile kaplı olduğunu görüyorlar. Bu durumda içeride birinin olması mümkün değil. Ağ hiç bozulmamış ve sanki yıllardır orada duruyormuş gibi bir hali var. Evet örümcek ve güvercine söz geçiren onları da korumuştu.

3 gece burada kalan Efendimiz(sas) yanındaki sadık dostu Hz. Ebubekir(ra) ile birlikte dağa ön yüzünden tırmandıkları halde arka yüzünden aşağıya inerler. Aşağıda onları Hz. Ebubekir'in(ra) tuttuğu kılavuz Abdullah bin Ureykıd ve Âmir bin Fuheyre beklemektedirler. Ellerinde Efendimiz(sas) ve Hz. Ebubekir'e(ra) vermek üzere develer vardır. İşte bundan sonra Peygamberimiz(sas) hicret arkadaşıyla birlikte uzun ve meşakkatli bir yolculuğa başlayacaktır. Bu yolculuk Kakiye-Liid-Şumeysi yani şimdiki Hudeybiye-Usvan-Kudeyd-Huleyse üzerinden devam edecektir.

Cemerât'ta şeytan taşlama yeri

ŞEYTANLARI TAŞLAMAK

Şeytanları temsil eden sütunların eski hali

Umreye gelen ziyaretçiler genelde yarım günlük bir programla gezdirilirler ve bu gezi güzergâhında daha çok hac mevsiminde hacıların uğradıkları yerleri görürler. Bu ziyaretlerde uğranan yerlerden biri de Cemerât yani şeytan taşlama yeri. Birçok insanın merak ettiği bu yerde şeytanı sembolize eden üç sütun var. Hac mevsiminde insanlar son arefe akşamı Müzdelife'de topladıkları taşları ertesi günü ve diğer günler fasılalarla buradaki şeytanı simgeleyen sütunlara fırlatıyorlar.

Bir sene burada ilginç bir olay yaşamıştık. Buraya geldiğimizde baktık ki sembolik şeytan sütunları yok. Sebebini sorduğumuzda, "Çok yıprandılar tamire götürüldüler," demişlerdi. Sütunlar hayli değiştirilmiş olarak yerlerine kondu. Öncesinde ince uzunken daha enli hale getirildiler. Bu da taşlamada kolaylık sağlıyor.

Burada 3 tane sütun var. Büyük, orta ve küçük şeytanı temsil ediyorlar. Sebebi ise Hz. İbrahim(as) döneminde yaşanan bir olay: Hz. İbrahim(as) Rabbine verdiği sözü tutmak için oğlu Hz. İsmail'i(as) kurban etmeye götürürken şeytan önce Hz. İsmail'e(as), sonra annesi

Eskiden şeytanlar tek kattan taşlanır, atılan taşların yığılmasıyla sembolik sütunlar görülmez hale gelirdi

Hz. Hâcer'e, son olarak da babası Hz. İbrahim'e(as) vesvese vermeye ve onları Allah'a itaatsizlik yapmaya zorlamıştır. Ama her biri şeytanı reddetmiş ve taşlamıştı. İşte bu hadisenin bir provasını da hacılar hac mevsiminde yapıyor.

Şeytan taşlama hadisesi çok farklı bir tecrübe. Binlerce kişi aynı anda ortadaki küçücük bir sütunu taşlamaya çalışır. Bu sırada izdiham olabiliyor. Eskiden bu sütunlar sadece zeminden taşlanabilirken, şimdi üç farklı kattan taşlanabiliyor.

Şefkat Kahramanı Zübeyde Hanım ve Mihrimah Sultan

Mekke'nin dışına çıkan gruplar hac güzergâhını dolaşırken uzayıp giden yolun kenarında ucu bucağı belli olmayan bir duvar görürler. Aslında bu bir duvar değil bir su kemeridir. Hem de öyle 3-5 km değil tam 60 km uzunluğundadır. Tarihten bu yana gelen adı ile Ayn-ı Zübeyde (Zübeyde Suyu) olarak adlandırılmaktadır. Vadi-i Numan'dan aldığı suyu Arafat'a taşımakta ve o coğrafyada altın kadar değerli olan suyu insanların hizmetine sunmaktadır.

Bu kemerleri önce Abbasî Halifesi Harun Reşid'in hanımı Zübeyde Hanım yaptırmış, aradan geçen yüzyıllar içinde tamamen yıpranmış ve kullanılamaz hale gelmesi üzerine devrin padişahı Kanunî Sultan Süleyman'ın kızı Mihrimah Sultan yeniden inşa ettirmiştir. Hatta bu inşa sırasında kemerleri Arafat'tan Mekke'ye kadar da uzattıracaktır. Önce 50 bin altın göndermiş, yetmeyince ikinci bir 50 bin altın ile takviye etmiştir.

Zübeyde Hanım ve Mihrimah Sultan'ın farklı zamanlarda inşa ettikleri Ayn-ı Zübeyde surları

Yıllar önce Mihrimah Sultan'ın Mekke'deki bu hayırseverliklerini öğrenince çok etkilenmiştik. Zaten ona ait başta İstanbul olmak üzere nice hayır eserini yakından tanımaktaydık.

O günlerde doğan ikinci kızımıza Mihrimah adını verdik. Mukaddes Topraklara bir gelişimde, grubumla gezerken otobüsümüzün camından bu su kemerleri göründü. Ben de, "Abbasî Halifesi Harun Reşid'in hanımı Zübeyde Hanım yaptırdı, yüzyıllar sonra Mihrimah Sultan tamir ettirdi, biz de kızımıza adını verdik," deyince gruptan bir hanımefendi söz istedi, "1960'larda dedem hacca gelmiş, bu su kemerlerini görüp merak edip sormuş. Harun Reşid'in hanımı Zübeyde Hanım yaptırdı denilince, 'Bundan böyle dünyaya gelecek ilk kız torunuma Zübeyde adını vereceğim,' demiş. Ben doğmuşum benim adım Zübeyde," dedi.

Seni Ağaçlar Bile Tanıyor

Mekke sokakları arasında bilinçli bir şekilde dolaşmak sizi Asr-ı Saâdet günlerine götürebilir. Çünkü bu mübarek şehrin içinde sahabe döneminden kalma birtakım mescitler size tarihten kıssalar anlatırlar. Hz. Muhammed'in[sas] mukaddes izlerini çok iyi takip eden sahabe bu izlerin kaybolmaması adına üzerlerine hatıra mescitler inşa etmişler, bu mescitlerde birer tabela hükmünde günümüze kadar gelerek bu mekânların özelliklerini bize anlatagelmişlerdir. Hatta bu tarihî yapıları görmek için arabaya bile binmenize gerek yok. Bir yürüyüş mesafesinde nice hatıra saklı mescidi görebilir, hadiselerin cereyan yerine yakından vakıf olabilirsiniz.

Merve Tepesi'nin karşısında Peygamber Efendimiz'in[sas] doğduğu eve yüzünüzü dönerseniz sırtınızın baktığı tarafta bir yol ileriye doğru uzanmaktadır. Bu yolu takip ettiğinizde hem Cennetü'l-Mualla'ya varır hem de bu yol üzerindeki birkaç tarihî mekânı da görme fırsatı elde edersiniz.

Mescidü'ş-Şecere (Ağaç Camii)

Eskiden Benî Hâşim Mahallesi'nin bulunduğu bu dağı sağınıza alıp Merve Tepesi'ni de solunuza alarak önünüzde uzanan yolu takip ettiğinizde öncelikle yolun solunda Şecere adında bir mescit karşılar sizi. Mescidü'ş-Şecere'nin bulunduğu yer Efendimiz(sas) ile ilgili bir hatıranın muhafaza edildiği yerdir. Arapçada şecere, ağaç demektir. Yani bu mescidin adı ağaç mescididir.

Peygamber Efendimiz(sas) birgün bu mevkide iken bazı müşrikler mucize göstermesini istediklerinde O(sas), mübarek parmakları ile burada duran bir ağaca gelmesi için işaret eder. Ağaç köklerini sökerek ilerler ve tam Efendimiz'in(sas) önüne gelince O'nun(sas) peygamberliğini tasdik eder. İşte bu mucizenin gösterildiği yer sahabe tarafından hiç unutulmamış, ağaç Efendimiz'in(sas) hatırlandığı bir sembol gibi yıllarca orada kalmıştır. Sonrasında ağacın kuruması ve dökülmeye başlamasıyla bu mekânın kaybolmaması adına buraya bir mescit inşa etmişler. Adına da ağaç mescidi demişler. Bu olayla bizler Efendimiz'in(sas) mübarek parmaklarıyla işaret buyurduğunda ayın ikiye bölünmesi, avucuna aldığı taşların zikretmesi, bulutların O'na(sas) gölge yapması gibi ağaçların bile kendisini tasdik ettiğini hatırlıyoruz.

Şecere Mescidi'nin bugünkü mimarisi birkaç yıllık olup daha önceleri tarihî bir Osmanlı mescidi görünümündeydi.

MEKKE'DEN İSTANBUL'A EFENDİMİZ'İN(SAS) RÂYE'Sİ

Şecere Mescidi'nin tam karşısında, araba yolunun ötesinde hemen hemen aynı görünümde bir başka mescit ile karşılaşırsınız. Adı Mescidü'r-Râye. Râye sancak, bayrak manasına geliyor. Peygamber Efendimiz(sas) Mekke'nin fethi için şehre girdiğinde tam şehrin girişi olan bu yerde durarak elindeki Ukab adı verilen mübarek sancağı buraya dikmişler. Ukab, kartal manasına gelen bir kelime. Efendimiz'in(sas) siyah sancağına verilen bir isim bu. Sancak günümüzde İstanbul'da Topkapı Sarayı'ndaki Mukaddes Emanetler'in arasında gümüş bir muhafaza içinde sergileniyor. *Mukaddes Emanetler*[15] adlı

15 Hilmi Aydın, *Hırka-i Saâdet Dairesi ve Mukaddes Emanetler*, Kaynak Yayınları, İstanbul 2003.

eserde ilk kez resmi yer alan bu mübarek Peygamber sancağı neler neler görmüş. Önce Mekke'nin fethini görmüş. Sonra Hz. Ali'nin(ra) elinde dalgalanarak Hayber'e gitmiş ve bu mübarek fethi görmüş. Peygamber Efendimiz(sas) bu sancağı, Mute destanını yazmak üzere giden sahabeye de vermiş. Önce Zeyd bin Hârise, sonra Cafer-i Tayyar, ardından Abdullah bin Revaha taşımış bu kutlu sancağı. Üçü de art arda şehit olunca Halid bin Velid Hazretleri alır sancağı eline ve destana son noktayı koyar.

İşte bu mübarek mekân bizi İstanbul'dan Mute'ye, Hayber'e ve daha nice yerlere götürmektedir.

Sancak

Sancak Camii (Mescidü'r-Râye)

CİNLERİN BİAT ETTİĞİ YER

Mescidü'l-Şecere tarafından devam ettiğinizde kısa bir süre sonra benzer bir mescitle daha karşılaşacaksınız. Aynı mimari tarzda ve yeni üslupla tasarlanmış bu mescidin de belki kendisi çok yeni ama adı Efendimiz(sas) dönemine kadar gidiyor. Mescidin adı Cin. Evet burası Mescidü'l-Cin. Bu adı almasının sebebi Efendimiz'in(sas) Taif yolculuğu ile ilgili.

Mekke'den 80 km uzaklıkta bulunan bu şehre giden Hz. Peygamber(sas), buralarda taşlanmıştı. Gönlü kırık bir vaziyette dönerken Batn-ı Nahl'de durur ve işte tam bu mescidin olduğu yerde ibadete çekilerek Rabbine teveccüh eder. İşte bu sırada Efendimiz'in(sas) gönlünü alacak bir hadise meydana gelir. Cinler gelir ve kendisine iman ederler. İşte cinlerin bu ziyaret yerleri sahabe tarafından belirlenmiş ve buraya bir mescit inşa edilerek adına Mescidü'l-Cin denmiştir.

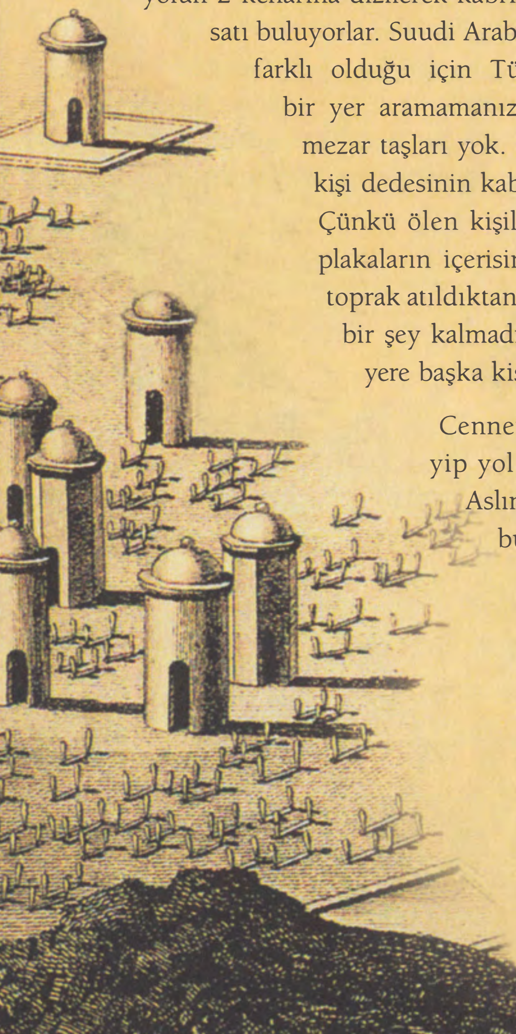

Cin Mescidi

CENNETÜ'L-MUALLA'DA TEFEKKÜR

Cin Mescidi'nin çapraz karşısında aslında zamanında vadi halinde olan 2 cepheli bir yer duruyor. Dikkatle bakıldığında üzerinde küçük tümseklerin görülebileceği bu yer, Mekke'nin en önemli kabristanı olan Cennetü'l-Mualla'dır. Eski yıllarda Mekke şehrinin dışında olan bu kabristan artık şehrin içinde kalmıştır. Kabristanın tam ortasından ana yol geçiyor. Bir yönden faydalı da olmuş. Çünkü Arabistan'da kadınlar kabristanlara giremedikleri için üstten geçen yolun 2 kenarına dizilerek kabristanı inceleme ve dua etme fırsatı buluyorlar. Suudi Arabistan'da kabristan anlayışı biraz farklı olduğu için Türkiye'de gördüğümüz şekilde bir yer aramamanız gerekiyor. Kabirlerin başında mezar taşları yok. Sadece bir işaret taşı var. Çoğu kişi dedesinin kabrinin yerini tam olarak bilmez. Çünkü ölen kişilerin naaşları dört duvar beton plakaların içerisine konup ağzı kapatılıp az bir toprak atıldıktan sonra bir süre bekler ve içeride bir şey kalmadığına kanaat getirildiğinde aynı yere başka kişiler defnedilir.

Cennetü'l-Mualla'ya doğru ilerleyip yol kenarındaki yerimizi alıyoruz. Aslında içeriden de bakılabilir ama buradan çok daha detaylı görülebiliyor. Önce yolun üst tarafındaki bölüme bakıyoruz. Burada dağa doğru sırtını vermiş ve etrafı yeşil demirlerle çevrili bir bölüm var. İşte burası Efendimiz'in(sas) yakınlarının defnedildiği yer. Burada

Cennetü'l-Mualla'nın eski bir gravürü. En yukarıdaki türbe Hz. Hatice'ye aittir

Efendimiz'in(sas) biricik eşleri Hz. Hatice, Mekke'de vefat eden iki oğlu Kâsım ve Abdullah, amcası Ebu Tâlib, dedesi Abdülmuttalib yatıyor.

Cennetü'l-Mualla'nn eski fotoğraflarında muhteşem kubbelerle süslü türbe binaları görmek mümkün. Özellikle Hz. Hatice için inşa edileni çok dikkat çekici.

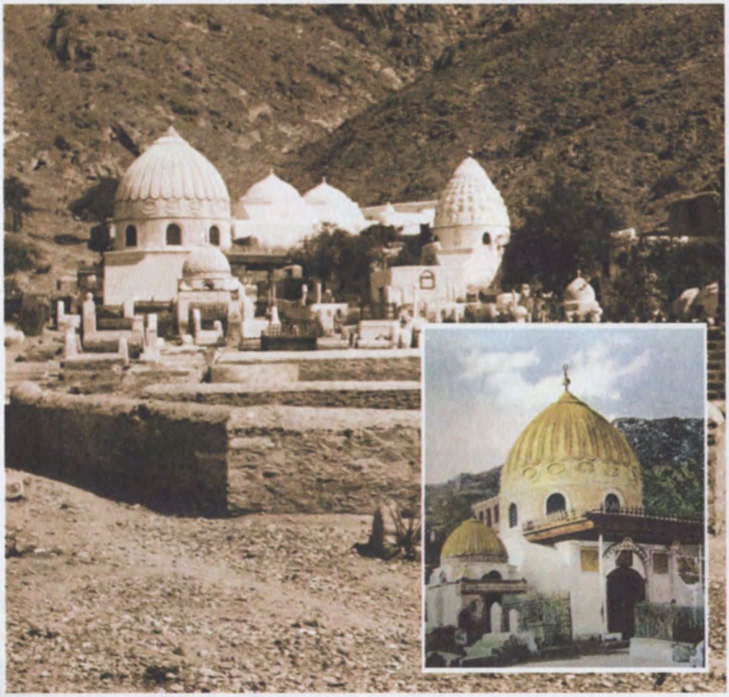
- Mekkelilerin Hz. Hatice için her sene burada mevlid programları yaptıklarını öğreniyoruz. Hatta senenin belli günlerini paylaşan birtakım varlıklı kişiler bu zamanlarda hatimler indirtip yemek dağıttırıyorlarmış.

Eyüp Sabri Paşa, *Miratü'l-Haremeyn* adlı eserinde Hz. Hatice'nin yanında tabiînin büyüklerinden Fudayl bin İyad'ın da kabrinin bulunduğundan bahseder. Ama bugün hiçbirisi yok. Yoldan dikkatle duvarların içini izliyoruz. Kapalı alanda sol köşede bir çalı parçası görülüyor. Hz. Hatice'nin kabrinin burası olduğu söyleniyor. Oraya bakarken onun Efendimiz'i(sas) tanıması, O'na(sas) kervanlarını emanet etmesi, izdivacı, elinde avucunda ne varsa O'nun(sas) önüne sermesi, İslamiyet'e ilk giren kişi olması ve daha neler neler aklımıza geliyor. Yıllar sonra Hz. Âişe Efendimiz'e(sas), "O'nu hiç

Cennetü'l-Mualla'nın bugünkü görünümü

Cennetü'l-Mualla'nın eski görünümü ve Hz. Hatice'nin türbesi

Cennetü'l-Mualla'da Hz. Hatice'nin kabrinin bulunduğu yerdeki küçük ağaç

unutmuyorsun," der. Hz. Peygamber(sas) de, "Kimsenin bana inanmadığı zamanda o bana inanıyordu," diye cevap verecektir. Dua dua bu mübarek annemizin ruhunu şad etmeye çalışıyoruz. Çile dönemini iliklerine kadar hisseden fakat gül devrini göremeden vefat eden bu büyük kadın için ne kadar dua etsek azdır.

ÇİLELİ BİR ANNE VE OĞLU

Cennetü'l-Mualla'nın hemen yol altında kalan kısmında ise Hz. Peygamber(sas) dönemine ait 2 önemli kişi daha yatıyor. Bunlar Hz. Ebubekir'in(ra) kızı Hz. Esma ile oğlu Abdullah bin Zübeyr; Hz. Esma ki, Peygamberimiz(sas) ve babası Hz. Ebubekir(ra) hicret yoluna çıktıklarında mağarada gizlenirken onların arkalarında koyun gütmüş, onlara süt taşımıştı. Bunu yaparken hamileydi. O çok sevdiği kişilerin arkasından kendisi de Medine'ye hicret etmiş ve yavrusunu Medine'de dünyaya getirmiştir. Yavrusu Abdullah bin Zübeyr'dir. Böylece Medine'ye hicret eden muhacirler arasında ilk çocuk dünyaya getiren hanım Hz. Esma, Medine'de dünyaya gelen ilk muhacir çocuk da Abdullah bin Zübeyr olmuştur.

Çile devrini gül devri, gül devrini de yine bir çile devri takip eder. Dört halife devrinin o cennet kokulu günleri sona erip Emevî saltanatı başlar. Şahsi kararlar, menfaatler, dini karıştırma düşüncesindeki dessaslar iş başındadır. Hz. Muaviye'nin oğlu Yezid döneminde işler iyice sarpa sarınca Hz. Ebubekir'in(ra) hassas torunu Abdullah bin Zübeyr daha fazla dayanamaz ve yönetimi tanımadığını ilan eder. Baştakiler şaşırır ve onunla uğraşmak isterler fakat muvaffak olamazlar. Daha sonra tahta geçen Halife Abdülmelik emir verir ve zâlim Haccac Mekke'yi kuşatarak mancınıklarla döver ve bu güzel sahabiyi şehit eder.

Hz. Esma ve oğlu Abdullah bin Zübeyr(ra) Hazretleri'nin kabirleri

O'NA(SAS) SÖZ VERİLEN YER: AKABE

Mekke'ye uğrayanlar Akabe'ye de gitmelilerdir. İslam Tarihi'nde bir dönüm noktasıdır Akabe. Mekke'den Medine'ye hicret öncesinde Medineli müslümanlar ile buluşmanın adı ve yeri olan Akabe ve buradaki buluşma yerini simgeleyen Akabe Mescidi hâlâ ayaktadır. Peygamber Efendimiz'in(sas) Medinelilerle buluştuğu ve onlara İslamiyet'i tebliğ ederek sözleştiği yere gitmek için Mekke'den çıkarak Mina'ya doğru ilerlenmelidir. Akabe, Mina yakınlarındaki bir bölgenin adıdır. Peygamber Efendimiz(sas), Medine'ye hicretten tam 2 yıl önce bugünkü büyük şeytanı sembolize eden sütunun bulunduğu dağda Medine'den hac için gelen 6 kişi ile görüşür.

Hz. İbrahim'den(as) sonra cahiliye döneminde de insanlar Kâbe'yi ziyarete gelip hac yapıyorlardı. İşte bu ziyaretler sırasında 6 kişi Efendimiz'le(sas) tanışır ve O'nun(sas) çağrısını kabul ederler. Bir sene sonra yine Akabe'de buluşurlar. Bu kez sayıları 12 olmuştur. Fakat bu buluşmada Efendimiz(sas) onların yanına Mekke'den genç bir sahabe olan Mus'ab bin Umeyr'i de verir. Mekke'nin en zengin ailelerinden birinin oğlu olan bu genç, o kadar alımlıdır ki sokaklardan geçerken insanlar pencerelere çıkıp onu takip ederlerdi. Ama o, gönlünü İslamiyet'le şereflendirdiği andan itibaren ailesi tarafından reddedilir ve üzerine giyecek doğru düzgün bir elbise bile bulamaz. Dünyayı elinin tersiyle itmiş olan bu genç 12 kişilik bir grupla Medine'ye doğru ilerler. Orada inancını hem tebliğ hem de temsil edecektir. Burada bulunduğu bir yıl içinde başına neler neler gelir. Defalarca tehdit edilir. Yanına her gelen önce kılıcını çekerek yaklaşır. Hakaretlerle karşılanır. Fakat her defasında o tatlı ve yumuşak seslenişi ile, "Gel otur ve beni dinle eğer kabul etmezsen bana istediğini yapabilirsin," der. Bu ince üslup, kimleri dize getirmemiştir ki. Medine'nin iki büyük kabilesinden birinin reisi olan Sa'd bin Mu'az elinde kılıcıyla gelirken onun o sıcak atmosferinde eriyip kaybolur. Oradan kalkarken artık o, eski Sa'd değildir. Mus'ab bir sene sonra yeniden aynı yere, ama bu kez tam 72 kişiyle beraber döner.

ABBASÎ VE OSMANLI BİR ARADA

Mina yakınlarındaki Akabe'ye geldiğiniz zaman bir dağın eteklerinde durursunuz. Az ileride karşınıza küçük fakat bir o kadar da şirin bir yapı çıkar. Klasik bir mimari ile inşa edildiği her halinden belli olan bu yapıda, yöresel izler dikkat çekmektedir. Arabistan'da Efendimiz[(sas)] döneminden beri mescitlerde geniş avlular önemli bir yer tutar. Avlunun önünde, kıbleye doğru kapalı dar bir alan olur ki namazlar buradan itibaren kılınmaya başlar. Mescidin dört bir tarafını çeviren dış duvarların üzerinde de şekilli dendanlar (dişler) olur. Karşımızdaki mescitte de bu özelliklerin tümü vardı. Mescidin adı bulunduğu yer dolayısıyla Akabe'ydi. Tam burada Efendimiz[(sas)] Medinelilerle buluşmuş ve onlarla biatlaşmıştı. Mescidin etrafında dolaşırken üzerinde bulunan birtakım kitabeler dikkatimizi çekti. İlk iki tanesini okuyamıyoruz. Çünkü atik yazı denilen eski, sanatlı kûfî ile yazılmış. Fakat yan duvarda küçük bir kitabe daha anlaşılır olduğu için bu yazıyı okuyabiliyoruz:

"Bismillahirrahmanirrahim ve sallallahu alâ seyyidina Muhammedin ve alâ âlihi ve sahbihi ecma'în. Emâre bi-imâretihi seyyidina ve mevlâna'l-imamü'l-müfteradü't-ta'âti alâ kâffeti'l-enâmi Ebu'l-Ca'fer el-Mansûr el-Mustansır Billâh Emirü'l-Müminîn e'azzallahu ve ensarehu..."

Akabe Biatlarının yapıldığı yeri temsil eden Akabe Mescidi

Akabe Mescidi üzerinde bulunan Cafer el-Mansur'a ait inşa kitabesi

Bu satırlardan anladığımız kadarıyla bu mescidi buraya Abbasî Halifesi Cafer el-Mansur yaptırmış. Peki neden Abbasîler? Çünkü burası Akabe ve Akabe biatında Efendimiz(sas) yalnız değildi. Yanında amcası Hz. Abbas da bulunuyordu. Bu biatlaşma esnasında Hz. Abbas oradakilere seslenerek, "Siz neye biat ettiğinizi biliyor musunuz?" diye sorar. İşte bu hatıra onun soyundan gelen bu halifeler tarafından

Abbasî Halifesi Cafer el-Mansur tarafından yaptırılan, en son Sultan Abdülmecid'in tamir ettirdiği Akabe Mescidi

yaşatılmak istenmiş ve Cafer el-Mansur tarafından Akabe Mescidi inşa edilmiştir. Bu mescidi son kez tamir ettiren kişi İstanbul'da Ortaköy (Büyük Mecidiye), Küçük Mecidiye, Teşvikiye gibi camileri ve daha nice hayır eserini yaptıran Sultan Abdülmecid Han. Şu an karşımızdaki yapı onun döneminde ihya edilmiş haliyle duruyor.

Hz. Muhammed'in(sas) Mirac'a Yükseldiği Yer

Mekke ve Medine gibi özel yerlerde çok uyanık olmak lazımdır. Karşınıza kimin çıkacağını, sizi alıp nerelere taşıyacağını tahmin bile edemezsiniz. Bu tarihî coğrafyada ayağınızın bastığı hemen her yerde meydana gelen nice hadiseye vâkıf olmak, Hz.Muhammed'in(sas) izini sürebilmek için önünüze çıkacak fırsatları iyi değerlendirmek gerekmektedir. Şimdi sizlere, yıllar önce başımdan geçen bir hadiseyi anlatmak istiyorum. Öyle ilginç bir hadise ki resmen bir sır kapısı ve neticesinde Peygamber Efendimiz(sas)'in Mirac basamağını öğrenişimiz.

Mekke'ye çekim için geldiğimiz bir dönemde ziyaretlerimiz sırasında nereden çıktığını anlayamadığımız yaşlı bir amca yanımıza geldi. Grubumuzun hocalarından birine yanaştı ve bir şeyler konuştular. Sonradan, 17 yıldır burada yaşadığını öğrendiğimiz ve Yalovalı

olan amcamızın anlattıklarını dinleyen hocamız ona hitaben, "Bana anlattıklarını ona da anlatır mısın?" diyerek beni işaret etti. Amca, "Herkese anlatılmaz," diyerek geçiştirdi. Daha sonra öğrendiğimize göre hocamız arabadan indiğinde bu amca kendisine doğru yaklaşmış ve, "Evladım kimsiniz, nerelisiniz?" diye sormuş. Hocamız da, "Asıl sen nerelisin amca?" demiş ve aralarında bir yakınlık kurarak sohbet etmeye başlamışlar. Sohbetleri esnasında yaşlı amcamız buralara geliş hikâyesini şöyle anlatmış, "Oğlum ben Yalova'nın filan köyünde yaşıyordum. İçime buraların ateşi düştü. Kâbe'yi görme arzusu içimde dayanılmaz bir hal aldı. Az bir param vardı. Onu yanıma aldım ve düştüm yollara. Gölcük'e geldiğimde param bitmişti. Kendimi bir camiye attım. Bir yandan ağlıyor bir yandan da Rabbime yalvarıyordum. Birden caminin kıble duvarları açıldı. Kâbe göründü ve bana seslenerek, "Seni buraya alacağız üzülme," dedi.

Amcanın anlattığı olay sır kapısının aralandığı bir an gibi gözüküyor. Bu tür vakalar akıl gözüyle değil ancak kalp gözüyle anlaşılabilir. Kendisine buralarda araştırma yaptığımızı Peygamber Efendimiz'in(sas) izini sürdüğümüzü söyleyince tebessüm etti ve, "Bu gece saat on bir buçuk da Fetih Kapısı'nın önüne gelin size göstereceklerim var," dedi ve yanımızdan ayrıldı.

Hocamla şaşkın bir şekilde birbirimize baktık. Evet, Mekke gerçekten farklı bir şehir ama sadece Kâbe ve diğer mukaddes emanetleriyle değil, üzerindeki yaşayanlarıyla da farklı bir şehir. Kim bilir bizim bilmediğimiz ne gönül ehli kişiler buralarda dolaşıyordur.

Kırmızı Sütun'un Sırrı

Buralarda vakit çok hızlı geçiyor. Yatsı namazını eda edince Mescid-i Haram'da biraz daha oyalandık ve dışarıya çıktık. Sözleştiğimiz üzere amcayla buluştuk. Meğer kendisi Mescid-i Haram'ın teknik işlerinden sorumlu bir kişi imiş. Hep beraber Mescid-i Haram'a girdik. Bizi Kâbe'nin Yemen'e bakan köşesinin (Rükn-i Yemânî) tam karşısındaki revakların altına götürdü. Burada avludan itibaren 2 akantus yapraklı

başlığı olan sütun var. Onlardan sonra ise Osmanlı başlığı taşıyan bir üçüncüsü yer alıyor. Bu sütunun altında durduk, "İşte burası Peygamber Efendimiz'in(sas) miraca çıktığı yerdir," dedi. Hepimiz şaşkın bir halde bu yaşlı amcayı izliyorduk. Konuşmasına devam etti, "Osmanlılar burayı çok iyi biliyorlardı ve bu mukaddes yeri işaretlemek için buradaki sütunu değiştirdiler ve kırmızı mermerden bir sütun diktiler. İşte bakın Abbasî Halifesi Mehdi'den kalan tüm revak sütunları beyaz iken bu kırmızıdır," dedi. Gerçekten de dediği gibi idi. İnsanlar bu sütunu bilip özel bir ihtimam göstermesinler diye sütun mermer renginde boyanmıştı. Fakat tırnağınızla hafif dokunsanız altından kırmızı renkli mermer ortaya çıkıyordu. Bu sütunun arkasında bulunan iki sütun için de, "Bunların arasında Efendimiz'in(sas) göğsü yarılmış ve miraca çıkmaya hazırlanmıştır," dedi. Bunlar gerçekten enteresan şeylerdi.

Bu zatın anlattıklarını daha önceki bilgilerimizle kıyaslayınca doğruluğuna kanaat getirdik. Çünkü rivayetlere göre Peygamberimiz(sas) Mirac'a amcasının kızı Ümmü Hani Hazretleri'nin evinde çıkmıştı. Peygamberimiz(sas) genellikle namazlarını Mescid-i Haram'da bulunan Rükn-i Yemânî ile Hacerü'l-Esved arasında kılardı. Böylece yönünü hem Kudüs'e hem de Kâbe'ye dönmüş olurdu. Ümmü Hani Hazretleri, "Ben evimden, Hz. Peygamber'in namaz kılarken sesini duyuyordum," diyor. Bulunduğumuz yer Rükn-i Yemânî'nin tam karşısı idi. Anlatılanlarla mekân birbirini tamamlıyordu.

Kırmızı halkayla işaretli yer Efendimiz'in(sas) Mirac'a çıktığı mekândır

İSLAM'IN İLK ŞEHİT HANIMI: HZ. SÜMEYYE

Mescid-i Haram'ın dış duvarları boyunca Yalovalı amcamızla beraber ilerliyorduk. Sırtımızı Safa Tepesi'ne vermiştik. Mescid-i Haram'ın dış avlusundan yolun karşısına geçtik. Karşı sırada yüksek duvarlarla çevrili bir alana doğru ilerledik. Doğrusu buralardan pek çok defa geçmiş ama bu duvarlara hiç dikkat etmemiştim. Çevrili alanın içini görmenin tek yolu küçük demir kapısının parmaklıkları arasından içeriye bakmaktı. Yaşlı amcamız bizi tam bu kapının önüne getirdi ve, "İşte bakın içeriye, orada Hz. Sümeyye'nin kabrini göreceksiniz," dedi. Merakla baktık. Gerçekten de duvarlarla çevrili alanın içerisinde mermer lahitli bir mezar görülüyordu. Bu vesileyle İslamiyet'in bu ilk şehit kadınını ve ailesini hatırladık.

Mekke'de ilk yıllar... Kâbe'deki putlardan gelir elde edenler, putlara karşı en küçük bir saygısızlığı bile kabul edemezken yeni çıkan söylentiler son derece canlarını sıkmıştı. Mekke'de artık putları kabul etmeyen, onları sadece taştan, tahtadan birer eşya olarak gören kişiler ortaya çıkmıştı. Onları susturmanın yolu tek tek yakalamak ve sindirmekti. Güçlü ve zengin olanlarına dokunamıyorlardı ama güçsüz ve fakirlere hadlerini bildirmeliydiler kendi akıllarınca. Bu haince fikirlerini uygulamaya soktular. İlk hedefleri Mekke'nin yoksullarından Yasir ailesi oldu. Hz. Yasir, eşi Sümeyye ve oğulları Ammar'ı

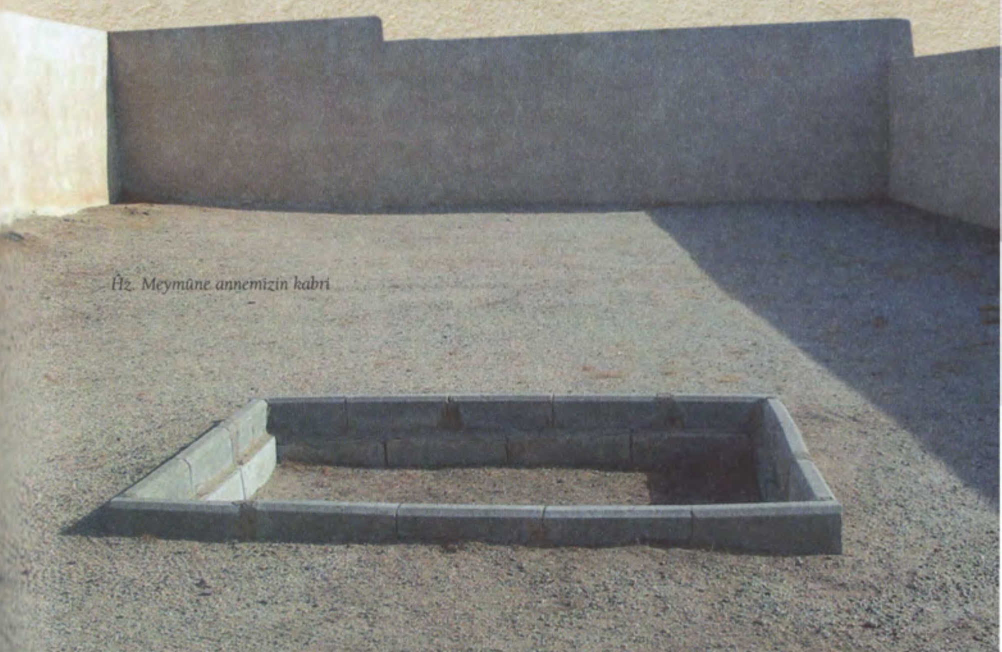

sürükleyerek Mekke dışındaki ıssız bir vadide işkenceye tâbi tutacaklardı. İşkencenin en şiddetli boyutlarını tek tek uyguladıktan sonra Hz. Yasir ve eşi Hz. Sümeyye'yi şehit ettiler. Böylece Hz. Sümeyye(ra) İslamiyet'in ilk şehit hanımı olarak tarihe geçti.

Hz. Meymûne'nin Mukaddes Mekânı

Mekke'nin tabir yerinde ise her yeri tarih kaynıyor. Hz. Muhammed'in(sas) hayatında O'nunla(sas) oturup kalkmış kişilere ait hatıralar ve hatta kabirler bile bu şehrin muhtelif yerlerinde karşınıza çıkabiliyor. İşte onlardan biri de Kâinatın Efendisi'nin(sas) mübarek eşleri Hz. Meymûne'ye ait.

Bu mübarek kabri ziyaret etmek için Mekke'den bu kez Taif taraflarına değil, Medine yönüne doğru ilerlemelisiniz. Önünüze Şerahbiye Hastanesi gelecektir. Hastanenin ilerisindeki trafik ışıklarından yaklaşık bir kilometre sonra solda beyaz duvarlarla çevrili bir yapıyla karşılaşırsınız. Buraya Vadi-yi Serik diyorlar. Bu vadiyi boydan boya ikiye ayıran çift şeritli bir yol Mekke'yi Medine'ye bağlıyor. Bugün hacca, umreye gelenler bu otobanı kullanarak bu iki

Hz. Meymûne annemizin kabri

mukaddes şehir arasında yolculuk yapıyorlar. Mekke'den çıkmışsanız yolun solunda, eğer Medine'den geliyorsanız yolunuzun sağında dört duvarla çevrili bir mekân göreceksiniz. İçeride sadece küçük bir kabir görülüyor. Burası Peygamber Efendimiz'in(sas) eşleri Hz. Meymûne'nin kabri.

Hudeybiye Anlaşması yapılıp 628 yılında hac yapamadan geriye dönen Efendimiz(sas), ertesi sene aynı gayeyle Mekke'ye geldiğinde, amcası Hz. Abbas, kendisine eşinin kardeşiyle evlenmesi teklifinde bulunur. Efendimiz(sas) bu teklifi kabul eder. Fakat bu izdivacın harem hudutları içerisinde gerçekleşmesini arzu eder. Bu sebeple Mekkeli müşriklere, izdivacın Mekke'de gerçekleşmesini istediğini, burada Mekke'ye yemek ziyafeti vereceğini söyler. İhtimal ki bununla Mekkelilerin kalplerini kazanmayı da düşünmüştü. Ama müşrikler bu teklifi reddeder. Bunun üzerine Efendimiz(sas) zifafını işte tam bu bulunduğumuz yerde yapar. Düğün gecesi, Vadi-yi Serik'te yani burada bulunan bir semure ağacının altında kurulan çadırda geçirilir. Semure ve bu mekân Hz. Meymûne'nin kaderinde önemli bir yer tutar. Zira Efendimiz'le(sas) burada zifafa giren Hz. Meymûne Hicri 51 yılında, Hz. Muaviye'nin hilâfeti döneminde buraya gelmiş ve hastalanarak burada bu semure ağacı altında vefat etmiştir. Kabri de yine buraya yapılmıştır. Osmanlılar döneminde burası yeşillik, sulak bir yermiş. Eyüp Sabri Paşa'nın *Miratü'l-Haremeyn* isimli eserinde Hz. Meymûne'nin kabrinin resmi mevcuttur. O resimde kubbeli bir türbe ve bir de sebil göze çarpar.

Mekke yerlileri Hz. Meymûne'yi her sene anıyor. Safer ayı içinde buraya toplanan çevre halkı annemiz için mevlid okutup, yemek dağıtıyorlar.

Hz. Meymûne'nin kabr-i şerifi

Efendimiz'in(sas) Gece İbadeti

Kâinatın Efendisi'nin(sas) gece nasıl bir ibadetle meşgul olduğunu, kıyamını, rüku'unu, secdesini ve gözyaşlarını Hz. Meymûne annemiz vesilesiyle öğreniyoruz.

Efendimiz(sas), Hz. Meymûne ile evlenince amcası Hz. Abbas'la bacanak olmuştur. Hz. Abbas'ın, Hz. Meymûne'nin ablası olan hanımından, ileride Tercümanü'l-Kur'ân lakabıyla meşhur olacak İbni Abbas dünyaya gelir. İbni Abbas, Hz. Ömer'in(ra) oğlu Abdullah'la arkadaştır. İbni Ömer bu arkadaşlıklarından bahsederken şunları söylüyor, "Bizler Medine sokaklarında oyun oynarken Efendimiz'in teyzesinin evine girdiğini gören İbni Abbas, oyunu bırakır koşa koşa O'nun ardından eve girerdi. Ben kapıda öylece kalırdım."

Çocuklar Efendimiz'i(sas) çok severlerdi. Peygamberimiz(sas), Hz. Meymûne'ye misafir olduğunda İbni Abbas da bu fırsatı kaçırmaz ve o gece teyzesinde yatarmış. Her gece teheccüde kalkan yüce Peygamber'i(sas) İbni Abbas sabaha kadar takip edermiş. Bugün biz Efendimiz'in(sas) gece ibadetininin detaylarını bu küçük sahabiden öğreniyoruz.

Selamlarını Ötelere Duyurabilenler

Tenim Mescidi'ni geçtikten sonra bir kilometre ilerideki Teknoloji Koleji'ne geliyoruz. Bu okulun az ilerisinde duvarlarla çevrili bir kayalık alan görülüyor. İşte burası Hz. Hubeyb'in şehit edildiği yer.

Bir zamanlar buralarda ne acı sahneler cereyan etmişti. Medine'den gül kokusu yayılırken çevre kabilelerden İslamiyet'i öğrenmek için talepler geliyordu. Peygamberimiz(sas) İslamiyet'i anlatması için onlarla birlikte sahabe gönderiyordu. Uhud Savaşı yeni bitmişti. Müşrikler

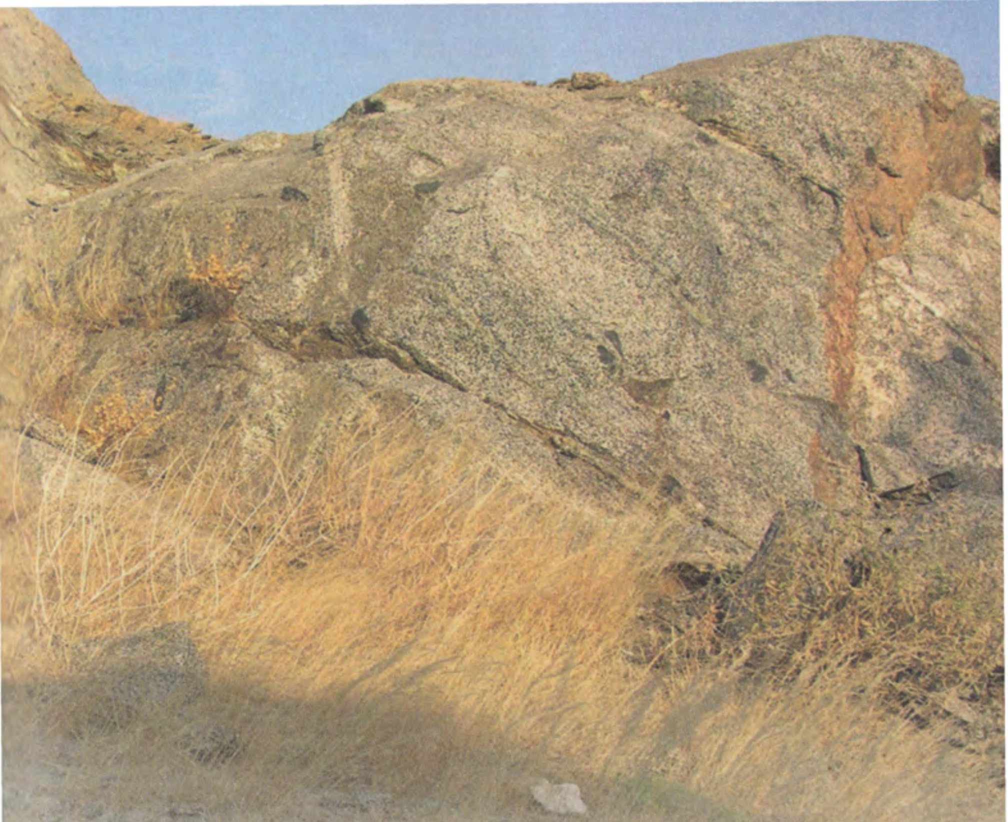

Hz. Hubeyb'in şehit edildiği mekân

Hz. Hubeyb'in şehit edildiği mekân

Müslümanları bu şekilde meydan savaşlarıyla yenemeyeceklerini anlayınca onları tek tek ortadan kaldırmayı düşündüler. Bu maksatla sinsi bir plan tertip ettiler. Müşriklerden Benî Lihyan kabilesinden bir grup, Medine'ye gelerek dini öğrenme adına muallim talep etti. Peygamber Efendimiz(sas) de en seçkin sahabeden 8 kişiyi onlarla birlikte gönderdi. Medine'den Mekke'ye doğru bir hafta gittiler ve bu kabilenin topraklarında bulunan Reci Kuyularına geldiklerinde burada sahabeye pusu kurup, onları tek tek şehit ettiler. Aralarından sadece 2'sini katletmeyip bulunduğumuz yere getirdiler. Onları Mekkeli müşriklere sattılar. Mekkelilerin maksadı ise bu 2 güzide sahabeyi ağır işkenceler altında şehit etmekti. İlk sahabeyi şehit ettikten sonra sıra Hz. Hubeyb'e gelir. Hubeyb(ra) müşriklerden iki rekât namaz kılmak için izin ister, onlar da verirler. Namazını bitirince neden hızlı kıldığını sorarlar. O da, "Ölümden korktu da namazını uzattı demeyesiniz diye böyle yaptım," cevabını verir. Müşrikler, "Senin yerinde peygamberinin olmasını istediğini söyle, seni serbest bırakalım," derler.

Hz. Hubeyb kükrer ve, "Değil yerimde Peygamberim'in olmasını, O'nun ayağına bir kıymık tanesinin bile batmasına razı olamam," der. Üzerine mızraklar gelirken Rabbine bir ilticası vardır Hz. Hubeyb'in, "Ya Rabbi şu anki durumumu Efendim'e bildir ve selamımı O'na duyur." Ardından bu kayalıklarda şu nida yankılanır, "Esselâmu aleyke ya Resulallah!" O sırada Medine'de, Mescid-i Nebevî'de sahabe ile halka olmuş sohbet eden Efendimiz(sas) birden ayağa kalkar ve, "Ve aleykum selam ya Hubeyb!" diye karşılık verir. Sahabe şaşkınlık içinde sorar, "Ne oldu ya Resulallah!", Efendimiz'in(sas) cevabı gayet hüzünlü ve kısadır, "Hubeyb'i şehit ettiler."

İşte tüm bu hadise önümüzde uzanan kayalıklarda cereyan etmişti. Dudaklarımız şehit sahabe için duaya açılırken onların şefaatlerini dilemeyi de unutmuyoruz.

MİRAC YOLCULUĞUNA BİR DELİL

Aslında Mekke-Medine arası nice Peygamber hatırasını bağrında saklıyor. İşte onlardan bir tanesi, havayollarının tam karşısında Seniyyetü'l-Beydâ denilen yerde karşımıza çıkıyor.

Efendimiz(sas) Mirac yolculuğunda birkaç yerde namaz kılmıştır. Bunlar Tur-i Sina, Beytülahim ve Medine'dir. Mekke'den Kudüs'e Burak'la gitmiştir.

Kâinatın Efendisi(sas) Mirac'ın ertesi günü başından geçenleri Mekkelilere anlattığında, "Bu yolculuğu yaptığın konusunda bir delilin var mı?" diye sorarlar. O da, "Dönüş yolunda Dacinan'da (Mekke'ye 60 km uzaklıkta bir mevki) istirahat eden bir kafile gördüm. Sularından içtim..." der. Giderler ve gerçekten de orada bir kafile görürler. Dün gece suyunuzdan biri içti mi?" diye de sorarlar. Kafileden, "Evet içti," cevabını alınca duyduklarına inanamazlar.[16]

HUNEYN GANİMETLERİ VE CİRÂNE

Bu mevkide meydana gelen bir diğer olay ise Huneyn ganimetlerinin dağıtılmasıdır. Cirâne denilen bu yerde, Kâinatın Efendisi(sas) savaş ganimetlerini dağıtırken Hz. Ebubekir(ra), Hz. Ömer(ra) ve Hz. Osman(ra) ihrama girerek Mekke'ye gitmiş ve umre yaparak geriye dönmüşlerdir. Cirâne'nin bir de meşhur kuyusu vardır. Efendimiz(sas) buradayken yere eliyle meshetmiş ve oradan çok tatlı bir su çıkmıştır. Kuyu bugün kapalı olsa da, Osmanlıların restore ettiği şekli korumaktadır.

16 İbni Kesîr, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 2/97.

Dacinan

Peygamber Efendimiz'in(sas) çadırının kurulduğu kutlu mekân

FETHE İKİ GÜN KALDI

Fetih Mescidi'nin kapısı üzerindeki kitabe

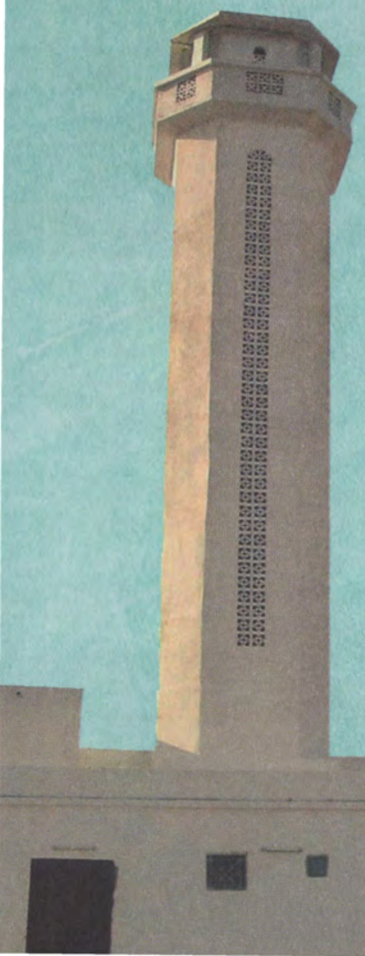
Mekke Medine arasında bugün kullandığımız araba yolu haricinde, bir de Peygamber Efendimiz'in(sas) hicret yolculuğunda kullandıkları gerçek hicret güzergâhı vardır ki bu yolun nerelerden geçtiğini bugün tam olarak bilmekteyiz. Hicret güzergâhı, Hicret'ten 8 sene sonra gerçekleşen ve Mekke'nin fethi ile neticelenecek geri dönüş yolculuğuyla belli yerlerde kesişmektedir. İşte bu yerlerden birisi de Cümum'dur. Eski adıyla Merruzzehran. Burada bulunan beyaz bir mescit yine Kâinatın Efendisi'ne(sas) ait bir hatırayı muhafaza için yaptırılmıştır.

Peygamber Efendimiz(sas), 630 yılında Mekke'nin fethi için yola çıktığında şehre girmeden iki gün önce buraya gelir. 10 bin askeriyle burada konaklar ve her bir askerine ateş yakma emri verir. Her konuda olduğu gibi askerî sahada da fetanet sahibi olan Efendimiz(sas), böylelikle Mekkelilerin kalplerine korku salmak ve fazla bir direnme olmadan şehre girmek istemiştir. Çünkü O'nun(sas) tek derdi, insanların ahiret hayatının kurtulmasıydı. Bir çatışma durumunda hidayete ermeden ölen müşrikler olursa o zaman onların hayatları

Efendimiz'in(sas) fetih yolunda konakladığı Cumum

mahvolacaktı. Cümum içinde bulunan beyaz mescide doğru ilerliyoruz. Kapısının üzerinde 1997'de yenilendiğine dair bir inşa kitabesi var. Bu mescit, Hz. Peygamber'in(sas) Mekke'yi fethinden iki gün önce geceledigi yere yapılmış. Çadırı şu an mescidin bulunduğu yere kurulmuş. Efendimiz(sas) namazlarını burada eda etmiş. Daha sonra bu yer kaybolmasın diye sahabe efendilerimiz burayı belirlemiş ve üzerine bir mescit inşa etmişler. Mekke'nin fethi sırasında burada konaklandığı için bu mescide, "Mescidü'l-Feth" yani "Fetih Mescidi" deniliyor. Bu mescidi, ilk kez büyük bir ihtimalle Ömer bin Abdülaziz Hazretleri inşa ettirmiş olmalı. Çünkü kendisi, Medine valiliği yıllarında Efendimiz'e(sas) ait hatıraları yaşatmak için bu hatıraların yaşandığı birçok yeri mescitlerle donatmıştır.

Ebu Süfyan'ın Dize Geldiği Yer

Cümum'dan birkaç kilometre ileride bir dar boğaza gelirsiniz. Buraya "Madiyk Boğazı" deniliyor. Özelliği Efendimiz'in(sas) Ebu Süfyan'ı hemen solumuzdaki cepheye oturtarak ona İslam ordusunun geçişini seyrettirmesi. Ebu Süfyan'ın İslam ordusu içinde ne işi vardı acaba?

İslam ordusu, Mekke'ye bir konak mesafede bulunuyordu. O gece 10 bin ateş yakılmıştı. Strateji gereği yakılan bu ateşler gerekli etkiyi yapmış; bu ateşleri gören Mekkeliler, her bir ateşi on asker şeklinde hesaplayarak karşılarında 100 bine yakın asker olduğunu düşünmeye

başlamışlardı. Ebu Süfyan, Müslümanların niyetlerini öğrenmek üzere Cümum'a kadar geldi. Burada Peygamber Efendimiz'in(sas) amcası Hz. Abbas'ın yanına giderek kendisini Hz. Muhammed'le görüştürmesini istedi. Hz. Abbas onu Peygamberimiz'e(sas) götürdü. Peygamber Efendimiz(sas) bu görüşme sırasında Ebu Süfyan'a, "Ebu Süfyan, hâlâ Müslüman olmayacak mısın?" diye sordu.

O da, "Bana biraz daha zaman tanı," diye cevap verdi. Peygamber Efendimiz(sas) daha sonra Hz. Abbas'a, Ebu Süfyan'ı bu gece burada bekletmesini ve şehre ertesi gün göndermesini söyledi. Efendimiz(sas) Ebu Süfyan'ı bir gün orada bekletip ona Madiyk Boğazı'ndan geçecek olan İslam ordusunu gösterecek ve onun son direncini de kıracaktı. Nitekim ertesi gün Ebu Süfyan işte tam bu sırttan ordunun geçişini izledi. Mekke'ye döndüğünde, "Öyle bir orduyla geliyor ki, böyle sadık bir ordu, hiçbir dünya melikinde yoktur. Direnmenin hiçbir faydası olmayacaktır," dedi. Peygamber Efendimiz'in(sas) arzusu yerine gelmişti. Şehre girişte hiçbir direniş olmadı ve böylece 1-2 istisna olay dışında kan dökülmedi. O sabah İslam ordusu farklı yönlerden, muhtelif kollarla Mekke'ye girmeye başladı. Giriş sırasında münâdiler mütemadiyen halka seslenip endişe edecek bir şeyin bulunmadığını bildirdiler. Kendi evinden çıkmayanlara, Kâbe'ye sığınanlara ve Ebu Süfyan'ın evine girenlere dokunulmayacak!" denirken, Ebu Süfyan'ın gönlü bu vesileyle kazanılmaya çalışıldı.

Ebu Süfyan'ın
İslam ordusunu izlediği sırtlar

Peygamber Efendimiz'in(sas) şehre girdiği yer olan Hucun (eski adı Keda) tarafında herhangi vukuat meydana gelmezken Şubeyke yönünden giren Halid bin Velid Hazretleri'nin bulunduğu mevkide küçük bir direniş oldu. Ancak her şeye rağmen şehir artık en şerefli misafirine kavuşmuştu. Mekke'de bundan böyle taştan tahtadan yapılma putlara değil, tek ve yegâne hâkim olan Allah'a secde edilecekti.

Bilâl-i Habeşî'nin Dizelerinde Mecenne

Yunus Emre'nin dediği gibi Efendimiz'in(sas) izini araya araya ilerliyoruz. Yolumuzun devamında bizi tarihî bir pazar daha karşılıyor. Burası Mecenne Pazarı. Daha önce tam zıt istikamette Mekke'ye 40 km uzaklıkta bulunan Zü'l-Mecaz Pazarı'na gitmiştik.

Rivayetlere göre Efendimiz(sas) Mecenne Pazarı'na üç kez uğramış. Buranın havası bir hayli güzel. Az önce Mekke'de sıcaktan bunalmışken şimdi bir yaylada dolaşır gibiyiz. İklimin güzelliğinden bahsedince Mekke'de yaşayan hocamız, bize Bilâl-i Habeşî Hazretleri'nin bir şiirini hatırlattı. Mekke'den Medine'ye hicret eden Hz. Bilâl, Medine'ye geldikten kısa bir süre sonra sıtmaya yakalanır. O ateş içinde de şu şiiri söylemeye başlar, "Acaba birgün olur da ızhır ve celil otlarının etrafa güzel kokular yaydığı bir vadide geceleyebilir miyim? Mecenne'nin tatlı sularına varıp içebilir miyim?"[17]

Anlatıldığına göre, bu bölge gerçekten Hz. Bilâl'in şiirindeki gibi pek güzel bir yermiş. Onun bahsettiği ırmaklar günümüzde akmasa da yatakları hâlâ duruyor. Bu ırmaklar mevsimlik olduğu için yıl içinde akabiliyormuş.

17 Buhârî, *Sahih*, Medine, 12; *Menâkıb*, 46.

Mecenne'nin diğer bir özelliği Efendimiz'in(sas) hicret yolu üzerinde olması. Bugün Mekke-Medine arasında uzanan asfalt yola her ne kadar birçok kişi "Hicret Yolu" dese de bu doğru değildir. Efendimiz(sas), yanında Hz. Ebubekir'le(ra) bugünkü yolun paralelindeki dağların arasından geçerek ilerlemiştir. Bu çileli yolculukta Mecenne'ye de gelmişler, buradan Usvan-Huleyse-Kudeyd'den sonra Ümmü Mabed'in çadırını kurduğu yere kadar gitmişlerdir.

Ümmü Mabed, kocasıyla çobanlık yapan yaşlı bir kadındı. Neredeyse telef olacak kadar hasta bir keçileri vardı. Efendimiz(sas) mübarek elleriyle bu keçiye dokunduğunda keçi öyle bol süt vermişti ki yaşlı kadın şaşırıp kalmıştı.[18] Bu sütten içen hicret yolcuları, yollarının devamında Sürâka ile karşılaşmışlardı. Peygamberimize(sas), bindiği atın üzerinden saldıran Sürâka'nın, atının ayakları kumlara battığı için Sürâka hiçbir şey yapamamış ve en nihayetinde İslamiyet'le şereflenmiştir. Hicret yolu bundan sonra Cuhre'ye, oradan Ebva'ya, sonra Herse'ye ve Bedir'e uzanmıştır.

Reci Kuyularının Iztırabı

Amacımız Reci kuyularına ulaşmaktı. Burası İslam tarihinde önemli bir yer, çünkü Efendimiz'in(sas) güzide sahabilerinden bir kısmı burada şehit edilmiş.

Mekke-Medine arasında uzanan eski yolda ilerliyoruz. Mekke'den takriben 65 km uzaklıktayız. Sağa doğru dönüyor ve toprak yolda ilerlemeye başlıyoruz. Yol aldıkça, Reci kuyularına ancak bir arazi arabasıyla gidilebilir diyenlere hak veriyoruz. Zira önümüzde bir yol olmadığı gibi sık sık çukurlar ve tümseklerle de karşılaşıyoruz. Bu şekilde de 5 km kadar ilerliyoruz. Çöl içindeki bu seyahatte uçsuz bucaksız kum yığınları dışında dikkatimizi bir keçi çobanı çekiyor.

18 İbni Kesîr, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 2/255-263.

Reci Kuyuları

Birkaç devesi de var. Bu ıssız yere çadırını kurmuş, onların başında bekliyor. Eski bir mezarlık görüyoruz. Bazı taşlar hâlâ duruyor. Sağımız ve solumuzda tarım için kullanılan arazileri de görmek mümkün.

Nihayet Reci'ye geliyoruz. Heyecanla arabalarımızdan inerek etrafta kuyu aramaya başlıyoruz. Buluyoruz bulmasına ama hiç de hayalimizdeki gibi bir kuyu değil. Sanki o günden beri hiç dokunulmamış gibi tüm orijinalliğiyle duruyor karşımızda. Tamamen toprakla çevrili, yer seviyesinde, yuvarlak bir su birikintisi burası. Ama ne kadar doldurursanız doldurun alttan kaynamaya devam ediyor. Bu büyük kuyunun etrafında 20'ye yakın küçük oyuk da var. Bunların içlerinden de su çıkıyor. Allah'ın işine bakın ki, bu dar daire içinde nereyi kazsanız su çıkıyor. Büyük kısımdan hayvanlar da su içtiği için su sık sık bulanıyor ve bundan dolayı insanlar su içmek için daha küçüklerini kazıyor. Biz de daha önce kazılmış küçük bir oyuğun başına gidip pet şişemize su dolduruyoruz. Su oldukça berrak, tadı da fena değil.

Kuyunun az ilerisinde tamamen taşlarla çevrilerek yapılmış bir mescit var. Yalnız bu taşlar duvar oluşturmuş değil. Sadece yerde yan yana bir iz teşkil ederek duruyor. Kuyunun hemen yanında yükselen bir tepe var. İşte burası şanlı sahabenin sığındığı yer.

"Selamlarını Ötelere Duyurabilenler" bölümünde de anlatıldığı gibi Hz. Peygamber'in(sas) yanına gelen müşrikler, önceden planladıkları üzere Efendimiz'den(sas) İslamiyet'i öğrenmek bahanesiyle muallim isterler. Efendimiz(sas) de en seçkin sahabeden 8'ini onlarla gönderir. Bu gelenler Mekke yakınlarında oturan Benî Lihyan kabilesinden olup asıl düşünceleri bu sahabeyi pusuya düşürerek öldürmek, bazılarını da Mekkeli müşriklere satmaktır. Medine'den buraya kadar gelirler. Reci kuyusunun başına geldiklerinde önceden kurdukları pusuya göre sahabenin üzerlerine ok yağdırmaya başlarlar. Sahabe direnir ama 6'sı burada şehit düşer. 2 sahabeyi esir alarak Mekkeli müşriklere satarlar.

Reci Kuyularında pusuya düşürülen sahabenin sığındığı tepe

ÂSIM BİN SABİT'İN DUASI

Reci Kuyusu'nda tertip edilen bu suikastta yaşanan önemli hadiselerden biri de, bu şehit sahabeden birinin ölmeden önce yaptığı duadır. Bu duanın sahibi Âsım bin Sabit'tir. Kendisi, Ömer bin Abdülaziz Hazretleri'nin dedesidir. Müşriklerin kendisini şehit etmesi sonrasında vücudunu parçalayıp, bazı uzuvlarını keseceklerini tahmin ettiği için Rabbine yalvarmış ve, "Allah'ım! Bu müşriklerin vücuduma ilişmelerine izin verme," diye dua etmiştir. Gerçekten de müşrikler Âsım bin Sabit'i şehit ettikten sonra vücudundan birkaç parça kesmek amacıyla ona yaklaşmaya niyetlendiklerinde ortalıkta bir arı ordusu peyda olmuş ve onlar bu mübarek sahabinin naaşına ulaşamamışlardır. O gece yağan şiddetli yağmurun ardından Âsım bin Sabit'in naaşı bilinmeyen bir yere doğru sürüklenmiş ve kaybolmuştur.[19]

FETHİN MÜJDELENDİĞİ YER

Reci Kuyularından Usvan kasabasına doğru siz ilerledikçe yolunuzun sağ tarafındaki tepeler bir görünür, bir kaybolur. Sonunda gerçekten görülmesi gereken bir tepenin önünde durursunuz. Üzerinde elektrik direkleri olan bu tepe, tarihte önemli bir hadiseye şahitlik etmiş. Burası, Reci'den dönüşte çıktığımız asfalt yola birkaç km uzaklıkta bulunan Kürâu'l-Gamîm'dir. Peygamber Efendimiz[(sas)] sahabe ile 628 yılında umre için Mekke'ye giderken Fetih Suresi burada nâzil olmuştur. Yani gerçek fethin kulaklara fısıldandığı yer burası. Çünkü Mekke'ye 30 km kala müşrikler Müslümanları şehre sokmamışlar ve Hudeybiye mevkiiyle aynı ismi taşıyan anlaşmayı imzalamışlardır. Bu anlaşmayla kalpler İslamiyet'e daha çok teveccüh etmiş ve gerçek fetih bu şekilde hayata geçmiştir.

19 İbni Kesîr, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 3/40.

O'NU(SAS) GÖRÜNCE KUYULAR BİLE TATLANIYOR

Reci yolundan asfalta çıktıktan 15 km sonra nihayet Usvan kasabasına ulaşırsınız. Burada ağaçlık bir yerde, çok musluklu bir çeşmenin önünde muhakkak durunuz. Yan yana sıralanmış birçok kurna göreceksiniz. Muslukların sol arkasında duran kuyu Bi'r-i Tefle denilen tarihî bir yerdir.

Peygamber Efendimiz(sas), sahabe ile Hudeybiye'ye giderken buraya uğramış ve geceyi burada geçirmiştir. Konakladıkları bu yerdeki kuyu suyunun içilemeyecek kadar acı olması üzerine, Efendimiz(sas) mucize göstererek kuyudan bir parça suyu ağzına almış ve suyu yeniden kuyuya boşaltmıştır. Allah'ın izniyle kuyunun suyu dünyanın en tatlı sularından biri haline gelmiştir. Peygamber Efendimiz'in(sas) 1400 sahabeyle geldiği bu yerde gerçekleştirdiği bu mucizeye oradaki

Efendimiz'in(sas) tatlandırdığı mübarek kuyu Bi'r-i Tefle

bütün sahabe şahit olmuştur.[20] O günden bu yana da bu tarihî kuyuya ağızdan çıkan su manasında, "Tefle" denmektedir. Halk arasında çok meşhur olan bu kuyunun suyu, birçok hastalığa şifa olduğu için bidonlarla taşınmaktadır.

İslam tarihinde Bi'r-i Tefle mevkiinin bir önemi de, sahabenin ilk kez korku namazını burada kılmış olmalarıdır.[21] Onlar Mekke'ye doğru ilerlerken Halid bin Velid onları burada görecek ve Mekkelilere haber vermek için hızla geri dönecektir. Bu hadise üzerine sahabenin arasında endişe artar. Peygamber Efendimiz[(sas)] burada da fetanetini ortaya koymuş ve dört bir yana habercilerini göndererek hem Mekke'de hem de çevresinde olan biten her şeyden anında haberdar olmuştur. Ama sahabeyi teskin etmek için burada onlara korku namazı da kıldırmıştır. Bu namaz vesilesiyle Rabb'lerine sığınmışlar ve kalben selamet bulmuşlardır.

Bi'r-i Tefle'nin bulunduğu sulak yer dolayısıyla çevresi bir hayli yeşildir. Burada "Erak" denilen ağaç türünü görmeniz mümkündür. Söğüde benzeyen bu ağaçta da diğer çöl ağaçları gibi geniş yaprak yok. Buharlaşmanın çok olduğu bu topraklarda ağaçların hemen hepsinin yaprakları gayet küçük ve incedir. Rabbimiz bu iklimlerde yaşayabilmeleri için ağaçlara böyle bir özellik vermiş. Erak ağacının köklerinden misvak yapıldığını öğreniyoruz. Bu ağacın yaprakları ayrıca doğal bir doğum kontrol işlevi görüyormuş. Yapraklarını çiğneyen hanımların çocuk yapmaları gecikiyormuş.

---

20 Buhârî, *Sahih*, Menâkıb, 25; Müslim, *Sahih*, Cihad, 132.
21 Nesâî, *Sünen*, Havf, 22.

Bugün Mekke'de Şühedâ mevkiinde bir evin bahçesi içinde kalmış olan Abdullah İbni Ömer(ra) Hazretleri'nin kabr-i şerifi

Hayatını Sünnete Odaklamış Bir Gönül İnsanı

Mekke'den gelinecek olursa Zâhir'i geçtikten sonra Şüheda denilen mıntıkada sol taraftaki tepenin eteklerinde bir mezarlık vardır. Bu mezarlığın hemen karşısındaki evin bahçesinde büyük bir sahabi yatıyor. İslam âlimleri bu sahabi için, "Abdullah bin Ömer denildi mi herkes onun kim olduğunu bilirdi. Çünkü o, Efendimiz'in(sas) sünnet

çizgisinden hiçbir zaman çıkmayan Hz. Ömer'in oğlu Abdullah idi."[22] demektedirler. Evet, Hz. Ömer'in(ra) birçok oğlu vardı ama Ömer'in oğlu denilince akla hemen o geliyordu. Efendimiz'i(sas) titizlikle izlemiş, sözlerini, hareketlerini bir bir takip ederek ileride dinin en önemli temsil ve tebliğcilerinden olacaktır.

Hayatında Efendimiz'i(sas) öyle takip etmiş, hal ve hareketlerini aklına öyle bir yerleştirmiş ki, yaptığı hiçbir şey abes değil. Tamamen O'nun(sas) gibi yaşamaya çalışmış.

Bir keresinde hac döneminde Arafat'ta bir taşın başında durur. Onu iyi tanıyanlar, "Abdullah, neden burada oturdun?" diye sorarlar.

O da, "Bilmiyorum ama Efendimiz(sas) Veda Haccı'nda burada bir süre oturmuştu," der. Yine bir keresinde kervanla yolculuk yaparken kervanı durdurur ve bir ağacın altına gidip gelir. Yine sorarlar, "Bilmiyorum, ama bir keresinde Efendimiz buradan geçerken bu ağacın altına gidip gelmişti," cevabını verir.

Peygamberimiz'in(sas) yaptıklarını hayatına ölçü kabul eden ve onları tatbik etmekten bir an geri durmayan bu güzel insan sırf Efendimiz(sas) altında oturdu diye Medine'deki Akîk Vadisi'nde bulunan bir semure ağacını ömrü boyunca sulamıştı. Ne zaman Medine'den Mekke'ye gelecek olsa, önce Bi'r-i Tuva'ya uğrar, orada boy abdesti alır ve sonra şehre girerdi. Çünkü Efendimiz(sas) de aynısını yapmıştı.

Abdullah bin Ömer'in kabrini ziyaret esnasında onun vefat anı geliyor gözlerimizin önüne. Vefatı öncesinde artık ne konuşabilmekte ne de vücut uzuvlarını hareket ettirebilmektedir. Bu sırada yanındakiler kendisine abdest aldırırlar. Fakat o huzursuzdur. Bir derdi vardır fakat yanındakiler anlayamaz. O sırada dışarıdan içeriye biri girer. Gelen kişi Abdullah bin Ömer'i çok iyi tanıyan bir arkadaşı olduğu için içeridekiler çaresizlik içinde, "Bir şeyler anlatmak istiyor

22 Fethullah Gülen, *Sonsuz Nur*, c. 3, s. 173-176.

fakat anlamıyoruz," der. Yeni giren kişi, "Siz az önce kendisine ne yaptınız?" diye sorar. "Abdest aldırdık," cevabını verirler. "Peki kulağına meshetmiş miydiniz?" diyerek ikinci bir soru sorar oradakilere, "Hayır," cevabını alınca, "Siz onu tanımıyor musunuz? O, hayatı boyunca Efendimiz'in sünnet çizgisinden bir nebze olsun sapmamıştı," diyerek kulaklarına da meshedilmesini ister. Ancak ondan sonra rahatlar İbni Ömer Hazretleri. Daha sonra da tebessüm ederek vefat eder.

18. yüzyılda yazılan bir Delâilü'l-Hayrat'ta bulunan ve Hafız Muhammed tarafından çizilen bir minyatür

2. BÖLÜM

MEDİNE

Grafik: Zaman gazetesi (Ailem dergisi)

·MEDİNE·

Hac ve umre çok önemli iki ibadettir ve aynı zamanda hemen her gidenin söylediği gibi bir nasip meselesidir. Eskiler, "Çağrılmadan gidilmez," derlerdi ya, işte aynen öyle. Gitmek isteyenleri bir korku alır, "Acaba oralara gitmeye layık değil miyim diye!" Bu kutsal beldelere gelebildiğiniz zaman da zihninizde bir soru işareti oluşur, acaba buraların hakkını verebiliyor muyum, buradaki ibadetim kabul görüyor mu, bu tertemiz beldelere layık mıyım yoksa varlığım ile buraları kirletiyor muyum, diye.

Türkiye'den Hicaz'a gelenler ya direkt Cidde'ye uçup buradan araba yoluyla Mekke'ye geçerler ya da direkt Medine'ye uçarlar. Önce Mekke'yi ziyaret edenler, sonrasında Medine'ye bazen otobüs ile bazen de Cidde üzerinden bir iç hat uçağı ile geçerler.

Medine'nin 1 asır önceki görüntüsü ve Kanunî Sultan Süleyman'ın yaptırdığı surlar

MEDİNE'YE VUSLAT

Bu topraklara gelince uçaktan inildiğinde yüzünüze sıcak bir hava dalgası vurur. Birçok kişi önce bu sıcağı motorların havayı kızdırmasına yorar ama uçaktan metrelerce uzaklaşıldığı halde hava serinlemeyince, sıcaklığın Medine'nin ikliminden kaynaklandığını anlamakta gecikmezler.

Buralarda her bir mekân, hatta tabelalardaki isimler bile size İslam Tarihi'nden nice sayfayı aralayıverirler.

İşte havalimanı çıkışındaki üçlü tabelalar; Tebük, Yenbu, Riyad.

Her birinin nice hatırası var. Mesela Efendimiz'in(sas) Tebük Seferi... Medine site devletinin yeni yeni şekillenmeye başladığı bir dönemde, Doğu Roma İmparatorluğu'nun dev bir ordu ile ilerlediği haberinin duyulması üzerine çıkılan o zor ve çileli sefer...

YEŞİL KUBBE'Yİ ÖNCE KİM GÖRECEK?

Medine'ye gelen herkes heyecanla etrafını gözler. Artık Efendimiz'in(sas), ismini Yesrib'den Medine'ye çevirdiği o güzel beldeye gelinmiştir. Az sonra Efendimiz'in(sas) şereflendirdiği o mübarek mekânlar ve Yeşil Kubbe görünecektir. Havalimanından çıkıp otobüsle şehre doğru ilerleyen her bir kişi büyük bir heyecanla O'nun(sas) türbesini görecekleri ânı beklemektedirler.

Peki ya eskiler, uçak ya da otobüsün olmadığı zamanlarda aylarca süren bir yolculukla Medine'ye gelenler, acaba şehre nasıl girmekte idiler? Eskilerin anlattığına göre, Medine'ye yaklaşan kervanlardaki yolcular şehre birkaç kilometre kala atlarından, develerinden iner ve yaya olarak şehre girerlermiş. Şehre girerken Kâinatın Efendisi'ne(sas) duyulan saygıdan dolayı ayakkabılarını çıkarıp yalınayak yürüyenler bile olurmuş. Tekbirlerle, salavatlar ve dualarla adım adım ilerleyerek büyük bir tazim içerisinde Efendimiz'in(sas) mescidine ve türbesine

varırlarmış. Tabii İbrahim Edhem(ra) Hazretleri gibi Medine'ye yaklaştıkça her bir adımda durup iki rekât namaz kılarak ilerleyenleri de unutmamak lazım. O en güzele yaklaşmak için eskiler nice güzel davranışta bulunmuşlar fakat günümüz şartlarında arabayla yanına gitmekten başka çaremiz yok.

Araba içinde de olsak herkesin aklında aynı soru var: Efendimiz'in(sas) mescidindeki Yeşil Kubbe'yi önce kim görecek? Birden beton binaların arasından o güzeller güzelinin türbesine ait mübarek kubbe görünüverdi. Dudaklardan salavat-ı şerifeler yükselirken kendimizi arabadan dışarıya atmamak için büyük bir gayret sarf ediyorduk.

Önce O'nun(SAS) Yanına

Her zaman öyle olur. Şehre gelen gruplar önce otellerine yerleşir, ardından heyecanla Mescid-i Nebevî'ye doğru koşarlar. Bu öyle bir ilerleyiştir ki insanlar sanki uçar gibi, ayakları yere değmiyormuş gibi ilerlemektedirler. Kulaklarda o kutlu insanın müjdesi yankılanmaktadır: "Kim vefatımdan sonra kabrimi ziyaret ederse beni hayattayken ziyaret etmiş gibidir."[1]

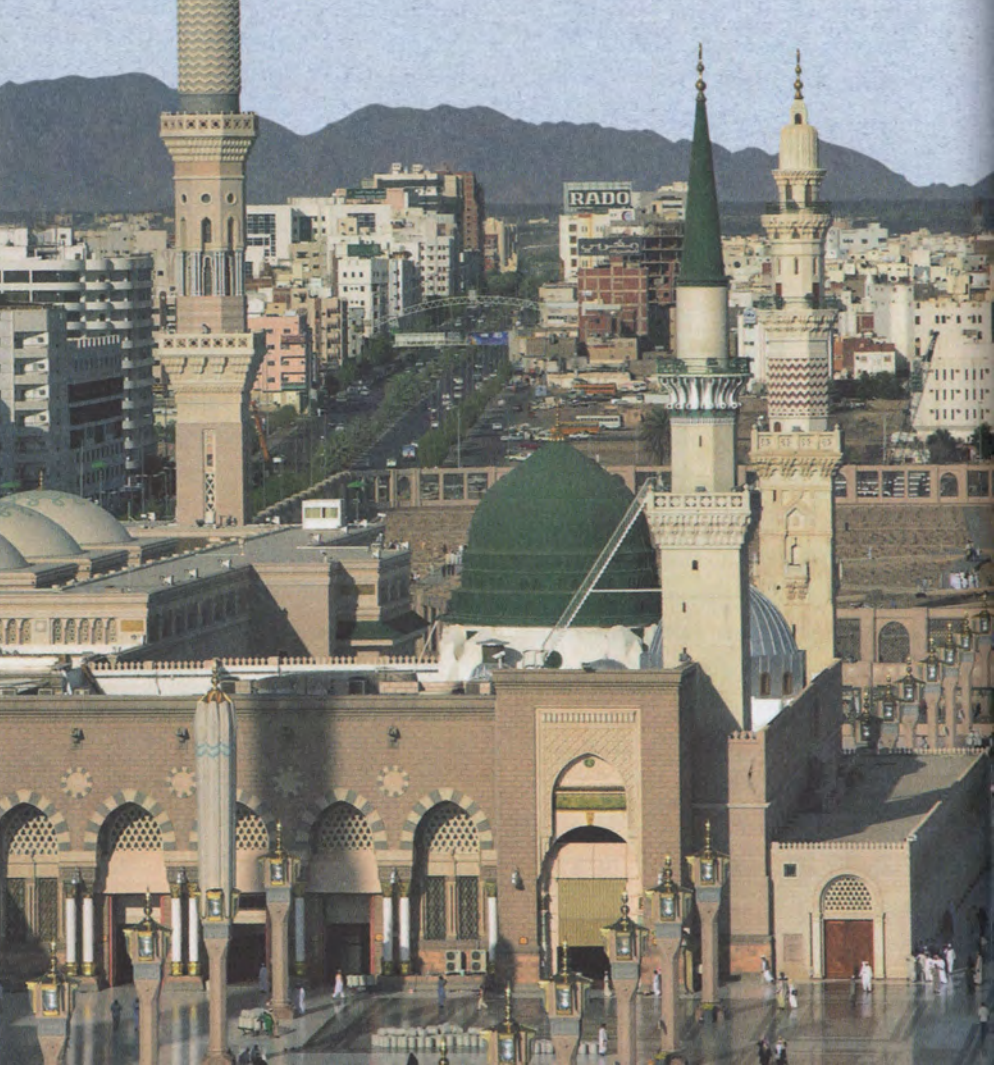
Hava yavaş yavaş kararırken Medine'yi ve özellikle de Mescid-i Nebevî'yi büyülü bir hava sarar. Gündüzün şiddetli sıcağı da akşamın serinliği ile birlikte azalır ve yerini latif bir esinti alır. Buraya ilk kez gelen de burayı daha önce ziyaret etmiş olan da yeni bir ziyaretin ilk bakışında kendilerinden geçmiş bir vaziyette Yeşil Kubbe'ye bakarken dalıp giderler.

Artık içeriye girme vaktidir. Kral Fahd döneminde devasa boyutlarda genişletilen bu mescide kadınlar ve erkekler ayrı ayrı kapılardan girerler. Dışarıda hava ne kadar bunaltıcı da olsa içerisi ferah ve rahat bir yerdir. Soğuk su ile hem serinletilmiş hem de nemlendirilmiş bir

1 Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, 9/185.

hava her bir direğin dibindeki menfezlerden cami içine verilmektedir. Ama o an kimsenin gözü camiye ait detayları görememektedir. Çünkü akıllarda Peygamber Efendimiz(sas) vardır ve ilk gidilecek yer, O'nun(sas) kutlu mescidine ait mekânlardır.

Peygamber mescidi denilen kısım halk arasında "Cennet Bahçesi" olarak bilinir. Burası Peygamber Efendimiz'in(sas) hayattayken mescit olarak kullandığı yerdir. Bizzat kendileri bu konuda, "Minberim ile hücre-yi saâdetimin arası cennet bahçelerinden

bir bahçedir."[2] buyurmuşlardır. Mescid-i Nebevî'nin özellikle namaz vakitlerinde çok kalabalık bir cemaati vardır. Cennet Bahçesi ise hiçbir zaman boş kalmaz. Burada kısacık bir ibadet için bile uzun bir vakit beklemeniz gerekebilir.

MESCİD-İ NEBEVÎ VE İNCELİKLERİ

Asr-ı Saâdet'te Mescid-i Nebevî'nin kıbleye doğru olan sol yanında, boydan boya Efendimiz'in(sas) mübarek eşlerinin kaldığı odacıklar sıralı imiş. İslamiyet'in Medine'ye ait sürecinde bu mescidin ve burada meydana gelen olayların ayrı bir anlamı vardır. Bundan dolayıdır ki burada gerçekleşen birkaç hadise, gelecek nesillere aktarılmak amacıyla o hatıranın cereyan ettiği sütunların üzerlerine not düşülmüştür. Bu yazılar yuvarlak kartuşlar içerisine kaydedilmiştir.

Efendimiz'in(sas) bugünkü türbesi aslında Hz. Âişe'nin(ra) kaldığı odadır. Efendimiz(sas) bu odada vefat ettiği için kabrini buraya tahsis etmişlerdir. Bu odanın mescidin bir içine bir de kıbleye bakan duvarları şebekelerle çevrilidir. Mescidin içine bakan kısmındaki şebekelerle Hücre-yi Saâdet arasında 3 adet sütun bulunmaktadır. Bunlardan kıbleye en yakın ve en başta olanının üzerinde: "هَذِهِ أُسْطُوَانَةُ السَّرِيرِ / Burası yatak - döşek sütunudur," yazmaktadır. Hz. Peygamber(sas) itikâfa çekildiğinde mescitten dışarı çıkmak istemediği için istirahatlerini bu sütunun yanında yaparmış. Sütunun yanındaki perdenin arkası Hz. Âişe'nin(ra) odası olduğu için bazen mübarek başlarını perdenin altından içeriye uzatır ve Hz. Âişe(ra) de bu şekilde Efendimiz'in(sas) mübarek başını yıkarmış. Bazen de el ve ayaklarını uzatırmış. Peygamber Efendimiz(sas) her sene Ramazan ayının son 10 gününde bu direk yanında yaptığı itikâf esnasında Kur'ân-ı Kerîm'i Cebrail(as) ile karşılıklı okurlarmış. O güne kadar nazil olan ayetlerin kontrolü adına yapılan bu okumada önce Peygamber Efendimiz(sas) Cebrail'e(as), ardından da Cebrail(as) Peygamber Efendimiz'e(sas) Kur'ân-ı Kerîm okurmuş. Peygamber Efendimiz'in(sas) vefat ettiği sene, bu

2 Buhârî, *Sahih*, Fadlü's-salât, 5.

mukabele tam iki kez gerçekleştirilmiştir. Peygamberimiz'in(sas) okumasına "arz", Cebrail'in(as) okumasına ise "mukabele" denir. Biz de bu âdete uygun olarak her sene mübarek Ramazan ayı geldiğinde bir araya gelir ve mukabele okuruz.

Kâinatın Efendisi'nin(sas) bu güzel hatırasını saklayan sütunu inceledikten sonra hemen yanındaki هَذِه أُسْطُوَانَةُ الْحَرَسِ yazılı sütuna geçiyoruz. Bu sütunun üzerindeki yazı, nöbetçilerin Peygamber Efendimiz'i(sas) bekledikleri yer anlamına gelir. Daha sonra, "Allah

seni, zarar vermek isteyenlerin şerlerinden koruyacaktır,"[3] ayeti nazil olunca Peygamberimiz(sas) nöbetçilere artık orada beklememeleri gerektiğini söylemiştir. Bu sütunun hemen yanındaki bir diğer sütunda ise هَذِه أُسْطُوَانَةُ الْوُفُودِ yazar. Yani burası da Peygamber Efendimiz'in(sas) gelen elçiler ile görüştüğü, onlarla meşveret ettikleri yerdir. Ayrıca yeni bir ayet nazil olduğunda, Efendimiz(sas) bu sütunun yanına oturur ve gelen ayetleri etrafını saran sahabeye burada aktarırmış. Bu arada bilenlerin özellikle itibar ettikleri ve arkasında

3 Mâide, 5/67.

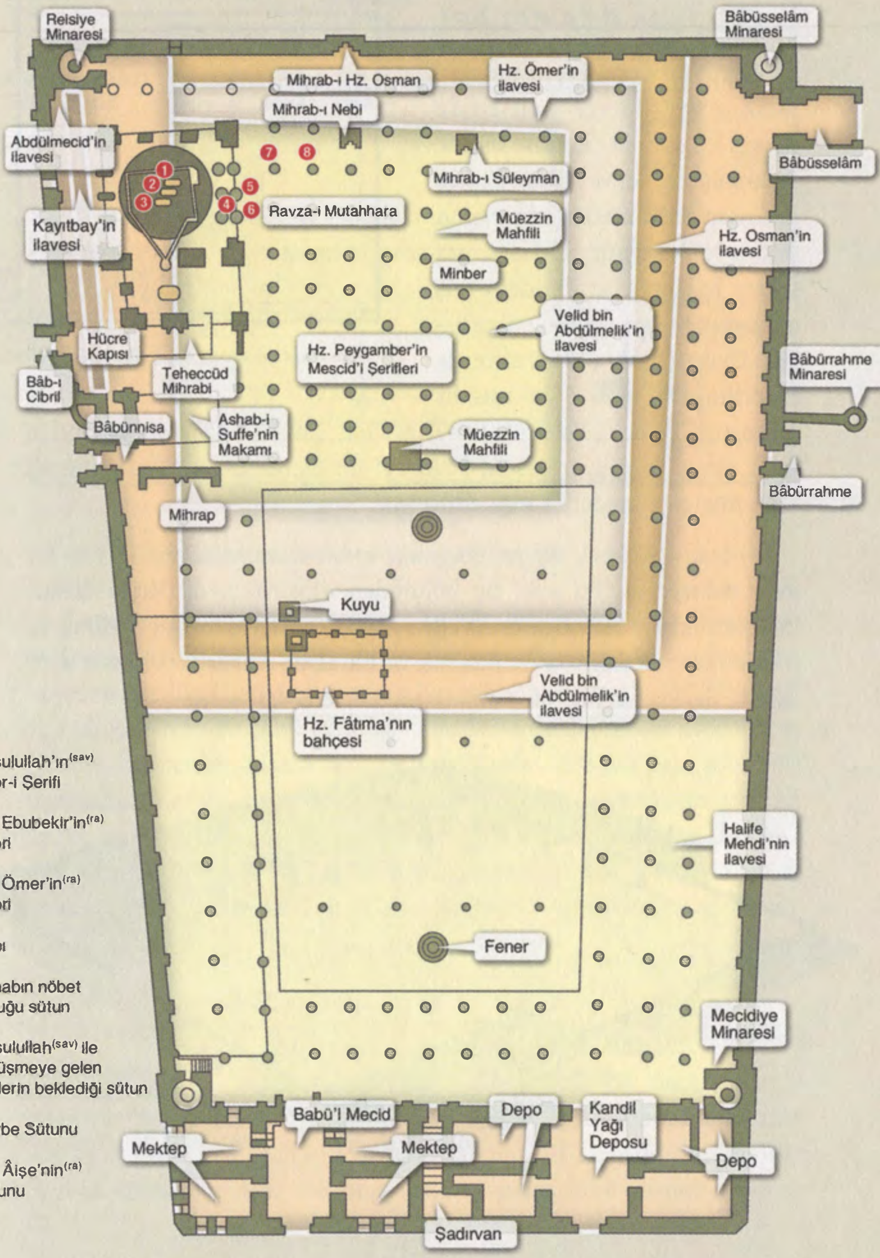

namaz kılabilmek için birbirleri ile yarıştıkları bir sütun daha vardır ki onun da üzerinde de هَذِهِ أُسْطُوَانَةُ عَائِشَةَ yani "Hazret-i Âişe" sütunu yazar. Bu sütunun bu ismi almasının sebebi Hz. Âişe'nin(ra) bu sütun ile ilgili hadisleri rivayet etmiş olmasındandır. Bu direk, Peygamber Efendimiz'in(sas) mescidindeki mübarek mihrapların sol yanındaki direğin hemen arkasında yer alır. Peygamber Efendimiz(sas): "Benim mescidimin içerisinde şu sütun tarafında öyle bir yer vardır ki insanlar o yerin kıymetini bilselerdi orada namaz kılıp dua etmek için kura çekerlerdi."[4] demiştir. Efendimiz(sas) buranın neresi olduğunu söylemediğinden O'nun(sas) vefatı sonrasında sahabe efendilerimiz, "Bu yeri bilse bilse Hz. Âişe bilir," demişler ve Efendimiz'in(sas) diğer eşlerinden kendisini takip etmesini istemişlerdir. Hz. Âişe'nin, namazlarını çoğunlukla bu sütunun arkasında kıldığını gördüklerinden dolayı da zikredilen yerin burası olduğuna kanaat getirmişlerdir.

---

4 Taberânî, *Mucemu'l-Kebîr*, 2/373.

MESCİD-İ NEBEVÎ'NİN PLANI

1. Resulullah'ın(sav) Kabr-i Şerifi
2. Hz. Ebubekir'in(ra) Kabri
3. Hz. Ömer'in(ra) Kabri
4. Kapı
5. Ashabın nöbet tuttuğu sütun
6. Resulullah(sav) ile görüşmeye gelen elçilerin beklediği sütun
7. Tevbe Sütunu
8. Hz. Âişe'nin(ra) sütunu

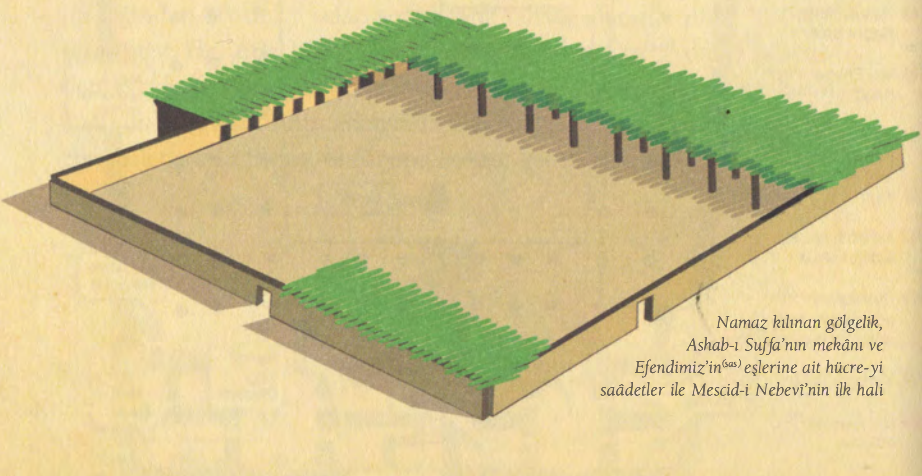
Mescid-i Nebevî ve Gelişim Aşamaları

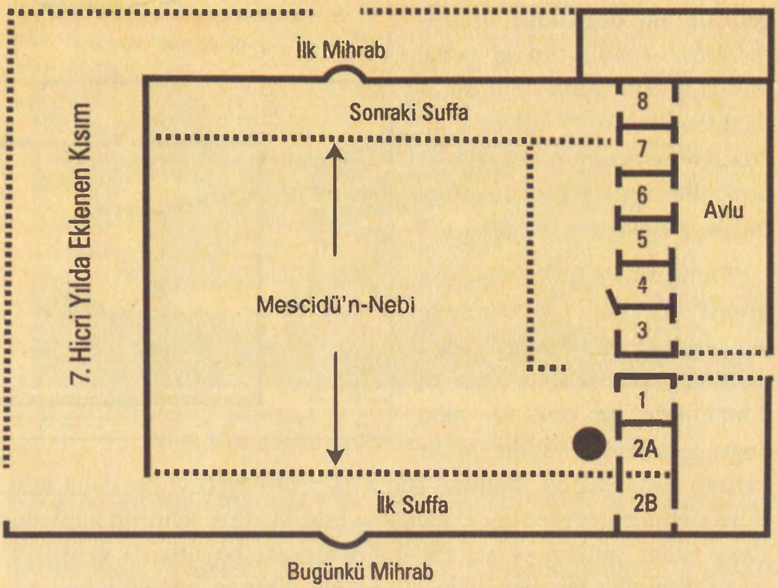
Kıblesi Kudüs-Mescid-i Aksa'ya bakan ilk Mescid-i Nebevî

Peygamber Efendimiz(sas) Medine'ye hicret ettiğinde devesi Kusvâ'yı kendi haline bırakmış ve deve Ebu Eyyûb el-Ensârî(ra) Hazretleri'nin evinin önüne çökmüştür. Daha sonra tekrar kalkarak az ilerideki boş araziye bir kez daha çökmüştür. Devenin ilk çöktüğü yerde Efendimiz(sas) tam 7 ay misafir olmuştur. İkinci çöktüğü araziyi ise Hz. Ebubekir(ra), sahiplerinden satın almış ve oraya Mescid-i Nebevî ile Efendimiz'in(sas) eşlerine ait olan hücre-yi saâdetler inşa edilmiştir.

Mescid-i Nebevî, ilk yapıldığında, etrafı duvarlarla çevrili, boş bir avlu halindeydi. Bu avlu üç bölümden oluşmaktaydı. Kıble duvarı boyunca iki sıra halinde hurma ağacı gövdelerinden sütunlar dikilmiş ve üzerleri hurma dalı ve yaprakları ile örtülmüştü. Burası, Efendimiz'in(sas) sahabe ile cemaat halinde namazlarını eda ettikleri yerdi.

Namaz kılınan gölgelik, Ashab-ı Suffa'nın mekânı ve Efendimiz'in(sas) eşlerine ait hücre-yi saâdetler ile Mescid-i Nebevî'nin ilk hali

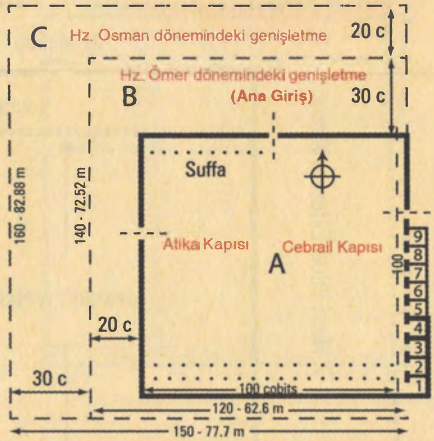
Hicret'in 7. yılında mescidin yenilenmesinden önce ve sonra

Caminin tam arka köşesinde küçük bir gölgelik hazırlanmıştı ki burası da Ashab-ı Suffa'nın kaldıkları gölgelikti. Mescidin arka köşesine de iki küçük oda inşa edilmişti. Bu kısım da Hz. Sevde(ra) ve Hz. Âişe'ye(ra) ait odalardır. Hz. Âişe(ra) bu odalardan bahsederken, "Efendimiz benim odama ziyarete geldiğinde -ki o her gece teheccüt namazını kılardı- namaza duracağı zaman ben uzandığım yerden ayaklarımı kıvırmak zorunda kalırdım," der. Çünkü bu oda, bir kişi uzandığında diğeri namaz kılamayacak kadar dar ve namaz kılan kişi doğrulduğunda başı neredeyse tavana değecek kadar alçak bir yapıdaymış.

Hicret'in 7. yılında mescit artık Müslümanlara dar gelmeye başlar ve Efendimiz'in(sas) emriyle yana doğru birkaç metre daha genişletilir.

Efendimiz(sas) döneminde Mescid-i Nebevî'de en önemli değişiklik kıblenin değişmesi vesilesiyle olur. Müslümanların Mescid-i Aksâ'dan Mescid-i Haram'a doğru yönelmeleri sırasında kıble 180 derece döndüğü için caminin arka duvarı kıble duvarı haline

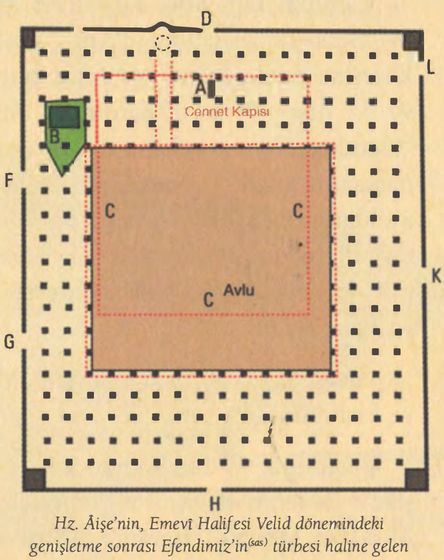
getirilir. Bu değişiklik sırasında Ashab-ı Suffa'nın gölgeliği önden arkaya alınır ama burada Efendimiz'in(sas) eşlerine ait odalara dokunulmaz. Onlar mescidin yeni kıble duvarına bitişik olarak kalır.

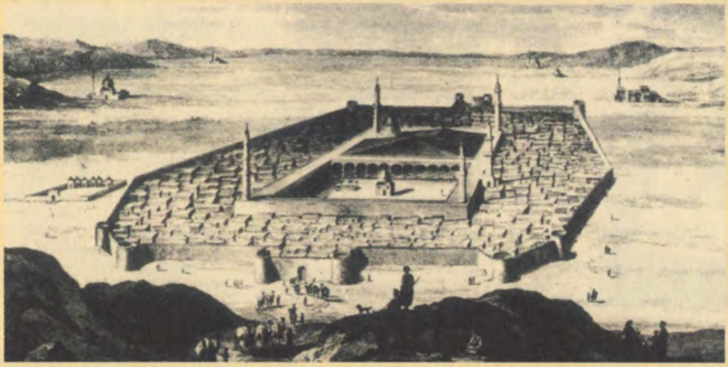
Efendimiz'den(sas) sonra mescit Hz. Ömer döneminde öne, yana ve arkaya doğru biraz daha genişletilir. Hz. Osman döneminde ise öne ve yana doğru genişletme yapılır ve bir mihrap daha eklenir. Bundan sonra Mescid-i Nebevî bir daha kıble istikametinde genişletilmez. Zamanla eski Medine şehrinin kapladığı alana kadar yanlara ve arkaya doğru devasa boyutlarda genişleyecektir. Bununla beraber kıble duvarı Hz. Osman dönemindeki gibi kalacaktır. Bugün yine bu sınır korunmaktadır.

Emevi Halifesi Velid, Mescid-i Nebevî'yi esaslı bir şekilde tamir ettirir ve genişletir. Bu genişletme sırasında Efendimiz'in(sas) eşlerine ait hücre-yi saâdetler yıktırılır. Bu esnada hayatta olan sahabe ve tabiînden bazıları ağlayarak, "Keşke bu hücrelerden birkaçını bıraksaydınız da ileride gelecek insanlar, Kâinatın Efendisi'nin(sas) nasıl bir yerde yaşadığını görselerdi," diyeceklerdir.

Emevîler dönemindeki bu genişletme sırasında, ortadaki

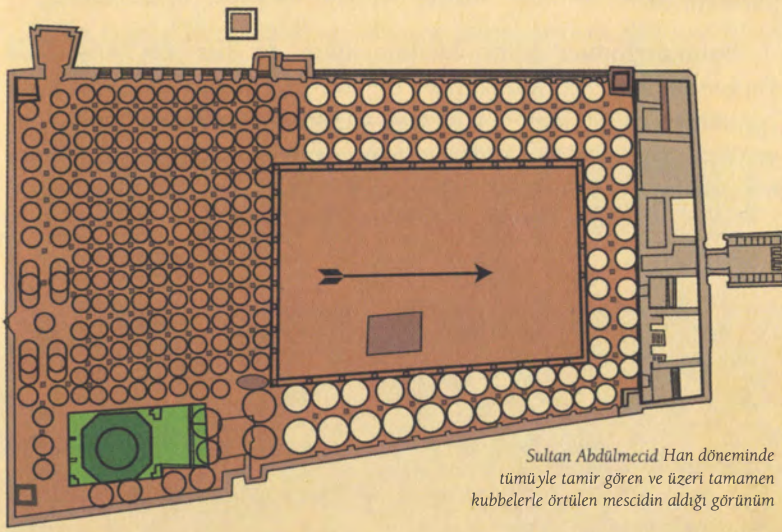

Hz. Âişe'nin, Emevî Halifesi Velid dönemindeki genişletme sonrası Efendimiz'in(sas) türbesi haline gelen odası

Abbasî Halifesi Mehdi'nin genişletmesi sonrası mescidin aldığı görünüm

boş avlunun etrafı mermer sütunlarla taşınan kapalı bölümler haline getirilir. En önde yani sol kısımda kalan Efendimiz'e(sas) ait kısım hâlâ hurma ağacı gövdeleriyle taşınmaktadır. Bu kısımda bulunan dökülmeye yüz tutmuş hurma ağaçlarını kaldırma teklifi yapılır. Sahabeden hayatta olanlar buna karşı çıkar ve, "Efendimiz'in(sas) mescidine dokundurtmayız," derler. Bunun üzerine, her bir hurma ağacının yeri sabit bırakılarak her ağacın olduğu yere aynı kalınlıkta mermer

Sultan Abdülmecid Han döneminde tümüyle tamir gören ve üzeri tamamen kubbelerle örtülen mescidin aldığı görünüm

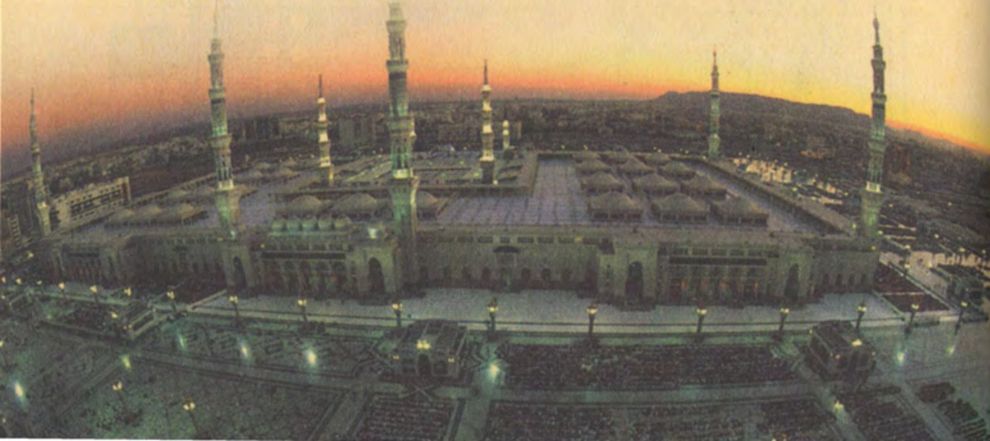
İlk Suud Kralı Abdülaziz'in, avluyu ikiye böldürüp üzerindeki kubbeleri düzeltmesi sonrası mescidin görünümü

sütunlar konulur. Bugün Efendimiz'in(sas) mescidinde görülecek her bir sütunun olduğu yerde aslında zamanında bir hurma ağacının gövdesi bulunmaktaydı. Sahabe bu hurma gövdelerine dayanır ve birbirleriyle hasbihal ederlerdi. Ayrıca Abbasî Halifesi Mehdi'nin de Mescid-i Nebevî'yi arkaya doğru genişlettiği bilinmektedir.

Osmanlılar döneminde Mescid-i Nebevî'nin asıl çekirdek kısmı son halini almıştır. Arkasına birtakım görevli odaları eklenmiş ve Mescid-i Nebevî'nin üzeri tamamen kubbelerle süslenmiştir. Bugün "Cennet Bahçesi" denilen mekânın üzerinde Osmanlı kubbeleri, altlarındaki bin bir gül deseni ile hâlâ durmaktadır. Mescid-i Nebevî'yi son kez ciddi anlamda restore ettiren kişi Sultan Abdülmecid Han'dır. Onun hatırası olarak bugün ilk avluya girilen kapılardan birinin adı Bâb-ı Mecid'dir. Bu kapı bugün bile varlığıyla o hizmetleri yapan Osmanlı sultanını hatırlatmaya devam etmektedir.

İlk Suud Kralı Abdülaziz döneminde Mescid-i Nebevî'ye ikinci bir avlu eklenmiş, 2005 yılında vefat eden Kral Fahd döneminde ise mescit devasa boyutlarda genişletilerek bugünkü görünümünü kazanmıştır.

Bulunduğumuz şehir Medine olur da her bir köşesinde Peygamberimiz Hz. Muhammed'e(sas) ait izler olmaz mı? Büyük bir çoğunluğu ilgisizlikten yok olmaya yüz tutmuş olsa da görmek isteyenler için nice âsâr-ı Muhammedî gidenlere göz kırpmaya devam etmektedir.

HİCAZ DEMİRYOLU'NUN SON HALKASI: MEDİNE TREN İSTASYONU

Bir ecdat yadigârı olan Medine tren istasyonu, Anberiye denilen mevkide bulunuyor. Burası, eski Medine şehrinin giriş mahallidir. Fakat bugün şehir büyüdüğü için şehrin ortalarında kalmaktadır ve Mescid-i Nebevî'ye 1 kilometrelik mesafede bulunmaktadır. Eskiden hacılar trenden burada inerler ve yaya olarak salâvat-ı şerifeler getire getire Efendimiz'in(sas) huzuruna giderlermiş.

Tren istasyonunu dikkatli bir gözle incelediğimizde her bir yanına Peygamber sevgisinin tezahür ettiğini görürüz. Ecdadımız bu istasyonu inşa ederken Medine'ye girmesi gereken tren yolunun raylarını aksi istikamette dolandırıp şehre öbür tarafından sokmuş ve herkesin öncelikle Peygamberimiz'in(sas) yeşil kubbeli türbesini görmesini ve O'na(sas) selam vererek şehre girmesini arzulamıştır. Nitekim *Mukaddes Emanetler* adlı kitapta da yer aldığı gibi I. Dünya Savaşı yıllarında Osmanlı Devleti'nin İstanbul'dan gönderdiği son emanetleri almak için gelen trenin lokomotifinin üzerine bile, "Esselâmu aleyke yâ Resulallah" yazılmıştır.

Ecdadımızın bu tren istasyonundaki rayların üzerlerine bir dönem keçe döşettiklerini ve böylece trenin raylara sürtünmesi ile

Anberiye mevkiinde Hicaz Demiryolu'nun son halkası olan Medine tren istasyonu ve Sultan Hamid'in yaptırdığı Hamidiye Camii

Medine'deki son Mukaddes Emanetleri kurtarma ve İstanbul'a taşıma adına gelen ve alnında "Esselâmu aleyke ya Resulallah" yazan Hicaz tren vagonu

meydana gelecek sesten Peygamber Efendimiz'in(sas) ruhaniyetinin rahatsız olmamasını gaye edindiklerini de biliyoruz.

Medine tren istasyonu bir ucu İstanbul Sirkeci garında, diğer ucu Medine'de olan Hicaz Demiryolu'nun son halkasını temsil eden muhteşem bir eser olarak ayakta durmaktadır.

Tarihler 19. yüzyılın sonu ve Avrupa'nın Osmanlı'yı "Hasta Adam" diyerek teneşire koymaya çalıştığı zamanları göstermektedir... Devletin başına geçen büyük sultan II. Abdülhamid Han, o dönemde büyük devletlerin bile cesaret edemediği bir projeyi kendi imkânlarıyla başarmıştır. Sultanın bu projeden gayesi İstanbul ile bu uzak toprakları daha kuvvetli bağlarla birbirine bağlamak; petrolün bulunması ile bu topraklar üzerinde başlayan İngiliz entrikalarına mani olmak; hac, umre ve surre alayları gibi seyahatleri daha kolay, güvenli ve hızlı bir şekilde gerçekleştirebilmektir. Bu projenin tamamlanması ile birlikte İngilizler çok endişelenmişler fakat ihanet kokan oyunlarla insanları kandırmışlar ve onları para karşılığı bu tren raylarına zarar vermek için kullanmışlardır. Lawrence gibi İngiliz casusları, yoldan sökülerek getirilecek her bir ray demiri için altın paralar vadetmişlerdir. Her şeye rağmen bugün bile, Hicaz Demiryolu projesinin geçtiği Türkiye, Suriye, Ürdün, Lübnan gibi ülkelerde bu orijinal Osmanlı rayları ve tren istasyonları hâlâ kullanılmaktadır.

Gürültüsünden Efendimiz'in(sas) ruhaniyeti rahatsız olmasın diye üzeri keçeyle kaplanan tren rayları

İstasyonun hemen yanında Sultan II. Abdülhamid Han'ın kesme taştan yaptırdığı Hamidiye Camii de tüm güzelliği ile hâlâ ayaktadır.

Ecdat Yadigârı Bir Camide Kılınan İkindi Namazı

Bir defasında, Osmanlı padişahı II. Abdülhamid Han'ın yaptırdığı Hamidiye Mescidi'nin ayakta olduğunu ve hâlâ hizmet vermeye devam ettiğini duyunca arkadaşlarımız çok etkilendiler. Hiç olmazsa bir vakit namazı orada kılalım dediler. O gün öğle namazı sonrasında hava sıcaklığının biraz azalmasıyla birlikte dışarıya çıkıp Anberiye'ye doğru ilerledik. Sokaklar gayet tenha, çünkü insanların bir kısmı mescitte ibadet ederken diğer kısmı ise uykuda. Dükkânlarınsa çoğu kapalı. Buralarda hayat ikindi namazından sonra başlıyor ve gece geç saatlere kadar sürüyor. İnsanlar genelde öğleye kadar istirahat ediyorlar.

Halife mescitleri olarak adlandırılan Hz. Ebubekir, Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali mescitlerini geçerek üst caddeye doğru ilerliyoruz. Anberiye'de Sultan II. Abdülhamid Han'ın yaptırdığı tren istasyonunun yanından karşıya geçerek Hamidiye Camii'nin yanına geliyoruz. Yapı, gayet gösterişli ve kara kesme taşlarla örülerek inşa edilmiş. Bu taşlar bizim Ahlat civarından çıkan Ahlat taşına benziyor.

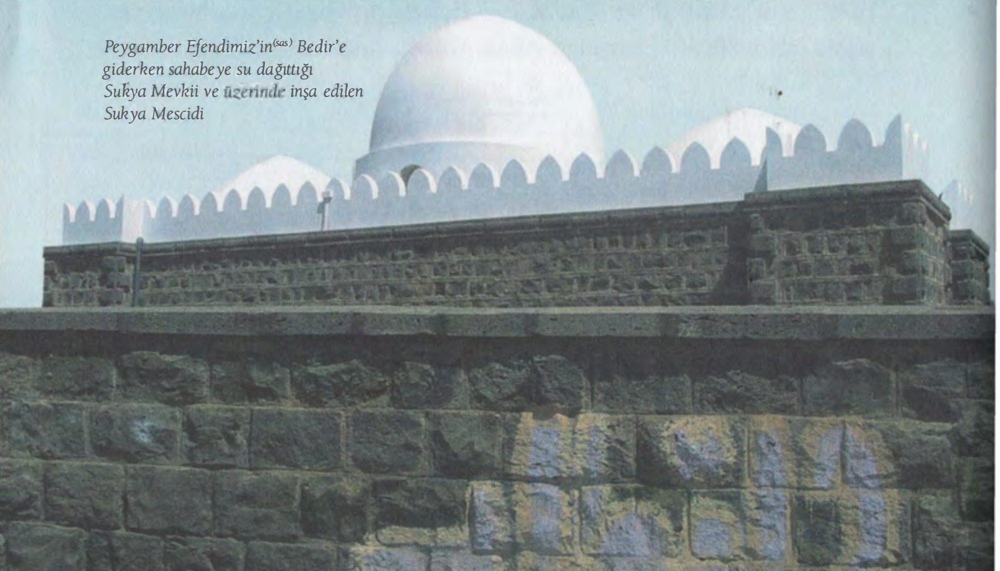
Medine'deki Osmanlı tren istasyonu

Giriş kapısının kavsarasındaki mukarnaslar bana İstanbul camilerini hatırlatıyor. Osmanlı genelde gittiği yerlere inşa ettiği yapılarda oraların yerel mimarilerine de bağlı kalmaya çalışmış. Birçok sahabe camisinde Arap mimarisine has özellikleri devam ettirmiş. Ama bu yapı her şeyiyle tam bir Osmanlı camisi... Burada durarak Osmanlı padişahlarına, ama özellikle de bu camiyi yaptıran Sultan II. Abdülhamid Han'a uzun uzun dua ediyoruz.

SUKYA'DA SU DAĞITAN KUTLU EL

Anberiye'de, tren istasyonunun bahçesinde beyaz kubbeli, çevre duvarları dendanlı şirin bir yapı bulunmaktadır. Adı, Sukya Mescidi. Bu isim su dağıtmaktan geliyor. Peygamber Efendimiz(sas), sahabe ile birlikte Bedir Savaşı'na giderlerken burada bütün sahabeye sadece bir kırbadan su dağıtarak bir mucize göstermişler. Ayrıca yine burada Medine'nin bereketi için dua etmişler. Medine tren istasyonunun ziyarete açık bir zamanına denk gelenler bu Peygamber(sas) hatırasını ziyaret edip içinde bir ziyaret namazı bile kılabilirler.

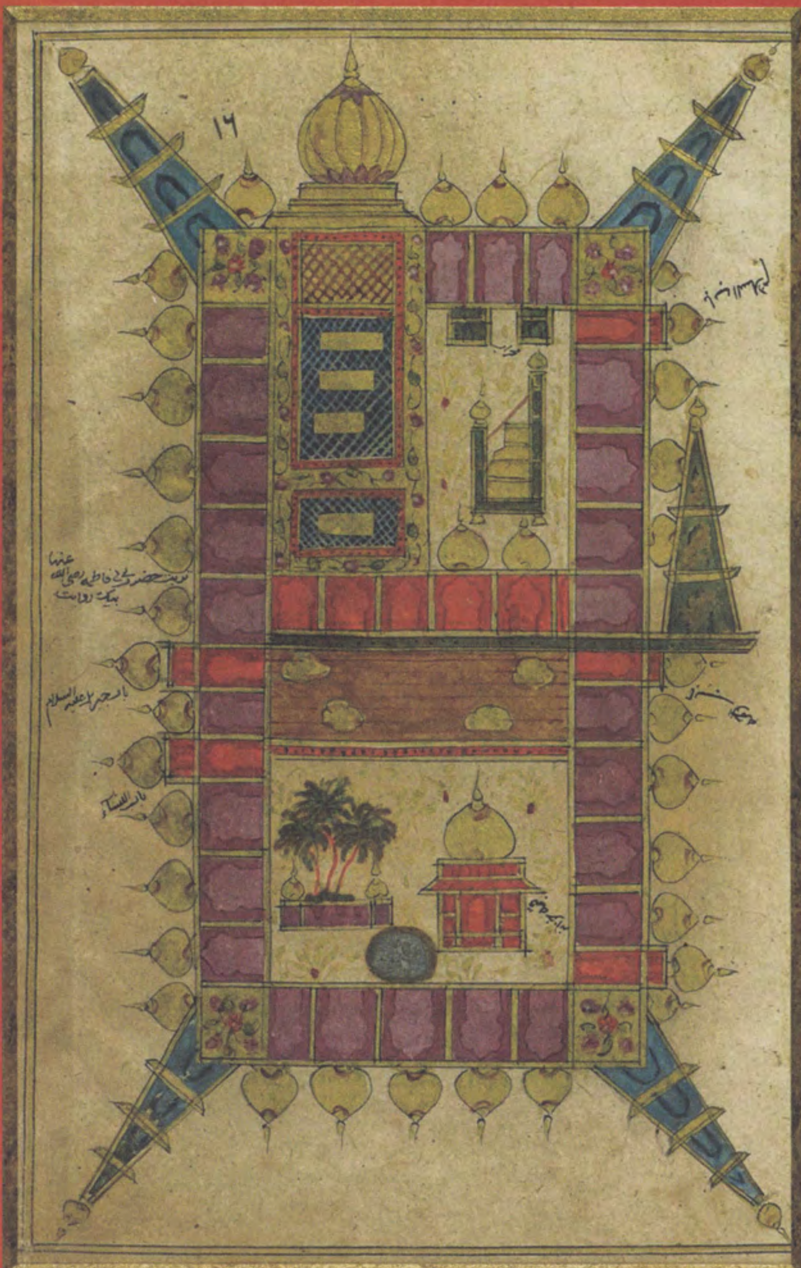
Peygamber Efendimiz'in(sas) Bedir'e giderken sahabeye su dağıttığı Sukya Mevkii ve üzerinde inşa edilen Sukya Mescidi

Peygamber(sas) Ayağının Değdiği Her Yer Vakıf Yapılmış

Medine tren istasyonunun yukarısında çift minareli ve bu özelliğinden dolayı da Minareteyn (iki minareli) diye adlandırılan güzel bir cami görürsünüz. Kısa bir süre öncesine kadar burada yine iki minareli eski bir Osmanlı mescidi bulunuyormuş. Şu an yeni yapılan caminin etrafı ise tam bir mezbelelik. Bir taraf araba otoparkı yapılmış, diğer taraf ise tamirciler tarafından işgal edilmiş. Aynı zamanda her tarafından etrafa sıvı yakıt akıtan pejmürde bir benzinlik de hemen yanı başında bulunuyor. Halbuki bunların yerinde kısa bir süre öncesine kadar muhteşem bir hurmalık varmış ve bu arazinin tümü vakıf malıymış. Zamanında bu vakfın hayvanları o kadar çokmuş ki, buraya gelen giden herkese su yerine süt dağıtırlarmış.

Arazinin Peygamber Efendimiz(sas) ile ilgili kısmına gelince... Üzerinde bulunduğumuz arazi, sahabenin Bedir Savaşı'na gittikleri yolun üzerinde bulunmaktadır. O dönemde Peygamber Efendimiz(sas) sahabeyle birlikte bu arazide konaklamışlar ve buradaki kuyudan da su içmişler. Kuyu hâlâ tüm güzelliğiyle durmaktadır. Kuyunun hemen önünde, ziyaretçilerin bu mübarek suyu rahatlıkla içebilmeleri için iki oluklu bir çeşme, çeşmenin yanında bir de namazgâh var. Bu namazgâhın şirin bir mihrabı da var. Taş duvar içerisinde küçük bir girinti halinde duruyor. Ama çeşme mezbelelik içerisinde, kuyu kapalı ve namazgâh çöplük haline gelmiş. Buranın suyu bir dönemler o kadar meşhurmuş ki bu vakfın yetkilileri tarafından çevre beldelerin âmirlerine, hatta Suriye ve Lübnan'da bulunan Osmanlı valilerine bile gönderilirmiş.

Mescid-i Nebevî'ye ait bir minyatür. Türbe detayında Peygamber Efendimiz[sav], Hz. Ebubekir[ra] ve Hz. Ömer'in[ra] sandukalarının arkasında Hz. Fâtıma'nın[ra] makamını gösteren dördüncü bir sanduka da görülmektedir

EYÜP'TEN MEDİNE'YE PEYGAMBER SEVGİSİ

Minareteyn Mescidi'nden geriye dönerken Bilâl-i Habeşî Mescidi'nin hemen yakınında beyaz, küçük ve Osmanlı yapısına benzeyen bir mescit dikkat çeker. Bu mütevazı yapının adı İdris Sunûsî Mescidi'dir. İdris Sunûsî, Libya'nın eski başkanlarından biridir. Kaddafi İhtilâli sonrasında buraya göç etmiş, buralarda yaşamış, bu mübarek topraklarda vefat etmiş ve bu mescidi de kendisi yaptırmış. İdris Sunûsî ve Libya isimleri bana İstanbul'daki Eyüp semtini çağrıştırıyor. Eyüp Sultan Camii'nde Beşir Ağa'nın kabrinin bulunduğu giriş kısmının sağ tarafında duran ve üzerinde "Libya Kralı Birinci İdris'in armağanıdır" yazan mermer kitabe aklıma geliyor. Peygamber Efendimiz'e(sas) bu kadar düşkün olan bu aile, Efendimiz'in(sas) İstanbul'daki yadigârı olan Eyyûb el-Ensârî adına mermer ve varak yaldızlı bu kitabeyi buraya hediye etmişler. Peygamber beldesindeki mescitlerinden, Peygamber mihmandarının yanındaki hediyelerini hatırlamak aklımıza daha başka şeyler de getiriyordu. Kralın soyadı olan Sunûsî kelimesinin bize hatırlattığı bazı önemli noktalar var.

ÖNCE ANADOLU KURTARILMALI!

Ahmet Sunûsî

Osmanlı Devleti I. Dünya Savaşı'nı kaybetmek üzere... Dünyanın dört bir yanında mücadele vermekte. Tam, teslim manasına gelen anlaşmayı onaylayacakken, İstanbul ve Anadolu tarafından kurtuluş harekâtı başlar. Bu harekâtta Çanakkale'de olduğu gibi sadece Anadolu insanı yer almaz. İmkânı olan nice vefalı dost kurtuluş destanına maddi ve manevi destek verir. Bunlardan biri de Trablusgarp'tan gelen Şeyh Ahmed Sunûsî'dir. Halbuki aynı dönemde kendi ülkesi İtalyanlarla mücadele etmektedir ve bu süreç 1930'lu yıllara kadar sürecektir. Ama o, ülkesindeki mücadeleyi talebesi Ömer Muhtar'a bırakır

Bugün Medine Postanesi olan yerde bir zamanlar Bilâl-i Habeşî Hazretleri'nin evi bulunuyordu

ve, "Asıl mücadele Anadolu'da olmaktadır, öncelikle burası kurtarılmalıdır, çünkü bayrak yeniden buradan kalkacaktır," diyerek Anadolu'ya gelir. Lozan imzalanana kadar da bize elinden gelen her türlü yardımı sağlamaya çalışır. Dev Osmanlı'nın yıkılışının gecikmesinde böyle nice meçhul kahramanın gayretleri de vardır.

Bir küçücük mescit bizleri tarihin sayfalarına götürmüştü. İşte bu mescidin bânisi İdris Sunûsî de böyle güzel bir silsileden geliyordu.

Müezzinlerin Sultanı Hz. Bilâl'in Evi

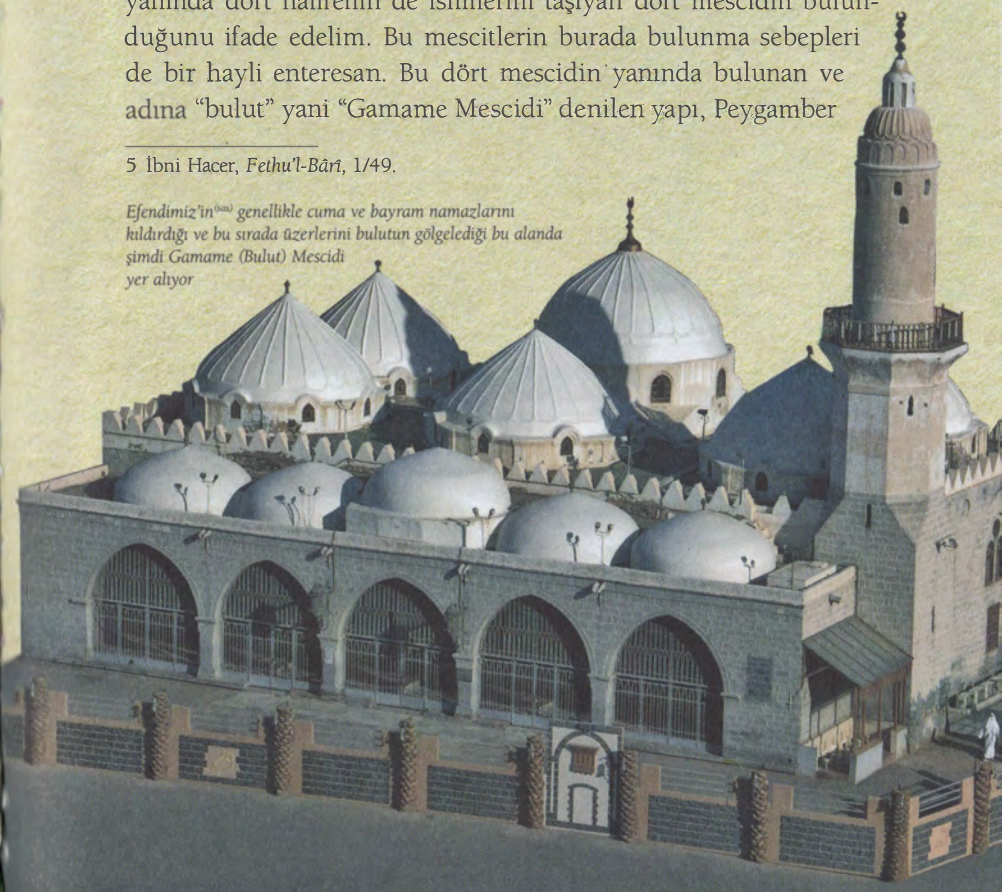
İdris Sunûsî Mescidi, Bilâl-i Habeşî Mescidi'nin hemen yanındadır. Bu mescidin Bilâl-i Habeşî(ra) Hazretleri ile bir ilgisi olup olmadığını sorunca mescidin yeni inşa edildiğini öğrendik. Acaba Medine'de yaşayan Bilâl-i Habeşî(ra) Hazretleri'nden bu mübarek beldede bir iz var mı diye merak ettik. Bilâl-i Habeşî(ra) Hazretleri'nin evinin yerinin bugün bilindiğini arkadaşlarımız söyledi. Müezzinlerin imamı Bilâl-i Habeşî(ra) Hazretleri'nin evi, Mescid-i Nebevî'nin yanında bulunan Hz. Ömer Camii'nin yanında imiş. Fakat sonradan Medine'deki birçok yapı gibi burası da ilgisizlikten payını alarak yıkılmış. Bugün yerinde bir postane binası var. Birlikte oraya kadar gidiyoruz ve o kara tenli güzel insanı yâd ediyoruz. Onun evinin kapısının eşiğine başını koyan Ebu Zer canlanıyor zihinlerimizde. Bir ortamda Bilâl-i Habeşî(ra) Hazretleri görüşünü beyan ettiğinde Ebu Zer, "Hadi oradan karanın oğlu, sen nereden bileceksin!" demiş, Bilâl-i Habeşî(ra) Hazretleri de bu mevzua çok üzülerek Efendimiz'in(sas) huzuruna varmış ve, "Ya Resulallah,

benim kara tenli olmam cennete girmeme engel mi?" diye sormuştu. Peygamber Efendimiz(sas) ise, "Elbette hayır," cevabını vermiş ve sorusunun sebebini sormuştu. O da Peygamber Efendimiz'e(sas), olanları anlatmıştı. Peygamberimiz(sas) bunun üzerine Ebu Zer'i yanına çağırarak, "Sende hâlâ cahiliye döneminin izlerini görüyorum," diyerek ikaz etmişti. Bu ikaz sonrasında buraya gelen Ebu Zer de başını Bilâl-i Habeşî(ra) Hazretleri'nin evinin eşiğine koyarak, "Ey Bilâl, sen o kara ayağını benim başıma basmadıkça ben buradan başımı kaldırmayacağım,"[5] demişti.

DÖRT HALİFE'NİN DÖRT GÜZEL İZİ

Hz. Ömer'in mescidinden bahsetmişken, Mescid-i Nebevî'nin yanında dört halifenin de isimlerini taşıyan dört mescidin bulunduğunu ifade edelim. Bu mescitlerin burada bulunma sebepleri de bir hayli enteresan. Bu dört mescidin yanında bulunan ve adına "bulut" yani "Gamame Mescidi" denilen yapı, Peygamber

5 İbni Hacer, *Fethu'l-Bârî*, 1/49.

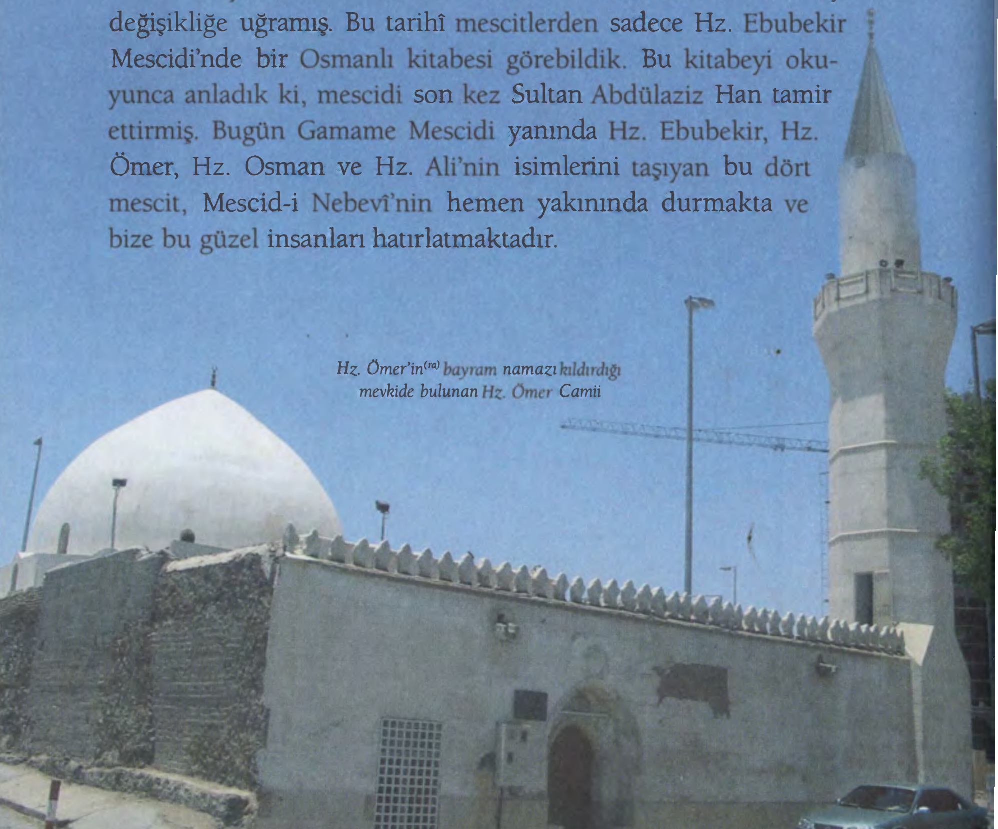
Efendimiz'in(sas) genellikle cuma ve bayram namazlarını kıldırdığı ve bu sırada üzerlerini bulutun gölgelediği bu alanda şimdi Gamame (Bulut) Mescidi yer alıyor

Hz. Ebubekir'in(ra) bayram namazı kıldırdığı mevkiide bulunan Hz. Ebubekir Camii

Efendimiz'in(sas) bayram namazlarını kıldırdığı yermiş. Kendisini devamlı gölgeleyen bulut, Efendimiz(sas) Mescid-i Nebevî'ye girdiğinde bulut burada beklediği için buraya "Bulut Mevkii" ve buraya yapılan mescide de "Bulut Mescidi" demişler.

Peygamber Efendimiz'in(sas) vefatı sonrasında Hz. Ebubekir(ra), bayram namazlarını Peygamber Efendimiz'in(sas) kıldırdığı yerin kırk metre kadar arkasında kıldırmış. Hz. Ömer(ra) biraz ilerisinde, Hz. Osman(ra) tam zıt istikamette bir mevkide, Hz. Ali(ra) de Hz. Ebubekir'in(ra) kıldırdığı yerin arka mevkiinde kıldırmış. Sahabe bu yerleri özenle muhafaza ederek hep bu mübarek kişilerle birlikte anmışlar. Sonrasında da buralara bu büyük sahabeyi hatırlatan mescitler inşa etmişler. Gamame, Hz. Ebubekir ve Hz. Ömer mescitleri günümüzde hâlâ Osmanlı mescidi olma özelliklerini korumaya devam ediyorlar. Hz. Osman ve Hz. Ali mescitleri ise bir hayli değişikliğe uğramış. Bu tarihî mescitlerden sadece Hz. Ebubekir Mescidi'nde bir Osmanlı kitabesi görebildik. Bu kitabeyi okuyunca anladık ki, mescidi son kez Sultan Abdülaziz Han tamir ettirmiş. Bugün Gamame Mescidi yanında Hz. Ebubekir, Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali'nin isimlerini taşıyan bu dört mescit, Mescid-i Nebevî'nin hemen yakınında durmakta ve bize bu güzel insanları hatırlatmaktadır.

Hz. Ömer'in(ra) bayram namazı kıldırdığı mevkide bulunan Hz. Ömer Camii

İHTİLAFIN İTTİFAKA DÖNÜŞTÜĞÜ YER: BENÎ SÂİDE GÖLGELİĞİ

Medine, Mekke şehrinden bazı yönleriyle ayrılıyor. Bir kere Mekke gibi dağlık bir yapıya sahip değil. Dümdüz bir alan üzerine kurulmuş. Mekke'de çorak bir toprak var fakat Medine öyle değil. Havası daha yumuşak olduğu gibi etrafı da daha yeşillik. Hurmaları, üzümü ve inciri ile ünlü. Hurma deyince de tabii aklımıza hemen yeşil hurmalıklar geliyor. Bugün Medine'nin hızlı bir şekilde büyümesi şehir içindeki yeşilliklerini yavaş yavaş kaybetmesine neden oluyor. Hele Mescid-i Nebevî yakınlarında neredeyse hiçbir yerde hurmalık göremiyorsunuz. Her yeri otel binaları işgal etmiş. Gözlerimiz bu önemli mekânda azıcık olsun bir yeşillik ararken Mescid-i Nebevî'nin hemen yakınlarında küçük de olsa bir yeşil alan görebiliyoruz. Araştırdığımızda burasının tarihte önemli bir olaya tanıklık etmiş olan Benî Sâide Sakîfesi yani gölgeliği olduğunu öğreniyoruz. Burası öneminden dolayı betonlaştırılmamış ve koruma altına alınmış.

Benî Sâide denilince aklımıza gelen Efendimiz'in(sas) vefatı sonrasında cereyan eden hadiseler gelir. Kâinatın Efendisi(sas) bu fani hayata veda ettiğinde, mübarek naaşları gasledilirken Hz. Ömer(ra) Medine'nin iki büyük kabilesi Evs ve Hazreç'in bir araya gelip kendilerine yeni bir reis seçmeye çalıştıklarının haberini alır. Büyük bir fitnenin çıkmasına ramak kalmıştır. Hz. Ömer(ra) o büyük ferasetiyle hemen Hz. Ebubekir'i(ra) bulur, onu yanına aldığı gibi Benî Sâide'ye getirir ve oradakilere hitap ederek, "Hz. Muhammed'in hicret arkadaşı ve hasta iken yerine imamete geçirdiği kişi burada iken siz kendinize başka bir lider mi seçiyorsunuz?" der. İşte bu hadise sonrasında tüm sahabe ittifak halinde Hz. Ebubekir Efendimiz'i(ra) halife seçerler. İşte bu tarihî vakanın yaşandığı yer burasıdır.

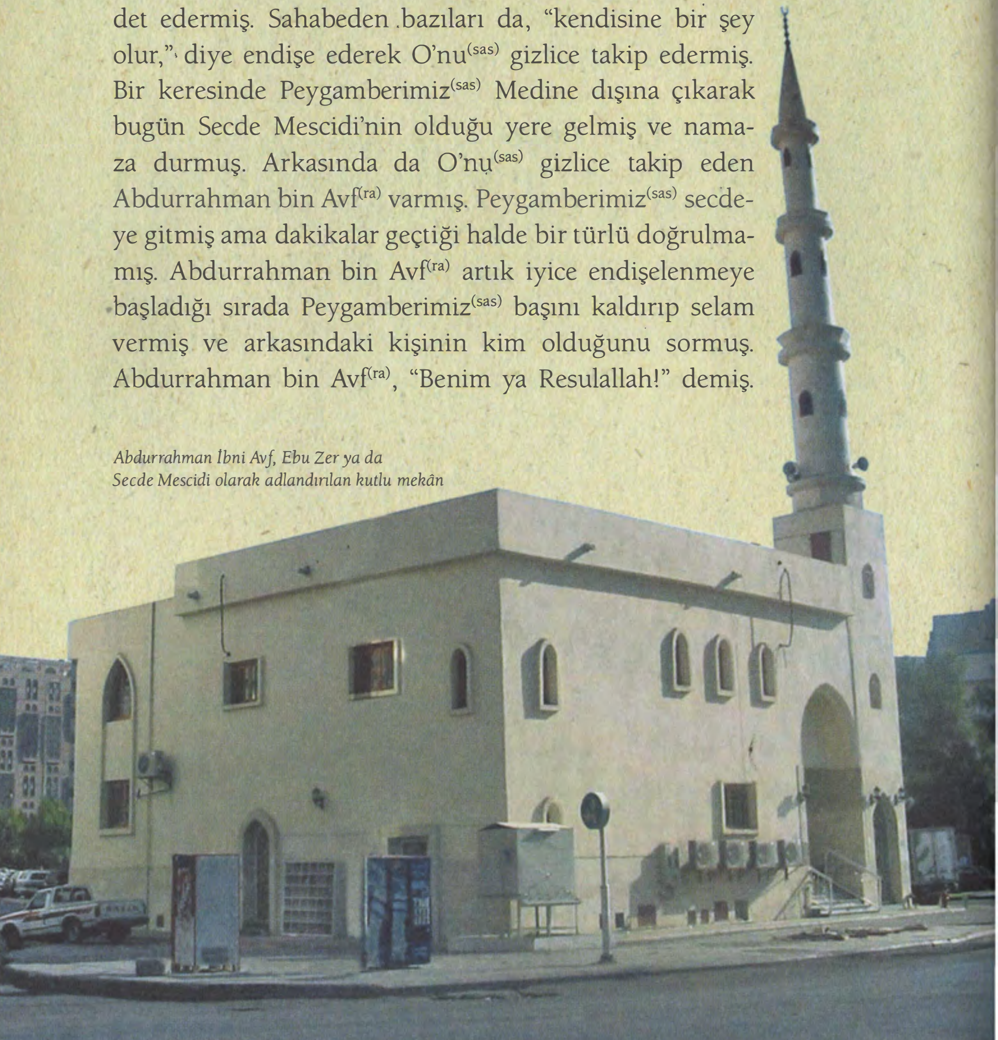

Hz. Ebubekir'in(ra) halife seçildiği Benî Sâide gölgeliği

Peygamber(sas) Secdesine Şahit Mekân

Medine sokakları Hz. Muhammed'e(sas) ait nice iz ile süslü. Önünüze çıkacak herhangi bir mescidin adından yola çıkarak yüzyıllarca önceki bir hatırayı yakalamamanız mümkün değil. İşte onlardan bir tanesi, halk arasında farklı isimlerle anılan bir mescit. Buraya Abdurrahman bin Avf ya da Ebu Zer Gıfarî Mescidi diyenler var. Ama asıl adı: Secde Mescidi. Çünkü Kâinatın Efendisi(sas) burada uzun bir secde yapmış. Peygamber Efendimiz(sas) geceleri zaman zaman evinden dışarıya çıkar ve ıssız yerlere giderek Rabbine ibadet edermiş. Sahabeden bazıları da, "kendisine bir şey olur," diye endişe ederek O'nu(sas) gizlice takip edermiş. Bir keresinde Peygamberimiz(sas) Medine dışına çıkarak bugün Secde Mescidi'nin olduğu yere gelmiş ve namaza durmuş. Arkasında da O'nu(sas) gizlice takip eden Abdurrahman bin Avf(ra) varmış. Peygamberimiz(sas) secdeye gitmiş ama dakikalar geçtiği halde bir türlü doğrulmamış. Abdurrahman bin Avf(ra) artık iyice endişelenmeye başladığı sırada Peygamberimiz(sas) başını kaldırıp selam vermiş ve arkasındaki kişinin kim olduğunu sormuş. Abdurrahman bin Avf(ra), "Benim ya Resulallah!" demiş.

Abdurrahman İbni Avf, Ebu Zer ya da Secde Mescidi olarak adlandırılan kutlu mekân

Peygamberimiz(sas) gayet mütebessim bir haldeymiş. Sahabe bunun sebebini sorunca Peygamberimiz(sas) bu uzun secdesinin sebebini anlatmış ve o secde sırasında kendisine, "Peygamberleri için salâvat getirenlere şefaat edileceği müjdesinin geldiğini," haber vermiş. İşte bu nedenledir ki bu mevki yüzyıllarca secde mevkii olarak kalmış ve sonrasında buraya yaptırılan mescide de bu isim verilmiştir.

Secde Mescidi yeni bir yapıdır. Bugünkü cami binasının birkaç yıl önce yapıldığını, önceden bunun yerinde bir Osmanlı camiinin bulunduğunu öğreniyoruz. Böyle mübarek bir mekânda namaz kılmak, Peygamber Efendimiz(sas) gibi uzun secdeler yapmak ve O'nun(sas) şefaatine nâil olmak için çokça salâvat-ı şerife getirmek gerçekten çok anlamlı...

Bir Ensar Ailesine Konuk Oluyoruz

Peygamber Efendimiz(sas) ve sahabenin Mekke'den Medine'ye hicret etmesinden sonra onlara, "Ensar" denilen Medineli Müslümanların sahip çıktıklarını, en kıymetli eşyalarını onlarla paylaştıklarını ve bu sebeple Ensar misafirperverliğinin meşhur olduğunu biliyoruz. Günümüzde bile Ensar soyundan gelen kişiler Medine'de misafirperverlikleriyle hemen kendilerini belli ederler.

Aklımıza, bir Ensar ailesine misafir olmak geldi. Peki böyle bir aile bulabilecek miydik? Medine'de bizi ağırlayan ev sahiplerimize mevzuyu açtığımızda, şehirde hâlâ Ensar soyundan gelen birtakım ailelerin bulunduğunu, böyle bir aileye ulaşabileceklerini bildirdiler. Nitekim mutlu haber az sonra geldi: O akşam bir Ensar ailesine misafir olacaktık.

O gece yatsı namazı sonrasında arabamıza binerek Kuba taraflarına doğru ilerlemeye başladık. Medine içinde yaprak oynamazken geldiğimiz yer gayet serindi ve rüzgâr tatlı tatlı esiyordu. Buralar

sanki Medine'nin yaylası gibiydi. Gece karanlığında beyaz badanalı bir evin önünde durduk. Evin geniş bahçe kapısı ardına kadar açıktı. Yalnız bu bahçe kapısı bizim Türkiye'de bildiğimiz tarzda bir bahçe kapısı değildi. Bahçenin duvarları üç insan boyu kadar yüksekti ama kapı ardına kadar açıktı. Ev sakinleri de misafirleri ile birlikte bahçede kurulu geniş sedirlerde oturuyorlardı. Bizi görünce kapıya koşuşturdular, "Ehlen ve sehlen" diyerek bizleri başköşeye oturttular. Önce kulpsuz fincanlar içinde kahveler geldi. Kahve bizimkinden biraz farklıydı, buruk bir tadı vardı, yudum yudum içtik. Fakat garip olan şey kahveyi dolduran kişinin başımızdan hiç ayrılmamasıydı. Fincanımızdaki kahve biter bitmez hemen atılıyor ve biz, "Bu kadarı kâfi" diyemeden elinde tuttuğu cezveye benzer şeyden fincana doldurmaya devam ediyordu. Bakıyorum kurtuluş yok, fincanımdaki kahveyi öylece yarım tutmaya çalışıyordum. Biraz daha bekleyen görevli kahveyi bitiremeyeceğimi anlayınca, önümdeki fincanı alıp gitti. Sonra hurmalar geldi. Ama Medine'deki hurmalar aklınıza Türkiye'deki hurmaları getirmemeli. Burada hurma yemek, taze hurma yemek manasına geliyor. Çünkü hurmanın anayurdu burası ve buradaki insanlar için dalından yeni kopartılmış taze bir hurma kadar lezzetli başka bir şey yok. Tabaklarımızda bir tanesi kırmızı diğeri sarı iki çeşit hurma var. Taze hurmanın bir olgunlaşma süresi var. Bu aşamada yarısı gök, yarısı ergin olabiliyor. Artık bu şekilde yarısı tatlı yarısı mayhoş yiyorsunuz. Bazı hurma uzmanları zaten yaş hurmanın da böyle yenmesi gerektiğini söylüyorlar. Çünkü ergin tarafı insanı yakarken, gök tarafı serinletiyor ve böylece birbirlerini dengeliyormuş. Birazdan kayısı ve Medine inciri geliyor, "Gerçekten bu incirler Medine'de mi yetişiyor?" diye soruyoruz. "Evet," cevabını alınca şaşırıyoruz. Çünkü her yer çöl buralarda. Meyve denilince aklımıza Türkiye'deki gibi uçsuz bucaksız meyve bahçeleri geliyor.

Sultan Abdülmecid'in emriyle Medine'ye giden Abdullah Zühdi tarafından yazılan âyet kuşaklarıyla Mescid-i Nebevi'nin kıble duvarı

RAVZA'DAKİ OSMANLI

Sultan Abdülmecid Han

Medine demek Mescid-i Nebevî ve Ravza-yı Mutahhara demektir. İnsanların hayatları hep bu mübarek mescit etrafında geçiyor. İnsanlar mescide her uğradıklarında Rasulullah'ın(sas) huzuruna gidiyor ve selam veriyorlar. Cennet bahçesinde boş bir yer bulanlar, bir köşesine çöküyor ve vakitlerini değerlendirmeye çalışıyorlar. Bizler de Mescid-i Nebevî'ye sıklıkla gidiyoruz ama bu arada çevremizdeki birtakım tarihî güzellikleri de incelemeden yapamıyoruz. Bakarken doyamadığımız şeylerden birisi de mescidin kıble duvarını saran ve Sultan Abdülmecid Han'ın emriyle yapılan duvar tezyinatları.

Peygamber sevgisiyle dolu bir kalbe sahip olan Abdülmecid Han, İstanbul'da bir hat yarışması düzenler. Medine'de yeniden inşa etmiş gibi tamir ettirdiği Peygamber mescidini en güzel hat yazılarıyla donatmak ister. Yarışmayı Abdullah Zühdi kazanır. İstanbul'dan Medine'ye gelen Abdullah Zühdi çalışmalarına başlar ve kısa sürede mescidin tavanını kaplayan kubbelerin tamamını ve kıble duvarını

o muhteşem hatlarla süsler. Ayrıca bu Osmanlı kubbelerinin her bir tarafına binlerce gül çizilir. Çünkü Peygamber Efendimiz'in(sas) remzi güldür. O'nun(sas) mescidini süsleyecek en güzel şey de gül olmalıdır. Yine aynı kubbelerin içi, bugün kapatılmış olan, Peygamber Efendimiz'in(sas) şefaatini talep eden şiirlerle donatılır.

O dönemden kalma duvar süsleri ve uzun ayet kuşakları arasında kırmızı bir şerit halinde yazılmış birtakım isimler görüyoruz.

Eskilerde şöyle bir âdet varmış, insanlar bu mübarek mescidi ziyaret ettiklerinde vukûfiyetleri varsa bir şeyler karalar ve mescidin duvarlarına asarlarmış. Evliya Çelebi *Seyahatname*'sinde bu konudan şöyle bahseder: "Ben hakirin dahi kendi elinden çıkma bir hat, mescidin duvarında asılı durmaktadır."

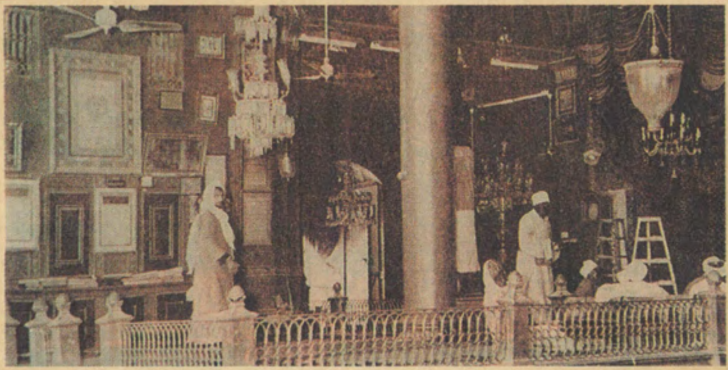
Sultan Abdülmecid Han dönemine ait bu inşaat aşaması, Topkapı Sarayı Hırka-yı Saâdet Dairesi'nde bulunan bir maketi akla getiriyor. Sultan Abdülmecid Han, Mescid-i Nebevî'yi mükemmel bir şekilde tamir ettirmiştir ama diğer Osmanlı padişahları gibi ona da buralara gelmek nasip olmamıştır. Bununla beraber yaptırdığı mescidi görmek için de yanıp tutuşmaktadır. O dönemde fotoğraf makinesi yoktur ki bir fotoğrafı çekilsin ve kendisine gösterilsin. Bunun üzerine Medine'de bir Mescid-i Nebevî maketi hazırlanır ve padişaha sunulur. Sultan Abdülmecid de bu maketi öpe koklaya saklar ve oralara bir nebze yakın olmaya çalışır. Bu maket öyle enteresandır

ki Efendimiz'in(sas) türbesinin kubbesi altından binası çıkarıldığında Efendimiz'in(sas) sandukası görülebilmektedir.

Duvarlardaki yazı kuşaklarını okurken, "Süleyman Mihrabı" denilen Hanefi Mihrabı'nın yanına kadar geldik. Burada Hanefi mezhebinden olanlar namazlarını cemaatle kılarmış. Kanunî Sultan Süleyman tarafından restore ettirildiği için bugün "Süleyman Mihrabı" diye adlandırılıyor. Bu mihrabın sol tarafındaki mihrap ise Efendimiz'in(sas) mihrabıdır. Tarih boyunca birçok kez restore edilmiş ve günümüze son derece müzeyyen bir şekilde ulaşmış durumda. Bu mihrabı

Topkapı Sarayı Mukaddes Emanetler Dairesi'nde bulunan ve Sultan Abdülmecid'in yaptırdığı Mescid-i Nebevî maketi

Aralarında Hz. Ebu Hureyre'nin(ra) de bulunduğu Ashab-ı Suffa'nın yetiştiği mekânın bugünkü görüntüsü

en son restore ettirenlerden biri de Kanunî Sultan Süleyman'dır. Hatta bu restorasyonda Kanunî, Efendimiz'in(sas) mihrabının içini biraz doldurtmuştur. Çünkü normalde burada namaz kılan kişi, Efendimiz'in(sas) namaz kıldırdığı yere basmakta ve alnını da aynı yere koymaktadır. Fakat bu değişiklikten sonra namaz kılan kişinin alnı, Efendimiz'in(sas) ayağını koyduğu yere gelecektir.

Cebrail'in(as) Dıhyetü'l-Kelbî suretinde mescide geldiğinde kullandığı kapı

Bu konularda ecdadımızın ortaya koyduğu incelikler bizi hayran bırakıyor. Kubbelere, duvarlara baka baka Ashab-ı Suffa'nın olduğu mekâna kadar geliyoruz. Burası Peygamber Efendimiz'in(sas) türbesinin hemen arkasında bulunan bir sekiden ibaret. Zamanında küçük bir hurma gölgeliği olan bu yerde, içlerinde Ebu Hureyre'nin de bulunduğu nice sahabe yetişmiş.

Ashâb-ı Suffa'nın hemen solunda Mescid-i Nebevî'nin iki önemli kapısı bulunuyor: Cebrail ve Nisâ kapıları. Bu gösterişli kapıların her birinin kapı tokmağında Ömer Abdülmecid bin Mahmud yazıyor. "Kim bu Ömer Abdülmecid?" diye düşünüp, tamamen gümüşle kaplanan

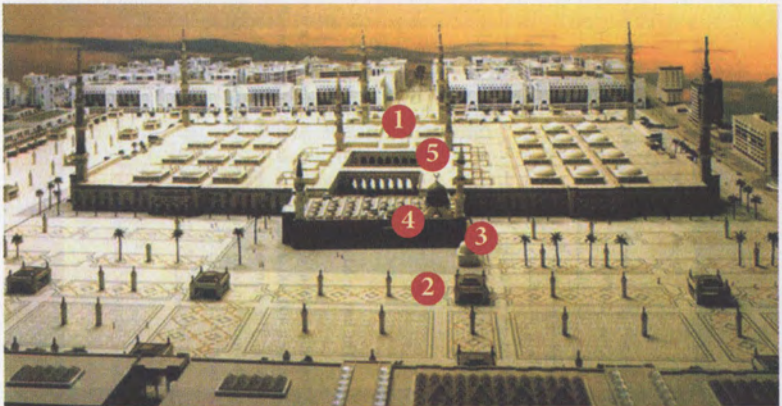
kapının üzerindeki yazıları okuyunca bir Osmanlı yadigârı ile daha karşı karşıya olduğumu fark ettim. Kapıyı yaptıran kişi Sultan Abdülmecid Han imiş. Padişahın ilk adının Ömer olduğunu oradaki yazıdan öğreniyoruz. Bu kapılar hem çok harika bir şekilde süslenmiş, hem de üzerine çok güzel yazılar yazılmış. Kapının bir kanadında, " يَا مُفَتِّحَ الأَبْوَابِ / Ey kapılar açan Rabbim" yazıyor, diğer kanatta ise, " اِفْتَحْ لَنَا خَيْرَ الْبَابِ / Bize en hayırlı kapıyı aç" ibaresi yer alıyor.

Mescid-i Nebevî Çevresinde Sahabe Hatıraları

Mescid-i Nebevî, dikkatle incelendiğinde hem Peygamber Efendimiz'e(sas) hem de sahabeye ait nice hatırayı bağrında sakladığı görülür. Hatta türbe-yi saâdet üzerindeki yeşil kubbe bile bize neler neler anlatıyor.

Öncelikle Peygamber Efendimiz'in(sas) mübarek türbelerinin üzerindeki yeşil kubbe üzerinde duralım. Aslında burası Hz. Âişe'nin(ra)

1- Ebu Talha(ra)'ın, içinde Ha adlı kuyunun da bulunduğu hurmalık
2- Ebu Eyyûb el-Ensarî'nin evi
3- Şeyhülislam Arif Hikmet Paşa'nın yaptırdığı kütüphane
4- Bilâl-i Habeşî Hazretleri'nin ilk ezan okuduğu yer
5- Daha önce Hz. Âişe'nin odası olan Efendimiz'in(sas) türbeleri

odası idi. Bu mübarek mekânın üzerine kubbeyi ilk kez Memlük Sultanı Kayıtbay yaptırmıştır. Ravza-yı Mutahhara'nın altın şebekelerini de yaptıran bu zatın bu kutsal mekânlarda bir hayli yatırımı vardır. Yeşil Kubbe'yi son kez restore ettiren kişi de Sultan II. Mahmud'dur. İstanbul'dan projeyi yönetecek yetkililer gelir ama kubbe inşaatında kararsızdırlar. Onları tereddüde sevk eden şey, Efendimiz'in(sas) mübarek huzurlarında, nasıl bir edep takınmaları gerektiği hususudur. Sonunda bir karar alınır ve kubbe inşaatında bulunurken hiç dünya kelâmı konuşmazlar. Yani biri diğerinden tuğla isterken, "Bismillah" diyecektir, öbürü berikinden çekiç isterken "Lâilaheillallah" diyecektir. İşte bu harikulade güzel kubbe, ecdadımızın bu hassas anlayışıyla inşa edilmiştir.

Burada dikkatimizi en çok çeken noktalardan biri de Ebu Eyyûb el-Ensârî'nin evi oldu. Bugün yerinde yeller esiyor ama en azından yerini biliyoruz. Yeşil Kubbe'nin 15 metre kadar ön tarafı. Eski fotoğraflarda, yanındaki Şeyhülislam Ârif Hikmet Efendi'nin yaptırdığı kütüphane ile birlikte görülebiliyor. Cebrail'in(as) Peygamber

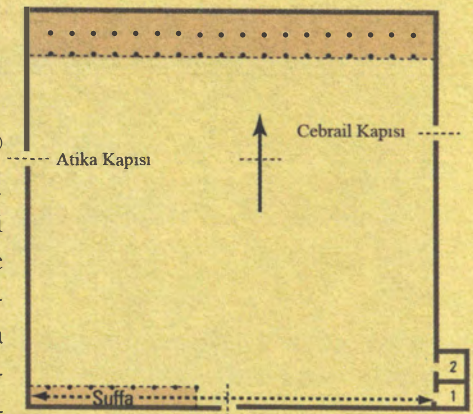
Efendimiz'e(sas) vahiy getirdiği Cibril Kapısı'nı ve Bilâl-i Habeşî(ra) Hazretleri'nin ezan okumak için çıktığı damın köşesini de inceliyoruz.

İşte Bâbüsselâm'ın yanındaki Ebubekir Kapısı... Peygamber Efendimiz(sas) döneminde burası Hz. Ebubekir'in(ra) evi imiş ve Efendimiz'in(sas) emriyle onun evinin kapıları mescidin içine açık olarak bırakılmış. Ömer Kapısı'nın olduğu yer Hz. Ömer'in(ra) evinin olduğu mevki.

Bir de Ebu Talha'nın infak ettiği bir hurma bahçesi var. Orası da bugün Mescid-i Nebevî'nin içinde kalmış. Bi'r-i Ha, yani Ha Kuyusu da denilen ve suyu bol ve lezzetli olan kuyu da bu bahçenin içindeymiş. Kur'ân-ı Kerîm'in, "Sevdiğiniz şeylerden Allah yolunda harcamadıkça fazilet mertebesine ulaşamazsınız."[6] ayetinin nazil olması üzerine Ebu Talha bunu duyar ve benim en çok sevdiğim şey bu hurma bahçem ve içindeki bu kuyudur der. Ardından da Peygamber Efendimiz'e(sas) gelerek bu bahçeyi Allah yolunda infak etmek istediğini söyler. İşte başkaları için yaşama ve Allah rızasını her şeyin önüne koymanın timsali olan bu hurmalık, mevcut mescidin kıblesinin ters istikametinde, altı kubbeli orta girişin olduğu yere denk gelir. Hatta Ebu Talha'nın Ha Kuyusu da 21 no'lu kapının iç tarafında muhafaza edilmeye devam etmektedir. Kral Fahd döneminde Mescid-i Nebevî devasa boyutlarda genişletilirken Ebu Talha'nın kuyusu genişletilen mescidin içinde kalıyordu ve ortadan kaldırılması düşünülüyordu. O günlerde caminin inşaatını yöneten Türkiye'den mimarlarımız bu sahabe emanetini yok etmeye razı olmadılar. Cami zemininin altında muhafaza altına aldılar. Üzerine de üç tane daire şeklinde mermer kapak örttüler ki yeri belli olsun. Bugün bu yan yana üç yuvarlak mermer kapak, 21 no'lu kapının iç sol kısmında, halıların arasında durmaya devam etmektedir.

6 Âl-i İmrân, 3/92.

EFENDİMİZ'İN(SAS) KABR-İ ŞERİFLERİ VE İNCELİKLERİ

İleride Hz. Muhammed(sas), Hz. Ebubekir(ra) ve Hz. Ömer'in(ra) şereflendirecekleri kutlu mekânın Hz. Âişe'nin(ra) odası olduğu zaman

Peygamber Efendimiz'in(sas) türbesi aslında en başta Hz. Âişe'nin(ra) odası idi. Mescid-i Nebevî ilk inşa edildiğinde kıblesi Mescid-i Aksâ'ya bakıyordu. Mescidin en arkasına da yan yana iki oda inşa edilmişti. Bunlardan arka duvara bitişik olanı Hz. Âişe'ye(ra), yanındaki ise Hz. Sevde'ye(ra) aitti. Kıblenin Kâbe'ye döndürülmesi sonrasında Mescid-i Nebevî'nin de kıblesi 180 derece döndürülmüş ve böylece Hz. Âişe'nin(ra) odası, mescidin kıble duvarına bitişik hale gelmişti. Yani şu durumda Mescid-i Nebevî'ye girildiğinde kıbleye karşı mihraba durulduğunda ilk safın en solunda kalan oda Hz. Âişe'nin(ra) odası olmuştu.

Efendimiz(sas) vefat ettiklerinde Hz. Âişe'nin(ra) odasının bir köşesine defnedilmişti. Hz. Âişe(ra) aynı odanın bir diğer köşesinde yaşamaya devam etti. İki sene sonra bu kez Hz. Âişe'nin(ra) babası, halife Hz. Ebubekir(ra) vefat etti ve Efendimiz'in(sas) yanına defnedildi. Ancak bu defin Kâinatın Efendisi'nin(sas) kabrinin tam yanına değil de ayak ucuna doğru olmuştur.

Aradan on yıl geçer. Bu süre zarfında Hz. Âişe(ra) bu odanın bir diğer köşesinde yaşamaya devam eder. Ne de olsa kabirlerin sahiplerinden birisi mübarek eşleri, diğeri de babasıdır. Bir gün Hz. Ömer(ra) mescitte suikasta uğramış ve vefatı öncesi oğlu İbn-i Ömer'e, "Koş Âişe'ye sor, kendisi için ayırdığı yeri bana verir mi?" diye ricada bulunmuştur. Hz. Âişe(ra) annemiz bu isteği geri çevirmemiş ve büyük bir fedakârlıkla, odada kalan ve kendisi için ayırdığı

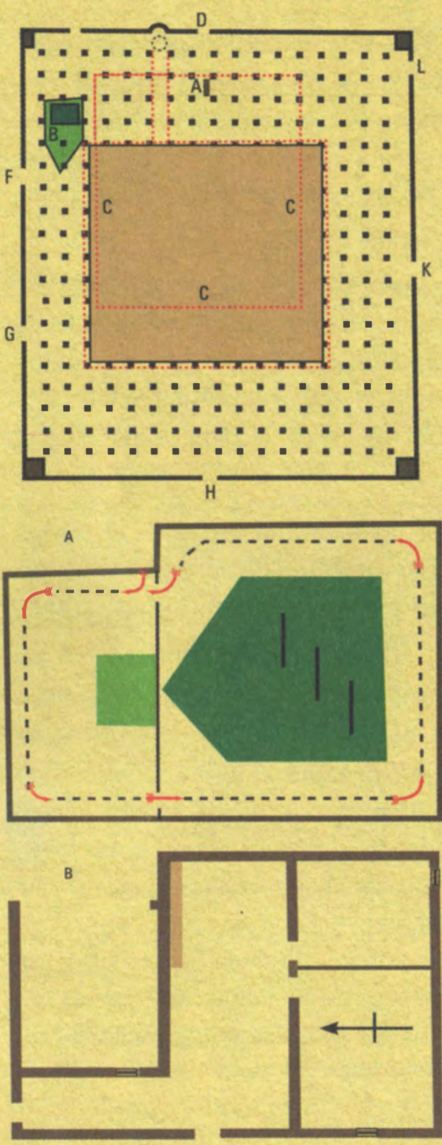
son kabir yerini Hz. Ömer'e(ra) vermiştir. Rivayetlere göre Hz. Âişe(ra) bu odanın en son kısmında yaşamaya devam etmiştir ancak artık eşinin ve babasının yanına mahremi olan bir kişi defnedilmiştir. Bundan dolayı bu tarihten sonra kabirlerle bulunduğu yerin arasına bir sütre (perde) gerdirmiş ve bu örtünün diğer tarafında yaşamaya devam etmiştir.

Osmanlılar tarafından hazırlanan Mescid-i Nebevî minyatürlerine baktığımızda Efendimiz'in(sas) türbelerinin içindeki üç sandukanın sıralanış şekilleri bize sahabenin, Kâinatın Efendisi'ne(sas) olan saygılarını açıkça göstermektedir. Çünkü Hz. Ebubekir(ra), Efendimiz'in(sas) ayak ucuna defnedildiği gibi Hz. Ömer(r.a) de, Hz. Ebubekir'in(ra) ayak ucuna defnedilmiştir.

Merhum Necip Fazıl hac hatıralarının Medine kısmında, Efendimiz'in(sas) türbesini ziyaret ederken, "Efendimiz'in mübarek huzurlarından geçiyoruz. Ateşler içerisinde yanıyorum. Çünkü Efendimiz mübarek yüzlerini çevirmiş bizlere bakıyor," diyor.

Emevîlerin mümtaz halifesi Ömer bin Abdülaziz(ra) Hazretleri de Efendimiz'in(sas) türbesinde önemli bir değişiklik yaptırmıştır. İnsanlar Mescid-i Nebevî'ye girip namazlarını kıbleye yönelerek kılmaktadırlar. Fakat Efendimiz'in(sas) mübarek türbesi de mescidin en önünde sol kısımda durmaktadır. Bu durumda cemaatin bir kısmı karşılarına Efendimiz'in(sas) türbelerini alarak namaza duracaklardır. Halife şunları düşünür; türbenin şekliyle Kâbe'nin şekli aynıdır. Yani her ikisi de dört kenarlı ve dört köşelidir. Burada namaz kılanların kalplerine bir şey gelmesin düşüncesiyle Efendimiz'in(sas) türbesinin Ashab-ı Suffa'ya bakan arka kısımları yıktırılarak üçgen haline getirilir.

Miladi 1100 tarihlerinde Büyük Selçuklu Devleti yıkılmıştır. Abbasî Devleti de artık yoktur. Fatımî, Anadolu Selçuklu gibi devletler de kendi coğrafyalarında hâkimdirler. Mukaddes toprakları himaye eden ve tüm İslam âlemini kucaklayan bir hâmî devlet

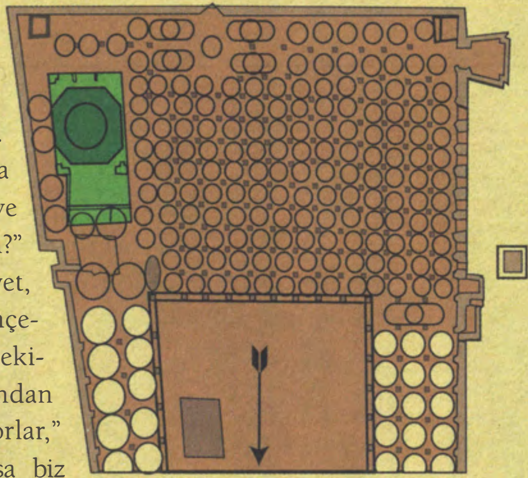
Efendimiz'in(sas) Hücre-yi Saâdetleri'nin arka duvarı olması ve o yöne doğru namaz kılanların kalbine bir şey gelmemesi amacıyla Ömer bin Abdülaziz tarafından üçgen şekline getirilmiştir

dünya üzerinde yaşamaktadır. Ortadoğu'da ise birtakım küçük devletçikler vardır. Bunlardan en gayretlisi de Nureddin Zengi'nin başında bulunduğu Zengi Atabeyliği'dir. Haçlı Seferleri başlamıştır ve Haçlılar Kudüs'ü işgal etmişlerdir. İşte bu sıkıntılı günlerde bir gece Nureddin Zengi bir rüya görür. Rüyasında Efendimiz(sas) kendisine iki kişi göstererek, "Nureddin! Bu iki kişi bana zarar veriyor," der.

Nureddin Zengi sabaha kadar defalarca gördüğü rüyanın da etkisi ile adamlarını toplar ve başkent Şam'dan Medine'ye kadar gider. Medine'ye münadîlere duyurular yaptırır: "Zengi Atabeyi Nureddin Medine'dedir ve tüm Medine halkına hediye dağıtmak istemektedir. Herkesi çadırına beklemektedir."

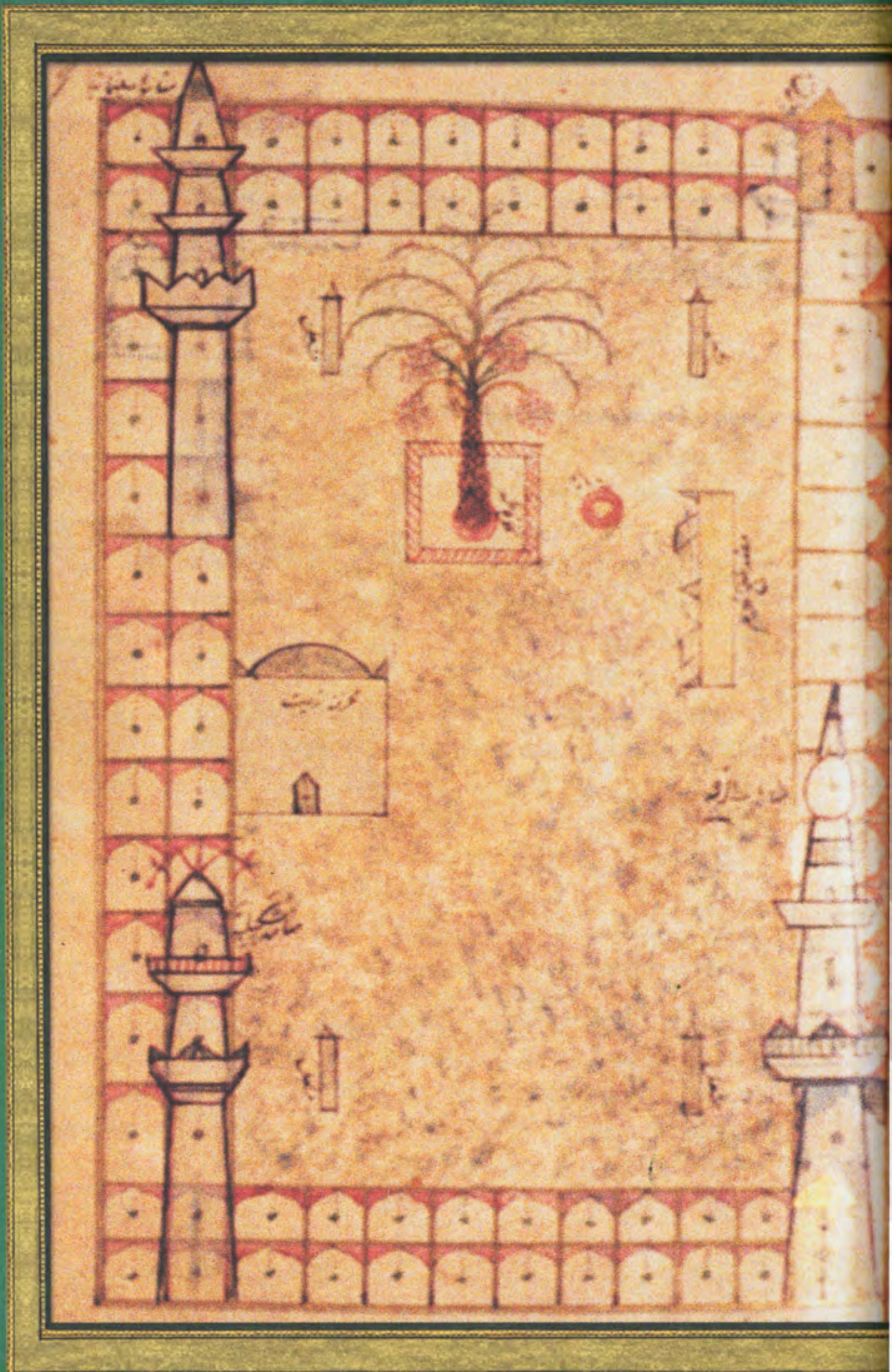
Herkes birer ikişer gelir. Nureddin Zengi,

her gelenin simasında Efendimiz'in(sas) rüyasında gösterdiği iki kişiyi arar. Ama bulamaz. Dağıtım işi bittikten sonra Nureddin Zengi, "Hediye almayan kimse kaldı mı?" diye sorar. Adamları, "Evet, Mescid-i Nebevî'nin bahçesine çadır kurup itikâfa çekilen iki kişi kaldı. Bundan dolayı dışarıya çıkamıyorlar," derler. "Onlar çıkamıyorsa biz onların yanına gidelim," diyen Nureddin Zengi kalkar ve bu çadıra kadar gelir. Çadıra girip bir de bakar ki, Efendimiz'in(sas) rüyada gösterdiği iki kişi içeridedir. Çadırın altına bir hasır konmuştur. Nureddin Zengi hasırın kaldırılmasını emreder. Bir de ne görsünler, hasırın altından yerin altına doğru uzanan bir tünel gözükmektedir. Meğer bu iki kişi Müslüman değilmiş ve niyetleri Efendimiz'in(sas) mübarek naaşını çalmakmış. Türbeye doğru bir hayli de ilerlemişler. Nureddin Zengi bu hadise üzerine Efendimiz'in(sas) mübarek türbelerinin etrafını altı metre derinlikte kazdırarak içerisine kurşundan duvarlar döktürmüştür.

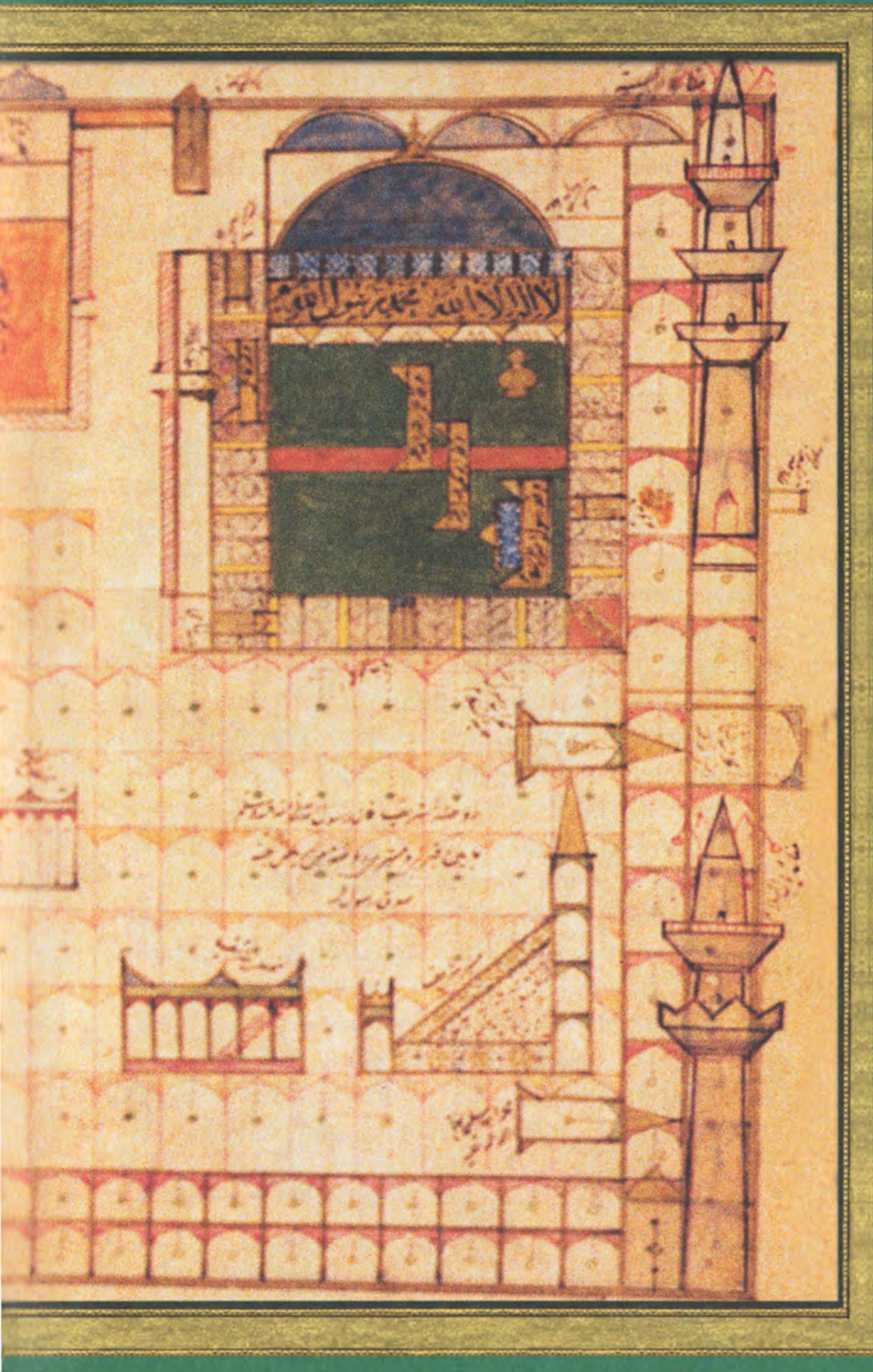

Osmanlılar döneminde Peygamber Efendimiz'in(sas) türbelerinin sekizgen haline getirilmiş hali

Osmanlıların Efendimiz'in(sas) türbesine ait önemli bir tamiratı da türbenin bizzat beden duvarları ile ilgilidir. Bugün İstanbul ya da Anadolu'da gezerken ecdat yadigârı türbeler ve kümbetlerde hep bir detay dikkatimizi çeker. Bunların neredeyse tamamı sekizgen planda yapılmıştır. Eyüp Sultan Hazretleri, Sokullu Mehmed Paşa, Sultan Süleyman, Hürrem Sultan ve nice Selçuklu kümbetine kadar birçok türbe ve kümbet bu şekilde tasarlanmıştır. "Bu tasarımın altında yatan incelik nedir?" diye düşündüğümüzde bu formun bir duanın mimariye yansımasından başka bir şey olmadığını görürüz.

Topkapı Sarayı'ndan bu nadide minyatürde Hz. Ebubekir'in[ra] Efendimiz'in[sav] ayak uçlarına, Hz. Ömer'in[ra] de Hz. Ebubekir'in[ra] ayak uçlarına defnedildiğini açıkça görmekteyiz.

لا اله الا الله محمد رسول الله

Dedelerimiz ve ninelerimizin boncuk boncuk gözyaşları eşliğinde yaptığı bir dua vardır: "Ya Rabbi! Bir gün hepimiz ölecek ve kabre gireceğiz. Bizler kabre girdiğimizde cennetin bütün kapılarını kabrimize aç ki istediğimiz kapıdan cennetlere koşa koşa girelim." Bizim inancımıza göre cennetin 8 kapısı vardır. Bundan dolayı türbe ve kümbetlerimiz genelde sekizgen formda inşa edilmiştir.

İşte Osmanlılar da bu düşünceden hareketle Efendimiz'in(sas) türbesini sekizgen formda restore etmişlerdir.

Ecdadımız, Efendimiz'in(sas) şahsında O'na(sas) ait her şeye o kadar saygılıdır ki türbenin inşası sırasında mübarek duvarlarından dökülen bir toz yığınını dahi zayi etmemiş ve hemen bir cam şişe içine toplayarak, mukaddes bir emanet kabul ederek İstanbul'a getirmiş ve Hırka-yı Saâdet Dairesi'nde muhafaza altına almıştır. Bunlar bugün Topkapı Sarayı'nda Has Oda'da "Gubâr-ı Şerif" adıyla saklanmaya devam etmektedir. Yine aynı yerde, Peygamberimiz'in(sas) sandukalarını örten "Kisve-yi Saâdet" denilen örtüler de saklanmaktadır. Bu emanetlerin arasında bir de su kesesi bulunmaktadır. Bütün bunların hikmeti, Sultan Abdülmecid dönemindeki ilginç bir olaya dayanmaktadır. Osmanlı Padişahı Sultan Abdülmecid Han döneminde Mescid-i Nebevî tepeden tırnağa tamir edilirken Efendimiz'in(sas) türbesi de yeniden elden geçirilir. Bu tamirat sırasında Efendimiz'in(sas) türbesinin zemininden bir mübarek su çıkar. O kadar latif ve tatlıdır ki tüm Medine suyun başına toplanır. Herkes bundan nasiplenmek ister. Bu şekilde dört gün geçer. Huzur-ı Resulullah'a(sas) saygısızlık olur düşüncesiyle dördüncü günü üzeri kapatılır. Fakat son olarak bir meşin keseye biraz doldurularak İstanbul'a padişaha gönderilir. Bu meşin kese bugün Mukaddes Emanetler'in arasında Peygamber Efendimiz'in(sas) kabir topraklarının bulunduğu bölümde, cam bir kap içinde saklanmaktadır.

Peygamber Efendimiz'in(sas) mübarek kabir toprakları

Türbe inşaatları sırasında duvarlarından dökülen mübarek tozların konduğu şişe

Efendimiz'in(sas) türbesine ait sanduka örtüleri

Efendimiz'in(sas) türbesine bırakılan buğdaylar

Tamirat sırasında türbeden çıkan mübarek suyun Sultan Abdülmecid'e gönderildiği meşin matara

18. yüzyılda yazılmış bir Delâilü'l-Hayrât kitabında Muhammed el-Ferid tarafından çizilmiş Medine minyatüründe Kanunî Sultan Süleyman'ın Medine surları, Mescid-i Nebevî ve Medine evleri görülüyor

CENNETÜ'L-BÂKÎ'DE SAHABE EFENDİLERİMİZLE

Mescid-i Nebevî'de sabah ve ikindi namazlarının nihayetinde cami avlusu sınırında, boş bir arazinin ana kapısı önünde büyük bir kalabalık görürsünüz. Burası Cennetü'l-Bâkî denilen Medine'deki tarihî kabristandır. Kadınlar burada mezarlıklara giremedikleri için, ön duvarın dışında sıralanmış, dualarını demir parmaklıkların arkasından yapıyorlar.

Cennetü'l-Bâkî'ye ilk kez gelenler biraz şaşırabilir. Çünkü buradaki kabristanlarda bizim anladığımız manada mezar taşları, etrafı çevrili hazireler mevcut değil. Arabistan'daki Vahhabîlerin anlayışına göre en iyi mezar, en çabuk kaybolan mezar olduğu için kabirlerde kimlerin yattığı da açıkçası pek belli değildir. Halbuki Osmanlılar dönemindeki Cennetü'l-Bâkî fotoğraflarına baktığımızda muhteşem kubbelerle örtülü nice türbe binası görülüyor. Çiçekler ve feslerle süslü mezar taşları da her bir yanda arz-ı endam ediyor. Şu anda Osmanlı türbelerinden eser yok. Son yetmiş yıl içerisinde hepsi tarihin sayfaları içinde yerini almış. Bu kabristan, içerisinde on bin sahabeyi barındırıyor. Kimler kimler yatıyor kim bilir buralarda. Fakat ne yazık ki biz bugün bunlardan çok azını bilebiliyoruz.

Girişin hemen sağında etrafında çevrili duvarları azıcık belirginleşmiş bir türbenin taban kısmı ile içerisindeki altı kabir gözümüze çarpıyor. Bugün ayakta kalabilmiş olan taban duvarlarına bakınca türbenin Osmanlı türbelerinde olduğu gibi sekizgen şekilde yaptırıldığını görüyoruz. En önde yatan kişi Peygamber Efendimiz'in(sas) amcası Hz. Abbas, onun arka sağında ise Peygamber Efendimiz'in(sas) en küçük kızları ve Hz. Ali'nin(ra) eşi Hz. Fâtıma yatıyor. Bu iki kabrin arkasında yan yana uzanmış dört kabir daha var. Bunlar Hz. Hasan(ra), Hz. Hüseyin'in(ra) oğlu Zeynel Âbidin(ra) Hazretleri. Onun oğlu Muhammed Bâkır(ra) Hazretleri ve onun oğlu Cafer-i Sâdık(ra). Bu kabirlerin hemen önlerinde bir demir parmaklık inşa edilmiş ve diğer kabirlerde olduğu gibi buraya da yaklaşmak mümkün

Sağdan; Hz. Abbas(ra), Hz. Fâtıma(ra), arka sağ; Hz. Hasan(ra), Hz. Zeynelabidin(ra), Muhammed el-Bakır(ra), Cafer-i Sadık(ra)

değil. İranlılar aşırı bir ilgi gösterdikleri ve buradaki yetkililer de bu ilgiden rahatsız oldukları için buraya böyle bir engel koyma gereği duymuşlar.

Bu güzel insanların ruhlarına Fatihalar gönderdikten sonra onların hemen solundaki kabirler öbeğine geçiyoruz. Yan yana üç adet mezar görülüyor. Bunlar Peygamber Efendimiz'in(sas) diğer kızları olan Hz. Rukiye(ra), Hz. Ümmü Gülsüm(ra) ve Hz. Zeynep'e(ra) ait.

Sultan II. Abdülhamid Han'ın Yıldız Albümü için çekilen, Cennetü'l-Baki'nin eski görünümüne ait bir manzara

Onların yanında da sekiz adet taş var yan yana. Az önce de ifade ettiğim gibi burada mezar taşı kullanmadıkları için kabirlerin başına dere taşına benzer taşlar koyuyorlar. Zaten Necip Fazıl da Cennetü'l-Bâkî'den bahsederken, "Bir taş tarlası ile karşılaştım ve çok şaşırdım," diye duygularını ifade ediyor.

Fotoğrafta en sağda Hz.Fâtıma Türbesi, yanındaki büyük türbe Efendimiz'in(sas) eşlerine ait, uzaktaki büyük türbe Hz.Osman'a(ra) ait

ÖLÜMÜM SENİNLE BULUŞMAMDIR

Karşımızda duran bu sekiz taş Peygamber Efendimiz'in(sas) o güzide eşlerini temsil ediyor. Hz. Zeynep(ra), Hz. Sevde(ra) ve Hz. Âişe(ra) hepsi burada yatmakta. Burada başlarında durup ruhlarını Fatihalarla şâd ederken Hz. Âişe'nin(ra) vefat ederken yanındaki sahabeye yaptığı vasiyeti hatırladık.

Hz. Âişe(ra) ki, Peygamber Efendimiz'le(sas) izdivaç ettiklerinde yaşları henüz çok gençti. Tabir yerindeyse gözünü Kâinatın Efendisi'nin(sas) yanında açmıştı. Kısa bir süre sonra Peygamberimiz(sas) vefat etmiş ve bu muallâ kadın o çok sevdiği eşinden ayrı kalmıştı. Yıllarca büyük bir sadakatle Peygamber Efendimiz'e(sas) yeniden kavuşacağı ânı beklemişti. Artık altmış üç yaşındaydı. Hastalığı günden güne artıyordu. Bir gün etrafına Peygamberimiz'in(sas) o güzîde sahabesini toplayarak onlara son dileklerini iletti. Kendisi vefat ettikten sonra naaşının hiç bekletilmeden o gece kabre konmasını istiyordu. Bir isteği de naaşı Medine içinden kabristana götürülürken etrafında kuru hurma dallarının yakılması idi. Bu vasiyeti hatırlayınca gözlerimiz dolmuştu. Çünkü bu güzîde annemiz yıllarca ayrı kaldığı eşi ile kavuşmayı beklemişti. Vefatı onun için en güzel buluşma olacaktı. Vefat gecesini Efendimiz'le(sas) düğün gecesi olarak hayal ediyordu. Naaşının kabre gece konmasını istemesi de bundan dolayı idi. Kuru hurma dallarının yakılmasını istemesinin nedeni de

Peygamber Efendimiz'in(sas) mübarek eşlerinin kabirleri

eski bir Arabistan âdetine dayanıyordu: Düğün töreninde gelin damadın evine götürülürken kafile kuru hurma dallarını yakarak ilerlerdi.

İmam-ı Malik ve İmâm-ı Nâfi(ra) Hazretleri'nin kabirleri (sağ altta dua eden kişinin gölgesinin düştüğü kabir ve onun sol üstündeki), (yukarısındaki etrafı çevrili kabir Peygamberimiz'in(sas) oğlu İbrahim'in(ra) kabri)

Köşeye geldiğimizde birkaç metre arayla iki kabir karşılıyor bizi. İmam Nâfi(ra) Hazretleri ile talebesi İmam Mâlik(ra) Hazretleri'nin kabirleri. İmam Nâfi(ra) aslında Hz. Ömer'in(ra) oğlu Abdullah bin Ömer'in(ra) kölesi idi. Bir köle düşünün ki, bir mezhep imamının hocalığını yapıyor. Evet, öyledir çünkü o bir sahabenin peşine takılmıştı. Hem de Efendimiz'in(sas) sünnet çizgisinden bir nebze sapmayan bir sahabenin. Ve bu durum onu o kadar yüceltmişti ki İmam Malik(ra) Hazretleri'nin hocası olma seviyesine çıkarmıştı.

Kabristanın ileriye doğru uzayan toprak yolunu adımlarken küçücük bir kabirle karşılaşıyoruz. Burada yatan kişi, Efendimiz'in(sas) iki yaşlarında vefat eden biricik oğlu Hz. İbrahim. Evladı bizzat kucaklarında vefat ettiğinde Efendimiz'in(sas) gözlerinin yaşardığını gören sahabenin bu durumu sormaları üzerine, "Göz yaşarır, gönül

Peygamber Efendimiz'in(sas) 16 aylıkken vefat eden oğlu İbrahim'in kabri

Hz. Osman'ın(ra) kabri

hüzünlenir ama bu dudaklardan Allah'a isyan yükselmez,"[7] dediğini hatırlıyoruz. Cennetü'l-Bâkî Kabristanı'nda Peygamber Efendimiz'in(sas) sütannesi Hz. Halime'nin(ra) kabriyle de karşılaşıyoruz. Efendimiz sütannesine o kadar muhabbet beslermiş ki, Medine'de sahabileri ile otururken Hz. Halime(ra) geldiğinde ayağa kalkar ve üzerindeki hırkasını yere sererek onu hırkasının üzerine oturturmuş.

Kabristanın tam ortasında tek başına bulunan bir kabrin başına geliyoruz. Burada yatan kişi için Peygamberimiz(sas), "Melekler bile senden utanıyor ya Osman!"[8] demişti. Burada, Zinnureyn yani iki nur sahibi dediğimiz, Peygamberimiz'in(sas) kızları ile izdivaç eden, o iffet timsali Hz. Osman(ra) yatıyor. O, cömertliğiyle meşhur ve İslam'ın yayılmaya başladığı sıkıntılı dönemlerde elinde bulunan hemen her şeyi hiç düşünmeden infak eden bir kişiydi. Bugün hâlâ Mekke ve Medine

7 Buhârî, *Sahih*, Cenâiz, 43.
8 Müslim, *Sahih*, Fezâilü's-sahabe, 36.

Peygamber Efendimiz'in(sas) sütannesi Halime'nin kabri

Hz. Sa'd bin Mu'az(ra) ile Ebu Said el-Hudrî'nin(ra) kabirleri

çevresinde bu mübarek zatın infak ettiği nice kuyu ya da arazi bize onun yardımseverliği hakkında bir fikir vermektedir.

Cennetü'l-Bâkî'nin en uç noktasında ise etrafı dört duvar ile çevrili son bir bölüm var. Buranın içinde iki adet kabir taşı görüyoruz. Bunlardan bir tanesi Medine'nin en büyük iki kabilesinden birinin reisi olan Sa'd bin Muaz'a(ra) aittir. Hz. Mus'ab bin Umeyr(ra) Medine'ye İslamiyet'i tebliğ için geldiğinde Sa'd bin Muaz(ra) onun karşısına dikilip, "Sen aramıza fitne sokmaya mı geldin?" demişti. Hz. Mus'ab ise, "Dur hele bir beni dinle. Eğer söylediklerimi kabul etmez isen bana istediğini yapabilirsin," demişti. Sa'd bin Muaz(ra) okunan ayetleri dinleyince İslamiyet'i seçmiş ve sonrasında bütün kabilesini toplayarak, "Sizi bir şeye davet edeceğim fakat kabul edip etmemekte serbestsiniz diyerek onları Hakk'a davet etmişti. Onun vesileşiyle bütün kabile Müslüman olmuştu. Hendek Savaşı sırasında bir ok ile yaralanan ve, "Ya Rabbi bu yara ile şehit olmam hayırlı ise beni şehit et," diye dua eden bu mübarek insanın kabri tam karşımızda durmakta.

Çocukların Dilinden Bile En İyi Sen Anlıyordun

Sa'd bin Muaz'ın(ra) hemen yanında yatan kişi ise büyük bir hadis râvisi olan Ebu Said el-Hudrî(ra) Hazretleri. Peygamber Efendimiz'e(sas) çocukluğunda yetişebilen bu büyük insan, hadisleri derlemedeki hassasiyetiyle biliniyor. Bu sahabe ile ilgili ilginç bir vakayı sizlerle paylaşmak istiyorum. Uhud Savaşı hazırlıkları yapılmaktadır ve savaşa az bir zaman kalmıştır. Efendimiz ordusunu teçhiz etmekle meşgul. Asker seçimi esnasında bir de bakıyor ki Ebu Said el- Hudrî(ra) de gelmiş. Halbuki kendisi daha küçücük bir çocuk. Kâinatın Efendisi(sas) küçük yaştaki sahabeyle nezaketle ilgilenir, "Ebu Said ne iyi ettin geldin fakat Medine'de korunması gereken kadınlar var, çocuklar var. Onları da korumak önemli değil mi?" der. Hadisenin bundan sonraki kısmını bizlere Hz. Ömer(ra) anlatıyor, "Ebu Said bu sözler üzerine yeni vazifesini yerine getirmenin heyecanı ile geriye dönerek koşa koşa Medine'ye doğru ilerlemeye başladı. Arkasında kum üzerinde küçük ayak izleri bırakıyordu, bir de uzun bir çizgi. Çünkü boyu o kadar kısaydı ki, beline taktığı kılıç kumlara sürtüne sürtüne gidiyordu."

Ebu Said el-Hudrî(ra) Hazretleri işte böyle bir kişi... Çocukluğuna rağmen Peygamberimiz'in(sas) yanından ayrılmak istemeyen küçük bir sahabe...

Ebu Said el-Hudrî'nin İstanbul'daki Makamı

2005 yılının Nisan ayında Belçika'dan bir grup din adamı gelmiş ve ısrarla Kariye Camii'ni gezmek istemişlerdi. Burası, eski bir Bizans Kilisesi olup içi ikona doludur ve bu ikonaların her birinin anlamı diğerlerinden farklıdır. Kısacası zor bir mekân. Burada grubun gelmesini beklerken Kariye'nin arka taraflarını da gezip görmek istedim. O güne kadar arka bahçesine girmek nasip olmamıştı. Arka bahçesine girdiğimde üzerindeki tabelada "Ebu Said el-Hudrî(ra) Hazretleri'nin kabridir" yazan bir duvar gördüm. Bu büyük sahabenin bir kabrinin de İstanbul'da, Edirnekapı civarında olduğunu biliyordum ama tam Kariye'nin yanında olduğunu yeni keşfetmiştim. Ebu Said el-Hudrî(ra) Hazretleri'nin kabri başındayken hayalimde Medine'den İstanbul'a bir yolculuk yapmıştım.

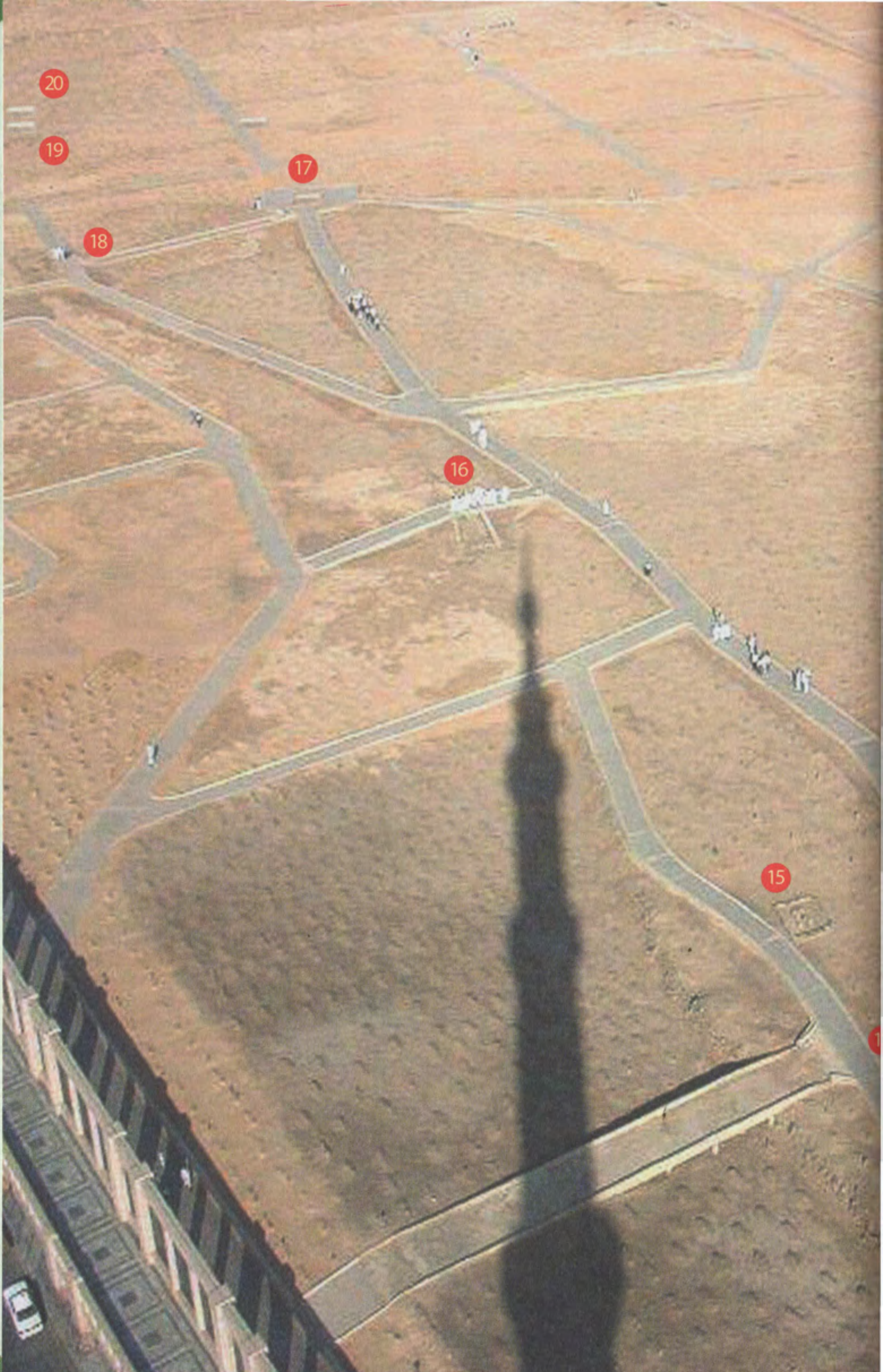
Cennetü'l-Bâkî'deki gezimiz, kabristanın girişinin hemen sol tarafında kalan üç kabri ziyaretle son buldu. Burada Efendimiz'in(sas) iki halası Hz.

Atike(ra) ve Hz. Safiye(ra) ile Hz. Ali'nin(ra) annesi Hz. Fâtıma binti Esed(ra) yatıyor. Hz. Fâtıma(ra) ki, Peygamber Efendimiz(sas) küçük yaşta annesini kaybedince O'na(sas) ikinci bir annelik yapmış ve vefatında Peygamber Efendimiz(sas), kendi gömleği ile onu sararak, "Bugün benim annem vefat etti," demiştir.

Cennetü'l-Bâkî'ye İlk Gelişim ve Aralanan Sır Kapısı

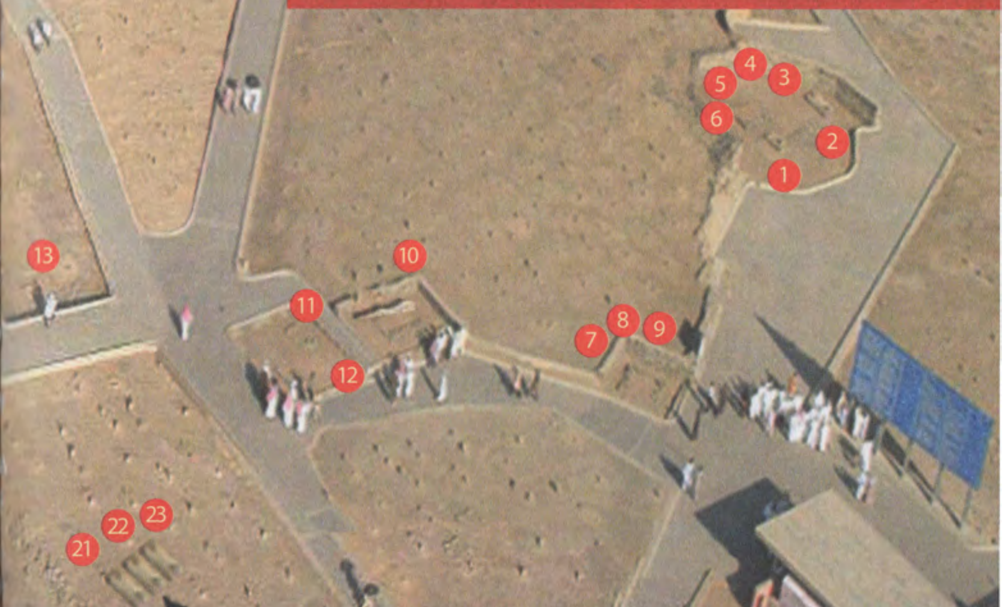
Cennetü'l-Bâkî'ye yıllar önce ilk gelişimde karşılaştığım sırlı bir olayı anlatmadan geçemeyeceğim. İlk umrem ve bu kabristana ilk gelişimdi. Cennetü'l-Bâkî'de yatanlar hakkında en ufak bir bilgim yok. Günlerdir kapalı duran kabristanın o gün açılmış olduğunu görünce yanımdaki Fatih kardeşimle kalabalığın arasından içeriye girdik. Etrafta sadece taş yığınları ve uçsuz bucaksız bir toprak uzanıyordu. Üzüntü içinde, "Osmanlılar döneminde olsaydı hepsini bilerek gezerdik," dedim. Biz burada yatanların kim olduğunu nereden öğreneceğiz diye düşündüm. Tam bu sırada biraz ileride duran ve elindeki kâğıda dikkatle bakan Afrikalı bir Müslüman gördüm. Yanına yaklaştığımda elindeki kâğıdın Cennetü'l-Bâkî'de yatanları gösteren bir kroki olduğunu anladım. Yarım bir İngilizce ile kâğıda bakmak istediğimi söyledim. Adam önce biraz çekindi sonra Türkiye'den olduğumuzu söyleyince tebessüm etti ve, "Türkler sağlam Müslüman" dedi. Ben de kendisinin nereli olduğunu sorunca Sudanlı olduğunu söyledi. Elindeki kâğıt Cennetü'l-Bâkî'nin krokisi idi ama anlamadığı bir dilde hazırlanmıştı. Kendisi, başka biri tarafından haritanın yanına karalanmış Arapça notlara bakarak kimlerin isimleri olduğunu çıkarmaya çalışıyordu. Haritaya dikkat edince çok şaşırdım çünkü harita Türkçeydi. Haritanın bizim dilimizde olduğunu ve kendisine yardım edebileceğimizi söyleyince çok sevindi ve kabul etti. Artık birlikte gezmeye başlamıştık. İlk Cennetü'l-Bâkî tecrübemi de bu şekilde kazanmıştım.

20
19
17
18
16
15

CENNETÜ'L-BAKÎ

1- Hz Fâtımatüzzehra[ra] 2- Hz Abbas[ra] 3- İmam Hasan[ra] 4- Zeynel Abidin[ra] 5- Muhammed el-Bâkır[ra] 6- Cafer-i Sadık[ra], 7- Peygamberimiz'in[sas] kızları, Hz. Ümmü Gülsüm[ra], 8- Hz. Rukiye[ra], 9- Hz. Zeynep[ra], 10- Peygamberimiz'in[sas] zevceleri; Hz. Âişe[ra], Hz. Hafsa binti Ömer[ra], Hz. Sevde binti Zema[ra], Hz. Zeynep binti Huzeyme[ra], Hz. Ümmü Habibe[ra], Hz. Ümmü Seleme[ra], Hz. Cuveyriye[ra], Hz. Safiye[ra], Hz. Mariye[ra] 11- Âkil bin Ebî Talib[ra] 12- Sufyan bin Haris[ra], 13- Malikî Mezhebi İmam-ı Malik, 14- Şeyhu'l-Kurrâ İmam-ı Nafi b. Abdurrahim[ra], 15- Peygamberimiz'in[sas] oğlu İbrahim 16- Uhud ve Harre şehitleri, 17- Hz. Osman-ı Zinnureyn[ra] (3. halife), 18- Peygamberimiz'in[sas] sütannesi Halime es-Sa'diye[ra], 19- Sa'd bin Mu'az[ra], 20- Ebu Said el-Hudrî[ra], 21- Atika[ra], 22- Safiye[ra], 23- Fatme binti Esad[ra]

Hurma Almanın da Bir Âdâbı Varmış

Hicaz'a gelen gruplar muhakkak Medine'den hurma alırlar. Meşhur hurma pazarına gidilir ve buradan damak zevkimize göre hurma seçilir. Aslında Mekke'de de hurma satılıyor ama hurma dediniz mi akla Medine gelir çünkü hurmaları ve hurmalıkları çok meşhurdur.

Hurma pazarı, Mescid-i Nebevî'den yürüyerek on dakika uzaklıkta bir yer. Tek katlı bir çarşı. İçeride birçok hurma satan dükkân var. Tabii burada alışveriş yapmanın da bir âdâbı var. Öyle hemen ilk dükkândan alışveriş yapmamak gerekiyor. Çünkü fiyatlar gibi hurmanın kalitesi de dükkândan dükkâna değişiyor. Sarı, kırmızı, siyah, beyaz hurmalar... Tazesi, kurtlanmışı, bu yılın ya da geçen yılın ürünleri. İri, orta, küçük ne ararsanız hepsini bir arada bulabiliyorsunuz. Hatta bu hurma çeşitleri içinde bir tanesi var ki, onun rakamı diğerlerinden çok daha fazla. Çünkü "Acve" denilen bu hurma Peygamberimiz'in(sas) bizzat kendi eliyle diktiği ve şifadır diye müjde verdiği bir hurma çeşidi. Son zamanlarda farklı ürünler de geliştirmişler: Ballı, bademli, susamlı, bisküvili hurmalar. En çok ilgi göreni de çekirdek yerine içerisine badem konmuş olan hurmalar. Birkaç yere uğruyor ve en kalitelisinden hurma fiyatlarını öğrenerek sıkı bir pazarlığa tutuşuyoruz. Türkler, yaptıkları amansız pazarlıklarından dolayı iyi tanınıyor buralarda.

Biz, "Kilosu yirmi olmaz, on beş riyal olacak," diye bastırırken yarı Arapça yarı Türkçe "Fayda yok ya Haci fayda yok," diye ısrar ediyorlar ama kurtulamıyorlar bizimkilerin pazarlıklarından. En sonunda satıcı pes ediyor ve satmaya ikna oluyor. Tam parayı ödeyecekken bizimkiler bir kez daha bastırıp fiyatı yuvarlamaya çalışıyorlar. Satıcı

bu kez hiddetleniyor ve, "Kasa hasarat ya haci kasa hasarat," diyor. Sonunda ortasını bulup hurmaları alıyoruz.

Namaz Arasında Yaşanan Hayat

Mekke ve Medine topraklarında ilginç olan şey şu; ülkemizde normal bir hayat akışı içerisinde yaşar ve arada ibadet ederiz. Ama burada ibadet içerisinde arada hayata dair şeyler yapıyoruz. Günümüzü belirleyen şeyler namaz vakitleri oluyor. Namazlar öncesi ve sonrasıyla bir hayli uzun sürüyor. Bir kere ezan okunduktan en az yirmi dakika sonra duruluyor namaza. Biz de ezan okunmazdan yarım saat önce orada olmaya çalışınca, namazdan bir saat önce oraya gidip oturmuş oluyoruz. Namazlar ta'dil-i erkân ile kılındığı için belli bir süre gerektiriyor. Namaz bittikten sonra da genellikle bir cenaze namazı kılınıyor. Fakat bu uzunluk kimseye bir sıkıntı vermiyor. Çünkü burası Peygamber Mescidi ve burada dakikalar saatlere, saatler bazen bir uzun güne dönüşse bile insanda sadece huzuru ve sükûnu arttırıyor.

Neyse ki akşam namazı için vaktinde yetişiyoruz mescide ama fotoğraf makinamın yanımda olduğunu fark ediyorum. Bu makine ile içeriye girmem mümkün değil. Çünkü Mescid-i Nebevî'de ve Mekke'de bulunan Mescid-i Haram'da kapılarda nöbetçiler bekliyor ve yanınızdaki çantaları kontrol etmeden sizi içeriye bırakmıyorlar. Çantanızda bir fotoğraf makinesi varsa namazınızı dışarıdaki mermerlerin üzerinde kılıyorsunuz. Gerçi fotoğraf çekebilen cep telefonlarının çıkması ile birlikte isteyen herkes mescitler içerisinde çok göze batmadan görüntü alabiliyor. Fotoğraf makinem bir hayli büyükçe olduğu için namazımı avluda beyaz mermerlerin üzerinde kılmak zorunda kalıyorum. Dışarıda namaz kılmanın da ayrı bir güzelliği var. Tabii bu sözüm sadece üç vakit namaz için geçerli: İkindi, akşam ve yatsı. Özellikle de akşam ve yatsı. Çünkü ikindi namazından yaklaşık bir saat sonra ortalığa harika bir serinlik çöküyor ve hayat, işte

Mescid-i Nebevî'ye ait Selâm Kapısı (Bâbüsselâm)

bu saatten sonra başlıyor. İnsanlar Cibril Kapısı tarafından mescide girip Bâbüsselâm'dan çıkıyorlar. Bâbüsselâm'ın üzerinde ise Sultan Abdülmecid'e ait muhteşem bir tuğra var.

Tuğrayı ve altındaki kitabeyi incelerken tuğranın etrafındaki motifler dikkatimizi çekti. Sağa ve sola açılan dalgalı kenger yaprakları sanki bir şeyleri hatırlatır gibiydi. Birden *Harp Mecmuası* kitabındaki Medine Müdafaası fotoğraflarından biri aklıma geldi: "Cuma namazını kılmış olan Osmanlı askerleri Mescid-i Nebevî'nin büyük bir kapısından çıkıyorlardı. Kapının formu farklıydı ama tam alnında, ortasında yuvarlak içinde bir tuğranın bulunduğu bir alınlık süsü vardı. Bu tuğranın etrafı da kengerlerle sarılı idi. Evet bu kapı o kapıydı! Üzerinde Sultan Abdülmecid Han'ın tuğrasının bulunduğu o muhteşem kapı, kapı önünde bir kalabalık, sırtlarında ucu süngülü tüfekleri ile başları sarılı Osmanlı askerleri. Kapıdan en önce çıkan iki askerin ellerinde Osmanlı sancakları var. Kapının iki yanına sıralanmış birçok insan bu merasimi izler gibiler."

HERKES OSMANLI'YI ÖZLEMLE ANIYOR

Mukaddes topraklara dünyanın dört bir yanından insan akıyor. Devasa cüssede bir Sudanlı ile ya da 1.40 boyunda bir Malezyalı yan yana ibadetle meşgul olabiliyorlar. Amerikalı bir Müslüman ile bir Yemenli, Habeşli bir zenci ile bembeyaz bir Bosnalı. Çeşit çeşit ve renk renk her bir Müslümanla oturup konuşabileceğiniz ortak konulardan biri de Osmanlı Tarihi. Hemen hepsinin vakıf olduğu bir konu var ki o da Osmanlı'nın Filistin konusundaki hassasiyeti.

Mescid-i Nebevî'de cuma namazından çıkan Osmanlı askerleri ve mescidin selam kapısında orijinalliğini hâlâ koruyan Osmanlı motifleri

Birgün bir Filistinli ile tanışıyorum. Bu zat üniversitede Osmanlı Tarihi üzerine çalışmış. Osmanlı deyince 50 yaşlarındaki Filistinli bir, "Âh" çekiyor ve II. Abdülhamid'den bahsedip, "O, Filistin'e sahip çıktı. Nice teklifler yaptılar kendisine ama o, bir insan elinin kolunun kesilmesine razı olur mu?" dedi ve, "Kudüs'ü ve çevresini vermedi" diye ekledi. Ben

de kendisine Mehmed Âkif Ersoy'u tanıyıp tanımadığını soruyorum ve ardından İstiklâl Marşı şairimizin başından geçen acı bir hatırayı aktarıyorum:

I. Dünya Savaşı yılları... Almanya ve Avusturya Macaristan İmparatorluğu müttefikimiz. Mehmed Âkif bir Necid Çölleri'nde bir Balkanlar'da vatanı için koşuşturmakla, içimize ekilmeye çalışılan ayrılık tohumlarını etkisiz hâle getirmekle meşgul. Avusturya'da Viyana şehrinde iken çanların aniden çalmaya başlamasıyla şaşırır ve, "Avusturya-Macaristan İmparatorluğu savaşta müttefikimiz. Bu vakit dışı çalan çanlar ile bir şeyi kutluyor gibiler. Onların zaferi bizim de zaferimiz anlamına geleceğine göre neyi kutladıklarını öğrenmeliyim," diyor ve önüne gelen ilk Avusturyalıya çanların çalış sebebini soruyor. Avusturyalının verdiği cevap Mehmed Âkif'in âdeta kanını donduruyor. "İngiliz Generali Allenby dün Kudüs'e girdi. Onu kutluyoruz." Halbuki o sırada biz, Almanlar ve Avusturyalılar beraberce İngilizlere karşı savaşıyoruz oysa onlar Kudüs'ün bizim elimizden Hıristiyanların eline geçişini kutluyorlar. İşte düşmanın aynı düşman olduğunun acı bir hatırası.

Bu mübarek topraklar gerçekten farklı coğrafyaların kaynaşma noktası olması hasebiyle de bir hayli ilginç yerler. Burada her devletten, milletten, soydan, renkten insanı bir arada görmeniz mümkün. Bir Hintli, Pakistanlı ya da Bangladeşli ile bir Doğu Türkistanlı,

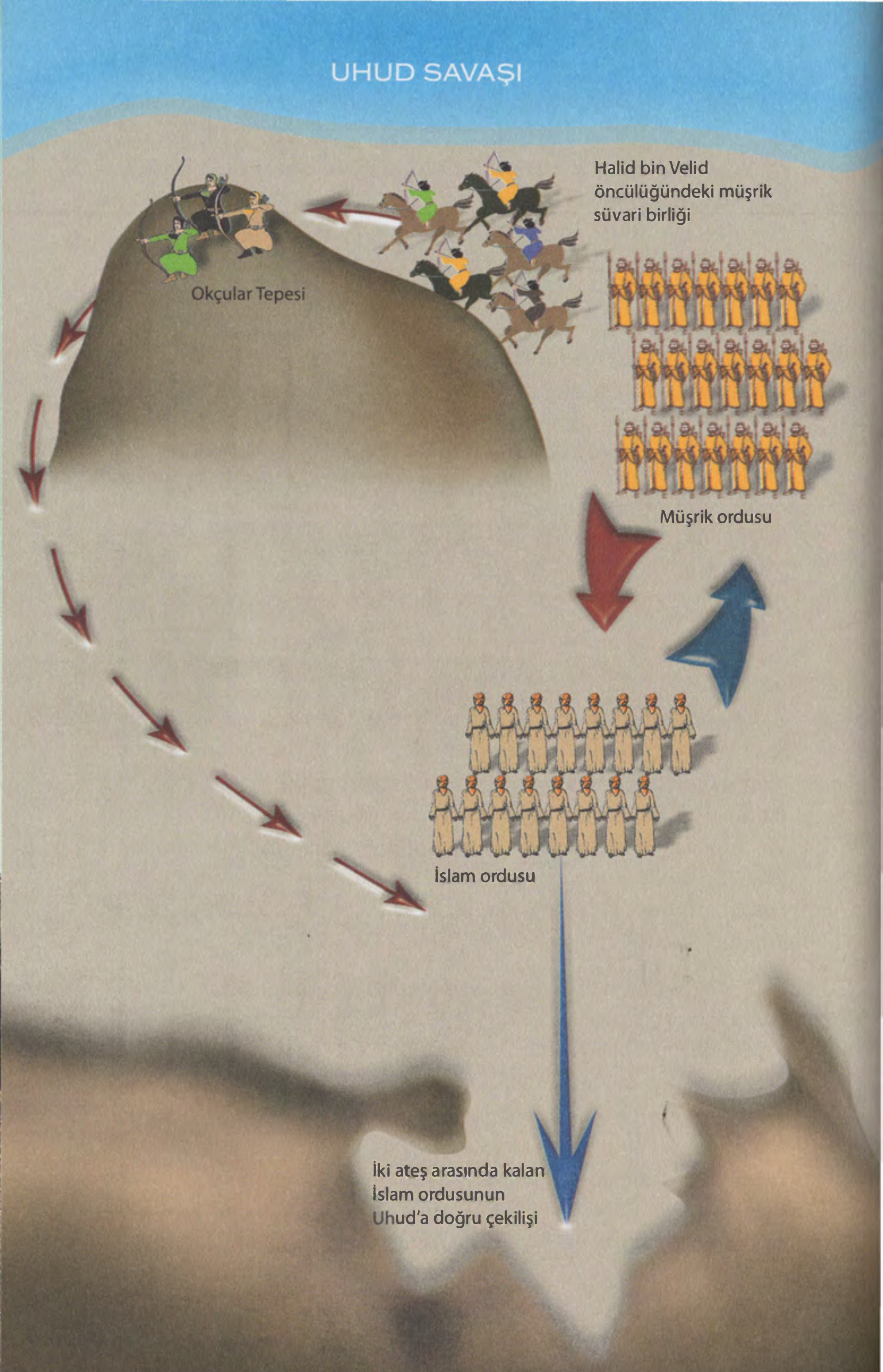
Bugün Medine Ziraat Fakültesi'nin bahçesinde kalan Hz. Osman'ın[ra] kuyusu (Bi'r-i Osman)

Malezyalı, Mısırlı ya da Sudanlıyı birbirleriyle konuşmaya çalışırken görebilirsiniz. Sonradan Müslüman olmuş sarışın bir Avrupalı ya da Amerikalı ile siyahi bir Nijeryalının diyaloglarına şahit olabilirsiniz. Ama oralara gittiğinizde şunu muhakkak göreceksiniz, kendinizi ve ülkenizi tanıttığınızda size ayrı bir tavır sergileyecekler. Ya kızacak ya da iltifat edecekler. Çünkü oraya dünyanın dört bir yanından gelen her bilinçli insan Osmanlı misyonunu size yüklemektedir. Birazcık kendinizi tanıttığınızda, bu misyonun hakkını vermediğiniz için ya size tavır alacaklardır ya da bir an önce yüklenmeniz için sizi taltif edip teşvik etmeye çalışacaklardır.

Bundan Böyle Sana Sorgu Sual Yoktur Ey Osman!

Medine sokaklarında gözümüzü nereye çevirsek bir peygamber ya da sahabe hatırası ile karşılaşıyoruz. Bunlardan bir tanesi Uhud yolu üzerinde bulunan Medine Ziraat Fakültesi'ne bağlı bir hurma bahçesi. Hurmalığın yola bakan kısmında küçük beyaz bir bina, Hz. Osman'a(ra) ait bu tarihi kuyuyu gözlerden saklıyor. Buraya Bi'r-i Osman deniliyor yani Hz. Osman Kuyusu. Öyle bir kuyu ki, Asr-ı Saâdet Dönemi'nde sahabenin infak duygusu ile nasıl kahramanlaştığını bize layıkıyla anlatabiliyor.

Hicret sonrası Medine günlerindeyiz. Müslümanların sayısı her geçen gün artmakta. Fakat o yaz şehirde şiddetli bir kuraklık yaşanıyor. İnsanlar susuzluktan perişan bir durumda. Çok az kuyuda su kalmış. Bunlardan bir tanesi de bir müşrike ait ve suyunu çok pahalıya satıyor. Hz. Osman(ra), durumu biraz daha iyi bir sahabe olarak bu kuyunun sahibine defalarca gider ve kuyusunu kendisine satmasını ister ama adam bir türlü razı olmaz. En nihayetinde Hz. Osman, kuyu sahibine farklı bir teklifte bulunarak, "Bari kuyunun yarısını sat," diyecektir. Adam bu teklifi kabul eder. Kuyunun suyunu, bir

UHUD SAVAŞI
Halid bin Velid
öncülüğündeki müşrik
süvari birliği
Okçular Tepesi
Müşrik ordusu
İslam ordusu
İki ateş arasında kalan
İslam ordusunun
Uhud'a doğru çekilişi

gün kuyunun önceki sahibi bir gün de yeni ortak olan Hz. Osman(ra) kullanacaktır. Suyu kullanma günü Hz. Osman'a(ra) geldiğinde, münâdilerle Medine'de çağrı yaptırarak, "Bu kuyudan bugün herkes istediği kadar kullanabilir," diye ilan verir. O gün bütün Medine kuyunun başına toplanır. Adam ertesi günü su satacak bir kişiyi bulamaz. Kuyunun yarısını sattığına bin pişmandır. Daha sonra Hz. Osman'a(ra) bizzat kendisi gelir ve kuyunun diğer yarısını da teklif eder. Hz. Osman(ra) daha sonra kuyunun diğer yarısını da satın alır. İşte bu kuyu, bu mübarek sahabenin tüm Müslümanlara vakfettiği önemli bir emanet olarak hâlâ Medine'de durmaktadır.

Şehirden çıktıktan kısa bir süre sonra içi hurma ağaçlarıyla süslü güzel bir bahçenin yanında duruyoruz. Etrafı tellerle çevrili bahçenin hemen kenarında beyaz bir bina var. İşte bu binanın içinde Hz. Osman'ın(ra) yadigârı tarihî kuyu duruyor. Kuyunun başında durup o günleri düşünürken aklımıza yokluk günlerinin kahramanı Hz. Osman'a(ra) ait bir güzel hadise daha geliyor. Tebük Seferi'ne gidilecek ve elde ne kılıç ne de at var... İnsanları donatacak para ve malzemeye ihtiyaç had safhada. Bizans'la kapışmaya gidecek ordunun çok iyi donatılması gerekiyor. İşte bu yokluk zamanında Şam'dan Hz. Osman'a(ra) ait pahalı yüklere sahip kırk develik bir kervan gelir. Hz. Osman(ra), o an yapılması gerekeni yapar ve bu kervandaki tüm develeri, üzerindeki tüm yükleriyle bağışlar. Böylece bu mallardan elde edilen gelirlerle sahabiler donatılır ve Tebük'e daha güçlü gitmeleri sağlanır. Bu âlîcenaplık karşısında Peygamber Efendimiz(sas) çok duygulanır ve, "Bundan sonra sana sorgu sual yoktur Ey Osman!" der.

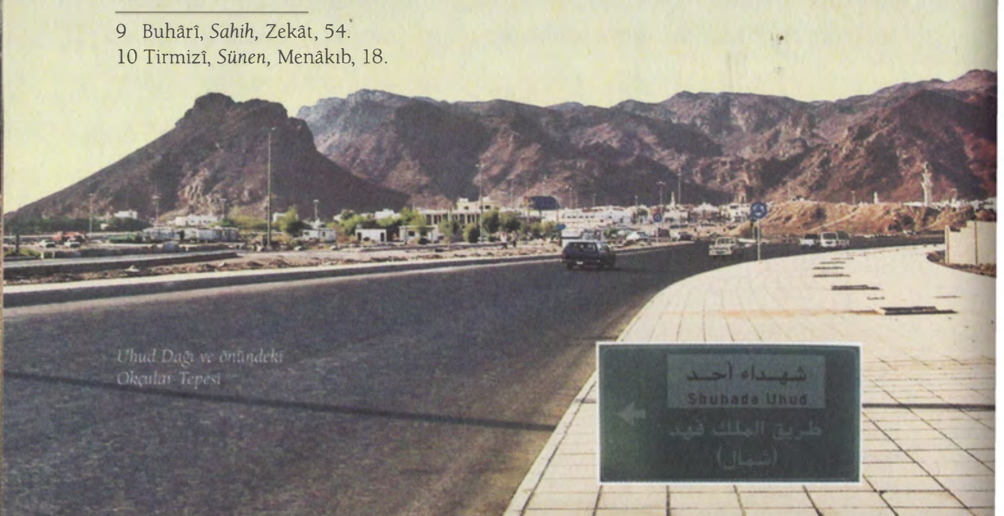
Bir İmtihan Meydanı: Uhud

Bi'r-i Osman sonrasında karşınıza gelecek "Şühedâ-yı Uhud" tabelası, artık size Uhud sınırları içinde olduğunuzu hatırlatacaktır. Çok geçmeden heybetli görünümüyle Uhud Dağı ufkunuzu kaplamaya

başlar. Peygamber Efendimiz'in(sas), "Uhud bizi sever, biz de Uhud'u severiz,"[9] diye övdüğü bu dağ, Asr-ı Saâdet döneminde önemli bir savaşa ev sahipliği yapmış. Yine sahih olan bir rivayete göre birgün Hz. Peygamber(sas), Hz. Ebubekir(ra), Hz. Ömer(ra) ve Hz. Osman(ra) bu dağın üzerinde bulundukları sırada dağ sallanmaya başlayınca Hz. Peygamber(sas), "Ey Uhud sakin ol, zira senin üzerinde, bir nebi, bir sıddık iki de şehid var,"[10] buyurmuştur.

Uhud Savaşı'nda Peygamber Efendimiz'in(sas) amacı aslında, karşı tarafı sadece mağlup etmektir. Yoksa onların kökünü kazımak değildir. Çünkü bu durumda ölen müşriklerin ebedî hayatları mahvolacaktır. Bundan dolayı plan şöyle yapılır: Ordu Uhud Dağı'na sırtını vererek yerini alır. Okçular Tepesi sol taraflarında kalmaktadır. Müşrik ordusu karşıdan gelecek ve ilk çarpışmada bozguna uğrayacaklardır. Böylece her iki tarafta da ciddi bir can kaybı olmayacaktır. Burada tek hassas nokta Müslümanların solunda bulunan tepenin konumudur. Müşriklerin bu tepenin arkasını dolaşarak Müslüman ordusunu arkadan çevirebilme ihtimali vardır. İşte bu maksatla Efendimiz(sas), tepenin Uhud Dağı'na değil de, karşı tarafına bakan kısma 50 okçu yerleştirir ve, "Bizim cesetlerimizi kartalların kaldırdığını görseniz bile yerinizden kımıldamayınız," der. Savaşın ilk kısmında müşrik ordusu ciddi bir bozgun yaşar. İşte bu bozgunu gören tepedeki okçular, savaş bitti ve kazandık düşüncesi ile Efendimiz'in(sas) ikazını unutarak savaş meydanına inerler. Bu hassas durumu fark eden istikbalin Müslüman kumandanı askerî deha Halid bin Velid vardır müşriklerin safında. Kumandanlık yaptığı atlı birlikleriyle tepeyi arkadan

9 Buhârî, *Sahih,* Zekât, 54.
10 Tirmizî, *Sünen,* Menâkıb, 18.

Uhud Dağı ve önündeki Okçular Tepesi

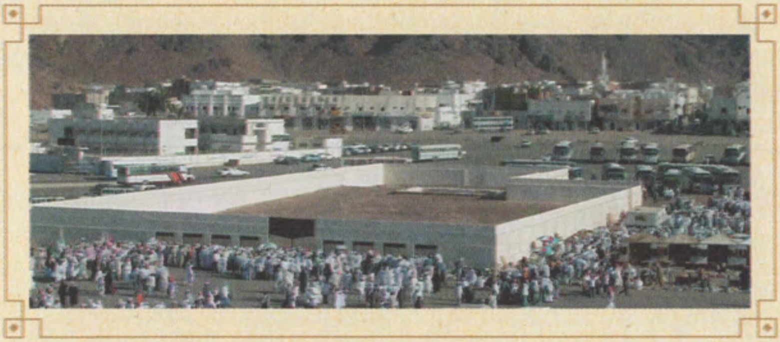
dolaşır ve Müslümanlar iki ateş arasında kalırlar. Sahabenin bozguna uğramaması için Peygamber Efendimiz(sas) onları Uhud Dağı'nın bağrındaki kuytu bir yere sevk eder.

VÜCUTLARI HİÇ BOZULMADAN DURUYORDU

Bu ibretli hadiselerin cereyan ettiği mekâna gelir gelmez herkesin yaptığı gibi Okçular Tepesi'ne doğru yöneliyoruz. Çünkü hadiseleri en iyi görebileceğimiz yüksek yer orası. Bugün bu tepe iyice küçülmüş. Yüzyıllar boyunca insanların üzerine çıkmasıyla iyice aşınmış ve rivayetlere göre orijinalinden tam dokuz kez küçülmüş bir halde duruyor. Tepenin üzerine çıkıyor ve önümüzde uzanan Uhud Dağı'na daha bir yakından bakıyoruz. Dağ ile bulunduğumuz Okçular Tepesi arasında Uhud şehitlerine ait kabristan duruyor. Aslında Uhud şehitlerinin savaş sonunda buraya değil de Uhud Dağı'nın eteklerine defnedildiğini biliyoruz. Fakat bir süre sonra meydana gelen bir sel baskınında buradaki toprak kayar ve bazı sahabenin kabirleri ortaya çıkar. Bunun üzerine buradaki sahabenin kabirleri, dağın eteğinden alınarak buradaki orta kısma nakledilir.

Okçular Tepesi ve ziyaretçiler

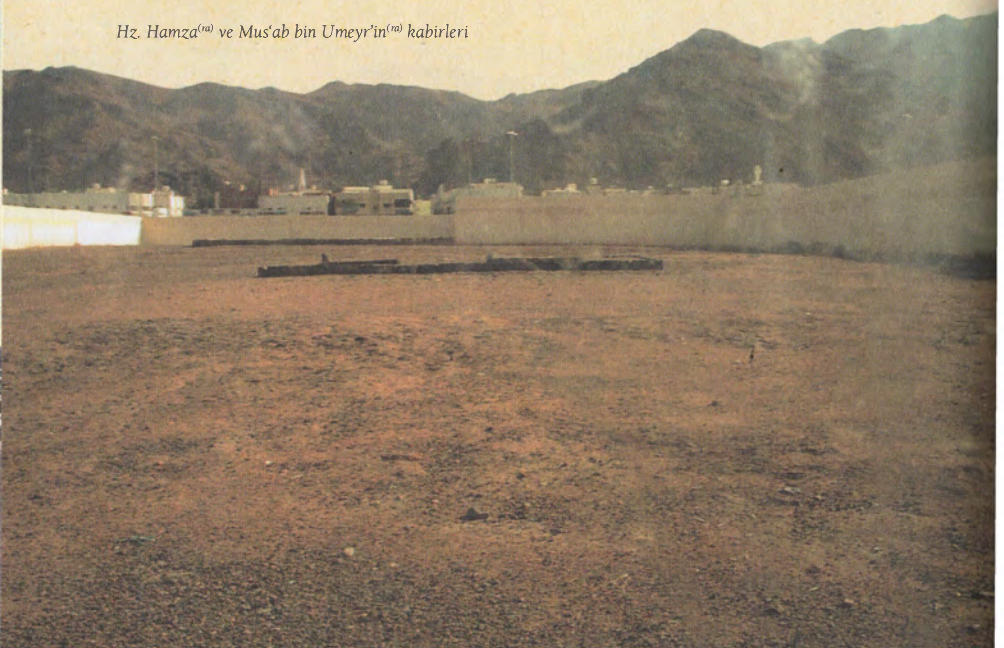

Şühedâ-yı Uhud'un medfûn bulunduğu alan

Yaşlı bir sahabe Uhud Savaşı öncesinde oğluna, "Oğlum ben yaşlıyım. Üç kız kardeşin var. Bana bir şey olursa onlara sen bakarsın. Savaşa ben gideyim," der ve Uhud Savaşı'nda şehit düşer. Bu genç sahabe şunları nakleder, "Babamın naaşı da bu sel sonrasında ortaya çıktı. Sanki dün defnedilmiş gibi duruyordu. Eli alnındaydı. Elini alnından çektik. Alnındaki yaradan kan akmaya başladı." Bu hadise savaştan bir süre sonra meydana gelmiş. Peki Uhud'dan yüzlerce yıl sonra meydana gelen bir hadiseye ne dersiniz?

Kıymetli bir hocamızdan dinlemiştim. 1970'lerde kahvehane sohbetleri yapıyormuş. Şehitlerin ölmediğine dair yukarıdaki

Hz. Hamza(ra) ve Mus'ab bin Umeyr'in(ra) kabirleri

hadiseyi anlatınca sohbeti dinleyen bir amcamız elini kaldırarak konuyu pekiştiren şu olayı anlatmış, "Ben 1950'lerde Medine'de işçi olarak çalışıyordum. Şiddetli yağan bir yağmur sonrasında toprak kaydı. Birtakım kabirler açıldı. Baktık sapasağlam duruyorlardı."

Okçular Tepesi'nden aşağıya inerek Şühedâ-yı Uhud'un bulunduğu yere gidiyoruz. Osmanlılar döneminde buradaki birçok sahabenin kabrinin üzerinde bir türbe mevcut iken bugün Cennetü'l-Bâkî'de olduğu gibi tamamen düzlenmiş bir zeminle karşılaşıyoruz. Etrafı duvarlarla çevrili bu yerin parmaklıklı penceresine yaklaşıyoruz. İçeride sadece iki kabir görünüyor. Bunlardan birisi "Allah'ın arslanı" olarak nitelendirilen ve Peygamber Efendimiz'in(sas) amcası olan Hz. Hamza(ra), bir diğeri de gençliğiyle ve yakışıklılığıyla meşhur, Mekke'nin en zenginlerinden biri iken Efendimiz'i(sas) kabul eden ve Medine'ye giderek, hayatı pahasına İslam'ın tebliği ile meşgul olan Mus'ab bin Umeyr(ra)... Onlara ait nice hatıra geçiyor aklımızdan. Uhud sonrası şehit düşen Mus'ab bin Umeyr(ra) Hazretleri'nin kılığına girip akşama kadar savaşan bir melek, şehitler defnedilirken cesedini tamamen örtebilecek bir kefen bulunamaması ve daha neler... Çile devrinin insanları gül devrini görememişlerdi. Ama bizlere bu örnek alınası yaşantılarıyla harika bir misal bırakmışlardı.

Osmanlılar döneminde Hz. Hamza'nın(ra) kabri yanındaki cami ve medrese

Uhud Savaşı sonrası Peygamber Efendimiz'in(sas) şereflendirdiği mağara

İNCİ DİZESİNDEN DÜŞEN DÂNE

Uhud'a gelindiğinde, arzu edilirse Peygamber Efendimiz'in(sas) hayatına ait birçok özel mekânı yerinde inceleyebilirsiniz. Bu özel mekânlardan birisi de Uhud Savaşı'ndaki ilk bozgun sırasında şereflendirdikleri mübarek mağaradır. Niyetimiz, bu önemli mekânı görmek. Normalde Uhud'a gidenler genelde Okçular Tepesi'ne çıkıp manzarayı oradan seyretmeye çalışırlar. Ancak mağarayı görmek için Uhud'a biraz daha yaklaşmalı, hatta biraz da tırmanmalısınız. Bizler de bir araba ile dağın Okçular Tepesi'ne bakan kısmında eteklerine doğru sivrilmiş bir kayanın yanına kadar geliyoruz. On dakikalık bir tırmanış sonrasında mağaraya benzeyen bu mekânı görüyor ve iyice yaklaşıyoruz. Bu sırada o gün yaşananları hatırlıyoruz. Uhud günü bir müşrikin attığı taş Efendimiz'in(sas) yanaklarına çarpmış ve dişlerinden birinin ucu azıcık kırılmıştı. Sahabiler bu kırık parçayı bir Mukaddes Emanet olarak saklamışlardı. Efendimiz, bu hengâme sonrasında buraya gelmiş ve sahabe de etraflarını çevirmişti. Müşrikler buraya kadar yanaşamamışlar ve geriye dönmüşlerdi. Peygamberimiz(sas) bu yenilgiyi zafere çevirebilmek için sahabe ile müşrikleri takip ettirmişti. Bu takip haberini duyan Ebu Süfyan, "Bir zafer kazandık. Geri dönüp bir mağlubiyetle bu üstünlüğümüzü kaybetmeyelim," diyerek kaçarcasına Mekke'ye dönmüşlerdi.

Uhud Şavaşı'nda Peygamber Efendimiz'in(sas) dişinin kırılan parçası ve bu emanet için Sultan Vahdeddin'in yaptırdığı mücevherli muhafaza

Sahabenin Efendimiz'e(sas) düşkünlükleri o derece ileri idi ki bu mübarek kırık diş parçasına gözleri gibi bakıp bugünlere ulaştırmışlardır. Ünlü Şair Sadi, eserinde hadiseye şöyle işaret eder, "Serseri bir çakıl parçası, yakuta dokunma sevdasıyla geldi dokundu ve inci dizesinden bir daneyi düşürdü..."

MÜJDELENMİŞ BİR MEKÂN: VADİ-Yİ AKÎK

Medine ziyaretçilerinin genelde varlığından haberdar olmadığı, bazı grupların nadiren ziyaret ettikleri bir vadi bulunmakta Medine'de: Vadi-yi Akîk. Normalde Medine'nin bir hayli dışında bulunan bu vadi, Medine halkının sayfiye yeri sayılıyor. Ama Medine şehrinin büyümesi ile burası da artık şehrin içinde kalmış gibi.

Aslında burası Medine'nin önemli yerlerinden, çünkü Efendimiz'in(sas) Medine'de en çok ziyaret ettiği mekânlardan birisi. Akîk Vadisi, Medine'ye dört mil kadar uzaklıkta, Zü'l-Huleyfe Vadisi içerisinde bulunan, içinden akarsu geçen yeşili bol bir mevkidir. Kâinatın Efendisi(sas) buradan çok hoşlanır ve zaman zaman buraya gelerek ibadetlerini burada gerçekleştirirmiş. Bazı geceler burada kaldığı

Urve bin Zübeyr'in mescidinin yenilenmiş hali

da olurmuş. Abdullah bin Ömer(ra) Hazretleri'nin, buradaki bir semure ağacını sırf Efendimiz(sas) defalarca altında konakladı diye bir ömür boyu suladığını biliyoruz.

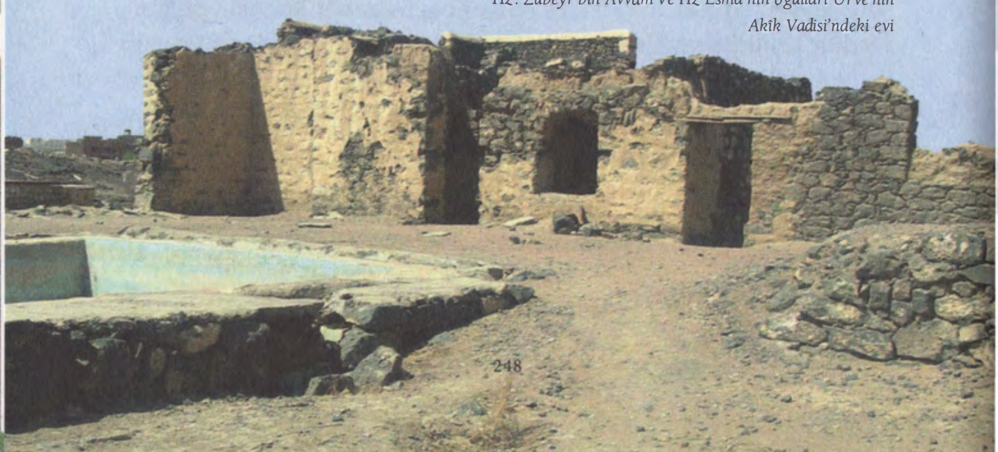
Akîk Vadisi aynı zamanda Efendimiz'in(sas) hicret yolu üzerindeki duraklarından biridir. Sevr'deki mağarayı terk ettikten tam on iki gün sonra buraya gelmiş ve Kuba'ya buradan gitmiştir. Hz. Ömer(ra), Efendimiz'in(sas) Vadi-yi Akik'te bir gün şöyle buyurduğunu rivayet eder, "Allahu Teâlâ'dan bir melek gelerek bana dedi ki, 'Bu mübarek vadide namaz kıl.'"[11]

Akik Vadisi; Irak, Necid ve bu bölgeler üzerinden gelen insanların tarih boyunca mikat yeri olarak kabul edilmiştir. Bu yönlerden gelenler hep bu vadide ihrama girmişlerdir. Vadi içinde Osmanlılardan kalma tarihî bir köprü de vardır. Bu vadinin Osmanlı ile ilgili bir hatırası da Efendimiz'in(sas) mescidi olan Mescid-i Nebevî'nin Sultan Abdülmecid Han'ın emri ile başlatılan son inşaatıyla ilgilidir. 1849-1861 yılları arasında süren bu inşaatta İstanbul'dan işinin ehli nice mimar, mühendis ve usta Medine'ye gönderilmiştir. Medine'ye gelen bu uzmanlar da mescidin tamiratında kullanılacak malzemenin tetkikinde bu vadideki taşları beğenerek Akik Vadisi'nin Hedab denilen kayalık mevkiinden kestikleri sütun ve taşlarla mescidi inşa etmişlerdir.

Vadinin içinde derin bir akarsu yatağı var. Yılın belli zamanlarında bollaşan, bazen de iyice azalan suyu ile bu mübarek mekâna bereket

11 Buhârî, *Sahih,* Hac, 16.

Hz. Zübeyr bin Avvâm ve Hz Esma'nın oğulları Urve'nin Akîk Vadisi'ndeki evi

olan akarsuyun kenarına oturup, Efendimiz'in(sas) buradaki hatıralarını yâd ediyoruz. Az ileride kerpiç bir kasır var. Burası bir Osmanlı eseri. Fakat bu kasrın biraz arkasındaki toprak evler çok daha öncesinden kalma. Rivayetlere göre buradaki toprak evlerden bir tanesi Zübeyr bin Avvam(ra) Hazretleri ile Hz. Ebubekir'in(ra) kızı Hz. Esma'nın oğlu Urve bin Zübeyr'e aitmiş. Burada sonradan yenilenmiş beyaz badanalı bir mescit de var ki adı "Urve Mescidi". Aslında bu mescidin orijinalini de Hz. Urve yaptırmış. Hz. Urve'nin annesi Hz. Esma, teyzesi de Hz. Âişe'dir.

Hz. Urve, Efendimiz'in(sas) vefatından belki de yıllar sonra teyzesi Hz. Âişe'yi buradaki evine yemeğe çağırır. Sofraya otururlar. Hemen her akşam önümüze konan gibi birkaç tabak yemek getirilir. Hz. Âişe bunun üzerine ağlamaya başlar. Hz. Urve, "Bir kusurumuz mu oldu teyzeciğim neden ağlıyorsunuz?" diye sorar. Hz. Âişe, "Hayır, bu yemek sahanlarını gördüm de Efendimiz'in üç gün üst üste geçip de bir tek hurma tanesi ile iktifa etmek zorunda kaldığını hatırladım," diye cevap verir.

İLK MESCİT: KUBA

Medine'ye gelenlerin muhakkak uğradıkları bir mekân da Kuba'dır. Peygamber Efendimiz'in(sas) Medine'ye hicreti öncesinde Medine dışında küçük bir köy olan Kuba, yüzyıllar sonra Medine'nin bir metropole dönüşmesi ile şehrin içinde kalmış ve bir semt haline gelmiştir. Ama Kuba'nın kalbinde bulunan ve

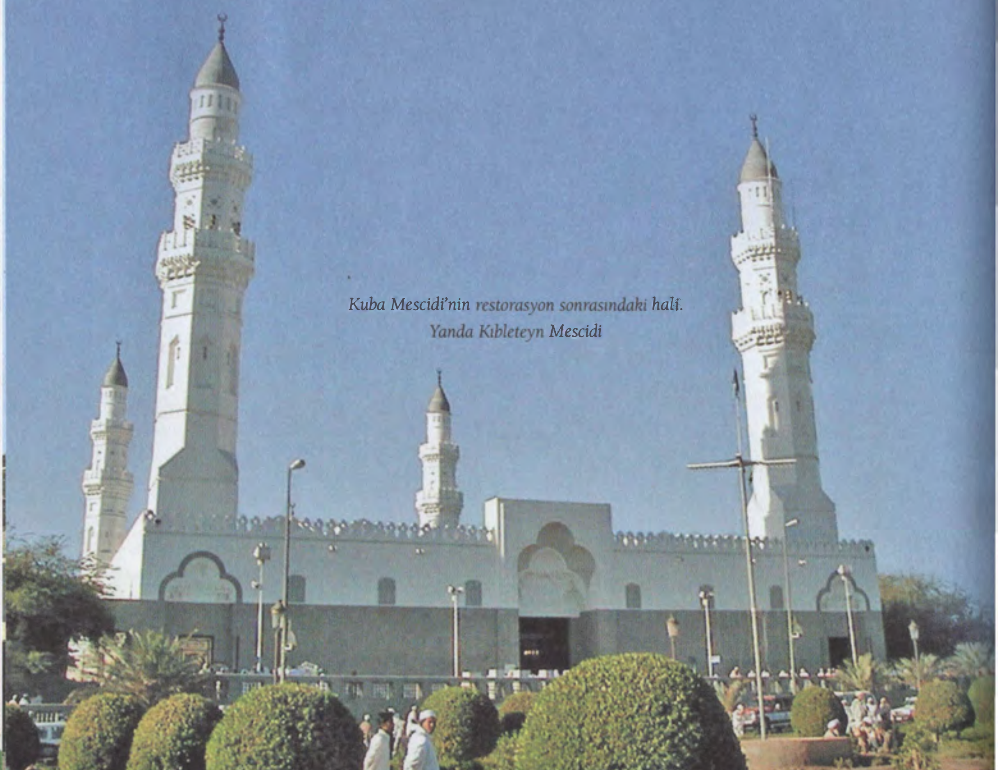
Kuba Mescidi'nin Osmanlılar dönemindeki görünümü ve kapısındaki II. Mahmud'a ait tuğra

inşaatında bizzat Peygamber Efendimiz'in[sas] çalıştığı mübarek mescit durmaya devam etmektedir.

Efendimiz'in[sas], Hz. Ebubekir[ra] ile birlikte gerçekleştirdiği hicret yolculuğunda Medine'ye varmadan önce uğradığı son durak Kuba'dır. Onlar burada konaklamış ve ilk mescidi de buraya inşa etmişlerdi. Bu mübarek mescit için Efendimiz'in[sas] bir de müjdesi vardır, "Kim evinde güzelce temizlenip abdest aldıktan sonra, başka maksatla değil de sadece namaz kılmak için Kuba Mescidi'ne giderse umre sevabı alır."[12]

Kuba Mescidi 1985 yılında yenilenmiştir. Aslında ortası avlulu, yan duvarları dendanlı bir şekilde olup, Anadolu tarzı sivri külahlı bir minaresi vardı. Minarenin olduğu taraftaki duvarın ortasında ana taç kapının üzerinde Yesârizade'nin yazdığı bir kitabe olup üzerinde büyük, altında küçük iki adet tuğra bulunmaktaydı. Normalde sadece padişahın tuğrası olması gerekirken bu mescidi ilk kez Peygemberimiz[sas] yaptırdığı için yukarıya O'nun[sas] adıyla büyük

12 İbni Mâce, *Sünen*, İkamet, 197.

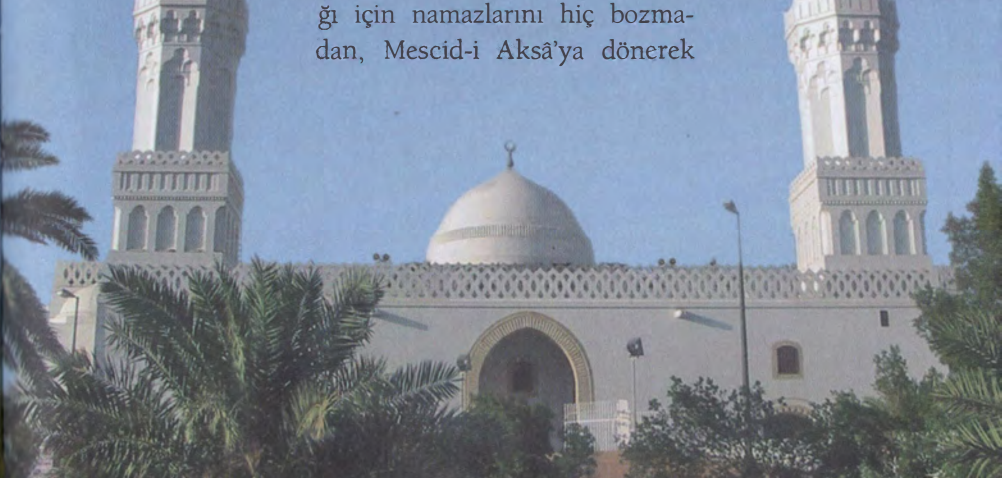
Kuba Mescidi'nin restorasyon sonrasındaki hali.
Yanda Kıbleteyn Mescidi

bir tuğra konulmuş, Sultan II. Mahmud'un tuğrası ise Efendimiz'e(sas) saygıdan dolayı küçük olarak yerleştirilmişti. 1985 yılındaki yenilemede bu kitabe de ortadan kaldırılmıştır. Yine aynı caminin mihrabına yakın Cebrail'e(as) ve Efendimiz'e(sas) ait iki adet makamın bulunduğunu biliyoruz. Yenilenme esnasında kaldırılmalarından dolayı bu kısımlar bugün mevcut olmasa da plan, Osmanlılar dönemindeki halini korumaktadır.

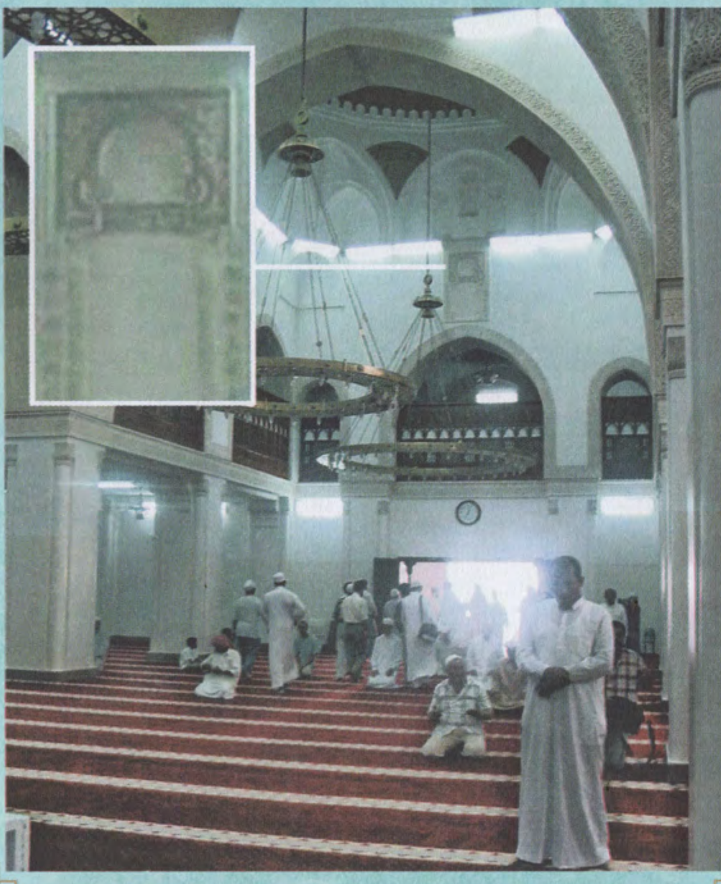
İki Mihraplı Cami

Kıbleteyn; iki kıbleli manasına gelmektedir. İlk kıble bilindiği gibi Kudüs'te bulunan Mescid-i Aksâ'dır. Efendimiz, ilk zamanlar namazını Kudüs'e yönelerek kılsa da içinde Mekke'ye yönelme arzusu hiçbir zaman sönmemiştir. Hatta bu sebepten Kâbe civarında kıldığı namazlarını da, yönünü Rükn-i Yemânî ile Hacerü'l-Esved arasındaki duvara çevirerek eda edecektir. Böylece hem Mescid-i Aksâ'ya, hem de Kâbe'ye yönelerek namazını kılmış olmaktadır.

Efendimiz'in(sas) hasretle beklediği müjde, Medine'de kendisine bildirilince bu haber dört bir yana duyurulmuştur. Bu sırada "Kıbleteyn" olarak bildiğimiz bu mevkide namaz kılan sahabe, haber kendilerine namazlarının ortasında ulaştığı için namazlarını hiç bozmadan, Mescid-i Aksâ'ya dönerek

başladıkları namazlarını, Kâbe'ye yönelerek tamamlamışlardır. İşte bu hatırayı yaşatma adına buraya yapılan mescide "Kıbleteyn" yani iki kıbleli mescit adı verilmiştir. Bu mescidin en ilginç özelliği, herkesin namazını kılmak için yöneldiği Kâbe'ye bakan mihrabının yanı sıra bir de giriş kapısının üzerinde daha önceki kıble olan Mescid-i Aksâ'ya bakan sembolik bir mihrabın bulunmasıdır.

Kıbleteyn Mescidi ve mescidin iç arka duvarındaki eski kıbleyi gösteren sembolik mihrap

Hendek Savaşı'nın Karargâh Merkezi

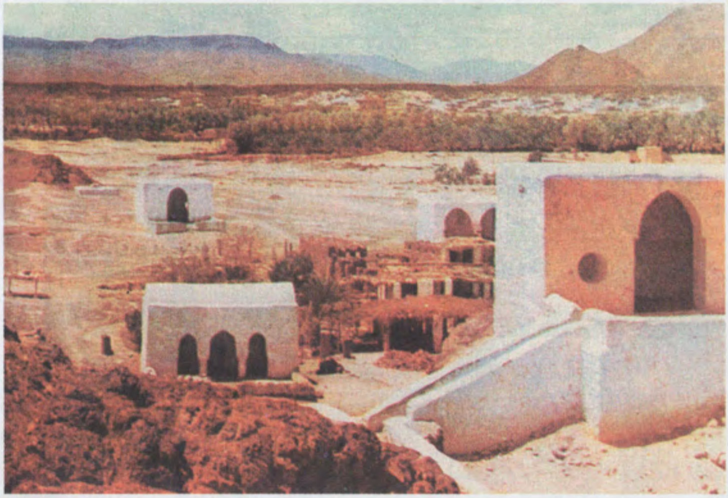
Medine ziyaretçilerinin şehir turunda uğradıkları yerlerden biri de Yedi Mescitler'dir. Burası neden önemlidir? Buraya yedi adet mescit yapılmasının hikmeti nedir?

Aslında burası Hendek Savaşı'nın Müslümanlara ait karargâh merkezi imiş. Rivayetlere göre, Medine'nin tamamının etrafına değil, zayıf addedilen belli bir kısmına hendek kazılmıştı.

Eğer birgün yolunuz Medine'ye düşerse burada bulunan Medine Tanıtma Merkezi'nin bürosuna uğrayınız. Burada maketlerle Medine'nin tarihi anlatılmaktadır. Büyük bir maket, Osmanlı Dönemi Medine'sini gösterirken diğerine göre daha küçük bir maket ise Asr-ı Saâdet dönemi Medine'sini canlandırmaktadır. Bu ikinci makete bakarken Medine'nin etrafının simsiyah volkanik bir araziyle çevrilmiş olduğunu görürsünüz. Hem öyle taşlarla çevrilidir ki burası, değil at sırtında, yürüyerek bile ilerlemek pek mümkün

Sel' Dağı eteklerinde Efendimiz'in(sas) karargâh merkezi olarak kullandığı ve düşmanı gözetlediği sırtlar ve O'nun(sas) çadırını simgeleyen Fetih Mescidi

Yedi Mescitler'e ait eski bir fotoğraf

olamamaktadır. Medine'ye tarih boyunca giriş yeri olarak kullanılan iki kapı vardır: Kuba tarafı ile Sel Dağı açıklığı. Düşmanın Hendek Savaşı için saldıracakları yer Sel Dağı açıklığı olduğu için hendeğin buraya kazılması düşünülmüştür.

Buradaki "Yedi Mescitler"in hikmeti ise şudur: Hendek civarındaki her bir mescit aslında o zamanlar kurulan bir çadırı simgelemektedir. Mesela buradaki en önemli mescit Fetih Mescidi'dir ve Peygamber Efendimiz'in(sas) çadırının kurulduğu yer burasıdır. Efendimiz(sas), kuşatma boyunca namazlarını çoğunlukla burada eda etmişlerdir. Efendimiz'in(sas) çadırının kurulduğu yer öyle stratejik bir konuma sahiptir ki buradan bakıldığında, hendeğin karşısındaki müşriklerin bütün hareketleri takip edilebilmektedir.

Peygamberimiz'e(sas) en yakın çadır, devamlı istişare edeceği bir kişiye ait olmalıdır. Hendek Savaşı'nda, şehrin etrafına hendek kazalım fikrini ortaya atan kişi Selman-ı Farisî(ra) Hazretleri'dir. Bu sebeple de Efendimiz'e(sas) en yakın çadır onun çadırı olacaktır. Bunların

dışında Hz. Ebubekir(ra), Hz. Ömer(ra), Hz. Ali(ra), Hz. Fâtıma(ra) ve Hz. Osman(ra) mescitleri de mevcuttur fakat 2004 yılı itibarıyla Hz. Ebubekir Mescidi yıkılarak yeri düzlenmiştir. Günümüzde buraya bu Yedi Mescitleri temsilen büyük bir cami yapılmıştır.

İLK KARŞILAMA - İLK CUMA

Hacca ya da umreye gelenler, kendilerini getiren firmalar tarafından küçük bir Medine turuna tâbi tutulurlar. Uhud, Kuba, Kıbleteyn ve Yedi Mescitler... Bu ziyaretler sırasında büyük ve gösterişli bir caminin önünden de geçilir. İnsanların dikkatini çeken bu mescit merak edilir ve sorulur. Cuma Camisi olduğu bilgisi verilir ve genelde burada pek durulmaz. Halbuki arabadan özellikle inilmesi ve görülmesi gereken bir mekândır burası.

Yolunuz birgün Medine'ye düştüğünde Cuma Mescidi'nin yanında inin arabanızdan. Sırtınızı camiye, yüzünüzü karşıya dönün; önünüzde uzanmakta olan bir tepe göreceksiniz. İşte bu tepenin adı Seniyyetü'l-Veda'dır. Yani Peygamber Efendimiz'in(sas) Mekke'den Medine'ye hicretinde Medineli Ensar tarafından karşılandıkları yer.

Efendimiz(sas) Kuba Köyü'ne geldiğinde, Medine'den birtakım sahabe Kuba'ya gelmiş ve kendisini orada karşılamışlardır. Hatta İslam'ın ilk camisinin inşaatı hemencecik orada başlamıştır. Dört gün boyunca bu inşaata nezaret eden Peygamber Efendimiz(sas) sonrasında Medine'ye girmek üzere Kuba'dan ayrılır. Medine halkı merak ve heyecan içinde işte tam burada, Mescid-i Cuma'nın olduğu mevkide O'nu(sas) beklemeye başlarlar. O sırada orada bulunan bir Yahudi, evinin yüksek kısmından, Veda Tepesi üzerinden gelmekte olan kişileri görür. Bekleyenlere seslenir ve, "Sizin beklediğiniz kişilere benzeyen bir grup görmekteyim," der. Gerçekten de bakarlar, Kâinatın Efendisi(sas) ve onları karşılamaya Kuba'ya giden sahabe... Hep bir ağızdan, "Taleal Bedru"larla hoş geldiniz derler.

Bu karşılamadan sonra İslam'ın ilk cuma namazı işte tam burada kılınır. Sonraki yıllarda bu ilk cumanın anısına, buraya bir Mescid-i Cuma inşa edilecektir. Cuma namazı sonrasında Peygamber Efendimiz(sas), karşılamaya gelen Ensar ile birlikte şehir merkezine doğru ilerleyecektir. Bugünkü Mescid-i Nebevî'nin olduğu yere geldiklerinden mübarek devesi Kusvâ'yı salacak ve o da Ebu Eyyûb El-Ensârî'nin evinin önünde çökecektir.

Mescid-i Cuma'ya geldiğinizde sadece Seniyyetü'l-Veda'ya bakmayın. Bu mübarek tepenin sol ilerisinde bir hayli yıpranmış durumda olan ama hâlâ ayakta duran tarihî bir burca da dikkat edin. Bu burç buraya 1917 yılında Medine'yi müdafaa etmekte olan Fahreddin Paşa tarafından yaptırılmıştır. Düşmanın şehre sızmasını engellemek için zayıf gördüğü bu yeri, bu sağlam burç ile güçlendirmiştir. Bu burç vesilesiyle yüzyıllarca buraları hiçbir karşılık beklemeden koruyan Osmanlı'yı hatırlayıp, onların da ruhlarını şâd etmeyi unutmayın.

Fahreddin Paşa

FAHREDDİN PAŞA VE ÇEKİRGELER

Bu mukaddes topraklara ne zaman gidilse, ayrılık vakti geldiğinde insan bir buruklaşır. Acaba bir daha gelebilecek miyiz? Bu mübarek Kâbe'yi görebilecek, Efendimiz'in(sas) ayak bastığı bu mekânlara yüz göz sürebilecek miyiz diye bir düşünce alır hemen herkesi. O ziyaretin son namazı Kâbe'de kılındıktan sonra boyunlar biraz daha bükük, sırtlar daha bir kamburlaşmış olarak çıkılır Mescid-i Haram'dan.

İşte böyle güzel bir ziyaretin nihayetinde aynı haletiruhiye ile Mescid-i Haram'dan ayrılırken binbir düşünce aklımızda dolaşmaktaydı. Birazdan buradaki mermerleri bile özleyecek hale geleceğiz diyorduk. Gözüm, yerdeki beyaz mermerlere ilişti birden. Üzerlerinde küçücük canlılar vardı. Bazen minik adımlarla yürüyen bazen de oradan oraya sıçrayıveren çekirgelerdi bunlar. Mescid-i Haram'ın beyaz mermerleri üzerinde dolaşan bu çekirge sürüleri birden beni alıp I. Dünya Savaşı günlerine götürdü. Dostların düşmanla işbirliği yaptığı, Osmanlı'nın hemen her coğrafyada sırtından hançerlendiği günlere.

Medine hurmalıklarında objektife takılan bir çekirge

Yıl 1916'nın sonu. Osmanlı Devleti, I. Dünya Savaşı'nda. Düşmanın hedefi İstanbul'u almaktır. En yakın yer olan Çanakkale'yi geçmeye çalışırlar ama muvaffak olamazlar. Sonra Bağdat'a saldırırlar. Ama Selmân-ı Pak'ta darmadağın olurlar. Sonra Mekke ve Medine'yi ele geçirmek isterler. Bu amaçla kandırdıkları birtakım insanları da kullanarak bu bölgeye yoğunlaşırlar. Şam'da bulunan Osmanlı paşası hemen Hicaz bölgesine ulaşmıştır. Bu büyük kumandanın adı Fahreddin Paşa'dır. Burada muhteşem bir sistem kurarak şehirleri savunmaya başlar. 1919 yılına kadar cesaretle ve kahramanlıkla mücadele edilir bu cephede. Düşman hâlâ Medine'ye girememiştir. Ancak açlık had safhadadır. Düşman, şehre en ufak bir gıda maddesi bile sokturmamaktadır. Açlıktan ölümler başlayınca Fahreddin Paşa bir gün cuma namazında minbere çıkar ve askerlerine hitaben, "Evladlarım biliyorum çok açsınız. Aylardır doğru dürüst bir şey yiyemediniz. Ama unutmayın, biz burada Kâinatın Efendisi'ni(sas) müdafaa ediyoruz. Bu sebeple açlığınız iyice bastırdığında çölden çekirge

Fahreddin Paşa, kurmaylarıyla şehrin müdafaasını konuşurken

toplayın, çekirge yiyin. Çekirge eti serçe etine benzer. Zamanında sahabe de yemiştir, siz de yiyebilirsiniz," diyerek askerlerini ikna etmeye çalışır.

Naci Kıcıman, "Medine'de bize bu hadiseyi anlattıktan sonra askerin gözü önünde çekirge kavurttu ve yedi. Hepimiz heyecanla, 'Acaba gerçekten yiyebilecek mi?' diye bakıyorduk. Ama kendisinde en ufak bir tereddüt bile görmedik. O askerlerine her konuda öncü olan bir kişiydi," diyerek o günleri anlatır.

1919 yılının başına gelinmiştir ve artık bütün Müslümanların hâmisi olan Osmanlı Devleti sekerât haline girmiştir. Düşman, kuşatmayla bu bir avuç insanı dize getirmenin mümkün olmadığını anlayınca fitne ateşini yakmaya karar vermiştir. İstanbul'dan gelmiş gibi gösterilen bir sahte görevli Medine'ye getirilir. İşte ne olmuşsa bundan sonra olur. O kuvvetli ittifak parçalanmaya başlar. Fahreddin Paşa'nın şahsına yapılan suizanlar meyvesini verir ve Medine müdafaası çöker.

Bu süreçte insana en ıztırap veren husus, Fahreddin Paşa'nın teslim sırasındaki tavırlarıdır. O, son ana kadar buraları müdafaadan geri kalmamıştır. Hatta düşman şehre girdiğinde bile o, Efendimiz'in(sas) kabr-i şerifinin yanına gitmiş, "Benim buradan ancak ölüm çıkar," diyerek burada kalmayı ve buraya düşmanı sokmamayı düşünmüştür. Fakat artık yapılacak hiçbir şey kalmamıştır. Paşa, askerini kırdırmamak için teslim olmaya karar vermiş ve Efendimiz'in(sas) huzuruna giderek, "Biz buralara Seni müdafaaya gelmiştik ama şu an senin müdafaana muhtacız ya Resulullah!" diye inlemiş ve neticede, "Ben düşmana teslim-i silah etmem," diyerek kılıcını Efendimiz'in(sas) mübarek türbesine bırakmış ve oradan öyle ayrılmıştır.

Askerlerimiz şehri kuşatan düşmana karşı top ateşinde bulunurken

Bakın *Medine Müdafaası* kitabının yazarı ve Fahreddin Paşa'nın yardımcısı Naci Kıcıman bu ızdıraplı ayrılışı nasıl anlatıyor, "Fahreddin Paşa ve yakın kumandanları olan bizler, esir olarak ellerimiz bağlı Medine'den çıkarılırken, bir yandan ağlıyor bir yandan da bir şiiri terennüm etmeye çalışıyorduk. Bu şiir ihtiyat mülâzımlarımızdan İdris Sabih Bey'in yazdığı, aslında bu zor günlerde Efendimiz'e bir sesleniş niteliğinde olan dua gibi bir metindi."

Naci Kıcıman, yaşadıklarını böyle aktarmıştı istikbalin nesillerine. Medine'den Malta Adası'na kadar uzayacak sürgün yoluna çıkarken bir yandan ağlıyor bir yandan da bu şiiri okuyorlardı. Tabii bu arada başlarını ikide bir geriye çevirip arkalarında bıraktıkları yeşil kubbeye doğru yaşlı gözlerle bakıyorlardı.

Dünya ve Ahiret Efendimizsin

Bir ulü'l-emr idin emrine girdik;
Ezelden bey'atli hakanımızsın.
Az idik, sayende murada erdik,
Dünya ve âhiret sultanımızsın.

Unuttuk İlhan'ı, Kara Oğuz'u;
İşledik seni gözbebeğimize,
Bağışla ey şefî' kusurumuzu
Bin küsûr senelik emeğimize.

Suçumuz çoksa da sun'umuz yoktur,
Şımardık müjde-i sahabetinle.
Gönlümüz ganîdir, gözümüz toktur,
Doyarız bir lokma şefaatinle.

Nedense kimseler dinlemez, eyvah!
O kadar saf olan dileğimizi
Bir ümmî isen de ya Resulallah,
Ancak sen okursun yüreğimizi.

Suları tükendi gülâbdanların,
Dinmedi gözümüz yaşı, merhamet.
Külleri soğudu buhurdanların,
Aşkınla bağrını yakmada millet.

Gelmemiş Türkçede Lebid, Hassan'ın,
Yok bizde ne Bürde, ne Muallaka.
Yolunda baş veren Âl-i Osman'ın,
Lâl ile yazdığı tarihten başka.

Ne kanlar akıttık hep senin için,
O ulu Kitâb'ın hakkıçün aziz...
Gücümüz erişsin ve erişmesin,
Uğrunda her zaman döğüşeceğiz.

Yapamaz Ertuğrul evlâdı sensiz,
Can verir, cânânı veremez Türkler.
Ebedi hâdimü'l-haremeyniniz,
Ölsek de Ravza'nı ruhumuz bekler.

KAYNAKLAR

Abdullah b. Ahmed b. Hanbel (h. 213-290), *el-Müsned*, I-VIII, Müessesetü Kurtuba, Mısır, tsz.

Ebu Davud, Süleyman b. Eşas es-Sicistânî (h. 202-275); *es-Sünen*, [tahkîk: Muhammed Muhsin Abdülhamîd], I-IV, el-Mektebetü'l-İslâmiyye, İstanbul, tsz.

el-Beyhakî, Ebu Bekr Ahmed bin el-Hüseyin (384-458); *Şuabü'l-İman*, [tahkik: Muhammed es-Said Besyûnî ez-Zağlûl], I-IX, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1410/1910.

------, *Delâilü'n-Nübüvve*, I-VII, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1985.

el-Buhârî, Ebu Abdillah Muhammed bin İsmail (vefatı h. 256); *Sahîhu'l-Buhârî*, I-VIII, el-Mektebetü'l-İslâmiyye, İstanbul, 1979.

Gülen, Fethullah, *Sonsuz Nur I-III*, Nil Yayınları, İzmir, 2005.

İbni Hacer, Ahmed b. Ali el-Askalânî (h. 773-852); *Fethu'l-Bârî, I-XIII*, Dâru'l-ma'rife, Beyrut, h. 1379.

İbni Kesîr, Ebu'l-Fidâ İsmail İbni Ömer İbni Kesîr ed-Dimaşkî (vefatı h. 774); *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, I-IV [tahkik: Mustafa Abdülvahid], Beyrut, Daru'l-Ma'arife, 1976.

İbni Mâce, Muhammed b. Yezîd el-Kazvînî (h. 207-275); *es-Sünen*, I-II, Dâru'l-fikr, Beyrut, tsz.

Müslim, Ebu'l-Hüseyin el-Haccâc en-Neysâbûrî (h. 206-261); *Sahîhu Müslim*, I-V, Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arabî, Beyrut, tsz.

en-Nesâî, Ebû Abdirrahmân Ahmed b. Şuayb (h. 215-303); *es-Sünen*, I-VIII, [tahkîk: Abdülfettah Ebû Gudde], Mektebetü'l-Matbûâti'l-İslâmiyye, Halep, 1406/1986.

et-Taberânî, Ebu'l-Kâsım Muhammed b. Ahmed (vefatı h. 360); *el-Mu'cemül-Kebîr*, I-XX, [tahkik: Hamdi b. Abdilmecîd es-Selefî], Mektebetü'l-Ulûm ve'l-Hikem, Musul, h. 1404.

et-Tirmizî, Ebû Îsâ Muhammed b. Îsâ (h. 209-279); *el-Câmiu's-Sahîh*, I-V, Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arabî, Beyrut, tsz.

Tarihi herkese sevdiren adam Talha Uğurluel, Peygamber Efendimiz'in(sas) hayatını, İslam Tarihi içinde cereyan etmiş nice önemli hadiseyi, Mukaddes Topraklardaki mekânlar eşliğinde, yüzlerce görsel üzerinden anlatıyor.

Uğurluel, Peygamber Efendimiz'in(sas) doğduğu, büyüdüğü, peygamberlikle görevlendirildiği, hicret etmek zorunda kaldığı ve vefat ettiği toprakları Mekke ve Medine olarak iki bölüm halinde gezdiriyor.

Her mümin, Hz. Muhammed'in(sas) memleketine gitmek, evini görmek, çocukluğunu geçirdiği mahallede dolaşmak, koyun güttüğü dağları seyretmek ister. O'nun(sas) yaslandığı bir duvar, abdest aldığı bir kuyu, alnını koyduğu bir zemin, gölgelendiği bir ağaç sahabe tarafından kayıt altına alınmıştır.

Hz. Muhammed'den(sas) sonra nice sahabe Mekke ve Medine'ye uğradıklarında, hac ve umre ibadetlerinde hep O'nun(sas) izini sürmeye özen göstermişlerdir. İşte bu çalışmada böyle bir hassasiyet gözetildi. Hz. Âdem'den günümüze Mukaddes Toprakların genel tarihi yanında Efendiler Efendisi'nin(sas) mukaddes izleri sürülmeye çalışıldı.

Nerede doğdu, Hz. Hatice ile nerede yaşadı, parmağı ile ayı hangi tepenin üzerinden ikiye böldü, gizli gizli sahabeyle kimin evinde buluştu, ilk açık tebliğini hangi mekânda yaptı, suikastçıların elinden kurtulunca hangi istikamete yürüdü, hangi pazarları ziyaret etti, cinlerle ne zaman buluştu, nerede taşlandı, nerede ağladı ve nerede güldü?

Tüm bunları hatta daha fazlasını görmek, öğrenmek istiyorsanız bu çalışma sizin başucu kitabınız olacak. Her okuduğunuzda sizi o kutsal mekânlara götürecek, o mukaddes insanlarla buluşturacak.

ISBN 978-605-08-1886-4
9 786050 818864
₺20

Tamamı Renkli Resimli

timas.com.tr